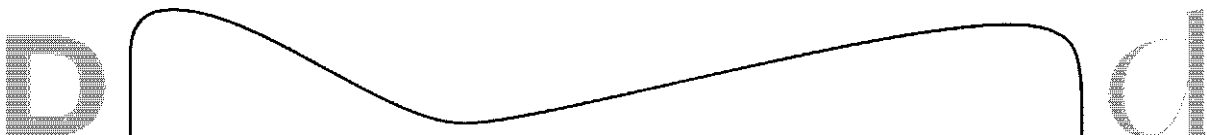

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Kerkenbeleidsplan Stad Dendermonde

September 2025

INHOUD

0. INLEIDING	5
0.1. De grondslagen van het Kerkenbeleidsplan	5
0.2. Stappen in het opstellen van een kerkenbeleidsplan.....	8
0.3. Pastoraal plan	8
0.4. Nieuwe parochie	10
0.5. Kerkenbeleidsplan 2017.....	11
0.5.1 Uitgangspunten bij de vorming van de nieuwe parochie	11
0.5.2 De nieuwe parochie met lokale bakens en stevige ankerplaatsen.....	11
0.5.3 Uitzicht en opbouw in de nieuwe parochie	11
0.5.4 Uitzicht en opbouw van het dekenaat	12
0.5.5 Een nieuwe pastoraal-liturgische functie voor de O.-L.-V.-kerk Dendermonde	12
0.5.6 Beleidsplan, gefaseerd over een periode van 20 jaar (2017-2037)	12
0.5.7 Inhoud	13
0.5.8 Stand van zaken	13
0.5.9 Financieel	19
1. SITUERING KERKGEBOUWEN	21
2. FICHE PER KERKGEBOUW	22
2.1. Onze-Lieve-Vrouwekerk in Dendermonde	22
2.1.1 Identificatie	22
2.1.2 Beschrijving	23
2.1.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	35
2.1.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	37
2.1.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstige functie	37
2.2. Kerk Sint-Egidius-Binnen (Intra Muros) in Dendermonde	41
2.2.1 Identificatie	41
2.2.2 Beschrijving	42
2.2.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	48
2.2.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	48
2.2.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstige functie	48
2.3. Kerk Sint-Ursmarus in Baasrode	50
2.3.1 Identificatie	50
2.3.2 Beschrijving	51
2.3.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	56
2.3.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	57
2.3.5 Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig gebruik	57

2.4.	Kerk Sint-Gertrudis in Vlassenbroek	58
2.4.1	Identificatie	58
2.4.2	Beschrijving	60
2.4.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	67
2.4.4	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	68
2.4.5	Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig gebruik.....	68
2.5.	Kerk Sint-Gillis-Buiten (extra muros) in Sint-Gillis	70
2.5.1	Identificatie.....	70
2.5.2	Beschrijving.....	71
2.5.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	78
2.5.4	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	80
2.5.5	Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstige functie	80
2.6.	Kerk Sint-Lutgardis in Lutterzele	82
2.6.1	Identificatie.....	82
2.6.2	Beschrijving.....	83
2.6.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	84
2.6.4	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	85
2.6.5	Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig gebruik.....	85
2.7.	Kerk Sint-Apollonia in Appels.....	86
2.7.1	Identificatie.....	86
2.7.2	Beschrijving.....	87
2.7.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	92
2.7.4	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	93
2.7.5	Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig gebruik.....	93
2.8.	Kerk Sint-Aldegonde in Mespelare	95
2.8.1	Identificatie.....	95
2.8.2	Beschrijving.....	96
2.8.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	102
2.8.4	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	103
2.8.5	Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig gebruik.....	103
2.9.	Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaartkerk in Oudegem	105
2.9.1	Identificatie.....	105
2.9.2	Beschrijving.....	106
2.9.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	111
2.9.4	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	112
2.9.5	Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig gebruik.....	112
2.10.	Kerk Onze-Lieve-Vrouw van 7 Weeën en Sint-Jozef in Schoonaarde.....	115

2.10.1	Identificatie	115
2.10.2	Beschrijving.....	115
2.10.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	121
2.10.4	Beschrijving van het actueel gebruik en actuele functie	121
2.10.5	Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstige functie.....	122
2.11.	Kerk Sint-Margareta in Grembergen	123
2.11.1	Identificatie	123
2.11.2	Beschrijving.....	124
2.11.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	128
2.11.4	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	129
2.11.5	Toekomstvisie en plan van aanpak toekomstig gebruik.....	129
3.	KERKENBELEIDSPLAN 2026-2031 - TOEKOMSTVISIE	130
3.1.	Toekomstvisie stad	130
3.2.	Het pastorale plan als vertrekpunt	130
3.3.	Naar nevenbestemming en/of herbestemming	131
3.4.	Plan van aanpak	133
3.5.	Lange termijnvisie: Duurzame Toekomst historische monumentale kerken in Dendermonde	134
4.	BESLUIT	136
5.	BIJLAGEN	137
5.1.	Begripsomschrijving en definities.....	137
5.2.	Pastoraal plan	137

0.1. De grondslagen van het Kerkenbeleidsplan

Het uitwerken van een kerkenbeleidsplan is voortgevloeid uit een initiatief van de Vlaamse overheid in 2011. Op 24 juni 2011 stelde Geert Bourgeois, toenmalig minister-president van Vlaanderen, een conceptnota omtrent “Een toekomst voor de Vlaamse parochiekerk” voor.

In de inleiding wordt de problematiek geschetst:

“De eeuwenlange aanwezigheid van het christendom heeft onze regio structureel bepaald. Zeker ruimtelijk en architectonisch. Vlaanderen telt zes monumentale kathedralen, meer dan 1.800 rooms-katholieke parochiekerken en bijkerken (waarvan ongeveer een derde beschermd), nagenoeg evenveel pastorieën, een meervoud van kapellen en ongeveer 1.200 kloostergebouwen”.

“Vele dorpen en wijken zijn gegroeid rond de parochiekerk waardoor deze van oudsher een centrale plaats heeft ingenomen in de gemeenschap. Naast de eigen, intrinsiek religieuze en de eventueel cultuurhistorische of architectonische waarde, hebben deze gebouwen in vele gevallen ook een belangrijke landschappelijke en stedenbouwkundige waarde.”

Deze beschrijving is geheel en volledig toepasselijk op Dendermonde. Ook hier zijn kerken vaak referentiepunten in het landschap, bevinden ze zich in het midden van een dorp of deelgemeente, refereert de lokale bevolking naar de kerk als ‘centrum’.

Natuurlijk kunnen we ook hier in de Ros Beiaardstad niet voorbij de realiteit van iedere (zon)dag. *“Het grote historisch gegroeide aanbod aan parochiekerken contrasteert steeds meer met de toenemende secularisering, ook in Vlaanderen.”*

In de conceptnota van toenmalig minister-president Geert Bourgeois dd.24 juni 2011 lezen we dat in 2011:

- ongeveer 250.000 Vlamingen deelnamen aan de wekelijkse mis, of 5% van de bevolking. Enkele decennia geleden, in 1976, ging nog een derde van de Vlamingen wekelijks naar de parochiekerk;
- 30% van de burgerlijke huwelijken nog gevolgd werd door een plechtigheid in de kerk;
- 70% van de begrafenissen toen nog plaats vond in een parochiekerk.

Anno 2024 zijn deze percentages verder teruggelopen. Op het Dendermondse grondgebied zijn er nog 11 parochiekerken, waarvan er 8 een weekendviering hebben. In deze 8 kerken beleven nog nagenoeg 600 gelovigen de wekelijkse eucharistieviering.

— In de loop van het huidige kerkenbeleidsplan 2017-2025 hadden 15 procent van alle overlijdens in Dendermonde een kerkelijke uitvaart, waren er jaarlijks een 100-tal doopvieringen, een 30-tal kerkelijke huwelijken, 450 eerstecommunicanten en 150 vormelingen.

— Jaarlijks gaan er voor een 10.000-tal leerlingen ook schoolvieringen door.

Naast de beleving van het geloof binnen de kerkmuren wordt ook buiten de kerkmuren gelovig en diaconaal werk geleverd. Dit o.a. met maandelijks vieringen in woonzorgcentra (WZC) en communiebedeling aan huis bij zieken en bejaarden.

Verder zijn de meeste kerken dagelijks geopend. Deze vorm van **valorisatie** maakt dat gelovigen de kerk ingaan voor gebed en het branden van offerkaarsen. In Dendermonde zijn er daarnaast ook andere belangrijke plaatsen van volksdevotie, nl. de Pieters en Paulusabdij (geen onderwerp

van het kerkenbeleidsplan), de H. Rita in Sint-Gillis-Binnen en O.-L.-Vrouw van Lambroeck in Oudegem. Op deze plaatsen worden heel veel offerkaarsen gebrand. Wanneer we alle aanwezigen van kerkdiensten en bezoekers van kerkgebouwen, in welke vorm dan ook, samentellen, bereiken we de kaap van meer dan 60.000 personen per jaar.

Ook de toeristische dimensie mag niet onderschat worden. Net door deze valorisatie staan deze kerkgebouwen open en ter beschikking van enkelingen en groepen, die de cultureel-artistieke in- en externe omgeving van deze historische, monumentale en beschermde kerkgebouwen willen bezoeken.

Deze kerkgebouwen en deze geloofsbeleving hebben ook een maatschappelijk-financiële kost. Geert Bourgeois benadrukt in zijn conceptnota, dat de historische akkoorden blijven gelden: *“Ook in het institutionele landschap is de impact van de rooms-katholieke eredienst nog aanzienlijk. De scheiding tussen Kerk en Staat is in België en Vlaanderen niet absoluut. Het Concordaat van 15 juli 1801 tussen paus Pius VII en Napoleon Bonaparte alsook de daaropvolgende wettelijke regelingen van de vroege 19de eeuw hebben het principe vastgelegd dat de door de Franse Revolutie geconfisqueerde of openbare cultusgebouwen ter beschikking worden gesteld van de eredienst, maar dat het onderhoud ten laste is van de overheid. Ook de wedden en pensioenen van de bedienaars van de erediensten zijn ten laste van de staat. Deze principes zijn vandaag nog steeds onverkort van toepassing”*, ook in 2025.

In het Vlaams Gewest zijn de bevoegdheden inzake de erediensten geregeld in het **'Eredienstendecreet van 7 mei 2004'** waarin de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten wordt beschreven. *“Dit decreet bepaalt dat elke (kerkrechtelijke) parochie een (publiekrechtelijke) kerkfabriek (beheerd door een kerkraad) kent voor het beheer van de materiële aspecten van de eredienst. In gemeenten met vier of meer parochies/kerkfabrieken moet ook een centraal kerkbestuur (CKB) worden opgericht.”* De Vlaamse Overheid geeft aan dat Vlaanderen op heden nog 1.428 besturen telt van de rooms-katholieke eredienst. Op vandaag tellen we op het grondgebied van Dendermonde voor de rooms-katholiek eredienst nog 11 kerkrechtelijke parochies, 11 kerkfabrieken en 11 kerkraden met 1 CKB. Daarnaast is ook op het grondgebied van Dendermonde de Protestantse kerk actief.

Het kerkelijk patrimonium heeft naast een grote religieuze waarde, ook een belangrijke historische waarde.

Tijdens de voorgaande legislatuur werd een 10 werven '#9200: samen-straft-stromen'-project gedefinieerd met als *'WERF 2: Herwaardering historisch patrimonium'* met volgende 'baseline': *“Dendermonde mag gezien worden als historische stad! We willen ons erfoed hiervoor nog straffer in de kijker plaatsen. Voor sommige gebouwen vergt dit een grondige renovatie of het herbekijken van mogelijke functies.”*

Het is hierbij wenselijk dat alle kerkgebouwen dagelijks open en toegankelijk zijn voor het publiek. Deze vorm van valorisatie gaat verder dan alleen het gelovig aspect van een kerkgebouw.” Op het grondgebied van Dendermonde zijn alle kerkgebouwen (m.u.v. de Sint-Lutgardiskerk te Lutterzele) beschermd als monument, met in meer of mindere mate een aantrekkelijk architecturaal, historisch en toeristisch karakter. De Onze-Lieve-Vrouwekerk is hierbij het pronkstuk. Haar museale functie is een sterke toeristische en culturele aantrekkingspool voor de stad, getuige daarvan de twee Michelin-sterren, die maken dat voor toeristen de kerk alleen al *'een omweg naar Dendermonde waard is'*.

Dit past tevens binnen de context van de conceptnota van toenmalig minister-president Geert Bourgeois: *“Om de toekomst van dit kerkelijk patrimonium veilig te stellen geldt ook dat, met respect voor de historisch gegroeide werkelijkheid, de vandaag bestaande knelpunten zonder*

schroom moeten worden vastgesteld en aangepakt.'

Geert Bourgeois detecteert hierbij 3 belangrijke knelpunten:

- **een verbroken evenwicht tussen aanbod en gebruik van parochiekerken;**
*Door de gestage en manifeste afname van de kerkpraktijk worden een aantal parochiekerken minder of niet meer gebruikt voor hun religieuze functie.
... Onbruik van kerkgebouwen moeten wij zoveel mogelijk vermijden. Dit leidt tot verwaarlozing en zelfs tot verval, wat op termijn belangrijke onderhoudskosten (en vaak veiligheidswerken) tot gevolg heeft.
... Tegelijkertijd kampen meerdere maatschappelijke functies – andere erediensten en talrijke niet-religieuze maar maatschappelijke functies met een belangrijke impact op gemeenschapsvorming (jeugdverenigingen, culturele verenigingen, ouderenverenigingen, ...) – met ruimtetekort.*
- **het goede beheer van de parochiekerken dat onder druk staat;**
*“Het onderhoud van de gebouwen van de eredienst is geen makkelijke opgave, zowel beheersmatig als financieel... De kerkraad, het orgaan van de kerkfabriek dat bestaat uit verkozen vrijwilligers wonende in de gemeente van de parochie, is verantwoordelijk voor het beheer van de parochiekerken, meer bepaald voor de materiële voorwaarden om de eredienst te kunnen laten doorgaan. Deze vrijwilligheid is een grote waarde die moet worden gerespecteerd... Toch kan men niet om de vaststelling heen dat meerdere kerkfabrieken moeilijkheden ondervinden met de rekrutering van nieuwe leden.”
(Op vandaag telt Dendermonde in zijn 11 kerkfabrieken samen 55 vrijwilligers en daarnaast nog een tachtigtal andere vrijwilligers die meerdere praktische rollen vervullen in het openen en sluiten van de kerk, het onderhoud ervan, ... zeer veel werk voor weinig schouders.) “Het onderhoud van de parochiekerken heeft uiteraard ook een financiële impact, op het budget van de kerkfabrieken en van de lokale besturen. Het eredienstendecreet van 2004 bepaalt dat de (lokale) overheid de exploitatietekorten van de kerkfabrieken bijpast en bijdraagt aan de investeringen in de gebouwen van de eredienst.
Slechts 20% van de kerkfabrieken in Vlaanderen is zelfbedruipend, 80% doet een beroep op toelagen van de gemeentebesturen.”*
- **een onvoldoende strategische benadering;**
*“Vandaag is er een sinds lang bestaande één-op-één-relatie tussen de kerkrechtelijke parochie, de parochiekerk en de publiekrechtelijke kerkfabriek (beheerd door een kerkraad). Deze beheersstructuur houdt een risico in en leidt als het ware automatisch tot een solitaire benadering in het denken over de toekomst van de eigen parochiekerk. Weliswaar is er de decretale verplichting dat in gemeenten met minstens vier kerkfabrieken/kerkraden een centraal kerkbestuur moet worden opgericht. Maar de coördinerende rol van de centrale kerkbesturen is decretaal weinig uitgewerkt en wordt in de praktijk te weinig opgenomen. Meestal ontbreekt een strategisch beleid dat voor het geheel van parochiekerken in de gemeente (laat staan in de bredere regio) een toekomstvisie ontwikkelt.”
Dit zou per definitie een terrein en rol voor het CKB kunnen zijn. Een aanzet hiertoe is te vinden in de ‘afsprakennota’, die gemaakt en afgesproken werd tussen stadsbestuur, stadsadministratie en CKB.
“Daardoor worden de volgende vragen te weinig gesteld: zijn alle parochiekerken nog nodig voor hun oorspronkelijke, religieuze functie? Kunnen sommige parochiekerken de ruimtebehoeften van andere maatschappelijke functies invullen? Is de waarde (architectonische, landschappelijk, ...) en de bouwfysische toestand van de kerk van dien aard dat behoud en restauratie zich opdringt? In geval van beperkte financiële middelen, welke zijn de prioriteiten inzake onderhoud/herstel/restauratie? Een gedegen antwoord*

op deze vragen kan en moet de toekomst van de parochiekerken in Vlaanderen in hun geheel (en niet noodzakelijk van elke parochiekerk afzonderlijk) vrijwaren en financieel haalbaar houden.”

Binnen de geschetste context is het vanaf 2011 verplicht om een kerkenbeleidsplan op te stellen voor wie nog in aanmerking wil komen voor subsidies van het Agentschap Onroerend Erfgoed bij investeringen rond restauratie en grote onderhoudswerkzaamheden. Binnen Dendermonde werd een eerste kerkenbeleidsplan unaniem door de gemeenteraad goedgekeurd op 9 juni 2017. Ondertussen - sinds 2017 - werd de bestaande regelgeving aangepast en bijgestuurd. Waar in 2011 het hebben van een kerkenbeleidsplan een voorwaarde was om in aanmerking te komen voor subsidies, is dit nu geen stimulus meer, maar een verplichting: iedere kerk moet opgenomen en besproken worden in het kerkenbeleidsplan.

0.2. Stappen in het opstellen van een kerkenbeleidsplan

Het vertrekpunt van ieder kerkenbeleidsplan is het pastorale plan. Dit beschrijft de noden en doelstellingen van het pastorale, waardoor duidelijk wordt over welke gebouwen en middelen de pastorale verantwoordelijken dienen te beschikken om hun werking op korte, middellange en lange termijn te realiseren. Het pastorale plan veronderstelt een door de parochiegemeenschap gedragen visie en is goedgekeurd door de bisschop van Gent. Het kerkenbeleidsplan beperkt zich tot het beschrijven van de toekomstvisie op het vlak van 'gebouwen voor de eredienst'. Daarnaast mag het Kerkenbeleidsplan 2026-2031 niet ouder dan zes maanden zijn wanneer het meerjarenplan wordt ingediend. Ook moet het Meerjarenplan 2026-2031 ingediend zijn binnen de zes maanden na de installatie van de gemeenteraad (letterlijk: na de gehele of gedeeltelijke vernieuwing van de raad – art. 41 Eredienstendecreet). Indien stadsbestuur, Centraal Kerkbestuur en de bisschop een akkoord hebben om van deze data af te wijken, dan is dit voor alle partijen, inclusief het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB), aanvaardbaar en aanvaard.

Tijdslijn naar het Eredienstendecreet

0.3. Pastoraal plan

Aan de goedkeuring van het Kerkenbeleidsplan 2026-2031 ging een gedegen analyse van de pastorale situatie vooraf, wat geleid heeft tot de uitwerking van het pastoraal plan met aandacht voor de buurtparochies of 'oude parochies'. Het pastorale plan leidt het Kerkenbeleidsplan. Doorheen dit proces heeft de lokale parochieploeg alle betrokkenen geïnformeerd, geconsulteerd, beluisterd, afgestemd en uitgewisseld. De verschillende betrokkenen zijn: parochiale groepen, parochieraden, dekenale ploegen, buurtparochies of oude parochies, kerkraden, individuele gelovigen, Centraal Kerkbestuur en het bisdom. De stad werd op geregelde tijdstippen geïnformeerd over de stand van zaken van dit traject.

Het pastoraal plan dient als langetermijnvisie op het toekomstig gebruik van de parochiekerken

die opgenomen dienen te worden in het kerkenbeleidsplan.

Met andere woorden: in welke gebouwen gaan we op langere termijn nog pastorale vieringen of activiteiten laten doorgaan, welke kerkgebouwen blijven voor erediensten ingezet worden en welke kerkgebouwen zullen eventueel kunnen onttrokken worden aan de eredienst na het vinden van een aanvaardbare, respectvolle, niet-onwaardige herbestemming. Het kerkenbeleidsplan bevat dan de uitwerking van deze lange termijnvisie op het gebruik van alle kerkgebouwen voor het grondgebied van Dendermonde, gaande van eredienstfunctie en valorisatie, over medegebruik en nevenbestemmingen (in tijd en/of ruimte) tot herbestemmingen (na onttrekken aan de eredienst).

Het extensieve pastorale plan voor de parochie Dendermonde (d.w.z., voor alle parochies op het grondgebied van de stad Dendermonde, die deel uitmaken van de 'nieuwe parochie' van de Heilige Elisabeth) wordt hierbij gevoegd als **bijlage 2**.

Het pastorale plan werd als aanvaard en goedgekeurd bevestigd tijdens een vergadering op dinsdag 25 maart 2025 tussen vertegenwoordigers van het bisdom Gent, deken Jo Mattheys en de voorzitter van het Centraal Kerkbestuur.

Samengevat zijn volgende punten uit dit pastoraal plan belangrijk voor het kerkenbeleidsplan:

FASE 1

Tussen 1 januari 2026 en 31 augustus 2027 zijn er geen veranderingen ten opzichte van vandaag. In volgende kerken blijven de weekendvieringen plaatsvinden:

- Sint-Apolloniakerk te Appels
- Sint-Ursmaruskerk te Baasrode
- O.-L.-Vrouwekerk te Dendermonde (centrum)
- Sint-Egidius intra muros te Dendermonde (centrum)
- Sint-Margaretakerk te Grembergen
- Sint-Lutgardiskerk te Lutterzele
- Sint-Egidius extra muros Dendermonde-St.-Gillis
- Sint-Gertrudiskerk te Vlassenbroek

Tussen 1 januari 2026 en 31 augustus 2027 blijven volgende kerken 'gelegenheidskerken', d.w.z., waar uitvaarten en huwelijken doorgaan:

- St-Aldegondekerk te Mespelare
- O.-L.-V. Hemelvaartkerk te Oudegem
- O.-L.-V. van 7 Weeën en de H. Jozef kerk te Schoonaarde

De kerken te Appels, Baasrode, Dendermonde Centrum (2), Grembergen, St-Gillis en Vlassenbroek blijven 'doopkerken'.

FASE 2

Vanaf 1 september 2027 worden alle weekendvieringen geconcentreerd. Dit betekent dat weekendvieringen enkel in Dendermonde-Centrum zullen plaatsvinden:

- O.-L.-Vrouwekerk te Dendermonde (centrum)
- Sint-Egidius intra muros te Dendermonde (centrum)

Dit impliceert dat er nog drie vieringen per weekend in de 'gemeenschapskerken' zullen doorgaan:

- zaterdagavond
- zondagochtend om 10 uur of 11 uur in de O.-L.-Vrouwekerk

— zondagavond om 17 uur in de kerk Sint-Egidius intra muros .

Aangezien de initiatiesacramenten (doop, eerste communie, vormsel) enkel in kerken kunnen doorgaan waar ook de zondagse eucharistievieringen doorgaan, zullen alle dopen, eerste communies en vormselvieringen eveneens geconcentreerd worden in deze twee centrumkerken en dit voor het volledige grondgebied van (de nieuwe parochie, de H. Elisabeth) Dendermonde.

In de overige en niet-aan-de-eredienst-onttrokken kerkgebouwen – de gelegheidskerken – zullen uitvaarten en huwelijken blijven doorgaan. Ze zijn dagelijks geopend als stille ruimte voor individueel gebed. In deze kerken zal het vanaf die datum ook nog mogelijk zijn om er plaatselijk eucharistievieringen met een lokale, historische verankering te laten doorgaan (bv. St-Eloovieringen in Grembergen, St-Aldegonde Noveen in Mespelare, H. Jozef Noveen in Schoonaarde, enz.).

In deze gelegheidskerken kunnen ook nog steeds schoolvieringen en tijdens wekdagen eucharistievieringen en/of woord- en gebedsdiensten doorgaan, terwijl daar ook de Kruisweg op Goede Vrijdag doorgaat.

Tijdens de vergadering van dinsdag 25 maart 2025 werd de mogelijkheid van eucharistievieringen door de week expliciet bevestigd.

De bisschoppen benadrukten in hun visietekst uit 2019 om niet te snel over te stappen op de herbestemming van een kerk. Ze adviseren dat pas te doen wanneer alle *'alternatieven tot behoud van de religieuze bestemming binnen de katholieke Kerk'* onderzocht zijn en, indien mogelijk, ook pas wanneer mogelijke nevenbestemmingen in tijd en ruimte onderzocht zijn. Daarnaast benadrukken ze ook het belang van het openstellen van kerken alsook benadrukken ze de verschillende betekenislagen van kerken waarbij de 'pastorale functie' en 'de kerk als ontmoetingsplaats' cruciaal zijn. Bij de opstart van een neven- of herbestemmingstraject is er nog te weinig aandacht voor de collectie en de devotie, emoties en verhalen die eraan verbonden zijn. Ook deze moeten deel uitmaken van het traject en kunnen mee gestalte geven aan een neven- of herbestemming. De opmaak van een inventaris is hierin een eerste stap. Waardering en selectie de volgende. Wanneer een gemeenschap overgaat tot een effectieve herbestemming zijn nu enkele duidelijke regels geformuleerd.

Ook al vermeldt het pastorale plan in Dendermonde dat er geen onttrekkingen aan de eredienst voorzien zijn, bevestigen de verantwoordelijken van de parochie, de diocese en het Centraal Kerkbestuur dat zij actief en constructief zullen meewerken aan het ontwerpend onderzoek dat mogelijks tot een her- of nevenbestemming leidt. Dit niet alleen binnen de looptijd van dit pastorale en kerkenbeleidsplan, maar ook daarna. Wanneer er zich opportuniteiten voordoen dat een niet onwaardig alternatief zou kunnen bieden, zullen zij zich hiertegen niet verzetten. Dit behoorde ook reeds tot de pastorale visie en het Kerkenbeleidsplan 2017 (zie verder 0.5.3.).

0.4. Nieuwe parochie

In de voorgaande paragraaf werd gesproken over *'de nieuwe parochie'*. Wat houdt dat begrip in? Op 15 augustus 2016 creëerde het Bisdom Gent 10 nieuwe dekenaten, waarvan Dendermonde er één was. Dit impliceerde een hergroepering van de 34 dekenaten, die Gent tot dat moment telde. Het (nieuwe) dekenaat Dendermonde telde (en telt) drie 'nieuwe parochies', nl. de Heilige Elisabeth parochie Dendermonde, de Mariaparochie Buggenhout-Lebbeke en de Ludgerus parochie Zele-Berlare. "De nieuwe parochie" is een zuiver pastoraal en diocesaan begrip zonder enige decretale of administratieve verwijzing of connotatie. Deken van dat nieuwe dekenaat Dendermonde is dhr. Johan Mattheys, die tegelijkertijd ook pastoor-moderator van de nieuwe parochie Dendermonde is. De nieuwe parochies Buggenhout-Lebbeke en Zele-Berlare waren

voorheen dekenaten, waardoor de voormalige dekens nu pastoor-moderator werden. De “nieuwe parochie Dendermonde” valt samen met het grondgebied van de stad Dendermonde (wat vroeger ook samenviel met het toenmalige dekenaat Dendermonde).

0.5. Kerkenbeleidsplan 2017

Voor alle duidelijkheid: de ‘nieuwe parochie Dendermonde’ bestond ook reeds op het moment van het kerkenbeleidsplan 2017 en is op vandaag zodoende geen nieuw gegeven.

Binnen die ‘nieuwe parochie Dendermonde’ waren er bij de start van het eerste kerkenbeleidsplan 14 ‘oude parochies’ actief; nu zijn er nog 11. Deze ‘oude parochies’ werden vanaf 2017 ‘kerkplekken’ genoemd. Deze kerkplekken of ‘oude parochies’ zijn de enige decretale en administratieve entiteiten, die ook voor de politieke en administratieve overheid betekenis hebben. Op vandaag hebben elk van deze 11 parochies een parochiekerk, een kerkfabriek en een kerkraad. Alle 11 parochies, kerkfabrieken en kerkraden worden gecoördineerd door een Centraal Kerkbestuur (CKB), waarmee het college van burgemeester en schepenen en gemeenteraad een afsprakennota gedefinieerd en afgesproken heeft. Deze afsprakennota moet in het kader van dit kerkenbeleidsplan hernieuwd worden.

We herhalen hier de belangrijkste actiepunten uit het Kerkenbeleidsplan 2017.

De toenmalige visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functies van de kerkgebouwen op het grondgebied van de stad Dendermonde, steunde op de nota “Kerk in Dendermonde, aanzet tot een pastoraal beleidsplan”, waarvan een kopie steeds kan opgevraagd worden.

0.5.1 UITGANGSPUNTEN BIJ DE VORMING VAN DE NIEUWE PAROCHIE

- Er wordt gestart vanuit de bestaande toestand met 14 parochiekerken;
- Ruime overgangstermijnen worden voorzien.
- Deze kunnen steeds aangepast worden aan personeels- en lokale situaties.
- Zoals kerktorens herkenningspunten zijn in het landschap, zo zal de nieuwe parochie in elke wijk en buurt lokale bakens van geëngageerde lekgroepen blijvend ondersteunen.
- Samenwerking tussen mensen en het doorbreken van bestaande grenzen wordt een belangrijke uitdaging naar hernieuwde kwaliteit en levenskracht van de geloofsbeleving.
- Niet alle kerkgebouwen kunnen behouden blijven.
- Geografische spreiding vormt hierbij één element.
- Finaal doel is het aantal regelmatige zondagsvieringen in de nieuwe parochie te beperken tot wat door één priester kan opgenomen worden.
- Die priester, omringd door vele gevormde leken, kan terug zijn echte pastorale taken opnemen in de Kerk in Dendermonde.

0.5.2 DE NIEUWE PAROCHIE MET LOKALE BAKENS EN STEVIGE ANKERPLAATSEN

Bakens zijn niet enkel kerken. Ook andere gebouwen, zoals pastorieën en parochiale ontmoetingscentra, vormen richt- en herkenningspunten. Bovenal zijn het echter mensen die het parochiale leven en de Kerk in Dendermonde vorm en stem zullen blijven geven. Zij vormen lokale aanspreekpunten en schragen het geloofsleven en de toekomstige werking van de nieuwe parochie.

0.5.3 UITZICHT EN OPBOUW IN DE NIEUWE PAROCHIE

- Eén “nieuwe parochieploeg”.
- Meerdere inhoudelijke werkgroepen.
- Minstens 14 lokale “kerkbetrokken aanspreekpunten” met geëngageerde leken; verdere

- valorisatie van te behouden pastorieën.
- Maximaal vijf parochiekerken + de dekenale O.-L.-V.-kerk als verbindingsschakel in de ‘nieuwe parochie Dendermonde’.
- Daarnaast meerdere gelegheidskerken als bidplaatsen mét nevenbestemming.
- Uitdoofscenario voor kerken, zodra akkoord herbesteding met alle betrokken instanties.

0.5.4 UITZICHT EN OPBOUW VAN HET DEKENAAT

- De “dekenale ploeg”.
- De (beperkte) dekenale functie van de O.L.V.-kerk.
- Eén “dekenaal huis” (in de eerste plaats gericht op de Nieuwe Parochie Dendermonde) = open huis, parochie-secretariaat, aanloopadres voor vrijwilligers + woonst deken.
- Zo mogelijk in elke nieuwe parochie van het dekenaat een eigen vergader- en ontmoetingscentrum.
- Bestaande en levenskrachtige parochiecentra verder blijven valoriseren.

0.5.5 EEN NIEUWE PASTORAAL-LITURGISCHE FUNCTIE VOOR DE O.-L.-V.-KERK DENDERMONDE

Naast “dekenale kerk” wordt de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Dendermonde de “verbindingsschakel” in de Nieuwe Parochie waar, op belangrijke liturgische momenten, de samenhang en de vitaliteit van de nieuwe parochie en van het nieuwe dekenaat beleefd en getoond worden.

Een eerste inventaris van gezamenlijke vieringen in de O.-L.-V. kerk wordt opgenomen in het pastoraal beleidsplan voor de nieuwe parochie. Zolang als mogelijk blijft de zondagse eucharistieviering hier plaatsvinden.

0.5.6 BELEIDSPLAN, GEFASEERD OVER EEN PERIODE VAN 20 JAAR (2017-2037)

Eerste fase 2018 – 2019

Voor een aantal kerken wordt in deze fase het uitdoofscenario voorbereid in overleg met de betrokken priester en de lokale instanties.

Evaluatiefase 2020 – 2022

Gelegheidskerken evolueren van wekelijkse zondagsdienst naar maandelijks of minder, op zoek naar nevenbestemmingen.

Voor beide voorgaande fases kan de periode eventueel worden aangepast in functie van beschikbaarheid van priesters, die binnen de nieuwe parochie een mandaat van de bisschop kregen (kwantitatief criterium), en van de draagkracht van lokale vrijwilligers (kwalitatief criterium).

Definitieve fase vanaf 2023 (tot 2037)

1 dekenale en maximaal 5 parochiekerken;

Daarnaast blijven de zgn. ‘gelegheidskerken’ bestaan mede in functie van zinvolle’ nevenbestemming(en). Reeds bestaande nevenbestemmingen zullen worden gestimuleerd. Hierdoor moet het gebruik van alle kerkgebouwen zo maximaal mogelijk worden geoptimaliseerd met initiatieven die op een harmonische wijze kunnen ingepast worden naast de religieuze hoofdbestemming van het gebouw.

0.5.7 INHOUD

In het eerste kerkenbeleidsplan 2017 werd voor elk van de toen 14 kerkgebouwen – op basis van het toenmalige pastorale beleidsplan – een toekomstperspectief aangegeven:

Deelgemeente (en wijk)	Kerk	Toekomstvisie
1. Onze-Lieve-Vrouw, Dendermonde		dekenale kerk, hoofdkerk nieuwe parochie
2. Sint-Egidius-Binnen, (Intra Muros)		behoud eredienstfunctie als parochiekerk
3. Sint-Jozef Arbeider, Keur		uitdoofscenario overwegen
4. Sint-Ursmarus, Baasrode		behoud eredienstfunctie als parochiekerk
5. O.-L.-Vrouw Briel, Baasrode		uitdoofscenario overwegen
6. Sint-Gertrudis, Vlassenbroek		behoud eredienstfunctie + nevenbestemming
7. Sint-Egidius-Buiten Sint-Gillis		behoud eredienstfunctie als parochiekerk
8. O.-L.-Vrouw Zwijveke, Boonwijk		uitdoofscenario overwegen
9. Sint-Lutgardis, Lutterzele		uitdoofscenario overwegen
10. Sint-Apollonia, Appels		behoud eredienstfunctie als parochiekerk
11. Sint-Aldegonde, Mespelare		behoud eredienstfunctie + nevenbestemming
12. O.-L.-Vrouw Hemelvaart, Oudegem		behoud eredienstfunctie + nevenbestemming
13. O.-L.-Vrouw 7 Weeën, Schoonaarde		behoud eredienstfunctie + nevenbestemming
14. Sint-Margareta, Grembergen		behoud eredienstfunctie als parochiekerk

Dit houdt in:

A. **Behoud van de eredienstfunctie met zondagsdienst**

De parochiekerken met wekelijkse zondagsdienst evenals de dekenale kerk met haar specifieke functie én met haar nevenbestemmingen.

B. **Behoud van de eredienstfunctie met uitbouw van nevenbestemmingen**

In de zgn. 'gelegenheidskerken' wordt de eredienstfunctie behouden maar de zondagsdienst zal in een overgangsfase (van circa 5 jaar) uitdoven. Tegelijk wordt een actieve zoektocht naar mogelijke nevenbestemmingen (naast hun blijvende bestemming als bidplaats) opgestart.

C. **Onttrekken aan de eredienst en herbestemming**

Kerken waarvoor een uitdoofscenario wordt overwogen tijdens de eerste fase van het beleidsplan. Hiervoor zal een herbestemmingsplan dienen goedgekeurd in samenspraak met de eigenaar van het patrimonium en de betrokken kerkelijke instanties (priesters en betrokken gelovigen). Voor de realisatie van dit herbestemmingsplan zal een concrete timing dienen vooropgesteld.

0.5.8 STAND VAN ZAKEN

Voor drie van de vier kerken waarvoor een 'uitdoofscenario' werd voorgeschreven, werd de onttrekking aan de eredienst goedgekeurd door zowel de deken, de kerkfabriek, de bisschop van Gent als het Agentschap Binnenlands Bestuur (en bevoegde minister):

- **Sint-Jozef Arbeider kerk** (wijk 't Keur)
  - De kerk werd onttrokken aan de eredienst en verkocht aan het Oscar Romero College/Bisdom Gent i.f.v. ruimtenoden voor uitbreiding van de nabijgelegen kleuter- en lagere school.
  - De parochie werd samengevoegd met deze van de O.-L.-V.-kerk.
  - De kerkfabriek werd opgeslorpt door de kerkfabriek van O.-L.-V.-kerk waarbij het privaat patrimonium werd geïntegreerd.

- **O.-L.-Vrouw van Zwijveke kerk** (Boonwijk)
  - De kerk werd onttrokken aan de eredienst en verkocht aan de nieuwe Woonmaatschappij van Dendermonde, nl. Stek92, die er hun hoofdzetel gaan uitbouwen.
  - De parochie werd samengevoegd met de parochie van St-Egidius extra muros.
  - De kerkfabriek werd opgeslorpt door de kerkfabriek van Sint-Egidius Extra Muros, waarbij het privaat patrimonium werd geïntegreerd. De kerkfabriek heet sindsdien Parochie Sint-Gillis Buiten.

- **O.-L.-Vrouw Hemelvaartkerk** (wijk Briel)
  - De kerk werd onttrokken aan de eredienst. Het kerkgebouw is eigendom van de lokale vzw.
  - De parochie werd samengevoegd met deze van St.-Ursmarus Baasrode.
  - De kerkfabriek Briel werd opgeslorpt door de kerkfabriek van St.-Ursmarus Baasrode, waarbij het privaat patrimonium eveneens geïntegreerd werd.
  - Het kerkgebouw wordt op de dag van vandaag zodoende niet meer voor pastorale doeleinden gebruikt en heeft verder geen financiële impact meer op de exploitatie- of investeringsuitgaven van de stad.

Voor onderstaande kerken geeft het Centraal Kerkbestuur volgende evolutie sinds 2017 aan:

- **Sint-Lutgardis kerk** (Lutterzele)
  - In feite zijn kerk en parochiezaal één. Deze parochiezaal dient nu al zeer sterk als ontmoetingscentrum met heel wat activiteiten en ankerplaats voor verenigingen. Ook de ruime parking speelt een sociale rol in de wijk, niet alleen als parking maar ook als ruimte voor activiteiten.
  - Op vandaag gaat er op zondag nog steeds om 9.30 uur een eucharistieviering door en wordt de kerk ook gebruikt door de Rwandese geloofsgemeenschap.
  - Er is ook nog ruimte voor uitvaarten, terwijl schoolvieringen er eveneens doorgang vinden.
  - De kerk is buiten de momenten van vieringen of evenementen niet vrij toegankelijk.

- **O.-L.-Vrouw Hemelvaart kerk** (Oudegem)
  - zuivere gelegenhedskerk sinds begin 2020 (uitvaarten en huwelijken), met valorisatie (concerten, infomarkten, tentoonstellingen, schoolvieringen,...). Deze kerk wordt vaak en veel gebruikt voor gebed en branden van kaarsen. Maandelijks is er voor de parochianen op de derde dinsdag van de maand een eucharistieviering.
  - De vergaderingen van de kerkraad gaan door in de sacristie van de kerk. , sinds de stad geen gebouw meer ter beschikking stelt voor de kerkfabriek voor deze vergaderingen, noch voor het archief van de kerkfabriek (gingen vroeger door in de lokalen van het vroegere Gemeentehuis van Oudegem). Het archief wordt bij de voorzitter bewaard. Desondanks wordt er geen secretariaatsvergoeding

toegekend of gevraagd. De oude pastorie, eigendom van de stad en niet meer bewoond door een pastoor, werd in de loop van 2024 door de stad verkocht aan een privépersoon.

- Met gebruik van de toolbox 'Kerk in het Midden' van de provincie Oost-Vlaanderen werd door de kerkraad een 'paspoort van de kerk' opgesteld en werd in een participatief traject met lokale verenigingen en parochianen een lijst van mogelijke nevenbestemmingen en mogelijke herbestemmingen opgesteld. Vanuit het Centraal Kerkbestuur was gevraagd om voor deze kerk een proefproject Parcum-VVSG (platform toekomst parochiekerken) op te starten (naast Mespelare en Schoonaarde) om het zoeken naar een mogelijke herbestemming te faciliteren en om zeker een uitbreiding van zinvolle nevenbestemmingen op te kunnen lijsten. Na een initieel principieel akkoord van de stad, kon dit initiatief, waarbij ook concreet architecturaal onderzoek zou gebeuren van potentiële functionele her- en nevenbestemmingen met respect voor het waardevol onroerend erfgoed niet doorgezet worden, omdat de stad geen budgettaire ruimte had om dit te realiseren.
- De kerk is dagelijks toegankelijk tussen 9 en 18 uur.

— **Sint-Aldegonde kerk (Mespelare)**

- was in de looptijd van het kerkenbeleidsplan 2017 lange tijd gesloten wegens grondige restauratiewerken aan dak en buitengevel. Momenteel staat nog een grondige binnenrestauratie op stapel om de unieke, historische muurschilderingen (enig in Europa) en volledig timmerwerk te herstellen. Het historische orgel is nog steeds operationeel.
- Belangrijke geloofspool blijft de verering van de H. Aldegonde, patrones tegen kanker. Haar noveen in september wordt bijgewoond door vele gelovigen/bedevaarders. De H. Aldegonde kerk is een belangrijke bedevaartkerk in Vlaanderen, net omwille van deze beschermster tegen kanker of voor de genezing van kanker.
- De kerk heeft een plaats binnen de H. Elisabeth parochie voor uitvaarten en huwelijken. Nevenbestemmingen werden niet ontwikkeld net omwille van de zware restauratie die toen op stapel stond.
- Het dossier rond de binnenrestauratie werd reeds in 2014 ontvankelijk verklaard door het Agentschap Onroerend Erfgoed. Momenteel wordt door Agentschap Onroerend Erfgoed de situatie rond 'hoogdringendheid' onderzocht en aanvaard. Een recent rapport van Monumentenwacht bevestigt en onderlijnt de hoogdringendheid van de restauratie.
- Kerk is dagelijks toegankelijk.

— **kerk van O.-L.-Vrouw van Zeven Weeën en de H. Jozef (Schoonaarde)**

- had in deze periode een grondige 'make over'. De volledige binnenzijde werd aangepakt, de verwarmingsinstallatie werd vernieuwd en de geluidsinstallatie aangepast.
- Ze wordt buiten de maandelijkse eucharistieviering op de eerste dinsdag van de maand (om 18.30 uur) ook opengesteld voor tentoonstellingen, concerten en evenementen voor bv. Rotary of Lions.
- Op of rond de naamdagen van de patroonheiligen van de kerk worden er ook zondagsdiensten gevierd of ook bij kermissen of jaarmarkten gaan er zondagsvieringen door.
- Ook uitvaarten en huwelijken gaan er door.
- Deze kerk is buiten de momenten van vieringen of evenementen niet vrij

toegankelijk.

— **O.-L.-V.-kerk** (Dendermonde-Centrum)

- wordt ingeschakeld voor grote en gezamenlijke vieringen (Goede Week, Kerstmis, Aswoensdag,...) en voor grote evenementen (Vier Vrede, Te Deum, Feeërie Florale, opening en sluiting van het toeristisch jaar in Dendermonde...).
- Interreligieuze samenkomsten worden ook in de O.-L.-Vrouwekerk gehouden (oecumenische viering, afwisselend met de Evangeliekerk op de Oude Vest).
- Ook werd de museale functie verder uitgebouwd, wat uitmondde in de bevestiging van de twee sinds 1974 verworven toeristische Michelinsterren in 2024.
- Het historische orgel wordt vaak gebruikt voor orgelconcerten georganiseerd door het Orgelcomité.
- Tijdens de coronapandemie werden alle vieringen binnen Dendermonde-Centrum gecentraliseerd in deze kerk, doordat de grote binnenruimte beter beantwoordde aan de 'afstandsvoorschriften' voor het bijwonen van eucharistievieringen.
- Kerk is enkel tijdens het toeristisch seizoen dagelijks toegankelijk tussen 13 en 17 uur (m.u.v. maandag).

— **Sint-Egidius intra muros** (Sint-Gillis-Binnen) (Dendermonde-Centrum)

- werd binnen de pastorale verantwoordelijkheid initieel voor het centrum ingeschakeld als parochiekerk met nevenbestemmingen.
- Door de corona-epidemie en de bijhorende stringente maatregelen rond afstand en ruimte bij eucharistievieringen werden alle zondagsvieringen voor het centrum daar onderbroken en gecentraliseerd in de O.-L.-Vrouwekerk. Na de coronaperiode werden de zondagsvieringen niet meer opgestart in Sint-Gillis-Binnen en deed het kerkgebouw dienst als open bidplaats en als gelegenhedskerk (uitvaarten en huwelijken).
- Ook werd deze centraal gelegen kerk in het winkelhart van Dendermonde gebruikt voor valorisatie zoals concerten en gespreksavonden.
- Sinds dit jaar (restauratie Van Dyck in O.-L.-Vrouwekerk en onbeschikbaarheid van de weekkapel aldaar) gaan de Vespers en Aanbedding (blijvend) door in deze kerk.
- De devotie voor de H. Rita is een veel bezochte plaats in Dendermonde. De kerkfabriek is nog steeds eigenaar van het kerkgebouw.
- Het kerkgebouw herbergt een historisch orgel.
- Sinds november 2024 gaat de zondagavondviering van 17 uur in deze kerk door.
- De beperkte herinrichting van de kerk, zoals voorzien in het kerkenbeleidsplan 2017, is niet doorgegaan. De winterkapel is niet ingericht als weekkapel en bezinningsruimte, terwijl er ook geen beperkt kerkmuseum boven het koor werd gecreëerd.
- De kerk is dagelijks toegankelijk.

— **Sint-Ursmarus** (Baasrode)

- is als parochiekerk actief gebleven met de zaterdagavonddienst als spil, waarrond het religieuze leven verder werd ontwikkeld. Naast uitvaarten en huwelijken wordt Sint-Ursmarus in het pastorale leven ook ingeschakeld als doopkerk. Ook al bestaan er vooralsnog weinig mogelijkheden om nevenbestemmingen te ontwikkelen, toch worden er regelmatig tentoonstellingen opgezet, evenals concerten. De vroegere doopkapel werd niet

tot vergaderruimte omgebouwd.

- De kerk is tijdens de zomervakantiemaanden dagelijks geopend; op andere momenten is de kerk niet vrij toegankelijk.

— **Sint-Gertrudiskerk** (Vlassenbroek)

- Zolang pastoor Roger Van den Berge actief blijft zal de Sint-Gertrudis kerk (Vlassenbroek) haar eredienstfunctie volwaardig behouden (wekelijkse zondagsviering).
- Daarbij wordt ook gelet op het regelmatig organiseren van activiteiten onder de vorm van valorisatie. De lente- en herfstconcerten zijn daarvan schitterende voorbeelden.
- Op pastoraal vlak zijn er uitvaarten, huwelijken, dopen, gebedsvieringen op weekdagen.
- Het historische orgel werd dit jaar volledig gerestaureerd.
- De kerk is tijdens weekdagen niet toegankelijk, terwijl er regelmatig openkerken-dagen worden georganiseerd en meegedaan wordt aan Open Monumentendag en aan Open-Kerken-dag.

— **Sint-Egidius extra muros** (Sint-Gillis Centrum)

- behield de eredienstfunctie met zondagsdienst. Dit betekent dat deze kerk ook een doopkerk binnen parochie Dendermonde is, terwijl er eveneens huwelijken, uitvaarten, schoolvieringen, enz. doorgaan. Ook de initiatiesacramenten van eerste en plechtige communie gaan hier door.
- Deze kerk heeft een rijke geschiedenis aan valorisatie en die zijn tijdens de periode 2017-2024 verder uitgebouwd. Ook tijdens de periode van het Bloemencorso wordt de kerk daarin volledig ingeschakeld. Tentoonstellingen, concerten, gespreksavonden, enz. blijven met de regelmaat van een klok in deze kerk doorgaan. Het orgel wordt eveneens gebruikt voor concerten.
- Op regelmatige en vaste basis worden orgellessen georganiseerd door zowel de muziekacademie van Dendermonde als de muziekacademie van Lebbeke.
- De kerk is dagelijks geopend en toegankelijk voor het publiek.

— **Sint-Apolloniakerk** (Appels)

- behield haar eredienstfunctie met zondagsdienst. Binnen de nieuwe parochie Dendermonde is deze kerk ook een doopkerk, waar maandelijks kinderdopen doorgaan. Verder zijn er de jaarlijkse eerste communievieringen en de vormselvieringen. Uitvaarten en huwelijken gaan er eveneens door, net als een Kruisweg op Goede Vrijdag.
- Voor de vier kerken van AMOS (Appels-Mespelare-Oudegem-Schoonaarde) centraliseert de Sint-Apolloniakerk ook de viering op 1 november, wanneer de familieleden van de overledenen van het voorbije jaar het gedachteniskruisje komen afhalen.
- Er gaan dorpsgebonden concerten door, alsook concerten op het Van Peteghemorgel. Een verdere optimalisering van de kerk voor culturele en educatieve doeleinden blijft zich opdringen.
- Het kerkgebouw is eigendom van de kerkfabriek, net als de Oude Pastorie en de gebouwen, waarvoor een gebruiksovereenkomst met Chiro Kadee bestaat (waarin zij hun lokalen hebben).
- Kerk is dagelijks toegankelijk.

— **De Sint-Margaretakerk** (Grembergen)

- behield haar eredienstfunctie als parochiekerk. Op zaterdagavond is er om 18.30

- uur een weekendviering. De kerk is ook een doopkerk, terwijl er ook uitvaarten en huwelijken doorgaan, naast eerste communievieringen en vormselvieringen.
- Tweewekelijks gaat er op maandag stil gebed en aanbidding door van de ‘biddende moeders’.
- De kerk beschikt over een gerestaureerd orgel.
- Ze wordt ook gebruikt voor nevenbestemmingen en voor medegebruik in tijd door een Filipijnse gebedsgroep.
- Binnen Grembergen is er ook een Sint-Elooi-processie en de viering tijdens de Molenfeesten.
- De kerk staat eveneens open voor gebruik door scholen voor hun schoolvieringen;
- De kerk is dagelijks toegankelijk.

Bepaalde zaken opgenomen in het kerkenbeleidsplan 2017 werden niet/minder gerealiseerd:

— **Herbestemmen Sint-Lutgardis kerk** (wijk Lutterzele)

- stond voorzien als een kerk waarvoor een uitdoofscenario met herbestemming werd overwogen. In het kerkenbeleidsplan 2017 werd ook verwezen naar het grote terrein van één hectare dat ooit bedoeld was voor de bouw van de definitieve parochiekerk. Deze is er nooit gekomen en zal er zodoende ook nooit komen.
- Er zou vanuit de Kerkfabriek en plaatselijke vzw, en zoals opgenomen in het Kerkenbeleidsplan 2017, een werkgroep samengesteld worden met alle betrokken partijen om een scenario uit te werken rond het uitdoofscenario en de mogelijke herbestemming van de kerk en de omringende percelen. Deze is er niet gekomen en heeft dus niet geleid tot concreet resultaat.

— In het kerkenbeleidsplan 2017 werd ook de vorming van een “nieuwe parochieploeg” voorzien.

Deze werd gevormd, benoemd en aangesteld tijdens de eucharistieviering op 10 november 2024. Ook werden meerdere inhoudelijke (pastorale) werkgroepen gepland. Tot op vandaag bestaan die (quasi) niet. Tevens werd voorzien in minstens 14 lokale “kerk-betrokken aanspreekpunten” met geëngageerde leken en een verdere valorisatie van te behouden pastorieën. Op vandaag zijn die er niet gekomen. Deze rol werd vaak opgenomen door de lokale kerkfabrieken en lokale parochieploegen.

— Daarnaast zouden maximaal vijf parochiekerken behouden worden en zag men de dekenale O.-L.-V.-kerk als verbindingsschakel in de ‘nieuwe parochie Dendermonde’. Op vandaag zijn er nog meer dan vijf parochiekerken, terwijl de Onze-Lieve-Vrouwekerk niet alleen als verbindingsschakel wordt gezien, maar ook als parochiekerk wordt ingeschakeld. Verder zijn Appels, Baasrode (St-Ursmarus), Grembergen, Lutterzele, Sint-Egidius extra muros en Vlassenbroek nog steeds actief als parochiekerk. Sint-Egidius intra muros, die wel voorzien werd als parochiekerk, had dat statuut na de coronacrisis verloren, maar verkreeg dat statuut wel weer in november 2024.

— Reeds bestaande nevenbestemmingen zouden worden gestimuleerd.

Hiervoor moet het gebruik van alle kerkgebouwen zo maximaal mogelijk worden geoptimaliseerd met initiatieven die op een harmonische wijze kunnen ingepast worden naast de religieuze hoofdbestemming van het gebouw. Er zijn momenteel 11 parochiekerken die hun eredienstfunctie nog steeds actief beleven. In al die kerkgebouwen, zowel deze waar nog weekendvieringen doorgaan als de gelegenhedskerken, zouden cfr. het kerkenbeleidsplan 2017 meer nevenbestemmingen moeten opgezet worden. Het Centraal Kerkbestuur geeft hierbij aan dat de kerkfabrieken

de prioritaire opdracht hebben om in te staan voor het materiële beheer van het kerkgebouw, zodat de erediensten er kunnen doorgaan. Nevenbestemmingen vragen van de vrijwilligers in de kerkfabrieken andere competenties. Ze zouden zich als het ware moeten ontpoppen als evenementenbureau of als immokantoor met architecturale kennis. Een kerkfabriek kan bij de ontwikkeling van nevenbestemmingen moeilijk een 'push' rol, wel als ontvanger en facilitator van vragen optreden, maar ook niet meer dan dat. In alle kerken zijn optredens, concerten, tentoonstellingen, recepties bij feesten, enz. doorgestaan. De frequentie is echter verre van wekelijks en de vraag moet gesteld worden of dit ook ooit de bedoeling en de realiteit kan zijn. Dit kan een belangrijk element zijn om rekening mee te houden binnen onderhavig nieuw kerkenbeleidsplan.

0.5.9 FINANCIËEL

In de periode van het kerkenbeleidsplan 2017 werd tot 2023 door de stad voor 2.467.165,57 euro aan investeringen gesubsidieerd, terwijl er in deze periode voor 5.703.675,97 euro gebudgetteerd was. De delta tussen budget versus rekeningen kan verklaard worden door vertraging in de goedkeuring van dossiers door het Agentschap Onroerend Erfgoed, waardoor deze projecten uitgesteld of vertraagd moesten worden. Alle budgetten waren opgenomen in de meerjarenplanningen van de individuele kerkfabrieken en goedgekeurd door de Dendermondse Gemeenteraad.

Van dit bedrag wordt het leeuwenaandeel opgenomen door 5 kerkfabrieken en kerkgebouwen, nl. Mespelare (924.119,35 euro), Schoonaarde (676.390,43 euro), O.-L.-Vrouwekerk (323.053,89 euro), Sint-Gillis-Buiten (169.908,94 euro) en Sint-Gillis-Binnen (129.782,57 euro), voor in totaal 2.223.255,18 euro.

In dezelfde periode van het kerkenbeleidsplan 2017 werd tot 2023 door de stad een budget van 2.512.015,32 euro aan exploitatietekorten goedgekeurd en aan de kerkfabrieken gecommuniceerd en uitbetaald. In totaal werd er voor 2.455.372,44 euro effectief uitbetaald. Van deze som gaat er 1.507.992,97 euro naar drie kerkfabrieken, nl. O.-L.-Vrouwekerk (736.037,05 euro), Sint-Gillis-Buiten (389.571,14 euro) en Grembergen (382.384,78 euro). Het grootste gedeelte van deze bedragen gaat over nutsvoorzieningen, verzekeringen en algemeen onderhoud. Uitgaven voor het zuivere pastorale (miswijn, hosties, kaarsen, kledij, enz.) bedraagt nagenoeg 10 procent van deze bedragen. De rest is dus eerder 'gebouw gebonden', los of het al dan niet voor erediensten gebruikt wordt.

Tijdens eerdere legislaturen werd beslist tot instelling van een '*reservefonds kerkgebouwen*'. Jaarlijks zou in de stadsbegroting een bedrag van 200.000 euro ingeschreven worden om de te verwachten investeringen aan kerkgebouwen te financieren. De bedoeling van dit reservefonds was net om grote schommelingen in investeringsbedragen en investeringsritme op te vangen, mogelijke gevolgen van vertragingen in de uitvoerbaarheidsstelling van restauratiedossiers door het Agentschap Onroerend Erfgoed. Wat in jaar X niet zou worden opgenomen, zou doorgeschoven worden naar het reservefonds en eventueel in bv. X+5 (samen met opgebouwde reserve uit pakweg +1, +2, +3 en +4) vrij gemaakt kunnen worden bij het 'vallen' van grote dossiers. Dat 'vallen' is namelijk afhankelijk van de goedkeuring en gunning van subsidies vanuit het Agentschap Onroerend Erfgoed. Sommige grote dossiers laten makkelijk tien jaar en meer op zich wachten. Na 2017 werd dit reservefonds echter gestopt.

(Pro memorie: Op vandaag zijn er nog heel wat dossiers die door de Gemeenteraad van Dendermonde zijn goedgekeurd en bij het Agentschap Onroerend Erfgoed zijn ingediend. Deze zijn ontvankelijk verklaard en gekoppeld aan de (lange) procedure van ten uitvoering brengen van de werken. Voor al deze reeds goedgekeurde dossiers stelt het Centraal Kerkbestuur voor om een overlegronde rond de haalbaarheid van al deze dossiers met het Agentschap Onroerend Erfgoed,

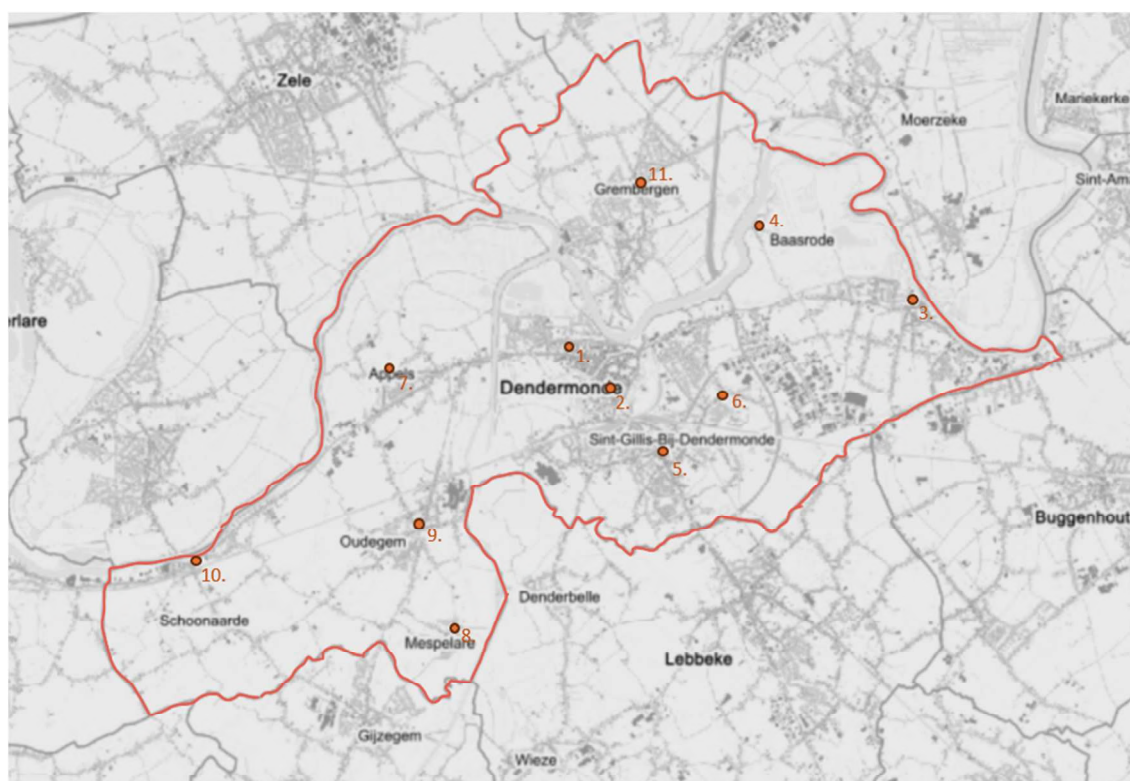
stadsbestuur en Centraal Kerkbestuur te houden.)

1. SITUERING KERKGEBOUWEN.

Dit kerkenbeleidsplan 2026-2031 omvat volgende gebouwen voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van de stad Dendermonde:

NAAM KERK, STRAATNAAM EN NR., POSTNUMMER, NAAM DEELGEMEENTE, NAAM WIJK (INDIEN VAN TOEPASSING)

1.	O.-L.-V.-kerk	O.L.V.-Kerkplein 1	9200	Dendermonde
2.	Sint-Egidius-Binnen, i.m.	Brusselsestraat 67	9200	Dendermonde
3.	Sint-Ursmarus	St.-Ursmarusstraat73	9200	Baasrode
4.	Sint-Gertrudis	Vlassenbroek 93	9200	Baasrode (Vlassenbroek)
5.	Sint-Egidius-Buiten, e.m.	St.-Gillislaan 72	9200	St.-Gillis
6.	Sint-Lutgardis	Spoorwegstraat 202	9200	St.-Gillis (Lutterzele)
7.	Sint-Apollonia	Hoofdstraat 20	9200	Appels
8.	Sint-Aldegonde	Mespelarestraat 79	9200	Mespelare
9.	O.L.V. Hemelvaart	Hofstraat z.n.	9200	Oudegem
10.	O.L.V. van 7 Weeën	Schoonaardebaan 56	9200	Schoonaarde
11.	Sint-Margareta	Dokter Haekstraat 8	9200	Grembergen

2. FICHE PER KERKGEBOUW.

2.1. Onze-Lieve-Vrouwekerk in Dendermonde

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.1.1 IDENTIFICATIE

Naam: Onze-Lieve-Vrouwekerk

Geografische ligging:

Onze-Lieve-Vrouwekerkplein 1, 9200 Dendermonde
Provincie: Oost-Vlaanderen

Kadastrale gegevens: Sectie C Dendermonde 1^e afdeling, perceelnummer 0331
Opp. 2.350 m²; KI: 11.142 euro
Bestemming gewestplan Dendermonde (K.B. 7/11/1978): woongebied met culturele, historische en esthetische waarde.
Bestemming BPA / RUP: geen specifieke bestemming in PRUP 'Afbakening kleinstedelijk gebied Dendermonde'.

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde, H. Elisabethparochie; parochie O.-L.-V. Dendermonde

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan:

Behoud van de eredienstfunctie met belangrijke uitbouw van nevenfuncties
Eigendom: Stadsbestuur Dendermonde, Fr. Courtensstraat 11, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek O.L.V. Dendermonde, ERD O.Nr. BE211370225, Gentsesteenweg 44, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

Beschermd monument, bij Koninklijk Besluit van 6 januari 1943.
De kerk is officieel vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 15 oktober 2010.
De historische stadskern van Dendermonde is een vastgestelde archeologische zone sinds 19 februari 2016.
Muurschilderingen zijn vastgesteld als *bouwkundig erfgoed* sinds 20 juni 2023.

2.1.2 BESCHRIJVING

a) Cultuurhistorische waarde

[vrij naar Aimé Stroobants, Gids voor Dendermondse Kerken, 2013]

Waarschijnlijk rond 1046-1047 liet Ringoot de Kale de relieken van de HH Hilduardus en Christiana van de abdij van Dikkelvenne overbrengen naar zijn burchtkerk, ter hoogte van het huidige stadhuis. Enkele tientallen jaren later liet Ringoot II tegen het einde van de 11de eeuw een stenen kerk in romaanse stijl oprichten in het nog weinig bebouwde noordwestelijke gedeelte van de stad, ten noorden van de Kerkgracht, die de verbinding vormde tussen de burcht en de Gentse poort. Op kerkelijk vlak behoorde Dendermonde aanvankelijk tot het bisdom Kamerijk en pas sedert 1559 tot het in dat jaar opgerichte bisdom Gent.

Door de bloeiperiode in de 13de eeuw kende de stad Dendermonde een toename van haar bevolking en een uitbreiding van haar grondgebied. Waarschijnlijk in de tweede helft van de 13de eeuw was de eerste romaanse kerk dringend aan uitbreiding toe. Het oude koor werd vervangen door een driebeukig basilikaal koor van het vroeg-gotisch type. In het begin van de 14de eeuw werd een sacristie aangebouwd met op de verdieping een kapittelkamer.

De ruime benedenkerk werd opgetrokken, met de drie zuidelijke zijkapellen. De werken gingen gedurende deze eeuw verder maar de afwerking van de toren en de benedenkerk kwamen tot stilstand in 1379-1380 bij het beleg van de stad door de Gentenaars

De 15de eeuw stond geheel in het teken van belangrijke uitbreidingswerken en verbouwingen. Onder de dakspanten realiseerde men een nieuwe ballingenkamer, een ruimte waar ballingen tijdelijk onderdak kregen. Dit schuilrecht werd nog in het midden van de 14de eeuw door Lodewijk Van Male bevestigd.

Rond 1466 werden vermoedelijk de transepten vergroot en verhoogd en werd de achthoekige torenromp opgetrokken. Twee klokken van Hendrik Waeghevens werden in de toren opgehangen. Tussen 1479 en 1496 liet de rijke broederschap van Onze-Lieve-Vrouw ten noorden van het hoogkoor een ruim tweebeukig O.L.-Vrouwekoor oprichten. Nadien onderging de kerk nog slechts kleine verbouwingen: nl. het kleine laat-gotische St.-Annakoortje en het westportaal.

Na de vernielingen tijdens het Calvinistisch bestuur van de stad (1578-1584) werd de kerk

heringericht met meubilair in renaissance- en barokstijl. In 1653-1655 werden de houten gewelven van koor en benedenkerk door stenen gewelven vervangen. Tussen 1690 en 1700 werd tegen het hoogkoor een barokke basiskapel opgericht, toegewijd aan het H. Sacrament.

Rond deze aan Onze-Lieve-Vrouw toegewijde kerk lag tot 1784 het kerkhof van de parochie. Van circa 1106 tot 1798 was aan de 'collegiale kerk' ook een kapittel verbonden.

In de 19de eeuw grepen geregeld onderhoudswerken plaats, eerst toren en daken, vanaf 1857-58 de eerste verbouwingen in neogotische stijl: de H. grafkapel, nieuwe bergplaatsen ten zuiden van het koor en de verplaatsing van het doksaal en de preekstoel.

Tussen 1895 en 1901 werden de daken nogmaals vernieuwd als aanloop tot een meer 'grondige restauratie'(1904-1912), uitgevoerd naar de plannen van de architecten Vaerwyck.

Het O.L.-Vrouwkoor en het Sint-Annakoorkoer werden in neogotische stijl aangepast. De stompe torenspits werd in 1910-1912 door een spitse houten torennaald vervangen. Toen deze op 14 november 1940 tijdens een stormnacht omwaaide, werd ze niet meer vervangen.

Vanaf 1975 werd de kerk, in verschillende campagnes, grondig gerestaureerd onder leiding van architect Octaaf Van Severen. In 1995 was de uitwendige restauratie voltooid.

Het interieur van de O.L.-Vrouwekerk is door de eeuwen heen geëvolueerd tot een schatkamer van religieuze kunst, ondanks de beeldenstorm, de Franse revolutie en ander ontij. Voor een volledige beschrijving van het interieur van de kerk kan verwezen worden naar wetenschappelijk en ruim onderbouwde bronnen.

Een kort overzicht van het cultuurhistorisch en erfgoedpatrimonium:

- De romaanse doopvont in Doornikse kalksteen (11e eeuw) vormt het oudste kunstwerk van de kerk;
- Altaren
  - Het hoofdaltaar, 17de eeuw
monumentaal portiekaltaar van marmer en albast, door beeldhouwer Hubert Van den Eynde;
  - Het Heilig-Sacramentaltaar, 1714 en eind 18^e eeuw
barok portiekaltaar in de apsiskapel van geschilderd en gemarmerd hout;
  - Onze-Lieve-Vrouwealtaar, 1908-1910
in het noordelijke zijkoor/Onze-Lieve-Vrouwekoor, neogotisch, door Remi Rooms en Frans en Aloïs Beule, neogotisch, retabel in eik en altaartafel in marmer;
  - Onze-Lieve-Vrouwealtaar,
portiekaltaar in vroege barokstijl in Sint-Rochuskapel, naar ontwerp van Jan van Zwaervelde, marmer
  - Sint-Jozefaltaar in Sint-Annakoorken, 1908-1910
neogotisch retabel door Mathias Zens, gepolychromeerd eikenhout en stenen tafel;
  - Sint-Michiel en Sint-Kwintentaltaar, 1709-1753
portiekaltaar in zuidelijk zijkoor, gemarmerd en geschilderd hout;
  - Sint-Niklaasaltaar, 1752-1759
in het zuidelijke transept, geschilderd en gemarmerd houten portiekaltaar in late barok-rococostijl, door beeldhouwer Theodoor Verhaegen (Mechelen);
  - Sint-Rochus altaar, 1806-1819
in noordelijk transept, empirestijl, hout met drie beelden van Sint-Rochus
  - Altaar van Onze-Lieve-Vrouw van zeven weën en van Sint-Barbara, 1668
in eerste zuidelijke zijkapel tegen het transept, barok portiekaltaar, gemarmerd en verguld hout, door Mattheus Van Beveren (Antwerpen);
  - Heilige Anna-altaar,
in de doopkapel, in barokstijl met gepolychromeerd houten beeld
  - Modern altaar onder de vieringtoren, 1977
post-conciliair altaar van beeldhouwer Jos De Decker
- Muurschildering, aangeduid als 'vastgesteld bouwkundig erfgoed':
  - Nis met voorstelling van een Calvarie, 15de eeuw

- ontdekt bij verwijdering van het Sint-Rochusaltaar, in 1943 gerestaureerd;
- Voorstelling van Heilige Willem van Aquitanië, 2e helft 15e eeuw
- Voorstelling van de apostelen
- Neogotische muurschildering in Onze-Lieve-Vrouwekoor en vroegere Sint-Annakapel
- Klokken uit 1466 en 1600
- Gewelfschildering
- Schilderijen
  - 'Calvarie of Kruisiging' door Antoon van Dyck, 1629, olie op doek, afkomstig uit het hoofdaltaar van het gewezen kapucijnenklooster, sinds 1816 in de Onze-Lieve-Vrouwekerk;
  - 'Aanbidding der herders of Kerstnacht' door Antoon van Dyck, 1631, altaardoek van het Onze-Lieve-Vrouwealtaar;
  - 'Verheerlijking van Christus', triptiek met op de zijluiken Heilige Christiana en Hilduardus, gesigneerd en gedateerd David Teniers de Oude, 1617;
  - 'Graflegging', kopie naar origineel van Hugo Van der Goes – 16eE, olie op paneel;
  - 'Verheerlijking van Onze-Lieve-Vrouw', door Gaspar De Crayer – 1636, altaardoek in hoogaltaar;
  - 'Sint-Rochus en de Pestlijders', door Gaspar De Crayer, midden 17de eeuw,
  - 'Heilige Rochus door de engelen verzorgd', door Pieter Thijs, 17de eeuw, op doek;
  - 'De marteling van de Heilige Catharina' door Peter Thijs, doek, circa 1664-1675;
  - 'Engelbewaarders beschermen twee kinderen tegen het verderf', door Antoon Goubau (Amsterdam), doek, gedateerd 1668;
  - 'Aanbidding der herders' toegeschreven aan Henri met de Bles (Bouvignes), 16de eeuw, olie op paneel;
  - 'Aartsengel Michaël', door Godfried Maes (Antwerpen), doek, tweede helft 17de eeuw;
  - 'Sint-Jan in de Olie', doek, 17de eeuw;
  - 'Onze-Lieve-Vrouw schenkt een kazuifel aan Sint-Ildefonsus', doek, tweede helft 17de eeuw;
  - 'Heilige Familie', paneelschildering, toegeschreven aan Jan van Balen (Antwerpen), tweede kwart 17de eeuw;
  - 'Sint-Michiel', door Gaspar Van Opstal (Antwerpen), 1709.
  - Reeks merkwaardige votieve portretten (18de-19de eeuw) van kinderen, die door hun ouders op vijfjarige leeftijd aan Onze-Lieve-Vrouw werden opgedragen.
  - anonieme Vlaamse primitief, Franz Verhas, Jan Verhas, Godfried Guffens, Petrus De Clercq, Harold en Gerolf Van de Perre,...
- Beeldhouwwerk
  - 'Onze-Lieve-Vrouw van Troost', miraculeus beeld van gepolychromeerd hout, eind 15de eeuw;
  - 'Onze-Lieve-Vrouw met kind' van Antoon Faydherbe, gevefde zandsteen, 1622;
  - 'Christus op de koude steen', gepolychromeerde zandsteen, 17de eeuw;
  - Piëta, gepolychromeerd hout, eind 15de of begin 16de eeuw;
  - 'Heilige Kwinten', gepolychromeerd hout en textiel, 17de eeuw;
  - 'Ecce Homo en Christus aan het kruis', geschilderd hout, 18de eeuw;
  - 'Onze-Lieve-Vrouw en Heilige Johannes van een Calvarie', ontverfd hout, 18de eeuw;
  - 'Heilige Christiana en Heilige Hilduardus', gepolychromeerd hout, 1854;
  - beeldengroep de 'Bewening van Christus', gepolychromeerd hout, in laatrenaissancestijl, gedateerd 1618 met neogotische beschildering van 1857;
  - Talloze authentieke beeldhouwwerken in steen en hout
- Meubilair:
  - Koorbanken in het hoogkoor, eikenhouten koorgestoelte, in laatrenaissancestijl vermoedelijk eind 16de eeuw, hier geplaatst rond 1645;
  - Dis of muurbank van de lakenwevers en "vensteriers" met reliëf met de voorstelling van de 'Dood van Saphira' in rococostijl toegeschreven aan beeldhouwer Theodoor Verhaegen (Mechelen), 1759-1760;

- dis van de Onze-Lieve-Vrouwe-meesters in Onze-Lieve-Vrouwekoor door Pieter Verbruggen de Oude (Antwerpen), in overdadige barokstijl met putti, médaillons en vruchtenslingers, eikenhout, 1660-1662.
  - Lambriseringen:
    - Lambriseringen in noordelijke zijbeuk, hergebruikte oorspronkelijke koorafsluiting door Otmaar Van Ommen (Antwerpen), late renaissancestijl en vroege barok, eikenhout, 1597-1598;
    - in het Onze-Lieve-Vrouwekoor tussen de biechtstoelen en de dis, in barokstijl, 1660-1662;
    - in beide transepten, eikenhouten aankleding in rococostijl met rijk uitgewerkte tochtportalen door Joos Van Rossem en Antoon Bransewijck, 1773;
    - in Heilige Sacramentskapel, in rococostijl, eikenhout, derde kwart 18de eeuw;
    - tegen de westmuur van schip in classicistische stijl, eind 18de eeuw,
  - Biechtstoelen,
    - Biechtstoel van het gesloten type in vroege barokstijl in Sint-Barbarakoor, eerste kwart 17de eeuw;
    - twee biechtstoelen in barokstijl ingewerkt in 17de-eeuwse lambriseringen in Onze-Lieve-Vrouwekoor, door Pieter Verbruggen de Oude (Antwerpen), van het open type met bekronend gebogen fronton met schelpmotief en vruchtenslingers, twee cherubijnen-hermen, versierd met schelpen en festoenen, eikenhout, 1660-1662;
    - één biechtstoel in laat-barokstijl met engelenbeelden door Jan Baptist de Vree (Antwerpen), eikenhout, circa 1670.
  - Preekstoel van M. Van Beveren, in barokstijl, eikenhout, 1681-1684 verplaatst, gerestaureerd en gewijzigd in 1859, met een nieuw klankbord en aangepaste, vernieuwde dubbele trapleuningen;
  - Communiebank door Jan Baptist de Vree en Jan Geeraerts, in barokstijl, eikenhout, 1681-1682 (nu afsluiting Onze-Lieve-Vrouwekoor);
  - koorafsluitingen,
  - doksaal, tot 1858 koor afsluiting, nu tegen de westgevel van de middenbeuk, door Adriaan Van Ronsse naar ontwerp van Hubert Van den Eynde; beeldhouwwerk van Artus Quellinus en beelden van Mattheus van Beveren, marmer, gips en koper, 1659-1666. Vier rode marmeren zuilen met Ionisch kapiteel ondersteunen een platform en balustrade versierd met cartouches en acht engeltjes; erboven vier witmarmeren voetstukken met koperen kandelaars; in de zwikken beelden van de vier evangelisten.
  - processietronen,
  - flambouwen
- Van Peteghem orgel
orgelkast naar ontwerp van architect Jan Beeckman met deels uit 1654 daterend orgelfront van Christoffel Coopman en Herman Hullener en beelden van koning David en vier engelen door Jan Van Peel (Gent) van 1654, verbouwd in 1946 door J. Lonck & zonen (Diksmuide-Esen), gerestaureerd in 1995-2000 en 2003-2005 door G. Potvlieghe-De Mayer (Ninove) en Pels & Van Leeuwen ('s Hertogenbosch).
- Zilverwerk: reliekschrijn van de HH. Hilduardus en Christiana, vele zilveren kandelaars
- Kunstsmeedwerk
- Glasramen van Cyriel Los, Harold Van de Perre, Gustave en Achiel Ladon, Paul en Marcel Ganton, Léopold Pluys
- Grafzerken en funerair erfgoed
- Processievaandels
- Relieken, reliekhouders en –schrijnen

Belangrijk te vermelden is tevens dat het kerkarchief (van de 13de tot de 20ste eeuw) bewaard wordt in het stadsarchief. Het is op wetenschappelijke basis geïnventariseerd en bleef gespaard tijdens de brand van de stad in WO I.

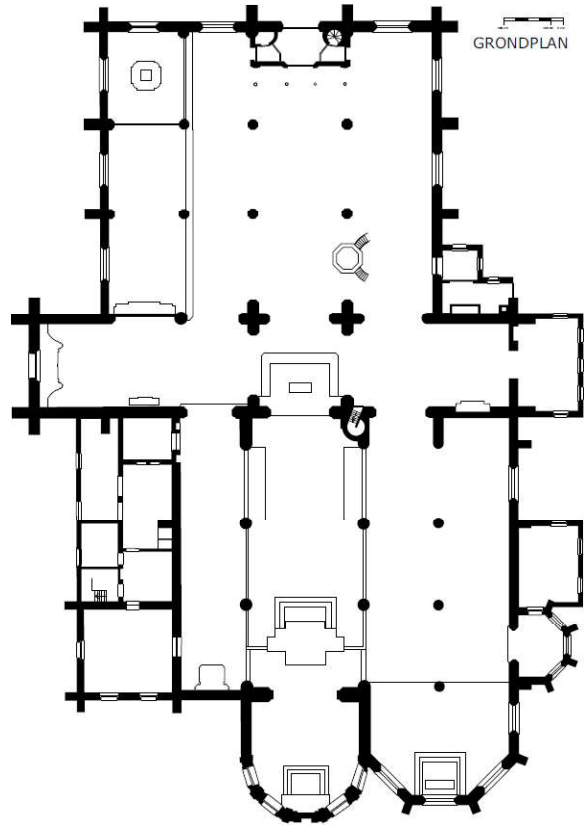
b) Architecturale aspecten

Grondplan:

Asymmetrische plattegrond met benedenkerk van drie traveeën met haast even brede midden- en noordelijke zijbeuk en smallere zuidbeuk met drie aanpalende zijkapellen.

Uitspringende transeptarmen, in het noorden van twee traveeën en aangebouwde huidige winterkapel, in het zuiden van drie traveeën. Voormalig dodenhuisje en berging in de noordwestelijke oksel.

Kruisingstoren op vierkante basis en aansluitend, iets breder middenkoor met traptoren aanleunend tegen de noordoostelijke kruisingspijler. Middenkoor van drie en een halve travee met vlakke sluiting en aangebouwde apsiskapel of Heilige Sacramentskapel in de vorm van een kleine centraalbouw. Noordelijk koor of Onze-Lieve-Vrouwekoor van drie en een halve travee, twee beuken en vijfzijdige sluiting. Aan de noordzijde, aansluitende vijfzijdige Sint-Jozefkapel en sacristie van het Onze-Lieve-Vrouwekoor op vierkante plattegrond. Smal zuidelijk, recht afgesloten zijkoor van drie en een halve travee, in het zuiden geflankeerd door de sacristie met kapittelkamer op de zuidoosthoek en Heilige Grafkapel in de zuidoostelijke oksel, verbonden door een berging op rechthoekige plattegrond.

Oppervlakte: ca. 2.350m²

Materiaal:

De kerk is volledig opgetrokken uit blokken Lediaanse zandsteen in verschillende formaten met sporadisch verwerking van Doornikse kalksteen en baksteen voor de zuidelijke bergingen.

Daken:

Afdekkende leien zadel- en lessenaarsdaken en kalotvormig leien koepeldak met lantaarn en torenhelm op de apsiskapel. De winterkapel en sacristie van het Onze-Lieve-Vrouwekoor hebben afzonderlijke leien schilddaken.

Gevels:

Asymmetrische westgevel met hoge puntgevel geflankeerd door versneden en verjongende steunberen; spitsboogvormig portaal met archivolten op geprofileerde basissen en bekronende kruisbloem. Brede korfboogvormige poort met gecanneleerde makelaar en latei; bovenlicht met gekoppelde spitsboogjes met glas-in-loodvulling. Boogveld met spitsboognis met bekronende kruisbloem en geflankeerd door overhoekse pinakels met hogels. Witgeschilderd beeldje van Onze-Lieve-Vrouw met Kind, kopie door J. De Decker van het oorspronkelijk zandstenen beeld van 1622 door Antoon Faydherbe (Mechelen), geplaatst in 1954. Erboven zeer hoog spitsboogvormig venster

in geprofileerde omlijsting en omlopende waterlijst met kruisbloembekroning. De tratering is vervangen door ijzeren roeden (jaartal 1779 op dorpel); venster aan de binnenzijde tot halve hoogte dichtgemetseld in 1858. Spitsboogvormige zijvensters, in de noordelijke beuk in geprofileerde omlijsting, in de zuidelijke beuk met afgeschuinde dagkant, beide met vernieuwd vierledig maaswerk. Afgeschuinde zandstenen plint en doorgetrokken waterlijst ter hoogte van de onderdorpels. De noordelijke beuk wordt begrensd door een zware versneden steunbeer en schuin oplopende muur. De zuidelijke beuk met aansluitende zijkapel is horizontaal afgewerkt met een kroonlijst op kraagsteentjes. Sporen van een gedicht spitsboogvenster in de rechter travee en begrenzen zware steunbeer op de hoek.

Noordelijke zijbeuk van drie traveeën gemarkeerd door versneden steunberen en doorbroken door drie grote spitsboogvensters met geprofileerde dagkanten en vierledige tratering. Boven de lessenaarsdaken is slechts een deel van de middenbeuk met twee gedichte bovenlichten in rollijst zichtbaar. Tegen de derde travee leunt het vroegere dodenhuisje aan, opgetrokken op vierkante plattegrond en voorzien van een leien tentdak op geprofileerde consoles en met bolbekroning. Korfboogdeurtje in westgevel in geprofileerde omlijsting, met sluitsteen, waterlijst met bekronend kruis en imposten met opschrift: "anno – 1659". Ovaal venster onder waterlijst in de noordgevel.

Zuidelijke zijgevel gemarkeerd door drie topgevels van de zijkapellen, gescheiden door versneden steunberen. Puntgevels met groot spitsboogvenster met vierledig vernieuwd maaswerk, onder waterlijst met kruisbloem. Erboven, sierlijke, omlijste spitsboogvormige beeldnissen tussen fiaaltjes en met bekronende kruisbloem, in de derde topgevel breder van vorm. Tussen de puntgevels, zichtbare muur van de middenbeuk met twee spitsboogvensters. Noordelijke transeptgevel, begrensd door zware versneden steunberen en doorbroken door een groot spitsboogvenster met vijfledige tratering. Puntgevel met oculi. Zuidelijke transeptgevel met neogotisch portaal en hoog spitsboogvenster met nieuw maaswerk; nieuwe nis met Onze-Lieve-Vrouwebeeldje in linker steunbeer. Oostmuur met gedicht spitsboogvenster.

Achthoekige kruisingstoren met twee geledingen uitstekend boven de even hoge zadeldaken van schip, hoogkoor en transepten. Eerste blinde geleding met driehoekige schilden als overgang van de vierkante kruising naar de achthoekige toren. Klokkenhuis met hoge spitsboogvormige galmgaten met geprofileerde dagkanten; noordoostelijk galmgat geblind door het aanleunend zeshoekig traptorentje. Hoeken gemarkeerd door lisenen met waterspuwers en bekroond met fijne fialen die onderling door een geajoueerde borstwering verbonden zijn. Hoogkoor van drie traveeën, enkel aan de zuidzijde met drie spitsboogvensters met vernieuwde rollijst boven het lessenaarsdak van het zijkoor of Sint-Kwintenskoor en de sacristie; travee-indeling door lisenen en aflijnende geprofileerde kroonlijst. Tegen de derde travee aanleunende sacristie met voorpuntgevel. Een bakstenen muur met spitsboogdeur en twee hooggeplaatste spitsboogvensters van recentere bergingen verbindt transeptarm en sacristie.

Noordelijk zijkoor of Onze-Lieve-Vrouwekoor met twee hoge spitsboogvensters met vierledige vernieuwde tratering; travee-indeling door zware versneden steunberen. Tegen de tweede, oostelijke travee aanleunende sacristie van het Onze-Lieve-Vrouwekoor van twee traveeën met getoogde deur en getralied venster onder waterlijstje.

De derde travee werd uitgebouwd met een vijfzijdige kapel, het zogenaamde Sint-Annakoorken of Sint-Jozefkoor. De driezijdige sluiting, gemarkeerd door versneden steunberen is doorbroken door hoge spitsboogvensters met vernieuwde tweeledige tratering, onder waterlijstje. Het Onze-Lieve-Vrouwekoor zelf heeft een polygonale sluiting, gemarkeerd door steunberen en doorbroken door spitsboogvensters met vernieuwde drieledige tratering.

Tegen het oorspronkelijk recht afgesloten hoogkoor met hoog spitsboogvenster werd in 1690-1700

de apsiskapel of Heilige Sacramentskapel aangebouwd. Barokke polygonale bouw op geprofileerde plint. Hoeken gemarkeerd door Toscaanse pilasters die een rijkelijk uitgewerkt hoofdgestel ondersteunen. De rondboogvensters in geprofileerde omlijsting met oren zijn voorzien van een waterlijst en uitgewerkt sluitstuk met cartouche met cherubs, vruchtenslingers en wapenschild van de stad met letter S (vermoedelijk oorspronkelijk S. P. Q. T. voor de restauratie). Klokvormig dak met tienzijdige houten lantaarn met gebeeldhouwde stijlen met griffioenen en cherubs, maskers, vogels, duivelskoppen en vruchtenslingers. Overstekende kroonlijst op uitgesneden schoorstukken en klokken uivormig dak met gesmeed ijzeren kruisbekroning. Gedicht middenvenster voorzien van een hardstenen beeldnis onder driehoekig fronton met beeld van Onze-Lieve-Vrouw met Kind. Onafgewerkte bakstenen zuidelijke wachtgevel, voorzien als binnenwand van een niet uitgevoerde koorsluiting van het zuidelijk zijkoor.

Interieur

Basilicaal schip van drie traveeën en drie beuken, aan de zuidelijke beuk voorzien van drie dwarskapellen. Vrij gedrukte zandstenen zuilen op achtkantige sokkel en vereenvoudigd kapiteel dragen de spitsboogarcaden. Scheibogen met moerboog tussen twee rollijsten, eindigend op merkwaardige gebeeldhouwde zandstenen kraagstenen met grotesken. Twee spitsboogvensters in verhoogde zuidelijke beukmuur en blinde noordelijke muur. Overwelling met kruisribgewelven met gepleisterde gewelfvlakken en fijne zandstenen ribben, in de middelste gewelfsleutel 1653 gedateerd evenals in een cartouche boven het venster in de westgevel. Gelijkaardige kruisribgewelven in de zuidelijke zijbeuk en zijkapellen, vermoedelijk aangebracht in 1654. Zijkapellen gescheiden door brede spitsbogen die onderaan gedicht werden en waartegen de altaren opgesteld zijn. De meest westelijke zijkapel of doopkapel is afgesloten door een eikenhouten afsluiting in barokstijl, van 1637, oorspronkelijk en tot 1860 geplaatst aan de kapel van de Leeuwerckenaers in de noordelijke zijbeuk. Vermoedelijk uitgevoerd door Jacob Ulner (Dendermonde) met koperen balusters gemerkt door geelgieters Hendrik De Ridder en Hans Heyndrickx (Antwerpen) op sokkels met ingegrifte teksten en wapenschilden verwijzend naar opdrachtgevers en schenkers, boogvelden met beeldjes van Heilige Petrus en Paulus boven de deuren en schilderijtjes met de vier evangelisten.

In de noordbeuk draagt de sluitsteen van de meest oostelijke travee het wapenschild van Margaretha van York. De gewelfvlakken er rond zijn versierd met een geschilderde krans van rozentakken, doorvlochten met linten en vier banderollen met gregoriaanse muziek. Overige twee traveeën met laatgotische kruisribgewelven op kleine verminkte consoles; sluitsteen met wapenschild van de stad.

Kruising met zware kruispijlers en kruisriboverwelling met sluitsteen met wapen van Dendermonde en klogkat in noordelijk gewelfvlak. Noordelijk transept of Heilige Kruiskoor van twee traveeën met kruisribgewelven steunend op slanke muraalribben met gebeeldhouwde kraagstenen; sluitstenen met wapenschilden van het graafschap Vlaanderen en van Bourgondië, namelijk van Jan zonder Vrees. Zuidelijk transept van drie traveeën met kruisribgewelven steunend op muraalzuiltjes en kraagstenen.

Basilicaal koor, vroeger uitsluitend voorbehouden aan de kanunniken of leden van het kapittel, van drie traveeën met spitsboogarcade op zandstenen zuilen op achthoekige basis en met verschillende kapitelen met één of twee rijen loofwerk. Beukmuren en oostgevel van grote blokken zandsteen, bovengedeelte van kleinere zandsteenblokken. Spitsboogvormige bovenlichten en hoog spitsboogvenster in de oostgevel. Overwelling met houten spitstongewelf aangebracht bij de restauratie van 1908-1910. Koorafsluiting in zwart en veelkleurig marmer en albast uit eind 16de eeuw, in 1652 tweedehands gekocht in Antwerpen en hier geplaatst in 1681-1682.

Apsiskapel of Heilige Sacramentskapel achter het hoofdaltaar (1690-1699), uitgewerkt in de vorm van een centraalbouw en bekroond met een tienzijdige lantaarnkoepel. Verbinding tussen het hoogkoor en de apsis door middel van een grote rondboog met barokke stucversiering die het

onderste deel van het grote spitsboogvenster oversnijdt. Tiendelig gewelf met gepleisterde en geschilderde lijsten, in het midden opengewerkt en uitzierend op de lantaarn met gebeeldhouwde houten stijlen en blauwgeschilderd plafond met duif in stralenkrans.

Noordelijk, tweebeukig zijkoor of Onze-Lieve-Vrouwekoor met centrale rij van drie slanke zuilen op hoge achthoekige sokkel en Brabants krulkoolbladkapiteel. Overwelling met kruisribgewelven en stergewelf in de polygonale sluiting, steunend op halfzuiltjes met kapiteel. Sluitstenen met onder meer engelenfiguurtjes of voorstelling van Onze-Lieve-Vrouw met Kind en gewelfvlakken er rond beschilderingen met rankwerk en aankleding in barokstijl. Een brede zandstenen korfboog onder het bewaarde spitsvenster met tracering in de noordmuur van de derde travee geeft toegang tot het Sint-Annakoor, nu Sint-Jozefkoor, overwelfd met een stergewelf op halfzuiltjes op nieuwe gebeeldhouwde kraagstenen. Gewelfschildering met rankwerk rond de sluitsteen.

Zuidelijk zijkoor of Sint-Kwintenskoor van drie traveeën met rechte sluiting, met deels gedicht spitsboogvenster. Opgetrokken uit grote zandsteenblokken. Overwelling met een kruisribgewelf. Zuidmuur met lage korfboogdeur naar de Heilige Grafkapel en nieuwe toegang tot de sacristie met rechts een restant van de oorspronkelijke 14de-eeuwse toegangspoort.

Praktisch gebruik

De kerk heeft een maximale capaciteit in het schip en de kruisbeuken van circa 500 stoelen. Daarnaast blijft het hoogkoor vrij en kunnen de zijbeuken van het hoogkoor en de H. Sacramentskapel voor nevenbestemmingen worden aangewend. In de noordelijke kruisbeuk is een weekkapel ingericht.

Tegen het O.L.-Vrouwekoor aan de noordkant leunt de voormalige (tweede) sacristie aan met daarin de actuele dienstingang van de kerk.

Boven de huidige sacristie aan de zuidkant, bevindt zich de Kapittelkamer. Daarnaast bevinden zich op gelijkvloers en verdieping opslagruimten rond een binnenkoer. Deze binnenkoer is bereikbaar via een dienstingang.

De stookplaats bevindt zich buiten de kerk in een bijgebouw dat niet toegankelijk is vanuit de kerk. Daarnaast, wel toegankelijk vanuit de kerk, is er een kleine opslagruimte.

Het schip van de kerk is vlak, er zijn geen trappen bij de ingang. De plaatsing van de kleine toegangsdeuren maken het de rolstoelgebruiker niet gemakkelijk om autonoom binnen te rijden. Om bepaalde zijkapellen en zijbeuken te betreden moet ook een lage trede overwonnen worden. Ingevolge een verslag "Toegankelijkheidsonderzoek Toerisme Vlaanderen" van januari 2024, werden in de kerk alle lage treden voorzien van reglementaire hellende vlakken.

Nu reeds hebben het O.-L.-V.-koor en de sacramentskapel deels een museale functie. De kerk bevat belangrijke kunstwerken. Compartimenteringen, fysieke scheidingen,... om eventuele nevenbestemmingen tot stand te brengen zullen daarom eerst onderzocht moeten worden en zullen rekening moeten houden met zowel de aanwezige kunstobjecten als de verwarming en klimaatregeling.

Gezien in heel de kerk een belangwekkend en waardevol cultureel-religieus erfgoed wordt bewaard en tentoongesteld, dient de beveiliging niet speciaal voor een gedeelte van de kerk maar voor het volledig interieur te worden ingesteld. Een systeem met cameratoezicht (ook vanop afstand) werd in 2023 geïnstalleerd.

De toren is beperkt toegankelijk middels een smalle draaitrap. Een beperkte toegankelijkheid tot aan de eerste torenkamer kan toeristische potenties bieden. Van daaruit kunnen de ruimten tussen de

stenen gewelven en het dakgebinte worden bekeken. Er is ook een uitkijkvenster op het hoogkoor. Tenslotte kan van daaruit ook een duidelijk zicht op de voormalige ballingenkamers worden geboden.

De trap versmalt verder en is nog moeilijk begaanbaar naar de klokkenkamer met de galmgaten en naar het torendak. Op dit torendak bevindt zich een platte zinken afdekking (kuip!) met zeer smalle rondgang. Deze kan in de praktijk moeilijk toegankelijk worden gesteld voor bezoekers.

Voorzieningen

De verwarming van de kerk gebeurt via vloerkanalen met hete lucht, geproduceerd door gasbranders. Deze staan opgesteld in een bijgebouw aan de noordzijde van de kerk. Deze stookplaats is enkel van buitenaf bereikbaar. De lucht wordt aangezogen in de kerk zelf en wordt door de kanalen naar de kruisbeuken geblazen. De vloeropeningen worden afgedekt door ijzeren roosters. In de sacristie en de weekkapel gebeurt de verwarming door afzonderlijke gasconvectoren. In de Kapittelkamer en elders in bijgebouwen naast de sacristie werden autonome elektrische verwarmingselementen in dienst gesteld. Dit alles in afwachting dat voor het geheel van de kerk een verwarmingsaudit uitsluitsel geeft inzake een nieuwe globale verwarmings- en klimaatregeling.

De verlichting in de kerk (alsook de verwarming) kunnen van op afstand en centraal worden aangestuurd. Alle verlichtingselementen werden in 2020 door led-lampen vervangen. De externe monumentale verlichting van de kerk valt binnen de verantwoordelijkheid van de stad. Deze verlichting is voor een groot gedeelte sinds jaren defect.

De geluidsversterking voldoet nog steeds en is berekend op divers gebruik van bronnen. Een microfoon met mengpaneel werd op het doksaal geïnstalleerd voor de stemversterking van de koster. Nieuwe luidsprekers zijn aangekocht en worden in 2025 geïnstalleerd.

In de kerk werd een intern videosysteem en de mogelijkheid voor livestreaming geïnstalleerd met een professionele regie-desk op het doksaal. In de kerk staan daartoe 9 camera's opgesteld en vier grote verplaatsbare beeldschermen. Er staan verder vier verplaatsbare grote videoschermen in het schip van de kerk opgesteld.

Er is reeds een brede aanzet van bekabeling en draadloze verbindingen voor beveiliging en camerabewaking, aansturing van nutsvoorzieningen en automatisering van voorzieningen.

Er is op heden 1 toilet aanwezig in de sacristie.

Verder zijn er geen keukenvoorzieningen aanwezig in de kerk.

Er werden op heden nog geen ingrepen uitgevoerd op vlak van duurzaamheid. Een verwarmingsaudit werd aangevraagd.

Biodiversiteit

Het inspectieverslag van het Regionaal Landschap Schelde-Durme dd. 11/12/2017 verwijst naar de aanwezigheid van verse uitwerpselen op zolder en toren. Deze zouden afkomstig zijn van de gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*) en de laatvlienger (*Eptesicus serotinus*). Het was op het moment van inspectie niet duidelijk waar de vleermuizen binnen en buiten vliegen. De zolder is zeer groot waardoor er waarschijnlijk verschillende openingen zijn waar de vleermuizen gebruik van maken.

c) Bouwfysische toestand

De algemene toestand van het gebouw kan als goed worden beschouwd, ingevolge de opeenvolgende restauratiefases.

Het meest recente verslag van Monumentenwacht dd. januari 2020 geeft samengevat het volgende weer:

Bouwfysische toestand	Onze Lieve Vrouwekerk					
	gehele object	dak	dakwaterafvoer	kapconstructie en zolder	draagstructuur en overspanning	schrijnwerk en beglazing
bouwfysische toestand	goed	goed	goed	redelijk	goed	redelijk
onderhoud	goed	goed	goed	redelijk	goed	redelijk
risico op gevolgschade	aanzienlijk	verhoogd	aanzienlijk	weinig	weinig	redelijk

Toelichting:

- Veiligheidsvoorzieningen zijn niet aanwezig, loopbruggen zijn te kort;
- Geen ladderhaken aanwezig om werken veilig uit te voeren;
- Verhoogd risico bij dakwaterafvoeren omdat metalen verschillen met verwerking tot gevolg (koper boven zink);
- Draagstructuur en overspanning: over het algemeen in goede staat;
- Plaatselijke herstellingen en dringende instandhoudingswerken nodig voor schrijnwerk en beglazing.

OVERZICHT VAN DE ADVIEZEN																			
40010-2020-B Onze-Lieve-Vrouwkerk 9200 DENDERMONDE																			
code	rubriek element materiaal verkort advies	eenheid	indicatieve hoeveelheid	frequentie	uit te voeren door	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	
3. Werken																			
A2020/06	Gehele object klokkenstoel ijzer Voer roestverend schildenwerk uit aan de ijzeren elementen van de klokkenhengsels.	n.t.b.	-	10j.	Onderhoudspleg Schilder			x											x
A2020/07	Dak dakbedekking kilgoot leien Herstel het leinwerk ter hoogte van	n.t.b.	-	1x	Dakwerker	x													
A2020/02	Dak aansluitingen zink EPDM Dek de zaaligoot achter de steunbeer van het zuidelijk transept af met een kunststofolie.	n.t.b.	-	1x	Loodgieter	x													
A2020/13	Dak nok ijzer staal Vervang tijdig de ijzeren nokbeugels op de nokken van de diverse daken.	n.t.b.	-	1x	Dakwerker										x				
A2020/03	Dak nok lood Herstel het noklood op het zuidelijk transept.	n.t.b.	-	1x	Dakwerker			x											
A2020/12	Dakwaterafvoer bakgoot lood Herstel de loodbedekking van de dakruiter aan de oostzijde.	n.t.b.	-	1x	Loodgieter	x													
A2020/04	Dakwaterafvoer kroonlijst en gootklossen Voer onderhoudschildenwerk uit aan alle gootafkastingen.	n.t.b.	-	10j.	Onderhoudspleg Schilder	x													x
A2020/09	Kapconstructie en zolder trekker eik Herstel de trekbaak in het schip.	n.t.b.	-	1x	Aannemer-technieken Bestrijder houtborende insecten Loodgieter Timmerman			x											
A2020/01	Draagstructuur en overspanning veiligheid natuurleien Plaats voldoende rijen genommerde laddersnaken op de verschillende dakvlakken.	n.t.b.	-	1x	Dakwerker	x													
A2020/11	Draagstructuur en overspanning steunbeer natuursteen Herstel de verbinding van de steunbeer met het opgaand metselwerk.	n.t.b.	-	1x	Aannemer voegwerken Metsers			x											
A2020/10	Draagstructuur en overspanning afzaat steunbeer natuursteen Herstel waar nodig het metsel- en voegwerk van de afzaten en steunberen.	n.t.b.	-	1x	Algemene aannemer Metsers Restauratie-aannemer			x											
A2020/05	Schijnwerk en beglazing luik hout Vervang waar nodig, herstel en schilder alle gevelluiken.	n.t.b.	-	1x	Schilder Schijnwerker			x											
A2020/08	Afwerking en inrichting los meubilair hout Vervrijd de kazufelkast of voer een behandeling tegen houtborende insecten uit.	n.t.b.	-	1x	Onderhoudspleg	x													

n.l.b.: nader te bepalen st: stuk u: uur m: meeter m²: vierkante meter m³: kubieke meter dm³: vierkante decimeter dm³: kubieke decimeter 1x: éénmalig 2x: twee maal per jaar 3x: om de drie jaar perm: permanent sog: som over geheel

Hoewel Monumentenwacht de informatie voor dit (inspectie)rapport met de grootste zorg samenstelt, zijn de adviezen en ramingen vermeld in dit rapport louter indicatief, geheel informatief en niet bindend. Monumentenwacht is niet verantwoordelijk voor fouten of vergissingen en is niet aansprakelijk voor enige directe, indirecte, gevolg- of incidentele schade die voortvloeit uit het gebruik van dit document (art. 8 van de voorwaarden voor dienstverlening)

Niettegenstaande de laatste grote restauratiecampagne uit de periode 1975-1995 dringen zich echter opnieuw noodzakelijke en belangrijke (zowel exterieur als interieur) herstellings-, restauratie- en opsmukwerken op. Aanpassingswerken inzake beoogde toekomstige nevenbestemmingen worden bij de werken zoveel mogelijk meegenomen. Door het Architectenbureau Bressers uit Gent werd, met een onderzoekpremie, een beheersplan opgesteld. Dit beheersplan werd in 2018 door het Agentschap OE ontvankelijk verklaard. Met opeenvolgende inspectierapporten van de vzw Monumentenwacht Oost-Vlaanderen wordt voldaan aan een vijfjaarlijkse evaluatie van het beheersplan. Helaas kunnen door financiële beperkingen slechts enkele van de diverse aangewezen onderhouds- en herstellingswerken uitgevoerd worden.

Samenvattend overzicht van meest dringende investeringen tijdens komende legislatuur 2025-2031:

Nota wordt genomen van de financiële beperkingen door de stad aan de kerkfabrieken opgelegd. Nochtans benadrukt de kerkfabriek het strategisch belang van dit kerkgebouw in het kader van het stedelijk toeristisch en cultuurbeleid, dat duidelijk naast en buiten de eredienstfunctie valt.

1. Het dakdossier: toren, daken en dakgoten, kaptimmerwerk en leibedekking

Aan dit dossier ging een voorbereidingstijd van circa 15 jaar vooraf, met inbegrip van een gesubsidieerd vooronderzoek in 2015. Het dossier van 2020 werd definitief goedgekeurd door het Agentschap OE en unaniem door het stadsbestuur in maart 2021. De werken kunnen opstarten zodra de Vlaamse erfgoedpremie (70%) ten bedrage van 1,7 miljoen euro wordt toegekend (verwacht voor 2030).

2. Dringende aanpassing elektriciteitskasten (ingevolge negatieve keuringsverslagen Vinçotte)

Deze werken worden voorzichtig geraamd op 50.000,00 euro. Om de elektriciteitslevering te waarborgen in de toekomst zijn deze werken strikt nodig. Het Centraal Kerkbestuur (23-08-2024) geeft deze investering prioriteit.

3. Brandbeveiligingsmaatregelen

Tegen de tijd dat het grote dakdossier wordt uitgevoerd, verdient het aanbeveling om ook de hoogstnodige brandbeveiligingsmaatregelen (branddeuren in de vieringtoren) voor te bereiden. De uitbreiding van brandalarmering op de gewelven is strikt aangewezen. De kostprijs van deze werken dient in samenspraak met de stad geraamd; zie prioriteitenlijst Centraal Kerkbestuur dd. 13-02-2023.

Hiervoor zijn geen erfgoedtoelagen meer voorzien.

4. Duurzaamheidsprojecten

De kerkfabriek wenst snel, in samenspraak met het stadsbestuur en in uitvoering van het stedelijk beleid, duurzaamheidsprojecten voor te bereiden: verwarmingsaudit, aanwending van zonnepanelen, hergebruik en/of afleiding van het regenwater van de enorme kerkdaken.

Resultaten anno 2024:

Om budgettaire redenen afgevoerde geplande dossiers:

1. Het herstel van de **kapittelkamer** werd om budgettaire redenen nog niet aangevat.
2. Het **vloerdossier** zal enkel via hoogdringende en beperkte onderhoudsingenrepen aangepakt worden.
3. De aanbesteding van het **vooronderzoek praaltrouwen en OLVT-beeld** werd budgettaire redenen niet toegewezen. Het stadsaandeel na toekenning van de maximale standaardpremie van 80% bleek onhaalbaar. De ontwerpkosten aan de architecten Bressers dienden echter wel betaald.

4. Het dossier '**publieke toiletten**' wordt stellig weerhouden maar vergt nog voortgezet overleg.

Recent uitgevoerde werken en aankopen tot 2025:

1. **Herstel van de weekkapel** na waterschade.
2. Conservatie van **6 processietronen** met nieuwe onderstellen en monumentaal **Mei-altaar**.
3. **Museale uitrusting** van de OLV-beuk, schenking tentoonstellingskasten vanuit de Stedelijke Musea.
4. Restauratie van de '**Aanbidding van de herders**' van Antoon Van Dyck werd uitgevoerd in 2018.
5. **Loopbruggen** op twee gewelven, gerealiseerd in 2020 in voorafname op het dakdossier.
6. Onderhoud en herstel van de **regenafvoerputten** rond het kerkgebouw, **verankering schouw**.
7. Herstel van de **fundering sacristiekast** en inrichting **gelijkvloerse berging** naast de binnenkoer.
8. Volledige en **grondige opsmuk van de sacristie** door de vrijwilligers.
9. **Herbepleistering van het Westraam** en regenafvoeren **binnenkoer**, uitgevoerd in 2021-'22.
10. **UV-neutralisatie van twee glasramen** uitgevoerd in 2023-'24.
UV neutralisatie en veiligheidsglas met museale opstelling oude glas-in-lood-ramen Doopkapel en St-Hubertuskoor.
11. Restauratie van '**de Calvarie**' van Antoon Van Dyck werd in 2024 'ter plekke' uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de Stedelijke Musea en het stadsbestuur Dendermonde.
12. **Voorlopige dakherstellingswerken** worden ieder jaar uitgevoerd; zwambehandeling waar nodig.
13. **Stapelstoelen, beeldschermen + regiedesk** en ICT voorzieningen werden aangekocht.
14. Basisuitrusting **camerabeveiliging** geplaatst. Verdere beveiliging van topwerken is nodig.
15. Ernstige **energiebesparing** door vervanging van alle lampen in de kerk door led of soortgelijke besparende armaturen en aanpassing verwarmingsregime (minim. 12° C ifv kunstwerken).
16. De **toegankelijkheid** werd op basis van een Vlaams inspectierapport geoptimaliseerd, door aanbreng van nieuwe genormeerde **hellende vlakken** in de kerk.
17. Een **onthaalbalie** gerealiseerd in 2024, binnen een subsidiebudget van Toerisme Vlaanderen.
18. Elke donderdag doorheen het jaar is de vrijwilligersploeg in de weer met **onderhoud erfgoed**.
19. **Aankoop van luidsprekersboxen** voor vervanging van alle oude luidsprekers in de kerk, dienen in 2025 geplaatst.

2.1.3 SITUERING VAN HET GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

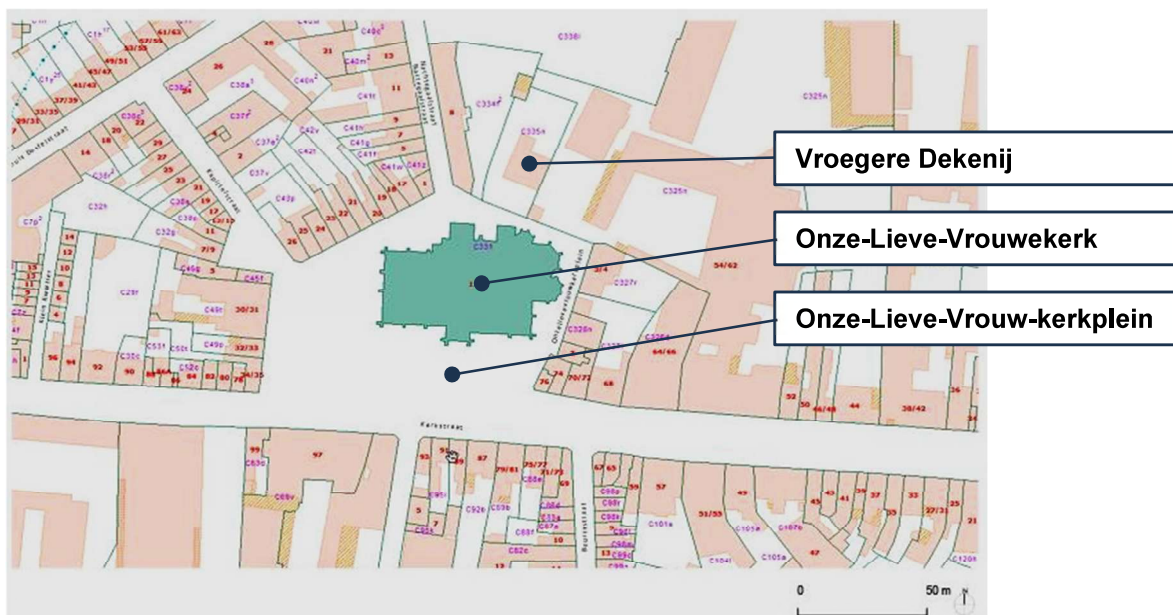
De kerk staat niet in het centrum van de stad maar circa driehonderd meter ten NW van de Grote Markt en het Stadhuis. Zij is gelegen op de linkeroever van de Dender, die het stadscentrum doormidden snijdt. Op een deel van de rechteroever van de Dender situeert zich de parochie St.-Gillis-Binnen-de-muren (St.-Egidius i.m.). Deze parochiekerk is op circa een kilometer afstand gelegen van de O.-L.-Vrouwekerk. Aan de Vlasmarkt, eveneens op de rechteroever van de Dender, staat de kerk van de paters Benedictijnen waar sinds de oprichting van de abdij tot op heden, eucharistievieringen op zondag plaats hebben. Ook in de kapel van de zusters van de H. Vincentius a Paulo aan de Kerkstraat wordt op heden nog "mis gelezen" op zondag.

Met zijn 50 meter hoge toren vormt de kerk een herkenningspunt in de stedelijke skyline. Toren en gebouw zijn vanaf valavond verlicht en ook de glasramen worden 's avonds van binnen uit verlicht. Sinds 2018 wapperen vier vlaggen aan negen meter hoge masten op de toren op kerkelijke hoogdagen. De klokken, vooral de grote klokken (+3,5 en +3 ton), luiden sinds eeuwen over de stad en de streek. Ook deze klokken kunnen automatisch en vanop afstand bediend worden.

De kerk staat naast een mooie groene zone (Onze-Lieve-Vrouw-kerkplein) waar zich voorheen het kerkhof van de parochie bevond. Kerk en kerkplein liggen midden de scholencampus van het Oscar Romerocollege.

Voor dit kerkplein voorziet de stad op termijn een herinrichting. Hierbij is het ook aangewezen om een voor aantal duurzaamheidsaspecten van het kerkgebouw bvb. hemelwater-buffering – een oplossing te integreren.

De vroegere dekenij achter de kerk werd eind 2016 verlaten door deken Paul De Baere en verkocht aan het Oscar Romerocollege, die het gebouw heeft gesloopt i.f.v. een schoolnieuwbouw. Deken Jo Mattheys beschikte tussen 2017 en 2024 over tijdelijke huisvesting en nam in april 2024 de nieuwe dekenij aan de Gentsesteenweg 44 in gebruik. Deze is eigendom van de kerkfabriek.

Tegenover de hoofdingang van de kerk bevindt zich het CAW-huis voor de regio Dendermonde (Centrum Algemeen Welzijn). De Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans (SAMWD), het CC Belgica, de stadsbibliotheek en de sociale campus van het OCMW liggen vlakbij.

Het kerkgebouw ligt op amper 300m van UNESCO-Werelderfgoed. De belforttoren van het stadhuis maakt sinds 4 december 1999 deel uit van het UNESCO-werelderfgoed. Een deel van de bufferzone reikt tot halverwege de Kerkstraat. Ten zuiden van de kerk ligt het St.-Alexius Begijnhof van Dendermonde dat eveneens erkend werd als UNESCO-werelderfgoed.

Mobiliteitsontsluiting:

- De kerk is gelegen in Dendermonde-centrum en daardoor vlot bereikbaar voor veel in de nabijheid wonende gelovigen te voet of met de fiets.
- Inzake het openbaar vervoer kan men via de Nachtegaalstraat op 100 meter van de kerk, het in uitbouw zijnde hoppinpunt 'Dendermonde Kerk' aan de Noordlaan bereiken. Hier zijn naast bushaltes in beide rijrichtingen, ook elektrische deelfietsen, een parkeerplaats voor personen met een beperking, enz. te vinden.
- De autobereikbaarheid van de kerk is zeer goed vanaf de N406 Noordlaan via de

Gentsesteenweg/Kerkstraat. Vlakbij de kerk bevindt zich de stedelijke parkeerlocatie 'Bib' (100 pp.), op de site parochiaal vergader- en ontmoetingscentrum "Mariakring" is er ook parking (30 pp.) en in de straten rond de kerk is er eveneens straatparkeren.

2.1.4 BESCHRIJVING VAN HET ACTUEEL GEBRUIK EN DE ACTUELE FUNCTIE

Op zondagen is er een misviering om 11 uur. Daarnaast wordt de kerk ook gebruikt voor doopsels, communies en vormsel, huwelijken en begrafenissen. Officiële plechtigheden vinden er in plaats. In de noordelijke kruisbeuk kan de weekkapel gebruikt worden voor intieme misvieringen en gebedsdiensten tijdens de week. Daar worden ook uitvaartdiensten gehouden in kleine kring.

Het socio-cultureel gebruik en het toeristisch aanbod zijn nu reeds zeer ontwikkeld.

In het toeristisch seizoen van juni tot en met september permanentie door vrijwilligers van de kerk en op weekendnamiddagen door de gidsenkring. De kerk zit in een toeristisch aanbod van dagtrips naar Dendermonde.

De kerk wordt regelmatig door de SAMWD, door derde organisatoren waaronder Toerisme Dendermonde en het Orgelcomité Dendermonde gebruikt voor concerten en repetities.

2.1.5 TOEKOMSTVISIE EN PLAN VAN AANPAK TOEKOMSTIGE FUNCTIE

a) Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en functie

De betekenis van de kerk situeert zich in de eerste plaats op religieus vlak.

In haar rijke en bewogen, achthonderdjarige geschiedenis was deze prachtige kerk zeer lang kapittelkerk naast parochiekerk. Daar verzamelden de broederschappen en religieuze confrérieën maar ook de gilden en ambachten. Vanuit het kapittel van de O.-L.-Vrouwekerk van Dendermonde werd burgerlijk bestuur gevoerd over dorpen en uitgestrekte landerijen.

Na de kerkelijke hervormingen in het bisdom Gent van 2016 bleven er van de 34 dekenaten nog 10 over, waaronder Dendermonde.

De O.-L.-Vrouwekerk zal bijgevolg ook in de toekomst haar functie als dekenale kerk en hoofdkerk van de H. Elisabeth-Parochie opnemen.

In het "Pastoraal beleidsplan" voor de nieuwe parochie krijgt de kerk in deze zin een alomvattende en centrale rol in de toekomst.

De kerk blijft de "verbindingsschakel" in de nieuwe parochie. Naast de gewone zondagsviering blijven grote en gezamenlijke vieringen er hun plaats krijgen. In de toekomst zullen deze gezamenlijke vieringen tijdens belangrijke periodes van het kerkelijk jaar nog steeds in deze kerk doorgaan.

Daarnaast zijn er de officiële plechtigheden: de herdenking van de wapenstilstand op 11 november met een solemnele mis en het Te Deum op 21 juli en op 15 november.

De kerk biedt tevens plaats en gastvrijheid voor diverse zingevingsinitiatieven, interreligieuze samenkomsten en oecumenische initiatieven; voor catechese- en bezinningsinitiatieven; vormings- en informatie momenten.

Medegebruik door het ter beschikking stellen van de kerk voor religieuze activiteiten van andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen wordt niet overwogen. Daarvoor kan zo nodig worden verwezen naar andere kerkgebouwen op het grondgebied van de stad.

Vormen van valorisatie van het kerkgebouw

Gastvrijheid voor schoolpastoraal

Centrale ontmoetingsplaats voor eucharistievieringen en met religie en educatie verbonden activiteiten voor de scholengemeenschap van het omliggende Oscar Romerocollege en bij uitbreiding ook voor specifieke religieuze initiatieven andere scholengemeenschappen uit Dendermonde en omgeving.

Bewaar- en toonplaats van oud en modern religieus cultureel erfgoed

De kerk is op zich reeds een museum van religieuze kunst. Gedeelten van de kerk kunnen mogelijk meer uitgebouwd worden tot kerkmuseum (O.-L.-Vrouwekoor), in andere delen (bv. noordelijke zijbeuk) kunnen tijdelijke opstellingen en tentoonstellingen worden opgesteld.

In het verlengde van de ICOM-definitie 1 van een museum kan de kerk mogelijk uitgroeien tot een plaats waar, in opdracht van de kerkfabriek, religieus cultureel erfgoed wordt verzameld, geconserveerd, gerestaureerd, bestudeerd en tentoongesteld voor culturele historische en educatieve doeleinden. Dit alles dient te gebeuren in de mate van de mogelijkheden en de draagkracht van het kerkgebouw.

Socio-culturele initiatieven

Plaats voor het organiseren van gepaste socio-culturele activiteiten zoals:

- Orgelconcerten;
- Voordrachten en andere kunstexpressies;
- Diverse vormen van opleiding (religieus, ideologisch, muzikaal), lessencycli en eindproeven o.a. SAMWD
- Tentoonstellingen;
- Vormen van vrijetijdsbesteding en cultuurbeleving;
- Deelname aan externe en landelijke initiatieven waar mogelijk en aangewezen: Open Kerkendag, Open Monumentendag, Erfgoedinitiatieven, evenementen zoals Wintering e.d.

Toeristisch aanbod

Dit gebeurt in samenwerking met de dienst voor toerisme van de stad Dendermonde, de Gidsenkring, de vzw Vrienden van de O.-L.-V.-Kerk en andere verenigingen.

Door diverse ingrepen kan het toeristisch potentieel van het kerkgebouw en haar cultuur- en erfgoedbezit nog verder worden opgewaardeerd. Er kan hierbij worden nagedacht over diverse formules van rondleidingen, infobordjes aangevuld met QR codes, enz.

b) Plan van aanpak

Vanuit het bestaande gebruik en aanbod wordt de functie en het gebruik van de kerk naar de toekomst verder ontwikkeld.

Hiertoe zal de Kerkfabriek O.-L.-V.-Dendermonde het initiatief nemen en de coördinatie voeren. Zij zal dit doen in samenspraak en met de medewerking van alle mogelijke betrokken en te betrekken instanties, zoals opgesomd in volgende niet-limitatieve lijst:

- de deken van Dendermonde en zijn pastorale en dekenale ploegen;
- het stadsbestuur van Dendermonde en de betrokken stedelijke diensten zoals de dienst voor toerisme, de stedelijke musea, het stadsarchief, de stedelijke academie voor muziek, woord en dans (SAMWD), de dienst Facility Management en andere...
- de vzw De Vrienden van de O.-L.-Vrouwekerk;
- de gidsenkring Dendermonde
- de vzw Parochiale Werken van het dekenaat Dendermonde;
- het Oscar Romero-college en andere schoolgemeenschappen;
- de socio-culturele verenigingen.

De kerkfabriek zal hiertoe, in nauw overleg met het CKB en het stadsbestuur van Dendermonde, onderzoeken welke financiële middelen hiertoe in haar volgende meerjarenbegroting zullen kunnen ingeschreven worden.

De kerkfabriek zal bij dit plan van aanpak nauw contact houden, in het kader van de bescherming

---

¹ "Een museum is een permanente instelling, niet gericht op het behalen van winst, toegankelijk voor publiek, die ten dienste staat van de samenleving en haar ontwikkeling. Een museum verwerft, behoudt, onderzoekt, presenteert, documenteert en geeft bekendheid aan de materiële en immateriële getuigenissen van de mens en zijn omgeving, voor doeleinden van studie, educatie en genoegen."

van gebouw en cultuurhistorisch patrimonium, met de diensten van het Agentschap Onroerend Erfgoed (AOE). Waar mogelijk en nodig zal het advies en de medewerking ingeroepen worden van de vzw Monumentenwacht Oost-Vlaanderen.

Waar mogelijk zal de Kerkfabriek zelf initiatieven nemen en andere ondersteunen om (naast toeristische initiatieven) de bevolking te betrekken bij het kerkgebouw en haar cultuur-historisch patrimonium. Zo kan bvb. worden overwogen om de restauratie van kunstwerken in de kerk zelf te laten gebeuren, waarbij het 'gelegenheidsatelier' op bepaalde tijdstippen wordt opengesteld voor het publiek (zie Relanceproject 'Van Dyck tot Dyck' in 2024). Dergelijke restauratieprojecten zullen in nauw overleg en samenwerking met het stadsbestuur en diens museale afdeling verlopen.

De kerkfabriek zal tevens haar medewerking verlenen aan initiatieven zoals 'Open Kerken dagen', 'Open Monumentendagen' en andere soortgelijke initiatieven.

Ondersteuning van vrijwilligerswerking rond het kerkgebouw en haar kunstschaten:

Het weze benadrukt dat de kerkfabriek het vrijwilligerswerk, zowel wat beschrijvend historisch onderzoek als onder meer gespecialiseerd onderhoud van kerktextiel, houten en metalen kunstvoorwerpen (onder begeleiding van monumentenwachters), de algemene opsmuk, versiering en bebloeming verder zal blijven stimuleren. Het onthaal en het noodzakelijk toezicht tijdens de openingsuren, wordt eveneens uitgevoerd door vrijwilligers. Op die manier wordt een belangrijk deel van het duurzaam onderhoud van de kunstschaten evenals de openstelling van het kerkgebouw op een zeer kostenvriendelijke wijze verzekerd.

Hierbij dient verwezen naar de werking van de vzw "De Vrienden van de O.-L.-V-kerk" en de in samenwerking met de vzw opgezette vrijwilligerswerking sedert begin 2018. Daarnaast wordt ook verwezen naar de hechte samenwerking met Toerisme Dendermonde en de Dendermondse Gidsenkring.

Er zal nagegaan worden hoe de verdere uitbouw en ondersteuning van vrijwilligerswerking kan worden verankerd vanuit de kerkfabriek met het oog op:

- verder onderzoek en documentatie naar en van de kerk en haar kunstpatrimonium;
- de promotie van de kerk als toeristische aantrekkingspool;
- een breder toegankelijk stellen van de kerk;
- een frequent en meer gespecialiseerd gewoon onderhoud van bepaalde kunstwerken onder begeleiding of op aangeven van de vzw Monumentenwacht Oost-Vlaanderen;
- het stimuleren van socio-culturele initiatieven in het kerkgebouw en het ter beschikking stellen van daartoe benodigde materialen en installaties (geluidsversterking, belichting, podia, audiovisuele middelen, enz.;

Dit alles vereist wellicht nog bijkomende inspanningen, werken en investeringen dewelke in het licht van de budgetbesprekingen met het stadsbestuur verder zullen moeten onderzocht worden naar haalbaarheid en prioritering:

- studie van haalbare mogelijkheden om de toegankelijkheid te optimaliseren cfr. tochtsassen;
- verbetering van de toeristische en museale functie voor religieus erfgoed cfr. infobordjes en QR codes;
- voorzieningen voor tijdelijke tentoonstellingen in andere delen van de kerk;
- verdere aanpassing en uitbreiding van de elektronische beveiliging van het kerkgebouw en voornaamste kunstwerken;
- audiogidsen en interactieve infoschermen;
- moderne en energiezuinige verlichting en speciale belichting;
- toegankelijkheid verbeteren en beveiliging van de eerste torenkamer met uitzicht op de gewelven;
- overwegen om een ballingenkamer boven de noordelijke kruisbeuk opnieuw van een houten bevloering en aangepaste verlichting te voorzien, zodat ze kan betreden worden en eventueel een functie kan krijgen;
- vaste en verplaatsbare podia;

- onderzoek naar de mogelijkheid om sanitair voor gebruik door bezoekers te voorzien;
- ...

2.2. Kerk Sint-Egidius-Binnen (Intra Muros) in Dendermonde

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

Foto's stad Dendermonde en TripAdvisor

2.2.1 IDENTIFICATIE

Naam: Sint-Egidius-Binnen (Intra Muros)

Geografische ligging:

Brusselsestraat 67, 9200 Dendermonde

Provincie: Oost-Vlaanderen

Kadastrale gegevens: Sectie D Dendermonde 1ste afdeling, perceelnummer 0595A
Opp. 510 m²; KI: 2.397 euro;

Bestemming gewestplan: woongebied met culturele, historische en esthetische waarde;
Bestemming BPA/RUP: geen specifieke bestemming in het PRUP 'Afbakening kleinstedelijk gebied Dendermonde'

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde; H. Elisabethparochie, parochie: Sint-Egidius Intra Muros

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan:

Behoud van de eredienstfunctie met behoud van weekenddienst

Eigendom: Kerkfabriek Sint-Egidius Intra Muros, Brusselsestraat 116, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek Sint-Egidius Intra Muros, ERD O.Nr. BE 0211370423 Brusselsestraat 116, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

Het kerkgebouw, inclusief toren en sacristie, is een beschermd monument en maakt deel uit van een beschermd stadsgezicht

KB van 9 mei 1955: toren als monument

KB van 2 juli 1974: uitbreiding bescherming met kerkgebouw als monument;

bescherming van toren, kerk, pastorie en restanten van de Zwijveke-abdij als stadgezicht.

De Sint-Egidius Intra Muros ligt op een 150 m van het Sint-Alexiusbegijnhof van Dendermonde, een site die erkend is als Unesco werelderfgoed. De ligging van de kerk situeert zich op zo'n 500 m afstand van de Grote Markt met zijn Stadhuis en met zijn Belfort. In de kerktoren bevindt zich het "Vredesklokkenspel".

2.2.2 BESCHRIJVING

a) Cultuurhistorische waarde

[vrij naar Aimé Stroobants, Gids voor Dendermondse kerken: Sint-Gillis-Binnen, 2013]

Ongeveer halverwege de oude Torrepoort en de nieuwe Brusselsepoort werd ca. 1214 door Mathilde I, Vrouwe van Dendermonde, een hospitaal opgericht, toegewijd aan Sint-Gillis (St.-Egidius). In 1223 vormde zij dit hospitaal om tot een cisterciënzerinnenabdij. Gezien dergelijke abdij bij voorkeur op een afgelegen plaats diende te liggen, rees door de stadsuitbreiding een probleem. Daarom werd de abdij overgebracht naar de Zwijvekekouter, waar sinds de 2e eeuw na Christus een nederzetting was ontstaan. Op het einde van de 7e eeuw werd er onder impuls van de eerste missionarissen één der eerste kerkjes in de Dender- en Scheldevallei opgericht. Dit kerkje was toegewijd aan O.L. Vrouw en deed dienst als parochiekerk. Maar de nederzetting ontvolkte geleidelijk aan door de aantrekkingskracht van de nieuwe stad Dendermonde.

De daar aanwezige kleine parochiekerk en enkele aanpalende gebouwen zouden voortaan de abdijsamenleving herbergen. De zetel van de parochie werd daarop in 1228 overgebracht naar de kapel van het voormalig Sint-Gillishospitaal en zodoende werd de parochie toegewijd aan St.-Egidius. Die hospitaalkapel werd al snel te klein zodat in de 2^e helft 13^e eeuw een nieuwe parochiekerk werd opgericht. De pastoor woonde in een omwalde pastorie achter de kerk.

In 1444 werd de toren verder afgewerkt met stadssubsidies en in 1578 werd, als gevolg van de godsdienststoebelen, de kerk in brand gestoken en in 1584 terug in dienst genomen nadat Alexander Farnese een einde had gemaakt aan het Calvinistische bewind over de stad.

In 1635 werden restauratiewerken uitgevoerd terwijl de pastorie werd vergroot.

In de 18^e eeuw was de benedenkerk terug te klein geworden voor het steeds toenemend aantal inwoners van de parochie St.-Gillis-Binnen en de aanpalende gemeente St.-Gillis-Zwijveke. Met de abdij van Zwijveke, die sedert 1671 was heropgericht achter de kerk van St.-Gillis-Binnen werd een financiële overeenkomst bereikt om een nieuwe kerk te bouwen.

In 1779 werd de oude kerk afgebroken, met uitzondering van toren en koor. De benedenkerk werd in december 1781 ingewijd. De voorgevel bleef onafgewerkt met uitzondering van de uit 1741 daterende en herbruikte arduinen ingangspoort van de oude kerk. Ook het meubilair werd zoveel mogelijk herbruikt.

De herbouwde kerk ligt niet meer in het verlengde van toren en koor, maar werd in zuidwestelijke richting afgebogen zodat dit deel en de voorgevel haaks aansluiten op de Brusselsestraat. De sacristie werd gebouwd tegen de zuidkant van de toren.

De kerk van Sint-Gillis-Binnen is een eenvoudig afgewerkte driebeukige kerk onder één groot zadeldak. De bakstenen gevels op een zandstenen plint werden opengewerkt met omlijste korbogvensters

Inwendig wordt de kerkruimte in drie beuken verdeeld door twee rijen zuilen van de Toscaanse orde. Met uitzondering van hun achzijdige zandstenen voetstukken, is gans het interieur bepleisterd.

Achteraan kwam tegen de toren een nieuw koor met driezijdige sluiting.

In 1866 werden toren, koor en sacristie van de oude kerk gerestaureerd door stadsarchitect Edouard Bouwens. Oorspronkelijk waren alle glasramen onversierd, figuratieve glasramen werden slechts later geplaatst.

In de periode 1871-1885 plaatste het kerkbestuur figuratieve glasramen en in 1911 werden de

glasramen in de voorgevel geplaatst. De glasramen in het koor tenslotte werden vervangen in 1957-58, mogelijks naar plannen van architect Bressers.

In 1912 kwamen de benedenkerk en voorgevel aan de beurt voor restauratie door Henri en Valentin Vaerwyck. Die voorzag de kerk van een voorgevel in neo-barokke stijl.

In 1978 werd het beschermde orgel hersteld door firma Pels; onder leiding van Gabriël Loncke.

Van 1984 tot 1988 werd kerk in- en uitwendig gerestaureerd.

Achter de kerk, omgeven door een vijver en een oase van groen, staat de pastorie. Ze werd in 1852 op de fundamenten van de oude pastorie opgetrokken naar plannen van stadsarchitect Johan Beeckman. Ze paalt achteraan aan de eveneens als monument beschermde resten van de abdij van Zwijveke, met de gewezen monumentale toegangspoort (1755), de gaanderij (1690) en een 18de-eeuws dienstgebouw, mogelijk het voormalige gastenkwartier.

Belangrijk te vermelden is tevens dat het kerkarchief (van de 13de tot de 20ste eeuw) bewaard wordt in het stadsarchief. Het is op wetenschappelijke basis geïnventariseerd en bleef gespaard tijdens de brand van de stad in WO I.

Voor een beschrijving van het interieur wordt verwezen naar hogervermelde uitvoerige beschrijving door Aimé Stroobants.

Voor een beschrijving van het interieur wordt verwezen naar het boek *"DENDERMONDE" Inventaris van het kunstpatrimonium Provincie Oost-Vlaanderen* door Dr. Elisabeth Dhanens.

Korte bespreking roerend erfgoed en orgel:

— Schilderijen:

- 'Sint-Gillis door een pijl gewond', altaarboek van hoofdaltaar, gesigneerd en gedateerd Frans Verhas, 1859;
- portret van Joos De Bosser, pastoor van 1597 tot 1629,
- portret van Hilduardus D'Haens, gedateerd 1649 (afkomstig van vorige kerk).

— Beeldhouwwerk:

- 'Heilige Bernardus van Clairvaux' (afkomstig van voormalige abdij van Zwijveke), wit marmer, 17de eeuw;
- 'Heilige Jozef met Kind', hout (gedecapeerd), 17de of 18de eeuw;
- 'Heilige Anna-ten-Drieën', hout (gedecapeerd), 18de eeuw(?);
- 'Heilige Harten van Jezus en Maria, Heilige Egidius en Heilige Barbara', uit atelier van M. Zens, gepolychromeerd hout, 1882,
- 'Heilige Rochus, Heilige Antonius van Padua en Heilige Rita, Piëta op sokkel,

— Altaren:

- hoofdaltaar, altaartafel van oorspronkelijk portiekaltaar in Lodewijk XVI-stijl, met Heilige Aanschijn en engelen in reliëf, trommeltabernakel met op deur hostiedragende kelk onder oog Gods, eind 18de eeuw;
- noordelijk zijaltaar, portiekaltaar van Onze-Lieve-Vrouw, gemarmerd hout, laatste kwart 18de eeuw;
- zuidelijk zijaltaar portiekaltaar van Sint-Gillis, gemarmerd en verguld hout, laatste kwart 18de eeuw; koorgestoelte, eik, derde kwart 18de eeuw; koorlambriserings en deuren in rococostijl communiebank in rococostijl, eik, derde kwart 18de eeuw;

— Preekstoel in rococostijl, eik, deels verguld met dubbele trap, klankbord met Heilige Geest, kuip met Tetragram in stralenkrans, derde kwart 18de eeuw;

— Biechtstoel in rococostijl, eik, bekroning met buste van de Heilige Monica, Christus in medaillon en Onze-Lieve-Vrouw en Heilige Augustinus; derde kwart 18de eeuw.

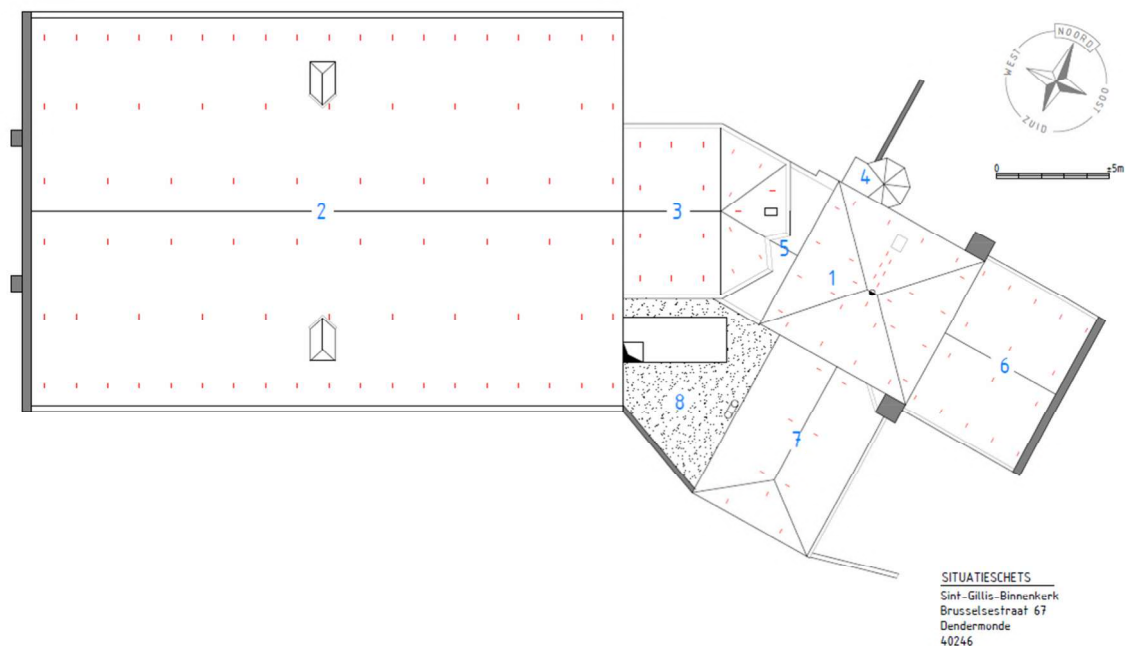
— Orgel: oorspronkelijk door J. Matthys (Brussel) van 1641, verbouwd door Lambert Van Peteghem (Gent) in 1778, gewijzigd door P. Vereecken en zoon (Gijzegem) in 1873 met orgelkast vernieuwd in 1873 door Verlaect-Oste onder leiding van architect E. Bouwens.

— Doksaal met tochtportaal, eik, eind 18de eeuw (hergebruikt), balustrade vernieuwd in 1873 door Verlaect-Oste onder leiding van architect E. Bouwens.

— Doopvont met koperen deksel met bol en kruis, achter gesmeed ijzeren hek. Kruisweg op doek, door Edward Dujardin (Antwerpen), van 1869-1870.

Belangrijk te vermelden is tevens dat het kerkarchief (van de 13de tot de 20ste eeuw) bewaard wordt in het stadsarchief. Het is op wetenschappelijke basis geïnventariseerd en bleef gespaard tijdens de brand van de stad in WO I.

b) Architecturale aspecten

De plattegrond van de 18de-eeuwse kerk ontvouwt een driebeukig schip van vijf traveeën met aansluitend koor van één travee met driezijdige sluiting. Tegen deze koorluiting schuin aansluitende vierkante massieve gotische toren met ten zuiden aangebouwde sacristie en ten oosten het vroegere rechthoekig koor met rechte sluiting. Een zeszijdig traptorentje leunt tegen de noordelijke torenmuur aan.

De oude toren, de sacristie en het oude koor zijn opgetrokken uit zandsteen van verschillende formaten. Het oude traptorentje en de 18de-eeuwse kerk zijn opgetrokken uit baksteen met verwerking van zandsteen voor de plint, vensteromlijstingen, hoekkettingen en voorgevelornamenten. Eén groot afdekkend leien zadeldak voor het schip, een leien schilddakje boven de toren en een half schilddak en zadeldak respectievelijk boven de sacristie en het koor. Neobarokke voorgevel van drie traveeën met gemarkeerde middentravee door verjongende kolossale pilasters op geprofileerde sokkel en met bekronende siervazen. Centrale 18de-eeuwse poortomlijsting van blauwe hardsteen met rondboogpoort in geprofileerde omlijsting op neuten, met imposten en sluitsteen geflankeerd door geblokte pilasters met Toscaans kapiteel en rechte kroonlijst; loofwerk in de zwikken. Dubbele houtendeur met gesculpteerde makelaar met engelenhoofdje. Erboven korbboogvormig venster in zandstenen omlijsting onder waterlijst. Ovaal zolderluik in neobarokke omlijsting met bekronende siervaas. Zijtraveeën met hooggeplaatste omlijste rondboogvensters met panelen op de borstwering en bekronende waterlijst; wapenschilden van bisschop A. Stillemans en paus Pius X en sierlijke gesmeed ijzeren ankers in de in- en uitgezwente geveltop. Zijgevels en koor met gelijkaardige omlijste korbboogvensters. Massieve gesloten toren met twee en een halve geleding, horizontaal gemarkeerd door omlopende waterlijsten en onder de daklijst doorbroken door telkens twee vierkante galmgaten. Zware versneden steunberen stutten de toren tot de tweede geleding. Noordelijke muur met aansluitende bakstenen traptorentje onder leien dakje reikend tot aan de tweede geleding.

Sacristie met twee getoogde getraliede vensters onder gekoppelde waterlijsten in de zuidgevel. Gotisch koor met aangepaste spitsboogvensters in de zijgevels en gedicht spitsboogvenster in de sluiting. Een getande lijst onder de daklijst lijnt de zijgevels af.

Interieur:

Gepleisterd en witgeschilderd interieur van een driebeukige kerk met iets bredere middenbeuk dan de zijbeuken, van elkaar gescheiden door rondboogarcaden op Toscaanse zuilen met achzijdige zandstenen sokkels. Overwelling met kruisribgewelven, in de zijbeuken neerkomend op Toscaanse pilasters. Geprofileerde ribben geaccentueerd door een lichtgrijze beschildering. Koor van één travee en blinde driezijdige sluiting met rondboognissen, overwelfd met kruisrib- en straalgewelf. Zwarte en witte marmeren vloeren met geometrisch patroon.

Glasramen met thema's als Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans, de Engelbewaarder, de Heilige Drievuldigheid en de Heilige Familie. De glasramen in de vierde en vijfde travee met centrale figuratieve medaillons zijn afkomstig van de Duitse glazenier Ortmann, geleverd in 1871-73, de overige glasramen dateren van 1878-82 uit het glazenieratelier van Jules Bernaert (Gent). Twee glasramen van de voorgevel komen uit het atelier van Camille Ganton (Gent), de ramen van het koor werden vernieuwd in 1956.

De toren is overwelfd met een kruisribgewelf, heden rood- en blauwgeschilderde ribben met vergulde sleutel met voorstelling van Sint-Gillis met abtsstaf en hinde en gepolychromeerde engelfiguurtjes. Sacristie met gepleisterd plafond.

De kerk biedt plaats aan maximaal 200 aanwezigen maar niet vanop alle plaatsen heeft men een rechtstreeks zicht op het altaar en het hoogkoor. De akoestiek van de kerk wordt geprezen en het interieur is ruim met veel lichtinval.

Voorzieningen:

De kleinere ruimte is tevens voordelig te verwarmen in de winter. Het is er aangenaam koel op warme zomerdagen.

Er is een eenvoudige geluidsversterking voorzien. Het schakelbord van de lichtinstallatie is vernieuwd en deze wordt momenteel gecontroleerd en zal waar nodig vernieuwd worden.

Er is slechts één toilet voorzien dat enkel vanuit de sacristie toegankelijk is. Er is geen kitchenette voorzien.

De toegankelijkheid van het kerkship voor andersvaliden geeft geen probleem. Er is enkel een verhoog waarop het altaar geplaatst is.

Bij eventuele aanpassingen aan het gebouw is het aangewezen om ook de beveiliging van het gebouw mee te nemen.

Er werden op heden nog geen ingrepen uitgevoerd op vlak van duurzaamheid.

Biodiversiteit:

Het inspectieverslag van Regionaal Landschap Schelde-Durme dd. 11/12/2017 geeft aan dat er uitwerpselen werden teruggevonden op de zolder en in de toren van de Grootoorvleermuis (*Plecotus spec.* en *Plecotus Auritus*), mogelijks ook van de Laatvlieger (*Eptesicus Serotinus*). Op moment van inspectie was het niet geheel duidelijk waar de vleermuizen binnen en buiten vliegen.

c) Bouwfysische toestand

De laatste grote restauratiecampagne werd beëindigd in 1988. De actuele toestand van de gebouwen is daardoor gezond, mede door regelmatig onderhoud.

Het meest recente verslag van Monumentenwacht dd. februari 2024 geeft samengevat het volgende weer:

Bouwfysische toestand	Kerk Sint-Egidius-Binnen (intra muros)			kapconstructie en zolder	draagstructuur en overspanning	schrijnwerk en beglazing
	gehele object	dak	dakwaterafvoer			
bouwfysische toestand	redelijk	redelijk	matig	goed	redelijk	redelijk
onderhoud	matig	matig	matig	redelijk	matig	redelijk
risico op gevolgschade	hoog	redelijk	hoog	weinig	redelijk	redelijk
	afwerking en inrichting	technische installatie	site en omgeving			
bouwfysische toestand	matig	redelijk	redelijk			
onderhoud	slecht	matig	matig			
risico op gevolgschade	aanzienlijk	aanzienlijk	aanzienlijk			

Toelichting

- Enkele dringende werken zijn noodzakelijk om verdere schade aan het gebouw tegen te gaan.
- Verbeteren van de toegankelijkheid is noodzakelijk om een vlot onderhoud te faciliteren..
- De dakbedekkingen verkeren in redelijke toestand, regelmatig onderhoud is aangewezen.
- Plaatselijk dienen de aansluitingen ten opzichte van het opgaand muurwerk hersteld te worden.
- De gootbekleding (vooral aan de noordzijde van de kerk) vertoont hevige putcorrosie. Vernieuwen van de gootbekleding dringt zich op. In de tussentijd is regelmatig onderhoud noodzakelijk.
- In de houten kapconstructie zijn sporen van oude (niet-actieve) aantastingen door houtborende insecten zichtbaar. Het volstaat de toestand op te volgen.
- Enkele glas-in-loodramen vereisen restauratie, de overige vereisen plaatselijk herstel.
- De afwerklagen van houten en metalen buitenonderdelen zijn in zeer slechte staat. Er is een hoog risico op gevolgschade.
- De bliksemafleider is los gekomen en dient herbevestigd te worden.
- Het hekwerk vooraan de kerk vertoont ernstige schade en is toe aan restauratie. De bomen in de buurt van het gebouw worden best regelmatig gesnoeid.

OVERZICHT VAN DE ADVIEZEN

40246-2024-B Sint-Gillis-Binnenkerk 9200 DENDERMONDE

code	rubriek element materiaal verkort advies	eenheid	indicatieve hoeveelheid	frequentie	uit te voeren door	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
	1. Administratie																	
A2024/01	Contacteer Monumentenwacht voor een bouwkundige inspectie/advies.			4j.	Beheerder Eigenaar						x				x			
A2024/02	Contacteer het agentschap Onroerend Erfgoed indien u werken uitvoert aan of in een beschermd erfgoed.			1x	Beheerder Eigenaar	x												
A2024/03	Hou een logboek bij van onderhouds- en restauratiewerken.			perm.	Beheerder Eigenaar	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	2. Periodiek onderhoud																	
A2024/04	Voer periodiek onderhoud uit aan de dakbedekking met leien.			j.	Dakwerker	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
A2024/05	Reinig periodiek de goten en de daken.			j.	Beheerder Onderhoudsploeg	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
A2024/06	Smeer regelmatig het hang- en sluitwerk van het schrijnwerk.			j.	Beheerder Schrijnwerker	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
A2024/07	Voer periodiek onderhoud uit aan metalen buitenelementen.			7j.	Schilder	x							x					
A2024/08	Voer periodiek onderhoud uit aan houten buitenelementen.			7j.	Schilder Schrijnwerker	x							x					
A2024/09	Snoei de bomen.			j.	Tuinaannemer	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	3. Werken																	
A2024/10	Herstel de aansluitingen van dak [5].			1x	Dakwerker	x												
A2024/11	Herstel het voegwerk van de nokpannen van het dak tussen het koor en de toren.			1x	Aannemer voegwerken Dakwerker			x										
A2024/12	Vernieuw de zinken gootbekleding.			1x	Loodgieter			x										
A2024/13	Herstel en controleer de muurankers.			1x	Restauratie-aannemer			x										
A2024/14	Herstel het voegwerk van de topgevels met een aangepaste compatibele voegmortel.			1x	Aannemer voegwerken			x										
A2024/15	Herstel de glas-in-loodramen.			1x	Specialist			x										
A2024/16	Herstel plaatselijk de kroonlijst.			1x	Metser Schrijnwerker					x								

Herstellingswerken te voorzien:

- Er zal in de komende periode overgegaan worden tot een herstel van de dakbedekking.
- En ook het herstellen van een draagbalk van de zolderruimte.
- Nazicht bliksemafleider en de bevestiging van het torenkruis.

2.2.3 SITUERING VAN HET GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

De kerk is gelegen in het stadscentrum op de rechter Denderoever. Zij is gelegen in het commerciële hart van de stad en op het circuit van de wekelijkse maandagmarkt.

De barokke gevel en de romaanse toren alsook de zuidelijke zijgevel van de kerk worden bij valavond verlicht.

Met de installatie van het “Apollo II” programma zijn de klokken en het Vredesklokkenspel geautomatiseerd en met afstandsbediening te besturen. De klokken geven het uur en de aanvang van een eredienst aan. Om het kwartier speelt het Vredesklokkenspel.

Naast de kerk op het Heldenplein is er een groot monument voor de oorlogsslachtoffers van de beide oorlogen. Vandaar de huisvesting van het Vredesklokkenspel in de kerktoren.

Mobiliteitsontsluiting:

- De kerk is gelegen in Dendermonde-centrum en daardoor vlot bereikbaar voor de in de nabijheid wonende gelovigen te voet of met de fiets.
- Inzake het openbaar vervoer ligt het station van Dendermonde – regionaal knooppunt openbaar vervoer – op 450 meter afstand. Daar ligt ook het in uitbouw zijnde hoppinpunt ‘Dendermonde Station’. Hier zijn naast talrijke bushaltes, ook gewone en elektrische deelfietsen, een deelwagen, parkeerplaats voor personen met een beperking, enz. te vinden.
- De autobereikbaarheid van de kerk is zeer goed vanaf de N47 Leopoldlaan via de Brusselsestraat. Aan het station is er een grote pendelparking (± 400 pp.) die momenteel gratis gebruikt kan worden en op de Oude Vest is er de betalende parking ‘Oude Vest’ (129 pp.). In de straten rond de kerk is er eveneens straatparkeren.

2.2.4 BESCHRIJVING VAN HET ACTUEEL GEBRUIK EN DE ACTUELE FUNCTIE

Het kerkgebouw wordt bijna uitsluitend voor de eredienst gebruikt, met eucharistievieringen op zondagavond. Ook is er op donderdagavond om 19 uur aanbidding en stil gebed.

Doopsels, huwelijken en begrafenissen vinden er geregeld plaats, evenals eerste communies.

De kerk is gelegen in het hart van de stad en het commerciële centrum. Het is er doorheen de week vrij druk en vele mensen zoeken de stilte van het kerkgebouw op, om even op adem te komen, te mediteren, te bidden. Tijdens de maandagmarkt is dit opmerkelijk.

Er is een aantoonbare devotie tot het beeld van de H. Rita.

Orgel- en andere concerten en gegidste rondleidingen vinden er enkele malen per jaar plaats. Er is geen medegebruik door andere christelijke geloofsgemeenschappen.

2.2.5 TOEKOMSTVISIE EN PLAN VAN AANPAK TOEKOMSTIGE FUNCTIE

a) Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en functie

In het Pastoraal beleidsplan “Kerk in Dendermonde” wordt de kerk van St.-Gillis-Binnen behouden voor de zondagse eucharistievieringen. Naast de O.-L.-V.-kerk, die vooral gericht wordt op grote gezamenlijke vieringen voor de nieuwe parochie Dendermonde, zal St.-Gillis-Binnen een tweeledige functie krijgen:

- parochiekerk, centraal gelegen in de nieuwe parochie en hoofdzakelijk gericht op de wekelijkse zaterdagavond- en zondagavonddienst voor de gelovigen van de Heilige Elisabethparochiën
- open bidplaats in het centrum van de stedelijke agglomeratie en het commerciële stadscentrum

en plaats voor volksdevotie (H. Rita).

Er kan eventueel gedacht worden aan een beperkte herinrichting (met de nodige aanpassingswerken) van de lokalen die zich onder de toren, in het gewezen gotische koor (gewezen winterkapel) en daarboven bevinden. De winterkapel zal heringericht worden.

De gewezen winterkapel biedt de potentie om een weekkapel of bezinningsruimte te worden (met permanente opstelling van de stoelen).

De ruimte boven het koor biedt de potentie om ingericht te worden als (beperkt) kerkmuseum. Mits een voorafgaand stabiliteitsonderzoek naar draagkracht van de vloerconstructie kunnen er – bij voldoende draagkracht - overvloedige beeldhouwwerken, processieattributen en niet courant gebruikt edelsmeedwerk en textiel (in een tweetal beveiligde vitrines) toonbaar en veilig bewaard worden, zodat in de sacristie plaats vrijkomt voor de huidige behoeften.

Daarnaast kan er nagedacht worden over de beveiliging van deze 'open kerk, het comfort voor de kerkgangers en de verbetering van de technische voorzieningen.

Hiermee kan ook tegemoet worden gekomen aan organisatoren van aangepaste en meer intiemere concerten en recitals in dit kerkgebouw.

b) Plan van aanpak

Gezien de toekomstige functie van dit kerkgebouw – identiek aan deze zoals voorzien in het Kerkenbeleidsplan 2017 – vooral een bevestiging is en zelfs een versterking van haar huidige functie, dienen geen structurele aanpassingen te gebeuren.

2.3. Kerk Sint-Ursmarus in Baasrode

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

2.3.1 IDENTIFICATIE

Naam: Sint-Ursmarus

Geografische ligging:

St-Ursmarusstraat 89, 9200 Dendermonde

Provincie: Oost-Vlaanderen

Kadastrale gegevens: Sectie C Dendermonde 5^e afdeling, perceelnummer 0050

Opp. 251+ 259 m²; KI: 1.936 euro;

Bestemming volgens gewestplan: woongebied

Bestemming BPA/RUP: geen specifieke bestemming in het PRUP 'Afbakening kleinstedelijk gebied Dendermonde'

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde; Heilige Elisabethparochie; parochie: Sint-Ursmarus

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan:

Behoud van de eredienst met behoud van zondagsdienst tot 31/8/2027, nadien

gelegenheidskerk

Eigendom: Stadsbestuur Dendermonde, Franz Courtensstraat 11, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek St-Ursmarus, ERD O.Nr. BE0211489197
St-Ursmarusstraat 113A, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

De toren werd beschermd bij besluit van 30 december 1949,

De volledige kerk werd beschermd als monument bij besluit van 4 december 2003.

2.3.2 BESCHRIJVING

a) Cultuurhistorische waarde

De naam van het dorp 'Baasrode' is doorheen de eeuwen heen op talloze manieren gespeld. In 822 staat in een diploma van Lodewijk de Vrome, koning van Frankrijk, "Baceroth". In een oorkonde uit 1218 werd dat "Basserode", en in de 18 de eeuw werd veelal "Baesrode" gebruikt.

Het toponiem "rode" betekent: een plaats in het bos waar bomen zijn gerooid; "baas" is minder duidelijk: een persoon, een baai, ... Jacobus Maestertius schreef in 1646: "*Baesrode heeft de waerdigheyt van eene heerlyckheyt ontfaen, het heeft synen eygen rechterstoel, de kerck is St. Ursmaer toegewydt, seer schoon op 't water gelegen.*"

In 1139 werd het grondgebied van Baasrode Sint-Ursmarus voor het eerst genoemd toen de bisschop van Kamerijk de parochie aan de abdij van Affligem schonk. Vanuit de abdij van Affligem werd waarschijnlijk een monnik naar Baasrode gezonden om er een eerste kerkje te bouwen. Dit kerkje was toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw. De parochie werd goedgekeurd door paus Eugenius III op 3 april 1148. Hoe dit kerkje er precies uitzag is niet bekend. Door toename van het aantal gelovigen werd het te klein.

Met de bouw van een nieuwe gotische kerk op dezelfde plaats - rond 1500 - is Sint Ursmarus de patroonheilige geworden. Hij is afkomstig van Floyon (bisdom Kamerijk) en ontving zijn vorming in de abdij van Lobbes. Later werd hij daar zelf monnik en abt. Als bisschop heeft hij het geloof verkondigd in het land van Aalst en Dendermonde. Hij is overleden op 19 april 713 en is begraven in de abdijkerk van Lobbes.

De kerk met dubbele kruisbeuk en een westtoren ligt nog altijd aan de boorden van de Schelde en 'vroeger – voor het Sigmaphan – lag ze soms ook wel eens in de Schelde toen de rivier nog niet veilig ingebed lag tussen dijken en kaaimuren.

De toren had een smalle gotische spits en was omgeven door vier hoektorentjes en in elke zijde waren er twee galmgaten. In de loop der tijden kreeg de parochiekerk het zwaar te verduren. Zo werd het kerkgebouw zwaar beschadigd bij de belegering van Baasrode in 1578 door Waalse troepen. Nadien werd de hele parochie geteisterd door herhaaldelijke branden en oorlogen en kon de kerk bij gebrek aan middelen niet hersteld worden. Pas in 1677, ten tijde van pastoor Jan Poelman, kon de kerk gerestaureerd worden en werd op de toren een nieuwe spits in renaissancistische stijl geplaatst. Na oorlogsprikelen in het midden van de 18de eeuw werd de kerk in 1779 vergroot en heringericht.

Al in 1828 werd het bestaande gebouw opnieuw te klein bevonden en na het verzamelen van de nodige fondsen werd de kerk in 1830 uitgebreid door de bouw van een nieuw koor onder impuls van pastoor Gillis Van Oosthuysse (1789-1874). De vernieuwde kerk werd in 1832 heringewijd door de Gentse bisschop Joannes Van de Velde.

In 1837 werd de oude begraafplaats rondom de kerk opgeruimd en werd een nieuw kerkhof aangelegd buiten de dorpskern. Omstreeks 1838 werd de kerk op initiatief van pastoor De

Mulder (1838-1842) gewit: "eerst werden de muren afgeborsteld en daarna ten minste drie keer gewit, telkens na opdroging". Ook de sacristie, het vertrek onder de toren, het prondelkot en de boord rondom de kerk werden geschilderd. Gezien het gewelf van de kerk in slechte staat verkeerde werd het in 1884 hersteld en werd de kerk opnieuw gewit.

Sinds 1887 werden er regelmatig herstelwerken uitgevoerd aan het dak van de westtoren en van het schip. Toch werden de problemen niet helemaal opgelost, want in 1896 werd het gewelf in de kerk in zeer slechte staat bevonden en vielen er zelfs stukken van de bepleistering naar beneden. In 1898 werd een donderscherm op de toren geplaatst en bijkomende werken aan het leien dak waren voorzien.

In 1910 groeiden de plannen om een nieuwe parochiekerk op te richten in het Nieuw Kwartier. De kerkfabriek had namelijk het legaat Smekens ontvangen dat behalve een huis voor de onderpastoor een belangrijke geldsom inhield. Als argumenten haalde men aan dat de huidige kerk te klein was, dat ze op sommige momenten ontoegankelijk was omdat ze langs alle zijden afgesloten was door "de wateren van de Schelde" en bovendien bevond het kerkgebouw zich in zeer slechte toestand, waren de vloeren aan het verzakken en was er nauwelijks nog een vensterraam intact. Architect Jules Goethals uit Aalst werd belast met het dossier en in 1912 leverde hij de plannen en het lastenboek voor de opbouw van de nieuwe parochiekerk af, maar het project werd ten gevolge van het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog niet uitgevoerd. Alleen de westtoren, die tijdens de oorlog zwaar getroffen was, werd in 1921 door de huidige toren vervangen.

De toren werd gerestaureerd tussen 1970 en 1974. In 2001 werd het exterieur van het hele kerkgebouw gerestaureerd.

Korte bespreking roerend erfgoed en orgel:

— Schilderijen:

- Altaarstuk in het hoofdaltaar, Golgotha, uit de 17de eeuw, Vlaamse School.
- Altaarstuk in het zijaltaar ter ere van Onze-Lieve-Vrouw, Onze-Lieve-Vrouw schenkt de rozenkrans aan de Heilige Dominicus Guzman, in 1827 geschilderd door Joannes de Landtsheer (Baasrode) in opdracht van pastoor E.J. Van Oosthuysse.
- Altaarstuk in het zijaltaar ter ere van Sint-Ursmarus, de Heilige Ursmarus van Lobbes verdrijft de ketterij, in 1827 geschilderd door Joannes de Landtsheer uit Baasrode en gerestaureerd door Rogiers (Gent).
- Kruisweg uit 1862 geschilderd door Meyer uit Doornik.

— Beeldhouwwerk:

- Beeld van de Heilige Rochus van Montpellier uit de 17de eeuw, aanvankelijk gepolychromeerd hout, maar momenteel monochroom wit geschilderd.

— Altaren.

- Hoofdaltaar: portiekaltaar in late barokstijl met in de bekroning een buste van God de Vader in een wolken- en stralenkrans tussen engeltjes met een palmtak. De medaillons met de bustes van de Vier Evangelisten in bas-reliëf en het tabernakel zijn van de hand van Filip Alexander Nijs (Temse). De beelden van de Heilige Constantijn de Grote en zijn moeder, de Heilige Helena werden vervaardigd door de beeldhouwer Jan (of Joost) Van Rossem uit Dendermonde. De altaartafel in gemarmerd en verguld hout dateert van 1832.
- Zijaltaar ter ere van Onze-Lieve-Vrouw in de noordelijke zijbeuk, portiekaltaar in 1831 gemaakt door A. Nuten (of Nuttens) van Sint-Amands. De altaartafel in gemarmerd en geschilderd hout bevat een Mariamonogram en werd in 1831 geschonken door pastoor Pieter Vingeroets.
- Zuidelijk zijaltaar ter ere van de Heilige Ursmarus, houten portiekaltaar in neoclassicistische stijl, dat in 1832 vernieuwd werd door Dominicus Welvis uit Baasrode. De altaartafel in gemarmerd en verguld hout dateert eveneens van 1832.

- Koorgestoelte in Lodewijk XVI-stijl van 1779.
- Lambrisering in neoclassicistische stijl van omstreeks 1951-1952 naar een ontwerp van architect Frans Van Severen, vervaardigd door de schrijnwerkers Robberechts uit Baasrode.
- Preekstoel in barokstijl uit 1779 waarvan de kuip gedragen werd door een beeld van Sint-Ursmarus en met voorstelling van Sint-Ursmarus en de Evangelisten in bas-reliëf op de kuip. Midden de jaren 1970 werd de preekstoel gedeeltelijk ontmanteld. De sokkel, namelijk het beeld van Sint-Ursmarus bevindt zich op heden in de noordelijke zijbeuk.
- Biechtstoel
  - Biechtstoel in eik, versierd met engelenkopjes uit de 17de eeuw.
  - Biechtstoel in eik met de buste van de Heilige Petrus in een ovaal medaillon uit 1779.
  - Biechtstoel in eik met de buste van de Goede Herder in een ovaal medaillon uit 1779.
- Armenmeesterbank van het einde van de 18de eeuw, eenvoudig gestoelte met een ingemaakte kast.
- Orgel door Pieter Van Peteghem uit Gent met een orgelkast in renaissancestijl, bekroond met een putto, daterend van 1739. Het orgel werd in 1885 uitgebreid en in 1939 grondig hersteld en voorzien van een tweede orgelkast met klavier door Joseph Loncke uit Esen (Diksmuide).
 Het eigenlijke orgelfront heeft aan de buitenzijde twee trommels bekroond met een antieke siervaas en in het midden een vooruitspringend gedeelte, ondersteund door een cherubshoofd in een medaillon. De houten wangen van het bovenste orgelfront vertonen houten blaasinstrumenten en een contrabas, de gebruikelijke begeleidingsinstrumenten van het orgel. De centrale bekroning van het orgel bestaat uit een zittende, bazuinblazende engel, de zijbekroningen uit een met een vogel bekroonde opengewerkte baluster. Dit schoone orgel met een casse van muziek werd in 1739 aangekocht bij de Gentse orgelmaker Pieter Van Peteghem.
- Waterbekken in zwart marmer uit de 17de eeuw dat dienst doet als sacristiefontein.
- Doopvont in de doopkapel in zwart gepolijste hardsteen, rustend op een centrale baluster, van omstreeks 1650. Ze werd in 1781 door Jan Baptist Van Damme voorzien van een koperen deksel (19de eeuw).
- Aan de andere zijde van het doksaal staat de enige nog bewaard gebleven dis of kerkmeesterbank van de hand van schrijnwerker Jan Baptist Nuten (Sint-Amands, 1780).
- Platte pijlers verdelen de noordelijke zijbeuk in zeven traveeën, elk doorbroken door een 19de-eeuws glas-in-loodraam, versierd met geometrische motieven van gehamerd glas, in het midden onderaan voorzien van de naam van de schenker.
- Tegen de eerste pijler van de noordelijke zijbeuk bevindt zich een icoon van O.-L.-Vrouw van de Altijdurende Bijstand, met ernaast een gekroond en gepolychromeerd stenen O.-L.-Vrouwbeeld (1992). Op consoles tegen de andere pijlers van de noordelijke zijbeuk staan vier eenkleurig beschilderde gipsen heiligenbeelden. Tegen de pijler in het midden van deze reeks heiligen staat, op een vrijstaande houten sokkel, het eikenhouten beeld van de jonge, predikende Sint-Ursmarus, dat oorspronkelijk onder de kuip van de preekstoel stond opgesteld.

b) Architecturale aspecten

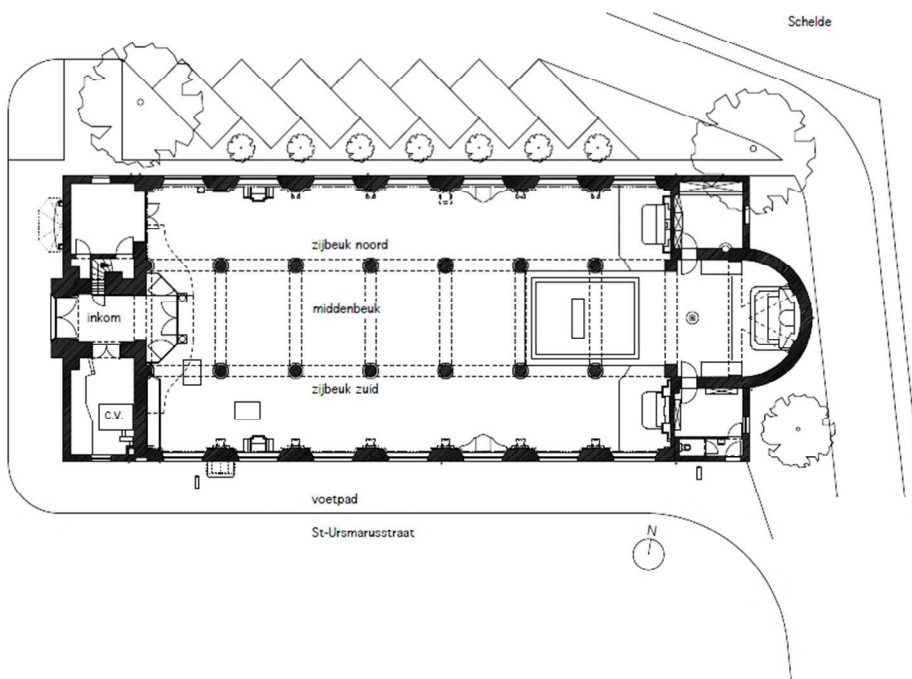
De Sint-Ursmaruskerk heeft een driebeukig grondplan met een klein koor, geflankeerd door kleine sacristieën, een monumentale westtoren met aan weerszijden annexen onder een lessenaarsdak die lager zijn dan de eigenlijke zijbeuken. Van de middeleeuwse Sint-Ursmaruskerk, rest enkel de westelijke, met Ledische zandsteen beklede bakstenen klokkentoren. Het zandstenen massief wordt aan de westelijke hoeken geflankeerd door lichte steunberen en onderaan in de westgevel doorbroken door een brede vleugelpoort met arduinen omlijsting (1779). In de vijfde bouwlaag is hij aan alle zijden doorbroken door twee

spitsbogige, gotische galmgaten. Hierop staat een naar een achthoekige plattegrond verspringende houten torennaald, met opengewerkte lantaarn en peervormige spits, bekroond met een torenkruis.

Aan de noordzijde werd onder een lessenaardak een doopkapel aangebouwd, waartegen in het tweede kwart van de 18de eeuw een met een Calvarie bekroond beenderhuysken werd opgetrokken. De beeldengroep staat onder een houten luifel met een leien dak. Sinds circa 1930 is dit een monument voor de gesneuvelden van de Eerste Wereldoorlog. Oorspronkelijk bestond de calvarie alleen uit de houten sculptuur van de gekruisigde Christus, die gelijkenissen vertoont met het werk van 17de-eeuwse beeldhouwer H. Duquesnoy. De exacte datering van het Christusbeeld is niet gekend, maar het bestond alleszins in 1749, toen een aflaat werd verleend voor een gebed bij het beeld. Vermoedelijk is het beeld afkomstig uit de oude kerk, die omstreeks 1677 gerestaureerd werd. Vroeger was er onder de calvarie een knekelhuis en een vagevuur. Daar werden de verzamelde resten van de overledenen samengebracht bij de opruiming van het kerkhof rondom de kerk in 1837.

Aan de zuidzijde van de toren bevindt zich een berglokaal onder lessenaarsdak. Achter de toren ligt een driebeukige bakstenen kerk (1779 en 1830-1832) van zeven traveeën, met een middenbeuk en twee zijbeuken onder één zadeldak met leien en drie kleine dakkapellen aan de zuidzijde. De zijbeuken omvatten zeven traveeën, die verlicht worden door grote rondboogvormige vensteropeningen.

Aan de oostzijde een halfrond, absidiaal koor in baksteenmetselwerk met aan beide zijden een sacristie. Het dak van het koor is lager dan de nok van het schip. In de laterale zijden van het koor is er een groot rondboogvormig venster. De kleine sacristieën zijn eveneens opgebouwd in baksteenmetselwerk op een kalkzandstenen plint. Tegen de buitenmuur van de zuidelijke zijbeuk ligt een roepsteen/roeptribune, bestaande uit blauwe hardstenen treden onder een open houten luifel. Deze roeptribune staat in relatie tot de bouwgeschiedenis van de kerk en dateert mogelijk uit de 19de eeuw.

Interieur:

Inwendig telt de benedenkerk zeven traveeën, in de zijbeuken telkens opengewerkt met een gedrukt rondboogvenster. De middenbeuk wordt van de zijbeuken gescheiden door telkens 6 ronde zuilen op octogonale sokkels en met smal geprofileerd kapiteel waarop rondboogvormige gordelbogen en pilasters rusten. Gelijkaardige pilasters zijn ook aanwezig

tussen de vensteropeningen in de zijbeuken. De wanden van de zijbeuken zijn bovendien tot onder de afzaten van de vensters bekleed met een houten lambrisering.

De middenbeuk en het koor hebben een uit 1897-1898 daterend bepleisterd houten tongewelf, de zijbeuken een vlak bepleisterd plafond. Het hele kerkinterieur is bepleisterd en wit geschilderd. Tussen de halfzuilen van de middenbeuk staat een driezijdig tochtportaal met doksaal (1764). Het eikenhouten tochtportaal dateert van 1779 en werd uitgevoerd in Lodewijk XVI-stijl. De doksaalbalustrade is aan de bovenzijde opengewerkt met balusters en centraal met een klein orgelfront.

De vloer van het schip is bekleed met vierkante tegels in Basècles, terwijl de vloer in het koor in marmer is uitgevoerd en decoratieve motieven bevat.

Aan de noordzijde van het doksaal geeft een dubbele houten deur toegang tot de gewezen doopkapel. Centraal in deze vont cappelle stond de doopvont, die we momenteel voor het O.L.V.-altaar terugvinden

Voorzieningen:

Achteraan de kerk wordt de voormalige doopkapel momenteel als berg/vergaderruimte gebruikt, zie ook verder. Aan de andere zijde naast de ingang, is er het verwarmingslokaal.

Vooraan aan de linkerzijde is de sacristie en aan de rechterzijde een zijingang met bergruimte en sanitair lokaal.

Momenteel gebeurt de verwarming via de vloerkanalen met luchtblazers die door mazoutverbranding worden opgewarmd. Aardgastoevoer en -meters zijn bij de laatste renovatie voorzien om in de toekomst hier op te kunnen overschakelen.

De toegang voor rolstoelgebruikers is haalbaar vermits er nergens noemenswaardige hoogteverschillen zijn die de toegang zouden belemmeren.

Er is een volledig nieuwe audiovisuele installatie gerealiseerd met een zeer performante geluidsapparatuur, vier grote beeldschermen en wifi.

De kerk is voorzien van camerabewaking.

Er is op heden geen keukenvoorziening aanwezig in de kerk.

Er werden op heden nog geen ingrepen uitgevoerd op vlak van duurzaamheid.

Biodiversiteit:

Het inspectieverslag van het Regionaal Landschap Schelde-Durme dd. 18/12/2017 geeft aan dat tijdens de inspectie slechts weinig uitwerpselen werden teruggevonden thv. de toren en de zolder. De uitwerpselen thv. de zolder zouden afkomstig zijn van de Laatvlieger (*Eptesicus Serotinus*). De uitwerpselen thv. de toren zouden afkomstig zijn van de huismuis (*Mus Musculus*). Er werden weinig openingen gevonden waar vleermuizen kunnen binnenvliegen.

Uitbreidingsmogelijkheden zijn wegens het beschermd karakter en de ligging van het kerkgebouw weinig realiseerbaar maar niet onmogelijk.

c) Bouwfysische toestand

Het meest recente verslag van Monumentenwacht dd. februari 2020 geeft samengevat het volgende weer:

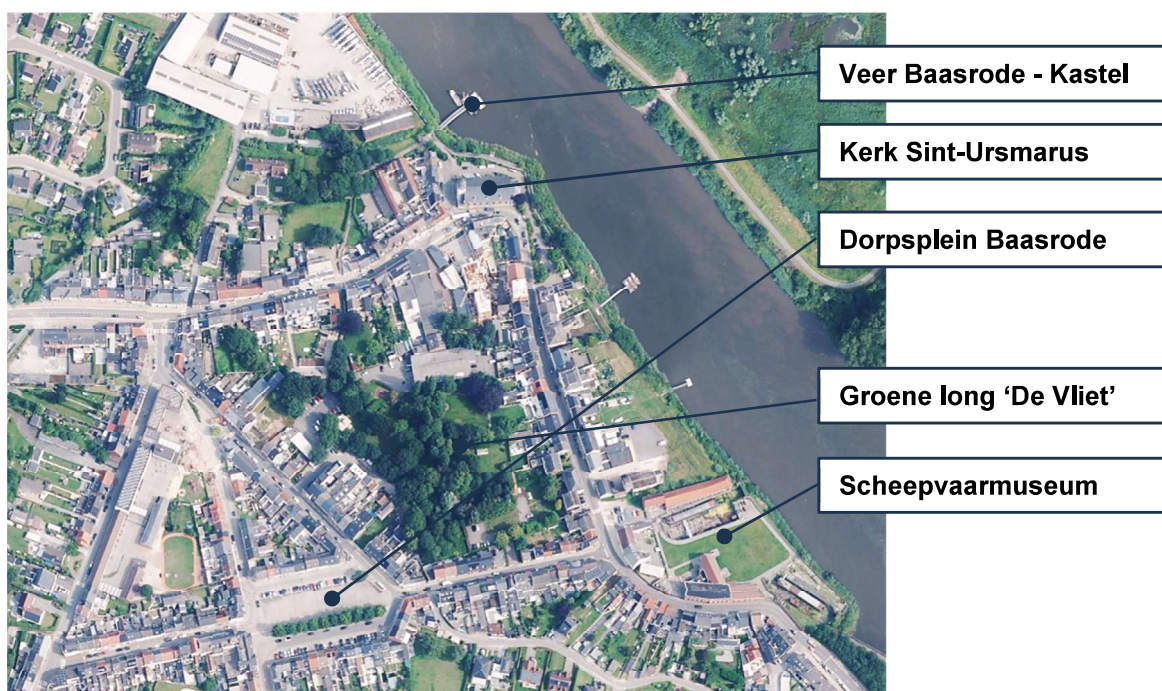
Bouwfysische toestand	Sint-Ursmaruskerk					
	gehele object	dak	dakwaterafvoer	kapconstructie en zolder	draagstructuur en overspanning	schrijnwerk en beglazing
bouwfysische toestand	<i>goed</i>	<i>goed</i>	<i>matig</i>	<i>redelijk</i>	<i>goed</i>	<i>goed</i>
onderhoud	<i>goed</i>	<i>goed</i>	<i>goed</i>	<i>goed</i>	<i>goed</i>	<i>goed</i>
risico op gevolgschade	<i>redelijk</i>	<i>weinig</i>	<i>verhoogd</i>	<i>aanzienlijk</i>	<i>weinig</i>	<i>weinig</i>
	afwerking en inrichting	site en omgeving				
bouwfysische toestand	<i>goed</i>	<i>goed</i>				
onderhoud	<i>matig</i>	<i>goed</i>				
risico op gevolgschade	<i>weinig</i>	<i>weinig</i>				

De kerk werd grondig gerestaureerd in 2001 en verkeert uitwendig in goede toestand.

Voor het interieur zijn restauratiedossiers opgestart: elektriciteit, interieur (schilderwerken en houtbehandeling), verwarming en kerkorgel.

De vernieuwing van de elektriciteit wordt uitgevoerd in 2025, voor de renovatie van de verwarming werd toelating bekomen vanwege het Agentschap Onroerend Erfgoed, de schilderwerken zijn gedeeltelijk uitgevoerd.

2.3.3 SITUERING VAN HET GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

De kerk is excentrisch gelegen ten opzichte van de dorpskern. Zij is echter een baken van Baasrode aan de Schelde, alsook voor de scheepvaart op de Schelde. Het veer naar Moerzeke-Kastel ligt vlakbij. Naast en rond de kerk is er voldoende parking. Even verder in de St-Ursmarusstraat ligt het parochiaal secretariaat in de voormalige onderpastorie en nog iets verder het Parochiaal Centrum De Kring. Daaraan paalt de toeristische en erfgoedsite van de voormalige scheepswerven.

Het Dorpsplein ligt pal aan de tegenoverliggende zijde van de groene long in het hart van het dorp.

Mobiliteitsontsluiting:

- De kerk niet centraal gelegen in de dorpskern maar desalniettemin vlot bereikbaar voor de in de nabijheid wonende gelovigen te voet of met de fiets.

- Inzake het openbaar vervoer is er de ontsluiting van de dorpskern via een buslijn, maar de stopplaats 'Baasrode Dorp' bevindt zich op 250 meter afstand.
- Aan het Dorpsplein bevindt zich het in uitbouw zijnde hoppinpunt 'Baasrode Dorp'. Hier zijn naast twee bushaltes, ook een parkeerplaats voor personen met een beperking, enz. te vinden.
- De autobereikbaarheid van de kerk is redelijk. De kerk is gelegen langsheen de N17 Sint-Urmarusstraat, maar de regionale verkeersstromen zijn reeds decennia omgeleid via het bedrijventerrein Hoogveld. De kerk ligt daardoor langsheen een verkeersluwe weg, maar de ontsluiting is vrij goed. Rond de kerk zelf is er een kleine gratis parking (± 25 pp.) en in de straten rond de kerk is er eveneens gratis straatparkeren. Op het Dorpsplein is er een grotere parking (± 60 pp.) die gratis gebruikt kan worden.

2.3.4 BESCHRIJVING VAN HET ACTUEEL GEBRUIK EN DE ACTUELE FUNCTIE

De kerk is het centrum van het religieuze leven in Baasrode als ontmoetingsruimte voor de wekelijkse eucharistieviering, voor begrafenissen, doopplechtigheden, huwelijken en schoolvieringen. In de kerk worden tevens ontmoetingsmomenten na de eucharistievieringen en bijvoorbeeld een nieuwjaarsreceptie georganiseerd voor en door de parochie.

Gelegen aan de Schelde en het veer naar Moerzeke-Kastel, heeft de kerk een belangrijke toeristische uitstraling als baken en rustpunt op fiets-, wandel- en vaarroutes. De prominente en indrukwekkende zichtbaarheid vanop de aanlegsteiger aan Driehuizen en vanaf de terreinen van het Scheepvaartmuseum versterken nog deze uitstraling.

Vandaag zijn er geen concrete plannen voor meer frequent gebruik van de kerk. Er is geen medegebruik door andere rooms-katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen.

2.3.5 TOEKOMSTVISIE EN PLAN VAN AANPAK TOEKOMSTIG GEBRUIK

a) Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en functie

In het 'Pastoraal beleidsplan van de Nieuwe Parochie Dendermonde' worden de wekelijkse eucharistievieringen vanaf 1 september 2027 geconcentreerd in Dendermonde-centrum. Tot en met 31 augustus 2027 blijft de Sint-Ursmaruskerk een volwaardige parochiekerk waar de zondagseucharistie de spil blijft waarrond het religieus leven verder wordt ontwikkeld. Het aangegeven ontwerpend onderzoek zal de mogelijkheden tot herbesteding/nevenbestedingen voor het kerkgebouw onderzoeken. Daaruit moet blijken wat het toekomstperspectief voor het kerkgebouw zal worden. Tot dan blijft de kerk een religieuze gelegenheidskerk.

Er is een volledig nieuwe audiovisuele installatie gerealiseerd. Zeer performante geluidsapparatuur, vier grote beeldschermen en wifi bieden extra mogelijkheden voor activiteiten als concerten, lezingen, tentoonstellingen en het streamen daarvan.

In de kerk werden vitrinekasten opgesteld waarin een gedeelte van de kerkschat permanent wordt tentoongesteld. Het kerkgebouw is beveiligd met camerabewaking.

De vroegere doopkapel is beschikbaar als vergaderruimte, opslagruimte en technische ruimte voor activiteiten in de kerk.

De voorbije jaren werd de kerk opengesteld voor 'Open Kerk' en werd de kerk gebruikt voor een kunstencursus en een tentoonstelling door Baasrode 1200 VZW. Ook in de toekomst zal hieraan worden meegewerkt wanneer de gelegenheid zich stelt en blijft er interesse voor activiteiten door de Heemkring Baceroth, de Koninklijke Harmonie De Eendracht en de parochiale verenigingen zoals OKRA en Ferm.

b) Plan van aanpak

Het aangegeven ontwerpend onderzoek zal de mogelijkheden tot nevenbestedingen/herbesteding voor het kerkgebouw onderzoeken. Dit dient via een participatief traject te

gebeuren, waarbij naast de lokale geloofsgemeenschap (kerkraad, deken, parochiale verenigingen) ook de bredere lokale gemeenschap en stadsbestuur worden betrokken, i.f.v. het bekomen van een breed lokaal maatschappelijk draagvlak.

Daaruit moet blijken wat het toekomstperspectief voor het kerkgebouw zal worden.

In eerste instantie en op korte termijn zal de Kerkfabriek in samenspraak met de deken en de parochiale verenigingen verder onderzoeken welke de noodzakelijke en toelaatbare ingrepen zijn, nodig om in de toekomst bepaalde nevenfuncties in de kerk mogelijk te maken.

2.4. Kerk Sint-Gertrudis in Vlassenbroek

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.4.1 IDENTIFICATIE

Naam: Sint-Gertrudis

Geografische ligging:

Vlassenbroek 93, 9200 Dendermonde

Provincie: Oost-Vlaanderen

Kadastrale gegevens: Sectie C Dendermonde, 5e Afd./Baasrode, perceelnr. 0197

Opp. 220 m²; K.I.: 411 euro;

Bestemming gewestplan: woongebied met culturele, historische en esthetische waarde.

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde; parochie: Sint-Gertrudis, Vlassenbroek

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan:

Behoud van de eredienstfunctie met uitbouw van nevenbestemmingen.

Eigenaar: Stadsbestuur Dendermonde, Franz Courtensstraat 11, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek St.-Gertrudis van Baasrode, ERD O.Nr. BE211489001

Vlassenbroek 192, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

De kerk, het kerkhof en omgeving zijn beschermd als monument bij KB van 28-03-1956.

2.4.2 BESCHRIJVING

a) Cultuurhistorische waarde

Baasrode en Vlassenbroek behoorden zeker sinds de 11de eeuw tot het Land van Dendermonde, Vlassenbroek maakte deel uit van de parochie Dendermonde en Vlassenhout van de parochies van Dendermonde en Zwijveke. De parochie behoorde aanvankelijk tot het bisdom Kamerijk (aartsdekenij Brussel) en sinds 1570 tot het bisdom Gent (dekenij Dendermonde).

De kerk van Vlassenbroek is een eeuwenoud gebedshuis. In zijn geschiedenis moet nog heel wat klaarheid gebracht worden. We hebben waarschijnlijk te maken met een Romaans bouwwerk uit de 11de eeuw. Sporen hiervan vindt men o.a. terug in de zware muren van het koor. Later werd de kerk verbouwd in de gotische stijl.

Al in een akte van 1216 werd een kapel vermeld te Vlassenbroek. Een tekst van 1375 vermeldt de 'ecclesiam de Vlassenbrouc' of de kerk van Vlassenbroek.

De kerk en het dorp hadden veel te lijden van overstromingen, oorlogen, plunderingen, ..

In de 14^e of 15^e eeuw werd de kerk uitgebreid met 2 zijbeuken.

Tijdens de Beeldenstorm in 1578 geplunderd en grotendeels vernield. In 1592 lag de kerk nog steeds in puin.

Het grootste gedeelte van het huidige kerkgebouw dateert uit de 17de eeuw, toen de kerk herbouwd werd.

De uiteindelijke herstelwerken waren pas voltooid in 1640. In 1644 was de kerk terug in gebruik, doch het altaar nog niet gewijd. De diensten werden verzorgd door de onderpastoor van Sint-Gillis / Zwijveke. Nog lange tijd zou Vlassenbroek geen eigen pastoor hebben en bediend worden door priesters uit de omliggende parochies. In 1649 werd de kerk gesloten en werden de diensten gehouden in de kerk van Sint-Gillis-Binnen. Het volledig herstelde kerkje bezat in 1737 slecht drie draagbare altaren. Het huidige meubilair is dan ook herkomstig uit andere kerken en kloosters van het Dendermondse. In 1811-15 verenigde men de parochie met Baasrode.

De kerk werd sterk beschadigd in 1945 tijdens de Tweede Wereldoorlog, en in de jaren 1960 hersteld.

De patroonheilige van de kerk

Sinte-Geertrui werd in 620 geboren als dochter van Peppijn en de H. Iduberga. In plaats van in te gaan op een huwelijksaanzoek van hoog niveau, trad ze binnen in het klooster te Nijvel, dat door haar moeder gesticht werd. Ze werd er abdis in de plaats van haar moeder toen deze stierf.

Omdat ze zich graag toeleegde op de studie van de H. Schrift, liet ze boeken uit Rome komen en nodigde ze Ierse monniken uit die haar de Schrift konden verklaren. Van haar wordt gezegd dat ze op een tedere manier met haar medemensen omging en dat ze in alle deugden uitblonk. Ze stierf op 17 maart 659, 39 jaar oud. Haar relikwieën worden sinds 1272 in de collegiale kerk te Nijvel vereerd.

In de kerk wordt Sint-Gertrudis enkele malen afgebeeld. Eerst en vooral hebben we het prachtige laatgotische eiken beeld van de heilige in een nis, rechts in de kruisbeuk.

Sint-Gertrudis draagt haar abdis-kleed en haar abdisstaf met zilveren vis. Het boek dat ze bij zich heeft is ofwel haar getijdenboek, ofwel de H. Schrift waarin ze zich verdiepte. Er bevindt zich bij het beeld een houten paneel waarop we lezen waarvoor de heilige aanroepen wordt: *"HIER DOET MEN DE CARITATEN TER HEEREN VAN DE H. MAGD GERTRUDIS, BEZONDERE PATRONESSE TEGEN DE KORTSEN, ALSMEDE TEGEN DEN HARWORP VOORAL BY KLYNE KINDEREN EN VOOR HET VERDRYVEN VAN RATTEN EN MUYZEN."*

Links en rechts bij de kooringang hangen twee schilderijtjes; het zijn twee zijluiken van een drieluik waarvan het middendeel verdwenen is. Op de paneeltjes is de H. Gertrudis afgebeeld zoals het

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

eeuwen de gewoonte was: met staf waarop muizen lopen. De schilderijtjes dateren wellicht uit de 16de eeuw.

Korte bespreking roerend erfgoed en orgel:

— Schilderijen

- Triptiek met beschilderde houten panelen uit het begin van de 17de eeuw, verdwenen centrale gedeelte, op de buitenzijde van het linkerpaneel staat de Heilige Petrus en op de binnenzijde de Heilige Gertrudis van Nijvel, die een huwelijksaanzoek afwijst, op de buitenzijde van het rechterpaneel staat de Heilige Paulus en op de binnenzijde de patroonheilige van de kerk met onderaan S. Gheertrvyt, olieverfschilderij van 1962 van Jef De Coninck.
- De Kruisweg (op doek geschilderd)
In de 15de eeuw werd het gebruikelijk de rustplaatsen van Jezus op weg naar Calvarie in beeld te brengen. Zo ontstond de devotie van de kruisweg, waarbij men, gaande langs de 14 staties, het lijden van Jezus biddend overweegt. Toen men in 1948 in Vlassenbroek het plan opvatte om het kerkje te voorzien van een nieuwe kruisweg, werd daarvoor een beroep gedaan op de schilder-beeldhouwer Achilles Moortgat, toen woonachtig te Baasrode. Om het werk te bekostigen werd door de Vlassenbroekse bevolking een dorpsfeest georganiseerd. Op het einde van de jaren '50 verdween de kruisweg haast onopgemerkt uit de kerk. Hij werd uit een vochtige boerenschuur weggehaald door de toenmalige pastoor van de Lebbeekse H.-Kruisparochie, die hem een beter onderkomen gaf in zijn parochiekerk. In 1984 werden de eerste stappen ondernomen om de kruisweg terug te halen en sedert september 1985 hangt hij op zijn oorspronkelijke plaats terug te Vlassenbroek.

— Beeldhouwwerk

- Onze-Lieve-Vrouw
Onze-Lieve-Vrouw wordt vereerd bij een beeld in een nis in de linkerkruisbeuk. Het is een polychroom beeld van Maria met kind, gerestaureerd eind vorige eeuw door Jef De Coninck, een Vlassenbroeks kunstenaar.
- Heilige Hiëronymus
Het beeld van de H. Hiëronymus, uit lindenhout gesneden en daterend van de 16de eeuw, bevindt zich eveneens in de linkerkruisbeuk. Hiëronymus, een kerkvader uit de 4de eeuw, was een groot bijbelkundige die leefde in Bethlehem en de woestijn errond. Hij vertaalde er de Bijbel uit het Grieks in het Latijn (de zogenaamde Vulgaat-vertaling). Zijn attributen vinden we onderaan het beeld: boek en inktpot met veer, en leeuw, die hij van een pijnlijke doorn in z'n poot bevrijdde en hem zo tot vriend maakte.
- Gekruisigde Christus en het sacramentsaltaar
Een levensgrote gekruisigde Christus boven het sacramentsaltaar beheerst de kerk. Het is één van de mooiste beelden van Valery Stuyver, pastoor van Vlassenbroek van 1956 tot 1983. Het vormt een sober geheel met het altaar, waarin dezelfde kunstenaar, in de hem eigen stijl, de voetwassing door Christus tijdens het laatst avondmaal heeft gebeiteld.
Vroeger stond hier op deze plaats een renaissance altaargeheel.
- H. Barbara, HH. Petrus en Augustinus
Op een sokkel in de noordelijke kruisbeuk staat het gepolychromeerd houten beeld (Matthias Zens 1874) van de H. Barbara met als attributen een toren, een kelk en een palmtak.
- Op het doksaal bevinden zich de geschilderde houten beelden van de HH. Petrus (paus met mijter en kromstaf) en Augustinus van Hippo (kerkvader, met brandend hart in rechterhand), 17de-eeuws, herkomstig van het gewezen hoogaltaar, staan opgesteld aan weerszij het orgel boven het doksaal
- Madonnabeeld van gepolychromeerde terracotta, geplaatst in een stenen nis in de noordelijke kruisbeuk op de plaats van het vroegere Onze-Lieve-Vrouwealtaar
- In een stenen nis in de zuidelijke kruisbeuk, eiken beeld uit de 15de eeuw van de Heilige

Gertrudis van Nijvel, met in haar rechterhand een met zilver beslagen kromstaf, voorzien van zilveren vis, een gift vanwege de vissers van Baasrode (19de eeuw).

- Eronder een houten bord met het geschilderde opschrift "Hier doet men de caritaten ter heeren van de H. Magd Geertrudis bijzondere partoonesse tegen de kortsen, ende ook tegen den harworp van klyne kinderen als mede tegen het verdryven van ratten en muizen".

— Meubilair

Het meubilair is sterk aangepast door pastoor-beeldhouwer E.H. Valery Stuyver.

- Preekstoel
17de-eeuwse preekstoel met beeldjes symboliserend het Geloof, de Hoop en de Liefde. Ze worden geflankeerd door getorste kolommen, omwonden met druivenranken en -trossen en bekroond met een cherubshoofd.
- In 1959 verving pastoor Stuyver het door houtworm en zwammen aangetaste portiekaltaar door een door hem gemaakt nieuw stenen altaar met in reliëf de voetwassing tijdens het Laatste Avondmaal. Het huidige centraal opgestelde altaar is gemaakt van het oude kerkmeestergestoelte.
- Eiken communiebank uit de tweede helft van de 18de eeuw.
- Biechtstoel uit de 18de eeuw.
(Behoud van de biechtstoel wordt momenteel bekeken ivv verplaatsing gerestaureerd orgel)
- Doopvont
In een nis achteraan in de kerk vind je een eeuwenoude doopvont. Aan de buitenkant van de kerk is er op de plaats van deze nis een gotische deuropening. Omdat ze voor het toedienen van het doopsel ongeschikt geworden was, heeft de oude doopvont een jonger broertje bijgekregen; deze moderne vont, uit gebronsd koper vervaardigd, bevindt zich naast het sacramentsaltaar.

— Pijporgel

Op het doksaal staat een merkwaardig pijporgel, enig in zijn soort. Het is wellicht het oudste Vlaamse positief orgel, daterend van 1662-1663 en één van de oudste orgels in België in deze staat van bewaring. Het bezit haar originele klaviatuur, originele windlade, origineel pijpwerk en originele kast. Alleen de windvoorziening werd in 1763 aangepast.

Oorspronkelijk stond het orgel in de O.L.Vrouwkerk van Dendermonde. Daar zou het in 1663 geplaatst zijn op het toenmalig koordoksaal door orgelmaker Jan Van Loo uit Aalst.

Het concept werd ingrijpend gewijzigd in 1763 door de bekende orgelmakers Van Peteghem uit Gent. Bij die gelegenheid werd een nieuwe windlade ingebouwd met aangepaste mechanieken en werd het orgel voorzien van een uitgebreidere klavieromvang.

In de jaren 1861/1862 werd het overgebracht naar de Sint-Gertrudiskerk van Vlassenbroek door Maximilien Van Peteghem (aangekocht door de pastoor/kerkraad).

In 2023 werd het orgel gedemonteerd en overgebracht naar het atelier van orgelrestaurateur Jan Lapon in Diksmuide voor een grondige restauratie.

De opvolging gebeurt door orgelexpert Jef Braekmans. In de rechterzijbeuk bevindt zich, ter vervanging van het te restaureren historisch orgel, een elektronisch vervangorgel met twee handklavieren en een voetklavier.

Omdat het doksaal enkel toegankelijk is via een zeer stijlvolle en gevaarlijke trap werd in overleg met Onroerend Erfgoed overeen gekomen om het orgel te plaatsen in het linker transept. Mogelijks moet hierdoor de biechtstoel verhuizen.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

— Schelpmozaïek en Pieta en keramisch kunstwerk

Bij het verlaten van de kerk kan je nog even stilstaan bij een schelpmozaïek met afbeelding van de H. Jozef met het kind Jezus. Het betreft een werk van de Boliviaanse kunstenaar Iturri-Guzman.

Je kunt je ook nog laten treffen door het olieschilderij (1962) boven de doopvont met de voorstelling van een Piëta. Ze is van de hand van Jef De Coninck.

Op een hoekconsole staat een keramisch beeldje – van de hand van en geschonken door kunstenaar Paul De Wolf (2007) – voorstellend drie pelgrims op weg naar Compostela.

— Terracottareliëfs

Tegen de westgevels van de kruisbeuken en op de oostgevel van het koor hangen drie groepen van vijf reliëfs van terracotta (18de eeuw) met de voorstelling van de vijf Blijde, De vijf Droeve en de vijf Glorievolle Mystериën van de H. Rozenkrans.

b) Architecturale aspecten

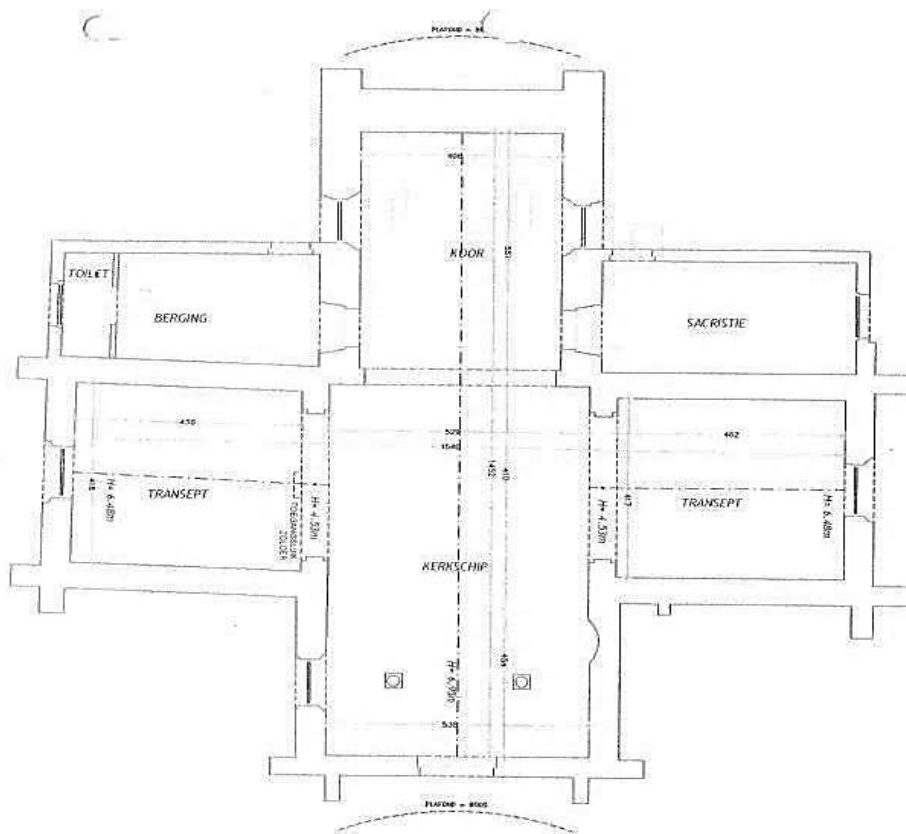
Kleine kruiskerk met éénbeukig schip van één travee, een dakruiter op de kruising, transeptarmen van één travee en een koor van één travee met rechte sluiting, onder zadeldaken met leien; sacristie en berging in de oksels van transeptarmen en koor. Het kerkje klimt in kern vermoedelijk op tot de 11de of 12de eeuw. Uit die periode dateert het deel van het romaanse koor opgetrokken in breuksteen. De in Lediaanse zandsteen uitgevoerde kruisbeuken dateren vermoedelijk uit de 14de of 15de eeuw. Het schip, gemetseld in baksteen op een zandstenen plint, is korter dan de kruisbeuken en vermoedelijk smaller dan oorspronkelijk voorzien. Vroeger werden de bakstenen muurgedeelten van dit kerkje gewit.

In 1858 gebouwde sacristie van baksteen onder lessenaarsdak. Op de kruising zeshoekige houten dakruiter onder ingesnoerde naaldspits.

Westgevel met bakstenen puntgevel op zandstenen plint ondersteund door twee afgeschuinde steunberen. Puntgevel afgewerkt met muurvlchtingen, schouderstukken en topstuk. Korfboogdeur in zandstenen omlijsting. Groot spitsboogvenster met tweeledig maaswerk in een omlijsting van zandsteen. Zijgevels verlicht door één spitsboogvenster in de noordgevel. In de zuidgevel, gedichte deuropening met erboven metseltekens in baksteen in de vorm van een kruis en een ruit doorsneden door een Andreaskruis.

Koor verlicht door verdiept spitsboogvenster in zijgevels. Sporen van gedicht venster in het vlak afgesloten koor, gedicht voor het plaatsen van een laatbarok altaar.

Het grondplan van de kerk geeft volgend overzicht:

BUREAU TECHNIEKEN S. VAN CAMELBEKE 14-02-2012

De kerk heeft een kruisvorm en is niet groot (100 stoelen dicht opeen). Er is geen portaal; de buitendeur leidt onmiddellijk tot de kleine kerkruiimte. Het gedeelte dat als 'koor' dient is door twee altaren –een tegen de oostelijke muur en een facie ad populum (allebei onverplaatsbaar)– en de sedilia voor priester en misdienaars nagenoeg volledig ingenomen. Een podium op die plaats is onmogelijk. Er zijn twee nevenruimten van ongeveer 2 x 4 à 5 meter, namelijk een 'sacristie' met opslagruimte en toilet (op kaart aangeduid als berging) en een sacristie met 2 kasten voor de kerkgewaden.

Interieur:

Vrij sober interieur. Gedrukt tongewelf met gordelbogen in schip en gedrukt spitsbooggewelf in koor, versierd met rozetten. Doopvont opgesteld in een kleine nis in de zuidwand. Eenvoudig 19de-eeuws doksaal, rustend op twee gecanneleerde zuilen.

Voorzieningen:

Er is leidingwater met een kleine lavabo in beide bij-ruimten. In de rechterzijbeuk bevindt zich, ter vervanging van het te restaureren historisch orgel, een elektronisch vervangorgel met twee handklavieren en een voetklavier.

Er is een 10 jaar oude geluidsinstallatie (2 micro's, bij altaar en lezenaar) en de mogelijkheid tot het afspelen van cd's.

De verwarming gebeurt langs een lusterkroon met 4 gasbranders neerhangend vanaf het plafond in de kerk (veel geluidshinder, bestendige afzuiggeluiden en aanslaan van de branders, maar zeer goed voor het behoud van een gelijkmatige temperatuur). Een keuken is niet aanwezig.

De toegankelijkheid voor andersvaliden is mogelijk mits het overbruggen van een ingangstrap van 20 cm hoog.

Er werden op heden geen ingrepen uitgevoerd op vlak van duurzaamheid.

Biodiversiteit:

Het inspectieverslag van het Regionaal Landschap Schelde-Durme dd. 18/12/2017 geeft aan dat tijdens de inspectie uitwerpselen werden teruggevonden thv. de zolder dewelke afkomstig zouden zijn van de gewone dwergvleermuis (Pipistrellus).

Buiten bevinden zich waardevolle taxusbomen.

c) Bouwfysische toestand

In 2007 werd de kerk grondig gerenoveerd, uitgezonderd het orgel en de terracotta-gevelpanelen. De algemene bouwfysische toestand van de kerk is momenteel goed.

Het meest recente verslag van Monumentenwacht dd. april 2020 geeft samengevat het volgende weer:

Bouwfysische toestand	Sint-Gertrudiskerk					
	gehele object	dak	dakwaterafvoer	kapconstructie en zolder	draagstructuur en overspanning	schrijnwerk en beglazing
bouwfysische toestand	<i>uitstekend</i>	<i>uitstekend</i>	<i>uitstekend</i>	<i>uitstekend</i>	<i>uitstekend</i>	<i>uitstekend</i>
onderhoud	<i>uitstekend</i>	<i>uitstekend</i>	<i>uitstekend</i>	<i>uitstekend</i>	<i>uitstekend</i>	<i>uitstekend</i>
risico op gevolgschade	<i>geen</i>	<i>geen</i>	<i>geen</i>	<i>geen</i>	<i>geen</i>	<i>geen</i>
	afwerking en inrichting	technische installatie	site en omgeving			
bouwfysische toestand	<i>goed</i>	<i>uitstekend</i>	<i>uitstekend</i>			
onderhoud	<i>uitstekend</i>	<i>uitstekend</i>	<i>uitstekend</i>			
risico op gevolgschade	<i>weinig</i>	<i>geen</i>	<i>geen</i>			

Tot op heden zijn door de jaarlijkse inspecties door de vzw Monumentenzorg Oost-Vlaanderen geen urgente problemen vastgesteld.

Er zijn momenteel twee lopend dossiers :

- de renovatie van het kerkorgel (zie hoger) en
- de voorbereiding voor de mogelijke renovatie van de terracottabeelden.

code		OVERZICHT VAN DE ADVIEZEN		411592-2020-B Sint-Gertrudiskerk (Massenbroek) 9200 BAASRODE															
		rubriek element materiaal verkort advies	Indicatieve hoeveelheid	Indicatieve frequentie	uit te voeren door	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	
1. Administratie																			
A2020/02	Gehele object Contacteer Monumentenwacht voor een bouwkundige inspectie/advies.	n.t.b.	-	3j.	Beheerder Eigenaar			x			x								
A2020/01	Gehele object beschermd erfgoed Contacteer het agentschap Onroerend Erfgoed indien u werken uitvoert aan of in een beschermd erfgoed.	n.t.b.	-	1x	Beheerder Eigenaar														
A2020/03	Gehele object beschermd erfgoed Ga na of u recht heeft op een verhoogde premie van het agentschap Onroerend Erfgoed.	n.t.b.	-	1x	Beheerder Eigenaar														
2. Periodiek onderhoud																			
A2020/04	Dakwaterafvoer afvoer vergaarbak standpijp riolering golen Reinig periodiek de goten en de daken.	n.t.b.	-	2j.	Beheerder Onderhoudsploeg						x								x
A2020/06	Afwerking en inrichting buiten ijzer Voer periodiek onderhoud uit aan metalen buitenelementen.	n.t.b.	-	7j.	Schilder														x
A2020/05	Afwerking en inrichting schrijnwerk buiten hout Voer periodiek onderhoud uit aan houten buitenelementen.	n.t.b.	-	7j.	Beheerder Onderhoudsploeg Schilder Schrijnwerker														x
A2020/08	Site en omgeving bomen Houde de begroeiing aan de koorgevel in toom.	st	2	1.	Beheerder Boomverzorgers Monumentenwacht Onderhoudsploeg Tuinaanemer														x
3. Werken																			
A2020/07	Schrijnwerk en beglazing binnenschrijnwerk trap hout Herstel de doksaaltrap	st	1	1x	Schrijnwerker														
6. Op te volgen																			
A2020/09	Site en omgeving dorpel muur in aanraking met volle grond fundering blauwe hardsteen Volg de breuk op in de dorpel van de inkomdeur (westgevel).	n.t.b.	-	3j.	Beheerder Monumentenwacht														x
n.t.b.: nader te bepalen		st: stuk	u: uur	m: meter	m²: vierkante meter	dm²: kubieke decimeter	dm: vierkante decimeter	dm³: kubieke decimeter	1x: éénmalig	2j: twee maal per jaar	3j: om de drie jaar	perm: permanent	sog: som over geheel						
Hoewel Monumentenwacht de informatie voor dit (inspectie)rapport met de grootste zorg samenstelt, zijn de adviezen en ramingen vermeld in dit rapport louter indicatief, geheel informatief en niet bindend. Monumentenwacht is niet verantwoordelijk voor fouten of vergissingen en is niet aansprakelijk voor enige directe, indirecte, gevolg- of incidentele schade die voortvloeit uit het gebruik van dit document (art. 8 van de voorwaarden voor dienstverlening)																			

2.4.3 SITUERING VAN HET GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

De kerk van Vlassenbroek ligt pal naast de dijk, in een meander van de Schelde. De kleine gemeenschap werd in het verleden menig keer door overstromingen geteisterd. Door het uitgevoerde Sigmaplan biedt de verhoogde en versterkte Scheldedijk, samen met het recent aangelegde getijden- en overstromingsgebied vlakbij (GOG/GGG Vlassenbroek), betere bescherming. Het kerkje, de omliggende ateliers van kunstenaars en de horecazaken, samen met de fietsroute op de dijk en het zicht op de majestueuze Schelde met de omringende natuur en openruimtelandschappen maken van Vlassenbroek een toeristische aantrekkingspool.

Het Schelgedorpje telt circa 100 inwoners en heeft tegenover de kerk een kleuterschooltje.

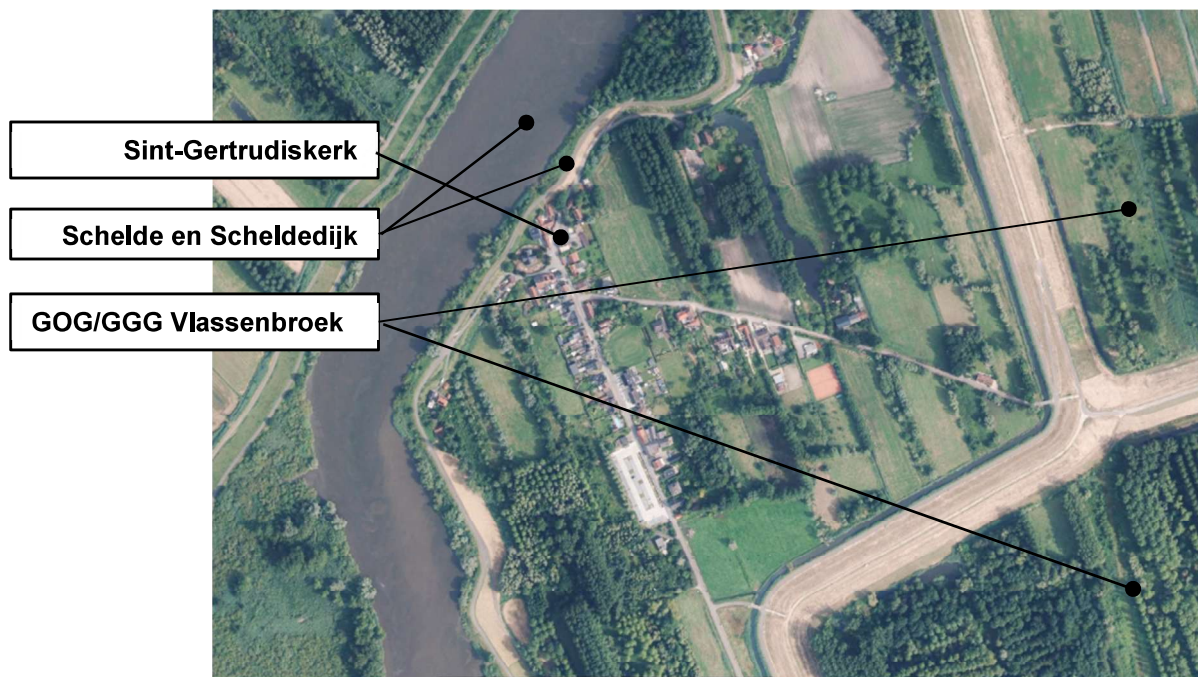
Het getijden- en overstromingsgebied Vlassenbroek vormt een bijkomende troef voor aantrekking van toeristen naar Vlassenbroek. Deze omgeving maakt onderdeel uit van tal van natuurlijke gebieden langsheen de Schelde en vormt sinds kort het Nationaal Park Scheldevallei. Dit creëert toekomstgerichte kansen voor natuurontwikkeling én toerisme.

Ontwikkelingsvisie GOG/GGG Vlassenbroek

Mobiliteitsontsluiting:

- De kerk is centraal gelegen in het bebouwd weefsel van het gehucht Vlassenbroek, waardoor het vlot bereikbaar is voor de in de nabijheid wonende gelovigen te voet of met de fiets.
- De bereikbaarheid van de kerk via het openbaar vervoer is slecht. Er is geen reguliere buslijn en de halte voor het flexvervoer ligt op ruim 1 km afstand langsheen de N17.
- Er is ook geen hoppinpunt in de nabijheid.
- De autobereikbaarheid van de kerk verloopt via de straat Vlassenbroek waar op 250 meter stapafstand recent een ruime autoparking (80 pp.) werd geopend. In de straten rond de kerk is er slechts minimaal plaats voor straatparkeren.

2.4.4 BESCHRIJVING VAN HET ACTUEEL GEBRUIK EN DE ACTUELE FUNCTIE

De kerk wordt in de eerste plaats gebruikt als parochiekerk:

- Wekelijks wordt er op zondag een eucharistieviering of gebedsdienst gehouden (bij gelegenheid tijdens de week op woensdag).
- Tevens vinden er huwelijksvieringen, doopsels en begrafenissen plaats, ook aangevraagd vanuit de ruime omgeving van Vlassenbroek.
- Het kerkgebouw wordt opengesteld voor de communicanten ter voorbereiding van het heilig vormsel.
- Wekelijks wordt de kerk gebruikt als repetitieruimte voor het kerkkoor.
- Op regelmatige tijdstippen komen de kinderen van de nabijgelegen kleuterschool langs voor religieuze duiding.
- De parochieploeg geeft mee vorm aan de valorisatie van het kerkgebouw en kerkgebeuren.

Naast de religieuze functie is de kerk van Vlassenbroek en zijn omgeving mee opgenomen in de toeristische portfolio van Dendermonde. In juli en augustus wordt de kerk opengesteld voor het grote publiek.

Op occasionele basis vinden er concerten en andere culturele activiteiten plaats, die passen in het religieuze karakter van de kerk

Tot op heden werden geen aanvragen ontvangen vanwege socio-culturele organisaties die, al dan niet verbonden aan de kerk, belangstelling hebben voor het valoriseren of meer permanent gebruik van de kerk. Er is evenmin medegebruik door andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen.

Voor de toelating van concerten en andere kleinschalige culturele evenementen in de kerk hanteert de kerkraad hierbij als maatstaf: “het passen in het religieuze karakter van de kerk.”

2.4.5 TOEKOMSTVISIE EN PLAN VAN AANPAK TOEKOMSTIG GEBRUIK

a) Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en functie

Tussen 1 januari 2026 en 31 augustus 2027 zijn er geen veranderingen ten opzichte van vandaag.

De Sint-Gertrudiskerk blijft verder gebruikt worden voor de erediensten op alle hoogdagen en

zondagen, net als voor alle andere kerkelijke erediensten zoals begrafenisplechtigheden, huwelijken, doopsels, gebedsdiensten.

Vanaf 1 september 2027 voorziet het 'Pastoraal beleidsplan van de Nieuwe Parochie Dendermonde' dat de wekelijkse eucharistievieringen geconcentreerd worden in Dendermonde-centrum. Zolang de huidige priester een actief parochiepriester is in Vlassenbroek, zullen ook hier de zondagsvieringen blijven doorgaan. Intussen zal het aangegeven ontwerp onderzoek de mogelijkheden tot nevenbestemmingen/herbestemming voor het kerkgebouw onderzoeken. Daaruit moet blijken wat het verdere toekomstperspectief voor het kerkgebouw zal worden.

Verder nadenken over mogelijke nevenbestemmingen voor het kerkgebouw is een werk voor de nabije toekomst. Vanuit verleden en huidige situatie bestaat op dit terrein, zoals aangegeven, reeds een rijke traditie. Er zijn, om nevenbestemmingen mogelijk te maken, weinig investeringen aan interieur en voorzieningen nodig indien de nevenbestemmingen niet uitgebreid worden tot andere vormen dan die welke nu in voege zijn.

b) Plan van aanpak

Het aangegeven ontwerp onderzoek dient via een participatief traject te gebeuren, waarbij naast de lokale geloofsgemeenschap (kerkraad, deken, parochiale verenigingen) ook de bredere lokale gemeenschap en stadsbestuur worden betrokken, i.f.v. het bekomen van een breed lokaal maatschappelijk draagvlak.

Daaruit moet blijken wat het verdere toekomstperspectief voor het kerkgebouw zal worden.

2.5. Kerk Sint-Gillis-Buiten (extra muros) in Sint-Gillis

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.5.1 IDENTIFICATIE

Naam: Sint-Gillis-Buiten (extra muros)

Geografische ligging:

Frans Van Schoorstraat z.nr., 9200 Dendermonde, Sint-Gillis

Provincie: Oost-Vlaanderen

Kadastrale gegevens: Sectie C Dendermonde 3de afdeling Sint-Gillis, perceel 133E
Opp. 1.330 m²; K.I.: 4.548 euro,

Bestemming gewestplan: gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen

Bestemming BPA 'Westhelft-Dorpskom'; zone openbaar nut

Bestemming RUP: geen specifieke bestemming in het PRUP 'Afbakening kleinstedelijk gebied Dendermonde'

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent, dekenaat: Dendermonde, Heilige Elisabethparochie, parochie: St.-Gillis-Buiten

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan:

Behoud van de eredienstfunctie met behoud van zondagsdienst tot 31 augustus 2027, daarna gelegenheidskerk

Eigendom: Stadsbestuur Dendermonde, Franz Courtensstraat 11, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek van St.- Gillis, ERD O.Nr. BE0211390318
Frans Van Schoorstraat 12, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

2.5.2 BESCHRIJVING

a) Cultuurhistorische waarde

[gebaseerd op "Aimé Stroobants, Gids voor Dendermondse kerken: Sint-Gillis-bij-Dendermonde", 2012]

Sint-Gillis-bij-Dendermonde bezat sinds de 7e of 8ste eeuw een parochiekerk op de Zwijvekekouter waarrond de parochie zich ontwikkelde. De parochiezetel werd in de 13de eeuw overgebracht naar het voormalige Sint-Gillishospitaal binnen de stadsmuren van Dendermonde. Sint-Gillis-Buiten maakte vervolgens deel uit van de parochie Sint-Gillis-Binnen van Dendermonde. Op het grondgebied van Sint-Gillis-bij-Dendermonde was er bijgevolg gedurende enkele eeuwen geen parochiekerk meer. Pas in de 19de eeuw werd de nood aan een eigen kerk door de bevolkingstoename en uitbreiding van de gemeente steeds groter. Vanaf 1894 drong de gemeenteraad aan op het bouwen van een kerk en het oprichten van een zelfstandige parochie Sint-Gillis Buiten. Het ontwerp van de Gentse architect Henri Vaerwyck was voltooid in juli 1899. Bij K.B. van 19 augustus 1901 werd de oprichting van een hulpkerk goedgekeurd. Eind 1901 werd de parochie opgericht met aanstelling en benoeming van E.H. Edmond Claeys. Eerst werd een voorlopige houten kerk gebouwd in 1901 in de Processiestraat. De huidige neogotische kerk werd vervolgens gebouwd tussen 1903 en 1907. De inwijding gebeurde – om ideologische redenen (een liberaal gemeentebestuur) – pas in 1924. Het gebouw is van het type basiliek met transept.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog bleef de Sint-Egidiuskerk niet gespaard. Bij de eerste aanval van de Duitsers op 4 september 1914 op de stad Dendermonde werd de kerktoren beschoten omdat men die verkeerdelijk aanzag voor een uitkijkpost van het Belgische leger. De torennaald werd vernield, de klokken stortten neer en het dak brandde af. De dag later werd er, naar verluidt door Duitse soldaten, in de kerk brand gesticht waarbij de kerkdeuren, het portaal, het doksaal, enkele beelden, twee biechtstoelen, de communiebank en kerkstoelen werden vernield.

In 1915 werd de kerk gedeeltelijk hersteld, pas vanaf 1920 werd gestart met de grondige restauratiewerken onder leiding van Valentin Vaerwyck, die omstreeks 1923-1924 voltooid werden. Tevens werden enkele niet gerealiseerde ontwerpen van interieurstukken uitgevoerd. De herstelde kerk werd op 3 september 1924 door bisschop Emiel Seghers ingewijd.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog bleef de kerk gespaard met uitzondering van drie klokken die uit de toren werden geroofd en pas in 1954 werden vervangen. De herstellingswerken beperkten zich de volgende jaren tot het onderhoud van het interieur en het vernieuwen van de daken in 1973-1974.

De kerk werd beschermd als monument bij Ministerieel Besluit van 4 december 2003 wegens de artistieke en de historische waarde, meer bepaald de architectuurhistorische waarde. De motivering voor de bescherming is in het beschermingsbesluit als volgt omschreven (citaat in cursief): *"De neogotische Sint-Egidiuskerk, gebouwd tussen 1903-1907 naar ontwerp van architect Henri Vaerwyck en na de Eerste Wereldoorlog gerestaureerd door diens zoon Valentin Vaerwyck, is een representatief en gaaf voorbeeld van een stijlzuiver product van de door het Gentse Sint-Lucasinstituut gepropageerde neogotische stijl. De noodzakelijke restauratiewerken na de Eerste Wereldoorlog onder leiding van architect Valentin Vaerwyck hebben daar geen afbreuk aan gedaan. Enkele kleinere aanpassingen niet te na gesproken bleef het origineel concept en de vormgeving behouden. Ook de éénvormige interieuraankleding qua materiaalgebruik en meubilair in neogotische stijl werd door de noodzakelijke restauratiewerken in de jaren 1920 niet aangetast en vormt zelfs een harmonieus geheel met de art deco getinte inbreng.*

Het meubilair, ontworpen voor deze kerk en nog steeds in situ, werd vervaardigd door gerenommeerde kunstenaars, die hun opleiding genoten hadden aan het Sint-Lucasinstituut of tot

diens ateliers behoorden, en getuigt van een zeer hoog artistiek niveau. Het meubilair, vervaardigd tussen 1907-1926, komt uit de ateliers van o.a. Alois De Beule, Léon Bressers, Matthias Zens, Remi Rooms, Felix Stockman, Maurits Geeraert, Oscar Sinia, Leopold Blanchaert, Sinaeve-Dhont, Spreters en andere en omvat beeldhouw- en schrijnwerk, altaren, glasramen, biechtstoelen, een preekstoel, communiebank, orgel e.d.

Na de voltooiing van de kerk werd circa 1908-1909 in de nabijheid door dezelfde architect een pastorie in neotraditionele stijl opgericht, waardoor de eenheid pastorie - kerk werd gerealiseerd. Daarenboven zijn zowel kerk als pastorie beeldbepalend en essentieel voor het dorpsplein."

De belangrijkste interieurelementen dateren van het eerste en tweede decennium van vorige eeuw (na de bouw van de kerk) en zijn de preekstoel, het doksaal met orgel (buiten gebruik), de kruisweg, vier biechtstoelen, een beeld van het H. Hart van Jezus, de communiebank (gedeeltelijk behouden), het hoogaltaar en bijhorend retabel met tabernakel, vier zijaltaren en bijhorende retabels in de vier zijkapellen, de doopvont, drie figuratieve glasramen in het hoogkoor en vier kleinere figuratieve glasramen in de zijkapellen en tot slot het koorgestoelte. In 1995 werden aan de kerk twee moderne glasramen toegevoegd van plaatselijk kunstenaar Harold Van de Perre.

Sedert 1994 staat in de linker kruisbeuk een nieuw mechanisch pijporgel dat werd gebouwd door de Deense firma Marcussen. De dispositie bestaat uit 19 stemmen, er zijn twee onafhankelijke manualen en een pedaal.

In 2024 werden na de ontwijding van de Onze-Lieve-Vrouw van Zwijvekekerk een aantal interieurelementen van deze kerk overgebracht naar de Sint-Gillis-Buitenkerk. De voornaamste zijn het beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Zwijveke en het ontwerp op ingekaderde kartons van een volledige glas-in-loodkruisweg van de hand van plaatselijk kunstenaar Harold Van de Perre. Deze kruisweg is echter nog niet opgehangen in de kerk waardoor hij voorlopig niet te bezichtigen is.

Korte bespreking roerend erfgoed en orgel:

— Beeldhouwwerk:

- In de muren van de zijbeuken bevinden zich de reliëfs met de staties van de Kruisweg en Zeven Weeën van Maria, aangekocht in 1908-1909 in het atelier van beeldhouwer Aloïs de Beule.
- Eveneens in de zijbeuken werden neogotische gepolychromeerde houten heiligenbeelden op houten sokkels geplaatst, uit het atelier Léon Bressers, namelijk in de linkerszijbeuk: Sint-Antonius van Padua (1921), Heilige Jozef en Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes (1905); in de rechterzijbeuk: Heilige Theresia van Lisieux (1926) en Heilige Egidius (1930).
- Tegen het houten tochtportaal in de noordoostelijke transeptarm staat de Heilige Familie op een brede beschilderde sokkel (datum en ontwerper niet bekend).
- In de transeptarmen, twee gepolychromeerde houten beelden van Onze-Lieve-Vrouw en van het Heilig Hart onder een neogotisch houten baldakijn uit het atelier van Mathias Zens uit 1911.

— Meubilair, ontworpen door architect H. Vaerwyck en uitgevoerd door kunstenaarsateliers uit het Gentse.

- Het neogotische hoofdaltaar in witte Echaillonsteen, marmer en petit granit werd gemaakt door het atelier van Remi Rooms tussen 1907-1912. In de nissen van het retabel: sculpturale voorstelling van Calvarie tussen de twaalf apostelen. Het centrale tabernakel in verguld koper naar ontwerp van Felix Stockman werd uitgewerkt door Maurits Gheeraert en dateert van 1910-1913. De altaartafel rust op fijne zuiltjes in petit granit.
- De neogotische zijaltaren, gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw en Sint-Egidius, Heilige Jozef

en Sint-Antonius, werden eveneens tussen 1907-1912 door Remi Rooms vervaardigd. De altaarretabels zijn eveneens van witte Echaillonsteen. Ze dragen in reliëf de voorstelling van de vernoemde patroonheiligen onder gotische baldakijnen met aan weerszijden een tafereel uit hun leven.

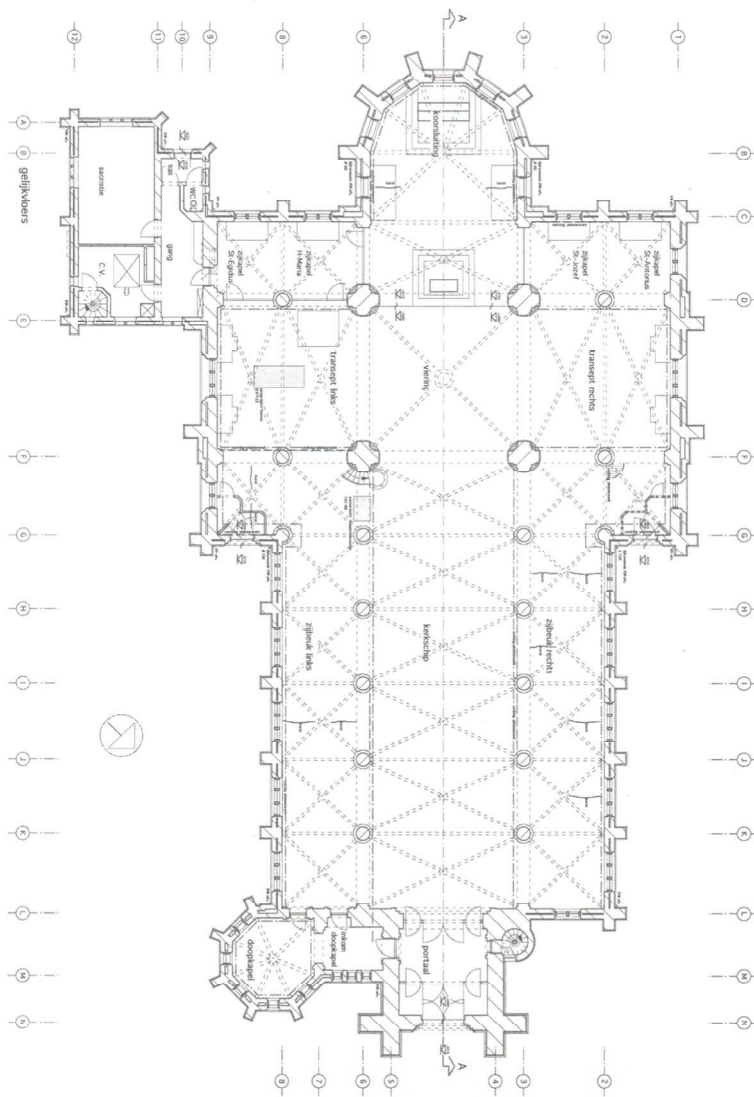
- Het koorgestoelte met diverse heiligenafbeeldingen op de rugzijde en de knielbank is eveneens van de hand van Remi Rooms, ontworpen tussen 1912-1915, maar pas in 1924 geplaatst.
  - De neogotische communiebank vervaardigd door Leopold Blanchaert in 1908-1911 en circa 1920 aangevuld met panelen door de firma Jos. Blanchaert werd gedeeltelijk ontmanteld, een gedeelte werd verwerkt in de zijkoorafsluiting, in het antependium van het nieuwe altaar en in de lezenaar.
  - De neogotische preekstoel tegen de vieringpijler werd samen met de altaren in 1907-1912 geleverd door het atelier van Remi Rooms. De preekstoel in ambo-vorm werd vervaardigd in witte marmer. Op de kuip werden vijf tafereelen in hoogreliëf met voorstellingen in verband met de prediking van het geloof: "Mozes met stenen tafelen", "Prediking van Johannes de Doper", "De Verheerlijkte Christus" met symbolen van de evangelisten, "De opwekking van Lazarus" en de "Overhandiging van de sleutel aan Petrus" uitgehouwen. De kuip rust op een kolom geflankeerd door zes kleinere zuiltjes met bladkapitelen. De borstwering en trapleuning werden in gesmeed ijzer uitgevoerd.
  - Vier neogotische biechtstoelen in eikenhout die per twee in de transeptarmen werden geplaatst. De oorspronkelijke in de zuidwestelijke transeptarm werden wellicht door het atelier van Albert-Jozef Van Sinaeve omstreeks 1907 uitgevoerd. Twee biechtstoelen werden na de Eerste Wereldoorlog vervangen door twee exemplaren uit het atelier Sinaeve-Dhont circa 1921 (zuidoostelijke transeptarm), volgens fotorepertorium van het KIK echter van Remi Rooms, circa 1925.
- Het orgel onder het torengewelf van de gebroeders Daem (Appel terre) werd ingewijd op 25 juli 1926 door E.H. Jozef De Cock.
- Tussen het oorspronkelijke en het nieuwe altaar uit 1964 werd de doopvont geplaatst. Deze wordt toegeschreven aan Oscar Sinia (Gent), vervaardigd uit blauwe hardsteen en diverse marmersoorten; het koperen deksel met Jezusmonogram is van Maurits Gheeraert.

b) Architecturale aspecten

De Sint-Egidiuskerk is een driebeukige basilicale kerk met een naar het zuidwesten gericht koor en een iets uitspringende vierkante noordoosttoren boven de voorgevel. Rechts van de hoofdingang aangebrachte bronzen gedenkplaat ontworpen door architect H. Vaerwyck en gegraveerd door O. Sinia, verwijzend naar de eerste steenlegging en de bouwgeschiedenis van de kerk.

De toren wordt ten oosten geflankeerd door een polygonale doopkapel, sinds 1968 omgevormd tot rouwkapel.

Grondplan

De middenbeuk van de kerk telt zes traveeën, de zijbeuken vijf met voorts een uitspringend transept van twee traveeën diep en drie breed waarin zijkapellen ondergebracht zijn. Het koor heeft een zeventzijdige sluiting. Ten zuiden van de zuidoostelijke transeptarm vertoont de kerk een uitbouw in L-vorm die als sacristie dienst doet.

De kerk is voornamelijk opgetrokken uit baksteen op een sokkel van breuksteen onder afdekkende snijdende leien zadeldaken verfraaid met in twee rijen opgestelde dakkapellen. Volgens fotomateriaal en archiefgegevens telde de kerk oorspronkelijk minder dakkapellen. Het aantal werd bij de restauratie in de jaren 1920 vermeerderd. De zijbeuken zijn afgedekt door een laag lessenaarsdak en de kruising is gemarkeerd door een met leien beklede opengewerkte kruisingstoren met sierkruis.

De massieve vierkante noordoostelijke toren telt vier geledingen en een bekronende balustrade boven een omlopende bogenfries. De opvallende naaldspits met hogels en verguld torenuurwerk heeft vier flankeertorentjes op de hoeken. De toren wordt voorts gesteund door zware hoeksteunberen in het verlengde van de zijden en heeft in de noordwestelijke oksel een traptorentje tot de derde geleding. Het rijkelijk versierde spitsboogportaal bezit een mozaïekdecoratie in het boogveld met de voorstelling van "De Verheerlijkte Christus". Een gelijkaardig portaal met mozaïekversiering in het boogveld met voorstelling van respectievelijk "Onze-Lieve-Vrouw als Moeder Gods" en "Sint-Eligius" treft men in beide transeptarmen aan. Het houtwerk met

siersmeedwerk in de portaaldeuren werd uitgevoerd in neogotische stijl. Voorts bezit de toren een spitsbogig bovenvenster met neogotische tracering, een blind drielicht met kleine luiken en spitsboogvormige galmgaten met galmborden in de klokkenkamer. De gevels van de zijbeuken zijn geritmeerd door steunberen en eenvoudige spitsboognissen met drielichten met glas-in-loodramen onder een dito druiplijst. Het geheel is verlevendigd door een aflijnend baksteenfriesje. De hoge uitspringende transeptarmen eindigen op uitgewerkte puntgevels tussen zware steunberen met aan weerszijden aanleunende ruimten onder een lager lessenaarsdak met aan de noordzijde twee zijportalen met mozaïekversiering. Het transept is voorzien van een groot centraal spitsbogig venster met gotische tracering en een drielicht met twee blinde vensters in de geveltop. Het zevenzijdig hoogkoor is eveneens geritmeerd door spitsboogvensters met drielicht en lancetvensters van elkaar gescheiden door versneden steunberen. In de buitenmuur van de apsis bevindt zich een gevelsteen met opschrift "ANNO DOMINI MDCCCIII" ter herinnering aan de bouw van de kerk.

Het hoogkoor telt drie figuratieve glasramen afkomstig uit het atelier Spreters (Laken) van 1924 met de voorstelling van Onze-Lieve-Vrouw, Heilig Hart van Jezus en Heilige Jozef. De glasramen werden circa 1924 geplaatst maar waren al in 1913-1914 gepland.

De glasramen in de zijbeuken werden aangekocht bij Achiel Ysabie in 1908-1910 en dragen taferelen die naar de patroonheiligen van de zijkapellen verwijzen. In de zuidwestelijke transeptarm en de noordwestelijke zijbeuk treft men een hedendaags glaswerk aan naar ontwerp van H. Van de Perre. De beuken en het middenschip zijn verlicht met ongekleurd glas.

Interieur:

Het in neogotische stijl uitgevoerde interieur dateert constructief uit 1903-1906 en vormt een harmonieus geheel met de art-decogetinte inbreng (zie beschilderingen op doek) uit 1923-24. In het interieur werden verschillende materiaalsoorten waaronder blauwe hardsteen, onbepleisterde en bepleisterde baksteen afwisselend gebruikt om een contrasterend effect te creëren.

Het betreft een basilicale ruimte met driedledige opstand en spitsboogarcade op blauw hardstenen zuilen met achthoekige geprofileerde sokkel en knoppenkapiteel, schijntriforium met siersmeedwerk met lobversiering en bovenlichten onder spitsbogige bovenlichten. De kruising wordt gedragen door vier bakstenen pijlers op een blauw hardstenen sokkel. De overwelling van het middenschip en de beuken bestaat uit bakstenen kruisribgewelven met natuurstenen geprofileerde ribben op gebundelde diensten op kapiteeltjes. In dezelfde materialen werd een straalgewelf in het hoogkoor uitgewerkt. De wandafwerking beperkt zich tot hoge houten lambriseringen en deels vlak bepleisterde beschilderde wanden met uitzondering van het hoogkoor en transept. Dit werd voorzien van vrij gelegde, beschilderingen op doek in art-decostijl wellicht uit 1923-24, zeer waarschijnlijk van de firma Leon Bressers die de binnenschilderwerken voor haar rekening nam. Het transept werd verfraaid met gestileerde engelenfiguren met symbolen in de hand en de voorstelling van de vier evangelisten in de boogzwikken. In het hoogkoor werden engelen in de boogzwikken geschilderd. De sjabloonschilderingen in het middenschip uit dezelfde periode werden nog niet vrijgelegd.

Een gedeelte van de zuidoostelijke zijkapel met zijaltaren gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw en de Heilige Egidius werd omgevormd tot bidkapel (of winterkapel) en van de kerk afgescheiden door een glazen wand. Deze kapel geeft toegang tot de achterliggende vrijstaande sacristie. De zijkapel ten zuidwesten gewijd aan de Heilige Jozef en Sint-Antonius bleef ongewijzigd.

De aankleding van de kerk werd in verschillende fasen door middel van schenkingen en gespreide aankopen gerealiseerd.

In de kerk staan 350 stoelen opgesteld en zijn 100 klapstoelen beschikbaar voor occasioneel gebruik. Bij bijzondere gelegenheden zoals 1° Communie en Vormsel worden nog eens 100 klapstoelen gehuurd bij de stad. Het totaal aantal zitplaatsen is dan 550.

Er staan 6 tafels in de zijbeuken die in hoofdzaak bestemd zijn voor het catechesewerk met de vormelingen. Deze tafels worden echter bij evenementen ook voor andere doeleinden gebruikt zoals

onthaaltafel, tentoonstellingstafel, vergadertafel, enz ...

De twee zijkapellen kant sacristie (zijkapel St.-Egidius en de zijkapel H. Maria) werden in de jaren '70 afgesloten met glas teneinde een winterkapel te vormen. Bij de vernieuwing van de verwarming in 2015 is voorzien dat deze ruimte afzonderlijk verwarmd kan worden. Deze ruimte kan bijgevolg gebruikt worden voor bijeenkomsten met kleinere groepen tot maximum 20 personen.

Het sacristiegebouw bestaat uit het eigenlijke sacristielokaal, de sacristiegang, de stookplaats, een kelder en een zolder. De kelder en de zolder kunnen praktisch niet gebruikt worden omdat zij slecht bereikbaar zijn. Eerst moet men altijd door de stookplaats en vervolgens gaat het via een moeilijk begaanbare en smalle draaitrap. In de sacristiegang is er een eenvoudige wastafel met koud en warm water en verder is er eveneens een toilet. Het sacristielokaal kan afzonderlijk verwarmd worden. De sacristie heeft verder geen bergingsruimtes wat als een tekort ervaren wordt.

Voorzieningen

Op sanitair vlak beschikt het kerkgebouw slechts over één toilet namelijk dat in de sacristie. Bij evenementen wordt dit éne toilet beschikbaar gesteld maar dit is veel te weinig.

Er is op heden geen keukenvoorziening aanwezig in het kerkgebouw. De hoofduitgang en de zijuitgangen van de kerk zijn voorzien van noodverlichting en van aanwijzingen van nooduitgang voor het geval van calamiteiten. De kerk heeft aan de ingang een dorpel van ongeveer 13 cm. Om de toegang voor rolstoelgebruikers mogelijk te maken zijn er ingrepen vereist

Biodiversiteit

Tijdens de inspectie door Regionaal Landschap Schelde-Durme dd. 07/12/2017 werden alle delen van de zolder en de toren onderzocht. Er werden geen sporen van vleermuizen teruggevonden. Het verslag van Monumentenwacht geeft ook aan dat er een slechtvalk huist op het dak. De slechtvalk is in België een beschermde diersoort.

c) Bouwfysische toestand

De algemene bouwfysische toestand is vrij goed. Het gebouw wordt om de twee jaar geïnspecteerd door Monumentenwacht Oost-Vlaanderen.

Het meest recente verslag van Monumentenwacht dd. maart 2025 geeft samengevat het volgende weer:

Bouwfysische toestand	kerk Sint-Egidius-Buiten (extra muros)						
	gehele object	dak	dakwaterafvoer	kapconstructie en zolder	draagstructuur en overspanning	schrijnwerk en beglazing	afwerking en inrichting
bouwfysische toestand	redelijk	redelijk	redelijk	redelijk	redelijk	redelijk	redelijk
onderhoud	goed	goed	redelijk	redelijk	redelijk	redelijk	goed
risico op gevolgschade	redelijk	weinig	weinig	weinig	redelijk	redelijk	weinig

Toelichting:

Het gebouw is in redelijk goede staat en wordt duidelijk goed onderhouden. Enkele werken zijn noodzakelijk om gevolgschade te beperken. Het gebouw is goed toegankelijk. Enkel de ladderhaken op de toren zijn niet genormeerd.

Boven één van de spitsbogen in het transept is een barst zichtbaar. Een eenmalige inspectie kan niet uitsluiten of deze scheurvorming reeds gestabiliseerd is. De toestand wordt best opgevolgd.

De daken zijn algemeen in redelijke toestand. Plaatselijk waren enkele leien gebroken of uitgevallen. Enkele kleine werken kunnen de toestand nog verbeteren. In de toren is er veel vochtdoorslag, wat zorgt voor schade aan de metalen profielen in het interieur. Het is raadzaam hier een betere verluchting te voorzien.

In de goten zaten bij inspectie verschillende lekken. Deze konden door Monumentenwacht gedicht worden, waardoor er momenteel geen acuut risico op gevolgschade meer is. De vervuiling in de goten was beperkt. Regelmatig onderhoud is aan te raden om schade te voorkomen. Enkele koperen regenwaterafvoeren vertonen schade door rioolgassen.

De kapconstructie is in redelijke toestand. Heel wat onderdelen zijn in het verleden aangetast door houtborende insecten, opvolgen van de toestand is raadzaam. Op termijn kan geopteerd worden verzwakte houten elementen te verstevigen of vervangen. Eén steunmuur waarop de houten constructie van de vieringtoren rust is beschadigd en dient hermetst te worden.

Het gebouw verkeert algemeen in goede toestand maar er zijn enkele problemen die best snel opgelost worden om gevolgschade te vermijden. Vooral in de toren en kelder zijn enkele werken noodzakelijk. De kelder staat onder water. Deze dient leeggepompt te worden zodat op zoek gegaan kan worden naar de oorzaak van het lek. Plaatselijk dient het voegwerk van de gevel bijgewerkt te worden, net als de stalen profielen dewelke aangetast zijn door roestvorming.

Eén van de ramen van de kelder onder de sacristie is uitgevallen. Enkele glas-in-loodramen en luiken zijn beschadigd en toe aan herstelling. De monelen van de monumentale glas-in-loodramen vertonen veel schade.

Aan de binnenafwerkingen is plaatselijk schade merkbaar door lekkages in het verleden. Over het algemeen zijn de binnenafwerkingen in vrij goede staat. De kerk wordt goed onderhouden.

De kerk heeft in 2012 een volledige buitenrenovatie gekregen en in 2015 werd de verwarmingsinstallatie vernieuwd. Begin 2017 is het onderste vloerniveau van de torenspits waterdicht gemaakt teneinde doorsijpeling van regenwater naar de klokkentoren te voorkomen.

De laatste vijf jaar zijn volgende grote onderhoudswerken uitgevoerd:

- binnenwerken herschilderen koor
- buitenwerken diverse herstellingen metselwerk en dakbedekking
- buitenwerken schilderen van alle houtwerk en alle gietijzeren elementen
- binnenwerken restauratie sjabloonbeschildering koor
- binnenwerken reiniging metselwerk van de geweven, kolommen en muurvlakken
- vernieuwen verwarmingsketel stookinstallatie lijn 1

Bij de opmaak van dit Kerkenbeleidsplan zijn momenteel volgende moderniseringswerken in uitvoering:

- Plaatsen beveiligingscamera's
- Automatisatie van de technieken in het gebouw middels het vernieuwen van het programmatuurwerk

d) Nieuwe investeringen die naar voor worden geschoven door de betrokken Kerkfabriek

1. Noodzakelijk om het gebouw veilig en in goede conditie te houden zijn:
  - Vernieuwen van de elektrische installatie.
  - Restaureren van de monelen van de hoge ramen in het schip en de beide kruisbeuken. Hier is een veiligheidsrisico voor de kerkbezoekers. Er zijn immers reeds brokstukken naar beneden gevallen.
  - Herschilderen binnenmuren gehele kerk behalve de koor,
  - Restaureren vaste bergkasten sacristie.
  - Restaureren van de vloerbekleding van het koor en de sacristie.
2. Aanpassingswerken die zich opdringen:
  - Plaats geven aan de kruisweg van kunstenaar Harold Van de Perre zodat die voor het publiek zichtbaar is.
  - Aanpassingen in functie van meer hedendaagse geloofsbeleving (kerk als stille ruimte voor individuele bezinning, kleinere individuele intieme bidplaats aanbieden (vb. in de zijkapel Westkant), aangepaste ruimtes voor misvieringen in kleinere groepen)
  - Aanpassingen en voorzieningen in functie van meervoudig gebruik (bureel/vergader ruimte in de winterkapel, moduleerbare binnenruimtes in de zijbeuken/kruisbeuken, sanitaire voorzieningen, onthaalfaciliteiten).

Bovenstaande investeringen worden opgenomen in het meerjarenplan 2026-2031. Ze zijn echter op vlak van haalbaarheid en prioritering vooreerst te bespreken met het Centraal Kerkbestuur en stadsbestuur.

2.5.3 SITUERING VAN HET GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

De neogotische parochiekerk bevindt zich midden op het vroeger zogenaamde Kerkplein of Grote Plaats van Sint-Gillis-bij-Dendermonde, in de as van de Burgemeester Potiaulaan en op het kruispunt met de Sint-Gillislaan en Heirbaan. Dit rechthoekig plein gevormd door de Frans Van Schoorstraat werd pas tussen 1903-1908 aangelegd gelijktijdig met de bouw van de Sint-Egidiuskerk. De bestaande rijbebouwing met onder meer de gemeenteschool, de herberg de Fontein en de droogschuur Huygels werden voor de aanleg ervan afgebroken.

Het kerkgebouw vormt een landmark in het centrum van het stedelijk weefsel van Sint-Gillis langs de N47 Sint-Gillislaan en in de zichtlijn vanaf de Burgemeester Potiaulaan. De omgeving wordt gekenmerkt door een hoge dichtheid van wonen, winkelen dienstverlening en vrijetijdsbesteding.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

De betekenis van de kerk in het plaatselijke maatschappelijke leven is:

- vast eredienstgebouw,
- ontmoetingsplek voor gemeenschapsvormende evenementen
- plek voor occasionele lokale cultuurbeleving
- vaste plek voor specifiek kunstonderwijs (orgellessen)

Andere ruimteversterkende elementen zijn:

- de pastorie is gelegen vlak achter de kerk en vormt er architecturaal en functioneel één geheel mee.
- de toren is voorzien van een torenuurwerk en de klokken luiden het uur en het halfuur
- de inkomdeur, de zijdeuren en de torenspits zijn in het weekend en op feestdagen verlicht.
- Het Kerkplein rond de kerk is de centrale pleinruimte van Sint-Gillis.

Mobiliteitsontsluiting:

- De kerk is centraal gelegen in het stedelijk weefsel van Sint-Gillis, waardoor het vlot bereikbaar is voor de in de nabijheid wonende gelovigen te voet of met de fiets.
- Inzake het openbaar vervoer ligt het station van Dendermonde – regionaal vervoerknooppunt – op 1 km stapafstand. De kerk is goed ontsloten via het openbaar busvervoer met verschillende openbare busvervoerlijnen die passeren via de N47 met een stopplaats aan de kerk. De stopplaats wordt ook gebruikt door de stadlijn van Sint-Gillis.
- Vlakbij de kerk bevindt zich het in uitbouw zijnde hoppinpunt 'Sint-Gillis-bij-Dendermonde kerk'. Hier zijn naast twee bushaltes, elektrische deelfietsen, een deelwagen, een parkeerplaats voor personen met een beperking, enz. te vinden.
- De autobereikbaarheid van de kerk is goed via de N47 Sint-Gillislaan. Rond de kerk op het Kerkplein is er een parking met 45 pp. (gratis) en in de straten rond de kerk is er eveneens gratis straatparkeren.

2.5.4 BESCHRIJVING VAN HET ACTUEEL GEBRUIK EN DE ACTUELE FUNCTIE

Gebruik voor de eredienst:

- Dagelijks open van 9 uur tot 17 uur voor individueel gebed, bezinning en offeren devotiekaarsen,
- wekelijkse zondagsmis, misvieringen op hoog- en feestdagen,
- 20-tal begrafenissen per jaar, 2-tal huwelijken per jaar, 30- tal doopsels per jaar, 40-tal eerste communicanten per jaar, 40-tal vormelingen per jaar.

Medegebruik door andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen:

- De Belgisch Rwandese katholieke geloofsgemeenschap organiseert meerdere malen per jaar erediensten in de eigen Afrikaanse taal en met eigen Afrikaanse voorgangers (o.a. een jaarlijks te Deum in de eerste week van januari).
- Op zondagnamiddag bidplaats voor de plaatselijk Rwandese geloofsgemeenschap.

Andere gemeenschapsvormende activiteiten die, met respect voor het eredienstgebruik, de betekenis van het kerkgebouw versterken en bevorderen:

- Vzw Bloemencorso die in 2024 voor het eerst in de kerk de VIP-maaltijd organiseert op de dag van de bloemencorso en dit de komende jaren opnieuw zal doen
- Heemkring Marcel Bovyn die ieder jaar in de kerk een tentoonstelling organiseert
- CC Belgica die er occasioneel concerten van klassieke muziek organiseert
- Stedelijke muziekacademie Dendermonde voor wekelijkse orgellessen
- Gemeentelijke muziekacademie van Lebbeke voor wekelijkse orgellessen
- Stad Dendermonde voor de organisatie van de zomerse orgelconcerten (2 per jaar)
- Diverse organisatoren van concerten (1 à 2 concerten per jaar)

2.5.5 TOEKOMSTVISIE EN PLAN VAN AANPAK TOEKOMSTIGE FUNCTIE

a) Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en functie

Om de gelovigen een meer hedendaagse geloofsbeleving aan te bieden en ook om de andere bezoekers beter te betrekken bij het geloof en de gemeenschap wil de Kerkfabriek het kerkgebouw gebruiksvriendelijker maken door goede toegankelijkheid voor iedereen, digitale en technologische integratie, een uitnodigende sfeer, moderne en flexibele kerkruimtes zodat mensen zich ook welkom voelen buiten de zondagsviering, betere aansluiting bij jongere generaties, duurzaamheid en milieubewustzijn en tot slot de gemeenschapsfunctie versterken.

In het Pastoraal beleidsplan “Kerk in Dendermonde” wordt de kerk van St.-Gillis-Buiten behouden voor de zondagse eucharistievieringen tot 1 september 2027.

Vanaf 1 september 2027 voorziet het ‘Pastoraal beleidsplan van de Nieuwe Parochie Dendermonde’ dat de wekelijkse eucharistievieringen geconcentreerd worden in Dendermonde-centrum en wordt de St-Gillis-Buitenkerk een passanten-en gelegenheidskerk.

De kerk zal dagelijks open blijven (ook op zondag) voor individueel gebed, bezinning en offeren van devotiekaarsen. Huwelijken en uitvaarten zullen er blijven plaatsvinden en in de week zullen gebedsvieringen mogelijk zijn. Ook andere geregelde of occasionele pastorale activiteiten zijn mogelijk. Dat kan een breed aanbod zijn naar een breed publiek, maar de band met geloof zal wel op één of andere manier herkenbaar zijn. Een filmavond bijvoorbeeld, een voordracht of de voorstelling van een kunstwerk; een zomerconcert met religieuze liederen; een korte voorstelling van één of meerdere muziekstukken rond religie; een gidsbeurt in de kerk; een geloofsgetuigenis; een bezinningsavond enz. ...

Voor de Kerkfabriek zal het faciliteren van bovenstaande eredienstfuncties haar eerste en voornaamste zorg zijn.

Intussen zal het aangegeven ontwerpend onderzoek de mogelijkheden tot nevenbestemmingen/herbestemming voor het kerkgebouw onderzoeken. Daaruit moet blijken wat het toekomstperspectief voor het kerkgebouw zal worden.

Bovendien zal het kerkgebouw de komende jaren verder kunnen evolueren naar meer multifunctioneel gebruik. Ook andere lokale gemeenschapsvormende activiteiten zullen in het gebouw onderdak kunnen vinden. Er bestaat reeds een gevestigde traditie van valorisatie en medegebruik zoals hierboven is opgesomd. Dit zal nog verder ontwikkeld worden. Voorlopig blijft de kerk een religieuze gelegenheidskerk.

Op die wijze wil de Kerkfabriek dat het kerkgebouw zijn prominente aanwezigheid in het hart van de deelgemeente Sint-Gillis ook functioneel kan waarmaken.

b) Plan van aanpak

Het aangegeven ontwerpend onderzoek zal de mogelijkheden tot nevenbestemmingen/herbestemming voor het kerkgebouw onderzoeken. Dit dient via een participatief traject te gebeuren, waarbij naast de lokale geloofsgemeenschap (kerkraad, deken, parochiale verenigingen) ook de bredere lokale gemeenschap en stadsbestuur worden betrokken, i.f.v. het bekomen van een breed lokaal maatschappelijk draagvlak. Daaruit moet blijken wat het verdere toekomstperspectief voor het kerkgebouw zal worden.

De investeringen die noodzakelijk zijn om het gebouw veilig en in goede conditie te houden (zie opsomming onder het item "Nieuwe investeringen deel 1" hierboven) zullen in functie van de op te stellen prioriteitenlijst gerealiseerd worden.

Op technisch vlak zal hiervoor beroep gedaan worden op een architect. Op financieel vlak zal voor ieder werk maximale subsidie worden aangevraagd bij de diensten Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid. Als eerste stap zullen die werken worden opgenomen in de lijst van prioritaire investeringen in het meerjarenplan 2026 – 2031 van de Kerkfabriek Sint-Gillis-Buiten. Ze zijn echter op vlak van haalbaarheid en prioritering vooreerst te bespreken met het Centraal Kerkbestuur en stadsbestuur. Verder verwijst de kerkfabriek naar dossiers die in het verleden goedgekeurd werden door de gemeenteraad.

Daarbovenop zijn - om de evolutie in de geloofsbeleving en het toenemend nevengebruik mogelijk te maken - bijkomende voorzieningen nodig. Die zijn hierboven eveneens opgesomd onder het item "Nieuwe investeringen deel 2". Sommige zaken met beperktere financiële impact zullen binnen de exploitatiekredieten voorzien kunnen worden. Andere zaken met grotere financiële consequenties zullen het voorwerp worden van een investeringsdossier. Ook hiervoor zal op technisch vlak beroep gedaan worden op een architect en zal er gezocht worden naar de maximale subsidie van de Vlaamse overheid. Als eerste stap in de procedures worden deze investeringen eveneens opgenomen in het meerjarenplan 2026-2031 van de Kerkfabriek Sint-Gillis-Buiten. Ze zijn echter op vlak van haalbaarheid en prioritering vooreerst te bespreken met het Centraal Kerkbestuur en stadsbestuur.

Voor het toenemend nevengebruik mogelijk te maken rekent de Kerkfabriek op organisatorisch vlak op een nieuw op te richten structuur. Het is immers niet de decretale taak van de Kerkfabriek en ook niet haar deskundigheid om nevenactiviteiten te organiseren. Daarom wordt gekeken naar een nieuwe entiteit liefst intermediair tussen de stad en de Kerkfabriek(en). De Kerkfabriek zal de zorg voor het gebouw op zich nemen en de nevenactiviteiten faciliteren maar het organiseren van de nevenactiviteiten zou een zelfstandige entiteit op zich moeten nemen.

2.6. Kerk Sint-Lutgardis in Lutterzele

2.6.1 IDENTIFICATIE

Naam: Kerk van Sint-Lutgardis

Geografische ligging:

Spoorwegstraat 202, 9200 Dendermonde (Sint-Gillis Lutterzele)

Provincie: Oost-Vlaanderen

Kadastrale gegevens: 3° afd./St.-Gillis, sectie A, percelen 0448S (kerk); 0448P (huis Spoorwegstraat 202); 0447N (parking op naam Domein van de Kerkfabriek)

Opp. 3.264 m²; K.I.:3.559 euro;

Bestemming gewestplan: woongebied

Bestemming RUP 'Woonwijken Lutterzele: zone voor gemeenschapsvoorzieningen, geen specifieke bestemming in het PRUP 'Afbakening kleinstedelijk gebied Dendermonde'

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde; parochie, Heilige Elisabethparochie, St.-Lutgardis, Lutterzele

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan:

Er wordt een uitdoofscenario voor de eredienst overwogen met herbestemming.

Eigendom: vzw Parochiale Werken Sint-Lutgardis, (kerk, pastorie en aanpalende gronden)

Beheer: Kerkfabriek St.-Lutgardis, ERD BE211504144 Spoorwegstraat 200 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

Bij besluit van 2-11-2002 opgenomen in de inventaris van het bouwkundig erfgoed.

2.6.2 BESCHRIJVING

a) Cultuurhistorische waarde

[vrij naar Aimé Stroobants]

De wijk Lutterzele groeide ten noordoosten van het centrum van Sint-Gillis, ervan gescheiden door de spoorlijnen. Omwille van deze afgezonderde ligging en de afstand tot de hoofdkerk van Sint-Gillis-Buiten werd in 1967 een aanvraag ingediend voor de oprichting van een hulpparochie in Lutterzele, die in 1969 werd erkend. In de loop van 1971 werd een kerkje met parochiecentrum opgetrokken, opgedragen aan Sint-Lutgardis.

In de loop van 1971 werd de kerk gebouwd, ten zuiden van de Spoorwegstraat. Daarbij werd gebruik gemaakt van materiaal herkomstig van de Kapel van het H. Hart, de kloosterkapel van de zusters van de H. Vincentius a Paulo te Berlare. Vrijwilligers braken de kapel af. Ze recupereerden op die manier voor de nieuwe kerk vele duizenden bakstenen, enkele glasramen, de houten zoldering en allerlei gebruiksvoorwerpen en meubilair. In de zomer van 1971 werd een stevige betonnen fundering gelegd. Hierop verrees de nieuwe parochiekerk met toegang over (en parking naast) de ingekokerde Volaardebeek.

Het werd een eigentijdse bidplaats met een typische klokkentoren, bestaande uit twee massieve stalen profielen, die spoorwegrails symboliseren en het klokje en het sobere kruis in de hoogte tillen. Het aanwezige arduinen wijwatervat werd gerecupereerd uit de afgebroken kapel van het Dendermondse Theresianenklooster, het huidige Administratief Centrum van de Stad. Rechts achter het altaar werd op een muurplaat een modern koperen tabernakel aangebracht, met op de deur motieven die verwijzen naar de Eucharistie: een kruis en een korf met broden en drie vissen. Ernaast hangt een drieluk (olie op paneel) van de hand van Valery Stuyver, pastoor te Vlassenbroek. Het stelt drie taferelen voor van de passie van Christus: zijn veroordeling, kruisafneming en begrafenis. Op kerstmis 1971 kon E.H. Alfons De Kinder de eerste mis in de hulpkerk van Sint-Lutgart opdragen. Op 12 februari 1972 vierden de kerkbouwers van Lutterzele feest in hun Sint-Lutgartcentrum, de aan de kerk palende feest- en vergaderzaal. Iets later kreeg de kerk ook een sacristie. Het gehele complex, is eigendom van de vzw Parochiale Werken Sint.-Lutgardis, die niet alleen de kerk voor de eredienst ter beschikking stelt, maar ook de druk gebruikte feestzaal. In de jaren 1970 kende het parochiale leven een grote bloei en ontstonden er diverse wijkverenigingen.

Bij K.B. van 19 december 1978 kreeg de wijk Lutterzele zijn officiële erkenning als "*parochie van de Heilige Lutgardis.*" Naast het kerkje had men plaats voorzien voor een definitieve kerk, maar omdat het bestaande kerkje voldeed, bleef die behouden als definitieve kerk.

b) Architecturale aspecten

De Sint-Lutgardiskerk is een rooms-katholiek kerkgebouw in de tot de Oost-Vlaamse gemeente Dendermonde behorende plaats Sint-Gillis-bij-Dendermonde, gelegen aan de Spoorwegstraat.

Het is een sobere en lage zaalkerk met plat dak en laag schilddak. De open klokkentoren is vervaardigd uit spoorrails en getooid met een eenvoudig kruis.

In de tuin bij de kerk bevindt zich een Mariagrot. De kerk bevindt zich aan de Volaardebeek.

De sobere, modernistische Sint-Lutgardis kerk, opgetrokken in oude Boomse klampsteen, evolueerde van een als parochiezaal geconcipeerde tijdelijke kerk tot de definitieve kerk. Het betreft een rechthoekige zaal (16 x 15 x 3,5 meter) met een plat dak. Enkel op de plaats waar ooit een podium was voorzien (ruimte achter het altaar) bemerken we een afgewelfd zadeldak van metalen platen. Met uitzondering van de oostelijk muur, zijn alle muren bovenaan doorbroken met een hooggeplaatste reeks rechthoekige ramen.

Er is een eenvoudige geluidsversterkingsinstallatie.

De verwarming in de kerk werkt via een warme luchtkamer op gas; in de aanpalende lokalen met radiators.

De torenklok werkt niet automatisch.

In het kerkgebouw zelf bevindt zich op heden geen sanitaire voorziening noch keukenvoorziening. Achter de huidige kerk staat een ruime feestzaal, voorzien van keukens, berg- en sanitaire ruimtes. Het was oorspronkelijk de bedoeling om beide ruimten polyvalent te gebruiken; kerkruimte en ontmoetingscentrum tot feestcomplex. Kerkgangers kunnen momenteel gebruik maken van het aanwezige sanitair.

In de tuin werd, naast de Volaardebeek, een grot van Lourdes opgericht. Ten westen van deze grot ligt nog steeds de akker waar de definitieve kerk zou worden opgericht. Ten noorden van de huidige ingang staat de originele klokkentoren. Een aanpalende woning met voorgevel in de Spoorwegstraat deed tot voor enkele jaren dienst als pastorie.

Oorspronkelijk bezat het kerkgebouw een inwendig tochtportaal. Dit werd later vervangen door een aangebouwde hal met ingang deur en rechthoekige ramen met arduinen accenten. Het lokaal rechts van de toegangsdeur werd ingericht als rouwkapel.

De kerk bestaat uit een rechthoekige ruimte met een vlak, met houten planken beklede en door twee metalen palen ondersteund, dak en een bevoering van bleke cementtegels. In de zoldering boven de ingang werden twee neogotische glasraamfragmenten (torenspitsen) verwerkt die, zoals alle andere religieuze glasramen, afkomstig zijn van de kloosterkapel van Berlare. Er is geen probleem inzake toegankelijkheid voor andersvaliden.

Biodiversiteit:

Er is op heden geen verdere informatie beschikbaar over de aanwezigheid van vleermuizen, vogels of andere belangrijke fauna en flora.

c) **Bouwfysische toestand**

Het kerkgebouw werd gebouwd zonder overheidstoelagen maar met de steun van het Werk voor Kerkenbouw en vooral met de daadwerkelijke steun van vele Lutterzelenaars zelf.

Sedert mei 1972 werden de opbrengsten van de jaarlijkse Sint-Lutgartfeesten voortdurend geïnvesteerd in de instandhouding van het gebouwencomplex. Door dit regelmatig onderhoud en herstelling blijft de kerk in een behoorlijke staat.

Aangezien de kerk niet gecategoriseerd is als Monument, zijn er geen verslagen beschikbaar van Monumentenwacht voor dit kerkgebouw.

Op gebied van isolatie en bijgevolg verwarming, zijn er in de toekomst aanpassingen nodig. Dringende problemen zijn er echter niet.

2.6.3 SITUERING VAN HET GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

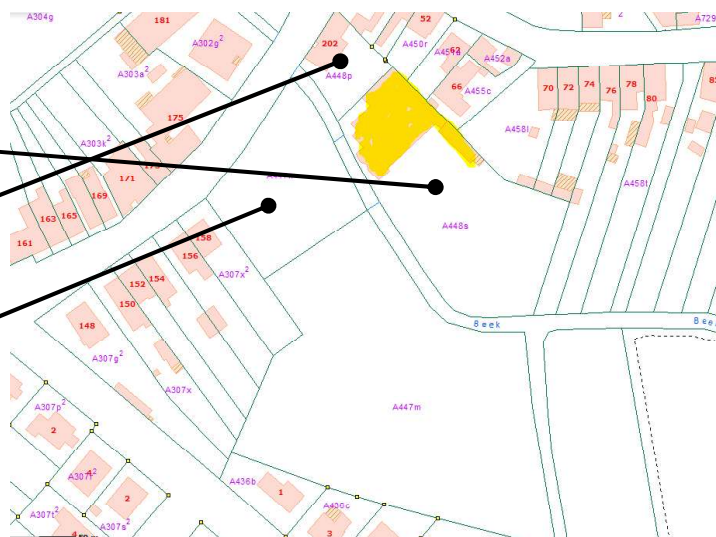
Mobiliteitsontsluiting:

- De kerk is gelegen in de wijk Lutterzele van Sint-Gillis, waardoor het vlot bereikbaar is voor de in de nabijheid wonende gelovigen te voet of met de fiets.
- Inzake het openbaar vervoer ligt het station van Sint-Gillis op 750 meter stapafstand. De kerk is niet goed ontsloten via het openbaar busvervoer. Op 750 meter stapafstand ligt wel een stopplaats van de hoogfrequente stadslijn van Sint-Gillis.
- Op enige afstand van de kerk bevinden zich de in uitbouw zijnde hoppinpunten 'Sint-Gillis-bij-Dendermonde station' en 'Dendermonde ziekenhuis'. Hier zijn naast twee bushaltes, elektrische deelfietsen, een parkeerplaats voor personen met een beperking, enz. te vinden.
- De autobereikbaarheid van de kerk is niet redelijk naar het hoger wegennet toe. Naast de kerk is er wel een grote parkeerruimte met gratis parkeerplaatsen beschikbaar. In de straten rond de kerk is er eveneens gratis straatparkeren.

Foto: kadastraal plan

Vzw Parochiale Werken Sint-Lutgart is eigenaar van volgende kadastrale percelen:

- 3° afdeling (St.-Gillis), Sectie A, perceel 0448 S (kerk, Spoorwegstraat +202)
- 3° afdeling (St.-Gillis), Sectie A, perceel 0448 P (huis, Spoorwegstraat 202)
De kerkfabriek is eigenaar van het perceel:
- 3° afdeling (St.-Gillis), Sectie A, perceel 0447 N (parking, Spoorwegstraat +202) (nog omschreven als weiland en op naam van "Domein van de kerkfabriek van de parochie van Sint-Lutgardis te Dendermonde".

Aan de kerk was ook een woning voor de toenmalige onderpastoor verbonden. Naast deze voorlopige kerk, die men later verder wou gebruiken als parochiecentrum, reserveerden de initiatiefnemers een terrein van ca. 1 ha voor de oprichting van een definitieve kerk. Het bestaande kerkgebouw functioneerde echter tot ieders voldoening zo goed, dat de voorlopige kerk uiteindelijk de definitieve kerk van Lutterzele zou worden.

2.6.4 BESCHRIJVING VAN HET ACTUEEL GEBRUIK EN DE ACTUELE FUNCTIE

Iedere zondag is er om 9.30 uur een eucharistieviering. Ook hebben er in deze kerk uitvaarten, huwelijken en schoolvieringen plaats.

Regelmatig gaan er ook vieringen door en voor de Dendermondse Rwandese gemeenschap door. Sinds 2015 zijn er echter geen vormsel- en eerste communievieringen meer. Er is geen medegebruik door andere christelijke geloofsgemeenschappen.

Het kerkgebouw zelf wordt niet gebruikt voor culturele activiteiten. Bij de bouw van de kerk in 1971 werd er aanpalend een lokaal voorzien voor culturele activiteiten. Deze parochiezaal is geschikt voor 200 personen. Zij wordt frequent gebruikt voor feestelijkheden van verenigingen en particulieren. Er zijn geen parochiale verenigingen die op regelmatige basis het kerkgebouw gebruiken.

2.6.5 TOEKOMSTVISIE EN PLAN VAN AANPAK TOEKOMSTIG GEBRUIK

a) Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en functie

Voor de Sint-Lutgardiskerk wordt uitgegaan van een uitdoofscenario voor de eredienst. De zondagsviering om 9.30 uur blijft doorgaan tot 31 augustus 2027. Nadien voorziet de kerkfabriek nog ongeveer één jaar om het gebouw in een ordentelijke staat achter te laten en weer ter beschikking van de vzw-eigenares te stellen. De gebruiksovereenkomst zal ten laatste op 31 augustus 2028 gestopt worden.

b) Plan van aanpak

Het is aan de vzw-eigenares om te beslissen wat het toekomstig gebruik van gebouwen en gronden zal worden. Samen met omliggende voorbehouden terreinen is deze site gelegen midden een uitbreidend woongebied zonder enige gemeenschapsvoorziening

Dit betekent in concreto dat een scenario van herbestemming voor de kerk en omliggende percelen zal worden voorbereid door een samen te stellen werkgroep met alle betrokken instanties. Het is aan de vzw-eigenares om het voortouw in deze te nemen.

2.7. Kerk Sint-Apollonia in Appels

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.7.1 IDENTIFICATIE

Naam: Sint-Apollonia

Geografische ligging:

Hoofdstraat 20 (Hoek Vrijstraat), 9200 Dendermonde

Provincie: Oost-Vlaanderen

Kadastrale gegevens: Sectie B Dendermonde, perceelnr. 0138A

Opp.: 1.219 m²; K.I.: 1.854 euro,

Bestemming gewestplan: woongebied

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde, Heilige Elisabethparochie, parochie: St.-Apollonia Appels

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan:

Behoud van de eredienstfunctie met behoud van zondagsdienst tot 31 augustus 2027, daarna gelegenheidskerk.

Eigenaar: Kerkfabriek Sint-Apollonia Appels (werd door CBS bevestigd dd. 18/2/2025)

Beheer: Kerkfabriek St.-Apollonia, Hoofdstraat 49, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

Beschermd monument bij KB van 20 december 1974

2.7.2 BESCHRIJVING

a) Cultuurhistorische waarde

[Gebaseerd op de tekst van Aimé Stroobants, 'Gids voor Dendermondse kerken: Appels Sint-Apolloniakerk', 2012]

De plaatsnaam Applonis (707) of Apls (1125) kan verklaard worden als waternaam, verwijzend naar de ligging in een 'schitterende' bocht van de Schelde. Appels werd door Mathilde van Dendermonde in leen gehouden van Ferdinand, Graaf van Vlaanderen en Henegouwen. Zij schonk dit leen in 1230 aan de cisterciënzerinnenabdij van Zwijveke, waarvan de abdis sindsdien 'Vrouwe van Appels' was. Op de Appelse heide stond eeuwenlang de galg van de heerlijkheid Dendermonde. Gelegen langsheen de belangrijke invalsweg van Gent naar Dendermonde, was Appels door de eeuwen heen ook vaak slachtoffer van de militaire avonturen van de vestingstad Dendermonde. De 16de en 17de eeuw vormden een moeilijke tijd. Het aantal communicanten liep terug van ca. 300 in 1574 tot 241 in 1627 om dan weer geleidelijk te stijgen tot 435 in 1634.

De belangrijkste bewoningskernen van het dorp waren het Zand en de kerkomgeving.

Op kerkelijk vlak viel Appels aanvankelijk onder het Bisdom Kamerrijk. Sedert 1559 maakt het deel uit van het aartsbisdom Mechelen (dekenij Aalst) en vanaf 1801 van het bisdom Gent (dekenij Dendermonde).

De Sint-Apolloniakerk stond sinds haar ontstaan aan de oever van de Schelde, niet ver van het Veer. Nadat de kerk op het einde van de 15de eeuw en nogmaals in 1533 door brand was geteisterd, besloot men ze iets verder te herbouwen. Nog in 1533 werd de eerste steen gelegd van deze nieuwe kerk. Een zandstenen jaarsteen (anno XVc XXXIII) in de noordelijke koormuur herinnert aan deze gebeurtenis.

De altaren van de nieuwe kerk werden toegewijd aan O.L.Vrouw en aan de H. Apollonia. Ook Sint-Ursula, patrones van de plaatselijke schuttersgilde (ca. 1504-1516) werd in de kerk vereerd. De H. Apollonia van Alexandrië, patrones van de kerk, was een diakones die in 249 in Alexandrië weigerde deel te nemen aan de heidense offerdiensten, zoals geëist door keizer Decius. Apollonia werd daarom door het gepeupel de tanden uitgeslagen en stierf kort nadien op de brandstapel.

In 1579 werd de kerk geplunderd en deels verwoest ten gevolge van de godsdiensttroebelen. Ze kon pas in 1595 terug in gebruik genomen worden. In 1597-1599 was het koor volledig hersteld en werd het hoogaltaar herwid. De benedenkerk werd pas in 1605 opnieuw in gebruik genomen. Aanvankelijk met stro bedekt, kreeg ze pas in 1631 een schaliedak. Het interieur werd de volgende decennia gemoderniseerd. In 1607 kwam er een nieuw hoofdaltaar, toegewijd aan de H. Geest en in 1636 een nieuw O.L.Vrouwaltaar.

In 1750 was het aantal inwoners (680 in 1650 en 692 in 1700) van Appels aangegroeid tot 1.015. Men vond het daarom noodzakelijk met de abdij van Zwijveke besprekingen aan te knopen met het oog op het "vermeerderen en restaureren" van de bestaande kerk. Toen een snel resultaat niet mogelijk bleek, legde men zich voorlopig bij de feiten neer en werd de kerk verder hersteld en ingericht, vaak met tweedehands materiaal. Na de vernieuwing van de kerkvloer kocht men van het Dendermondse Augustijnenklooster een communiebank en een biechtstoel aan. Een oud altaar uit de kerk van Oudegem zou in Appels nog een tijdlang dienst doen als O.L.Vrouwaltaar. De kerk beschikte in het midden van de 18de eeuw over drie altaren en drie biechtstoelen. In de toren hingen sedert de 17de eeuw steeds twee klokken. In 1724 werd een nieuwe grote klok aangekocht bij Joannes Pauwels (Gent). In 1750 een kleinere bij Marinus Wierinckx (Overmere) en in 1768 nogmaals een klok bij Marinus en Jan Baptist Wierinckx. Volgens kaart- en goederenboek van de abdij van Zwijveke (1737- 1738) zou de kerk toen tweebeukig geweest zijn, met vlak afgesloten koor en een dakruiter of kleine vieringtoren.

De pastorie stond aanvankelijk langsheen de Gentsesteenweg, rechtover de huidige Schoolstraat. Ze werd tijdens de belegeringen van Dendermonde voortdurend geplunderd en verwoest. In 1769 kreeg pastoor Plasschaert daarom toelating een nieuwe pastorie op te trekken in de omgeving van de kerk.

Nadat men in 1758 had becijferd dat men voor de 600 toenmalige communicanten en 101 kinderen een wel viermaal grotere kerk nodig had, werden nieuwe onderhandelingen aangeknoopt met de abdij van Zwijveke, de belangrijkste tiendheffer te Appels. Pas in 1783-1784 kreeg de Dendermondse ingenieur Judocus Sibens de opdracht om de plannen en modellen uit te werken voor een nieuwe kerk. In 1784 leverden Joannes Wauwermans (Brussel) en Pierre Van Reck (Ecaussinnes) reeds arduinen vensters, dorpels en een poort voor de geplande kerk. De bestaande kerk – met uitzondering van het koor – werd in de zomer en de herfst van 1785 gesloopt. Begin 1786, na het aanbrengen van 90.000 blauwe Naamse schaliën, was de ruwbouw van de benedenkerk en de toren onder dak. Het oude koor werd verhoogd. In de toren werd een horloge geïnstalleerd.

De wijding van de nieuwe kerk vond plaats op 25 augustus 1788 door kardinaal de Franckenberg. In 1785-1789 werd het meubilair vernieuwd. In 1785 kocht men het doksaal, het orgel en vermoedelijk ook het hoofdaltaar aan van het op 17 maart 1784 door keizer Jozef II opgeheven Brigittinessenklooster van Dendermonde. In 1789 werd de kerk voorzien van een nieuwe communiebank, preekstoel en zijaltaren toegewijd aan O.-L.-Vrouw en Sint-Rochus.

Na een tijdelijke sluiting bij het begin van de Franse Tijd, kon de kerk terug in gebruik worden genomen. In 1809 diende men de torenspits te vervangen, nadat deze door de bliksem was getroffen. In de loop van de 19de eeuw werd het interieur verder verfraaid met een kruisweg, diverse heiligenbeelden, kandelaars en liturgisch vaatwerk. In de jaren 1880 en in het begin van de 20ste eeuw volgden nieuwe restauratiecampagnes aan de kerk zelf. Hierbij werden in 1902 alle glasramen vernieuwd.

De recente restauratiecampagne werd in 1993 succesvol beëindigd met de herschildering van de kerk. Dit betekent dat na dertig jaar een nieuwe 'laag' absoluut noodzakelijk is. Het stratigrafisch onderzoek werd ondertussen afgewerkt. Dit onderzoek maakt duidelijk dat er wel degelijk waardevolle elementen aanwezig zijn, maar niet van die aard dat een globaal blootleggen van alle originele muurschilderingen noodzakelijk is.

Korte bespreking roerend erfgoed en orgel:

— Schilderijen

- 'Marteldood van de Heilige Apollonia' altaarstuk van het hoofdaltaar, van Jan Jozef De Loose (Zelee), gedateerd 1809.
- Aan de zijaltaren, "De Hemelvaart van Onze-Lieve-Vrouw" en "Sint-Rochus die de zieken bezoekt", daterend van circa 1860 en vermoedelijk uit het atelier van Em. F. Verhas.
- Drieluik van Piet Gillis naar P.P. Rubens met de voorstelling van een Madonna, de Graflegging en Johannes de Evangelist van 1948.
- 14 staties van de kruisweg van 1835-1836 van Emmanuel Franciscus Verhas.

— Beeldhouwwerk

- 'Heilige Jozef met Kind op zijaltaar', door Jan-Baptist Van Biesbrouck (Gent), 19de eeuw.
- Lindehouten beelden uit de 17de eeuw met verwijderde polychromie: 'Onze-Lieve-Vrouw met Kind, Heilige Ursula van Keulen, Heilige Apollonia, Heilige Rochus van Montpellier'.
- Eiken beelden met de voorstelling van de Hoop en de Liefde, afkomstig van het hoofdaltaar.
- Pelikaan die zijn jongen voedt, verguld houten beeld uit de 18de eeuw.
- Kind Jezus op werelddol met slang van beeldhouwer Delestré (Geraardsbergen), lindehout, geschonken in 1872.
- Houten beelden van het Heilig Hart van Jezus door A. Van Eenaeme (Gent) en het Heilig Hart van Maria van Delestré (Geraardsbergen), van 1872-73 op hoofdaltaar.
- In noordelijke zijbeuk, boven de deur van de doopkapel, missiekruis uit het atelier van Mathias Zens (Gent).
- Twee witgeschilderde plaasteren beelden van de Heilige Antonius van Padua en de

Heilige Theresia van Lisieux uit de jaren 1950.

— Meubilair

- Bewaard hoofdaltaar van de oude kerk uit het begin van de 18de eeuw, houten portiekaltaar, geschilderd, gemarmerde en deels verguld. In de zijnissen houten beelden van het Heilig Hart van Jezus door A. Van Eenaeme (Gent) en het Heilig Hart van Maria van Delestré (Geraardsbergen) ter vervanging van de oorspronkelijke beelden van de Hoop en de Liefde, nu opgesteld voor het koor; het beeld van het Geloof in de centrale nis werd vervangen door een schilderij van kunstschilder Jan Jozef De Loose (Zele), het beeld staat nu opgesteld onder de kansel. De zijaltaren, respectievelijk toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw en aan Sint-Rochus, houten portiekaltaren, gemarmerde, geschilderd en deels verguld, van 1789 van de Dendermondse meesterschrijnwerker Jan Baptist Segers.
- Het nieuwe hoofdaltaar, met verwerking van twee panelen uit de communiebank, werd in 1969 geleverd door Raymond Van Speybroeck uit Sint-Maria-Leerne.
- 19de-eeuws eiken koorgestoelte en lambrisering.
- Eikenhouten communiebank uit eind 18de eeuw, twee panelen zijn verwerkt in nieuw altaar.
- Twee eikenhouten biechtstoelen dateren uit de 18de eeuw, en werden circa 1777 van de kerk van Lede aangekocht.

— Orgel in 1785 aangekocht van het voormalige brigittinessenklooster van Dendermonde, in 1779 door het klooster aangekocht bij de Gentse orgelbouwers Pieter en Lambert Van Peteghem. In 1783 hersteld en in 1787 uitgebreid.

— Witstenen doopvont met koperen deksel uit de 17de eeuw.

— Tegen de buitenmuren van de kerk staan nog enkele grafstenen en -monumenten.

b) Architecturale aspecten

Plattegrond van de hallenkerk ontvouwt een driebeukig transeptloos schip van vier traveeën voorafgegaan door een vierkante westtoren, geflankeerd door doopkapel ten zuiden en berging ten noorden, een niet uitspringend transept en een smaller koor van twee traveeën met aangebouwde sacristie.

Het gebouw werd opgetrokken in een sobere classicistische baksteenarchitectuur, met behoud van het grotendeels zandstenen koor uit de 16de eeuw, met dakbedekking van blauwe Naamse leien. Bakstenen metselwerk op zandstenen plint, afbraakmateriaal van de gesloopte kerk, ook de westgevel van de toren is opgetrokken uit hergebruikte zandsteen.

Eenvoudige westtoren met portiek, geflankeerd door zijaanbouwsels onder lessenaarsdak, bestemd als berging en als doopkapel. Toren van vier geledingen, afgedekt door achtkantige spits met leien, met torenkruis. In de zandstenen westgevel, rondboogvormige deur gevat in een gepleisterde rondboogvormige omlijsting. Erboven korfboogvormig venster, in de derde geleding klein rechthoekig venster, vierde geleding met getoogde galmgaten gevat in een zandstenen omlijsting, zandstenen steigergaten onder de kroonlijst, uurwerkplaten aan west- en oostgevel. De blinde westgevels van de zijaanbouwsels zijn afgewerkt met zandstenen hoekkettingen. Ter weerszij van het portaal, zijn twee oorlogsgedenktekens geplaatst met de namen van de slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog. In de zijgevel van de zuidelijke doopkapel, getoogd venster in zandstenen omlijsting onder gebogen waterlijst. In de zijgevel van de berging is een rechthoekige deur, de zogenaamde lijkdeur, met bovenlicht in een arduinen omlijsting geplaatst. Ernaast 18de-eeuwse grafsteen van pastoor C. Plasschaert, bouwheer van de pastorie.

Zijgevels met hooggeplaatste rondboogvensters in arduinen omlijsting. Gevels op zandstenen plint en afgelijnd door een sterk geprofileerde gepleisterde kroonlijst. In de buitenmuren van de kerk bevindt zich een ommegang van Sint-Apollonia met gepolychromeerde reliëfs achter glas, ingelijst in houten kaders, vermoedelijk uit eind 19de eeuw. Aan de oostgevel van de noordbeuk zijn de sporen zichtbaar van de verdwenen calvarie.

Koor met uitzondering van de bakstenen zuidgevel opgetrokken uit zandsteen. In de noordgevel van het koor bleef onder de vergrote raamopeningen een jaarsteen met de vermelding "anno XVc XXXIII" (1533) bewaard. De oorspronkelijke ramen zijn aangepast in gelijkaardige stijl als de vensters van het schip. Sporen van raam in de oostgevel, gedicht voor het bijbouwen van de sacristie. Tegen de noordgevel ingewerkte grafstenen.

Interieur

Gepleisterd en helder geschilderd interieur in classicistische stijl met een pseudobasilicale opstand: de drie beuken zijn gescheiden door rondboogarcaden van Toscaanse zuilen op achtkantige zandstenen basis en worden afgedekt door gepleisterde kruisribgewelven gescheiden door gordelbogen aanzettend op classicistische consoles. De sluitstenen van de gewelven zijn voorzien van gesculpteerde acanthusbladeren. Koor met tongewelf.

Tegen de zijwanden staan banken opgesteld. Eikenhouten doksaal en tochtportaal in Lodewijk XVI-stijl, aangekocht in 1784 van het afgeschafte Dendermondse brigittinessenklooster. Boven de zijdeuren twee reliëfs die verwijzen naar het Oude en het Nieuwe Testament. In de waaier van de centrale deur zit een reliëf met twee gekruiste sleutels, bekroond door de pauselijke tiara, verwijzend naar het brigittinessenklooster. De eiken deur van de doopkapel met balusters in bovenlicht zou uit de 17de eeuw dateren.

De figuratieve glasramen werden vervaardigd in het Gentse atelier van Joseph Casier in 1902 en werden geschonken door enkele belangrijke families. Het centrale motief stelt één of twee heiligen voor in een neobarokke nis. De namen van de schenkers en het jaartal worden vermeld in een banderol onderaan.

In de nieuwe kerkvloer zijn nog enkele grafzerken bewaard van overleden pastoors.

Gebruik

De kerk heeft een capaciteit van 225 stoelen. Bij bijzondere gelegenheden (Vormsel, Kristus-Koningviering van de Chiro,...) en nevenactiviteiten (concerten) kunnen ook stoelen geplaatst worden in de middengang om de capaciteit nog te verhogen.

De kerk is goed toegankelijk voor personen met een beperking.

Voorzieningen

De kerk wordt verwarmd met gasolie; de stookolietank achteraan in de kerk heeft een inhoud van 3000 liter. Gezien de maatschappelijke en ecologische discussie rond fossiele brandstof kan het zinvol zijn om een studie op te starten rond het plaatsen van zonnepanelen op het zuidgerichte dak (kant begraafplaats), alsook van een batterij of reeks batterijen.

Gezien het oorspronkelijke Van Pethegem orgel is een constante temperatuur van 12,5-13 graden Celsius aangewezen. Een omschakeling van een stookolie aangedreven verwarming naar een elektrische verwarming - al dan niet met warmtepompen - kan hierbij onderzocht worden.

De elektriciteitsinstallatie werd vernieuwd in 1983 - '84. Een evaluatie van de staat en van de kwaliteit van de huidige installatie dringt zich op.

Het volledig verleden van verlichting is eveneens een optie en sterk aangeraden om energiezuiniger te kunnen werken.

Er is geen monumentale verlichting van de toren. In de toren zelf is er slechts verlichting tot op de hoogte van het hoogkoor. De klokken zijn bedienbaar met een systeem van Clock-o-Matic. Manueel bedienbaar en van op afstand met GSM-code.

Bij de inkom is een lichtpunt in de kerk met een schakelaar te bedienen. In de sacristie zijn alle lichtpunten te bedienen vanop een paneel. Er is een geluidsinstallatie aanwezig met 3 micro's, eveneens een afzonderlijke geluidsinstallatie voor CD, beneden en op het doksaal. Vernieuwing en uitbreiding ervan zijn in het kader van nevenbestemmingen aangewezen.

Er is geen sanitair noch keuken aanwezig, wel een lavabo in de sacristie.

Biodiversiteit

Het meest recente verslag van Monumentenwacht (dd. januari 2024) geeft aan dat de aanwezigheid van vleermuizen is vastgesteld op de zolders van het kerkgebouw. De nodige aandacht is vereist. De galmgaten worden opnieuw beschermd zodat er geen vogels in de toren schade kunnen aanbrengen.

c) Bouwfysische toestand

Na de restauratiecampagnes van de voorbije decennia kan de algemene toestand van het gebouw als goed worden beschouwd. In 1993 werd de kerk herschilderd en in 2012 werd de torenspits hersteld. In 2017 werd het buitenschrijnwerk herschilderd. Er zijn tevens kredieten gebruikt voor de restauratie van sommige glasramen na advies van de vzw Monumentenwacht O-Vlaanderen.

Het meest recente verslag van Monumentenwacht dd. januari 2024 geeft samengevat het volgende weer:

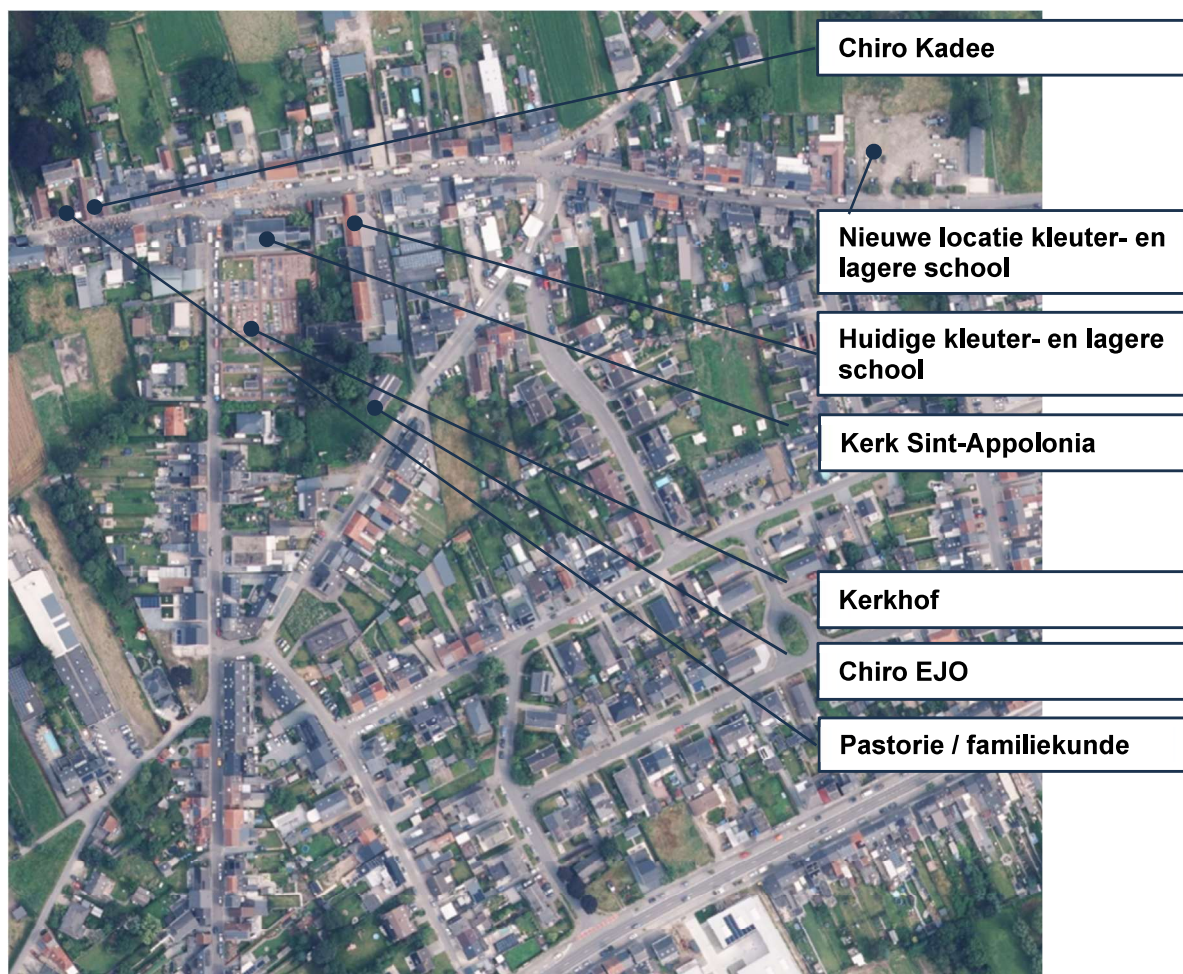
Bouwfysische toestand	Sint-Apolloniakerk						
	gehele object	dak	dakwaterafvoer	kapconstructie en zolder	draagstructuur en overspanning	schrijnwerk en beglazing	afwerking en inrichting
bouwfysische toestand	goed	goed	redelijk	goed	goed	redelijk	goed
onderhoud	goed	goed	goed	goed	goed	goed	goed
risico op gevolgschade	weinig	weinig	weinig	weinig	weinig	weinig	weinig

Toelichting:

- De daken bevinden zich algemeen in goede toestand. Plaatselijk dienen enkele leien vervangen of teruggeplaatst te worden. Een van de loketten ter hoogte van de aansluiting van het dak op de toren is uitgevallen en dient vervangen te worden.
- Ter hoogte van de sacristie zijn er enkele zaken die vakkundiger kunnen worden uitgevoerd. De blauwverkleuring door rioolgassen aan de noordzijde van de kerk vereist de nodige aandacht. Enkele regenwaterpijpen zijn opengescheurd. Hier en daar zijn bevestigingsbeugels van regenwaterafvoeren los gekomen.
- De kap verkeert in goede toestand. De oplegging van enkele gordingen van het koor vereist aandacht.
- Het houten schrijnwerk verkeert in goede staat, plaatselijk is de herstelling van een ingerot gedeelte aangewezen. Het glas-in-lood vertoont enkele gebreken die bij gelegenheid dienen te worden aangepakt.

2.7.3 SITUERING VAN HET GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

De kerk en zijn directe omgeving zijn rustig gelegen langsheen verkeersluwe dorpsstraten. De N416 gewestweg loopt aan de zuidzijde van de dorpskern.

Recht tegenover de kerk ligt café Gildenhuis met aansluitend het Parochiaal Centrum met verschillende zalen. Ten oosten van de kerk op enkele meters afstand ligt de katholieke basisschool “De Oogappel”, die binnenkort zal verhuizen naar een nieuwbouw in de Heirstraat. De gebouwen van het oud-klooster zullen een nieuwe bestemming moeten krijgen. 100 Meter verder vinden we het lokaal van de Koninklijke Katholieke Muziekmaatschappij Sint-Cecilia met achterliggende zaal. Achter de school vindt men het Heem van de meisjeschiro. 100 Meter westelijk staat de oude pastorie, eigendom van de kerkfabriek, die een nieuwe bestemming heeft gekregen als thuishaven van vzw Familiekunde. In een eigendom van de kerkfabriek heeft ook Chiro Kadee een vaste stek gevonden.

Ten zuiden van de kerk ligt het kerkhof. Het kerkhof bestaat uit twee percelen. Het perceel B1237f behoort tot het privaat patrimonium van de kerkfabriek. In het verleden werd ooit gedacht om een nieuwe begraafplaats aan te leggen verderop in de Vrijstraat. Toen dat niet doorging werd het toenmalige kerkhof door de stad (toen nog gemeente Appels) uitgebreid met een tweede perceel, verder zuidwaarts.

Mobiliteitsontsluiting:

- De kerk is centraal gelegen in het dorpsweefsel van Appels, waardoor het vlot bereikbaar is voor de in de nabijheid wonende gelovigen te voet of met de fiets.
- Inzake het openbaar vervoer is de kerk niet goed ontsloten. De dichtstbijzijnde halte bevindt zich

- op 500 meter aan de N416.
- De hoppinpunten 'Appels Verko' en 'Appels sporthal' bevinden zich op ruime afstand. Hier zijn naast twee bushaltes, elektrische deelfietsen, een parkeerplaats voor personen met een beperking, enz. te vinden.
  - De autobereikbaarheid van de kerk is niet optimaal, maar de afstand tot de N416 – doorheen straten met een beperkt gabariet - is niet zo groot.
  - Flankerend aan het kerkgebouw en gelegen langsheen de Hoofdstraat zijn 13 parkeerplaatsen beschikbaar, waaronder één plaats voor personen met een beperking en twee plaatsen uitgerust met laadpalen. De parking ligt op het perceel B318 dat kadastraal behoort tot dit van de kerk en deel uitmaakt van het privaat patrimonium van de kerkfabriek.
- In de straten rond de kerk is er eveneens beperkt ruimte voor gratis straatparkeren.

2.7.4 BESCHRIJVING VAN HET ACTUEEL GEBRUIK EN DE ACTUELE FUNCTIE

De Sint-Apolloniakerk is een volwaardige sacramentskerk wat betekent dat er naast de zondagsvieringen ook doopsels, eerste en plechtige communies, huwelijken en begrafenissen doorgaan. Op zondagen is er misviering om 9u30. Ook gaan er grote vieringen door zoals Kristus-Koning van Chirojongens en –meisjes, Lichtmisviering, Palmzondag, Pasen, Hemelvaarten, Kerstmis. Op het Sint-Ceciliafeest luistert de plaatselijke fanfare de eucharistieviering op. De missen worden regelmatig opgeluisterd door Jeko, ZingZondag en andere koren.

De Sint-Apolloniakerk leent zich tot het organiseren van concerten. Lokale koren en fanfares, zoals Jeko en St-Cecilia, houden er jaarlijks een druk bijgewoond Kerstconcert. Ook CC Belgica organiseert er regelmatig concerten. Maar ook orgelconcerten op het historisch Van Peteghemorgel vinden er plaats. Dit alles dankzij de voortreffelijke akoestiek.

De OCR school 'De Oogappel' gebruikt de kerk voor schoolvieringen. Ook Familiekunde houdt hier geregeld gespreksavonden.

Het Sport-, Feest- en Jaarmarktcomité van Appels heeft in de maand juli een overzichtstentoonstelling van de pentekeningen van Piet Gillis voorzien. Met andere woorden: de kerk heeft een ruim aanbod aan socioculturele initiatieven aan nevenbestemmingen.

2.7.5 TOEKOMSTVISIE EN PLAN VAN AANPAK TOEKOMSTIG GEBRUIK

a) Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en functie

In het Pastoraal beleidsplan van de H. Elisabethparochie behoudt de parochiekerk van Appels haar volledige functie voor de eredienst tot 31/8/2027. Aan het gebruik dienen er dan ook geen aanpassingen te gebeuren voor de eerste twee jaren. De investeringen, die wel nodig blijven los van alle gebruik, rond verwarming en elektriciteit, rond verlichting en schilderwerken, zijn vereist om dit historische gebouw in ere te houden.

Vanaf 1 september 2027 voorziet het 'Pastoraal beleidsplan van de Nieuwe Parochie Dendermonde' dat de wekelijkse eucharistievieringen geconcentreerd worden in Dendermonde-centrum. *Intussen zal een ontwerpend onderzoek de mogelijkheden tot nevenbestemmingen voor het kerkgebouw onderzoeken. Daaruit moet blijken wat het verdere toekomstperspectief voor het kerkgebouw zal worden. Voorlopig blijft de kerk een religieuze gelegenheidskerk waarbij het actuele gebruik zoals hierboven beschreven verder gezet kan worden.*

De glasramen vervaardigd door de ateliers van Joseph Casier zijn een bezoek waard. Telkenjare zal de kerk deelnemen aan het erfgoedweekend, aan de open-kerken-dag en aan open monumentendag.

Tweejaarlijks zullen de kerkschatten tentoongesteld worden, waarbij ook rondleidingen binnen en buiten de kerk zullen gegeven worden. Rond de kerk en op de begraafplaats is er voldoende funerair

erfgoed om passende wandelingen te organiseren. De kerkraad betreurt nog steeds dat het graf van Isabella Segers, één van de vier eerste vrouwelijke burgemeesters in België, verwijderd werd en niet als belangrijk monument behouden bleef.

De kerkraad heeft ook de bedoeling om samen met de drie andere AMOS-kerken een “wandeling” of ‘fietseling’ op te zetten tussen de vier kerken en daarbij ook enkele kapellen aan te doen. Hierbij kunnen toeristische folders uitgegeven worden. De stad heeft in Appels nog steeds een aantal kapellen in eigendom.

Om deze kerk blijvend te beschermen zijn schilderwerken dringend nodig, zoals deze in het vorige meerjarenplan ingeschreven stonden.

Tevens is er een nood aan sanitaire ruimte en een ‘keukenblok’ om nevenbestemmingen een passen ‘onderdak’ te geven.

Tevens pleiten we voor het verder toegankelijk maken van de toren, zodat ook deze toeristische plus kan ontwikkeld worden. We wijzen er wel op, dat samen met de verantwoordelijken voor ‘vleermuizen’ dient gekeken te worden, dat er geen bedreiging is voor deze dieren.

Bovendien bevat het interieur heel wat elementen, die historisch gezien belangrijk zijn, daar ze veelal afkomstig zijn van andere gebouwen en vaak de enige resterende getuigen zijn van historisch onroerend erfgoed (vb. dubbelklooster Birgitiessen Dendermonde). Samen met de beschermde oude pastorie, momenteel in gebruik door Familiekunde Dendermonde, vormt de kerk een belangrijk historische site.

Om de jaarlijkse energiekost te beperken dient werk gemaakt van de verdere verledning van de verlichting.

Aanpassings- en verbouwingswerken zullen in nauw overleg met het stadsbestuur en in het licht van budgetbesprekingen onderzocht worden op haalbaarheid en prioritering.

b) Plan van aanpak

Het aangegeven ontwerpend onderzoek zal de mogelijkheden tot nevenbestemmingen voor het kerkgebouw onderzoeken. Dit dient via een participatief traject te gebeuren, waarbij naast de lokale geloofsgemeenschap (kerkraad, deken, parochiale verenigingen) ook de bredere lokale gemeenschap en stadsbestuur wordt betrokken, i.f.v. het bekomen van een breed lokaal maatschappelijk draagvlak.

Daaruit moet blijken wat het verdere toekomstperspectief voor het kerkgebouw zal worden.

- De kerkraad van Appels stelt voor om een Appelse werkgroep op te richten rond de toekomst van de kerk in het najaar 2025, waarin o.m. volgende actoren/geïnteresseerden in gezamenlijk overleg en met wederzijds respect een lokaal gedragen en wellicht gefaseerde toekomstvisie kunnen ontwikkelen: kerkelijke afgevaardigde, kerkraad, plaatselijke verenigingen, geïnteresseerde burgers, vertegenwoordiger van de stad, architect,...
- Een voorstelling over mogelijke nevenbestemmingen zou medio 2027 kunnen plaatsvinden tijdens een infomarkt in de kerk;
- Dit kan zich verder vertalen naar een gefaseerd, gebudgetteerd en concreet actieplan rond nevenbestemmingen.
- Het pastorale plan voorziet voor deze kerk vanaf 1 september 2027 nog steeds als gelegenheidskerk, waar ruimte is voor uitvaarten, huwelijken, schoolvieringen, enz.
- Wekelijks gaat er in de kerk op vrijdagavond om 19.00 uur een eucharistieviering door.
- De kerk blijft ten volle ingezet worden voor nevenbestemmingen en opgenomen in een plan rond toeristische initiatieven.

2.8. Kerk Sint-Aldegonde in Mespelare

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

2.8.1 IDENTIFICATIE

Naam: Sint-Aldegondekerk

Geografische ligging:

Mespelarestraat z.nr., 9200 Dendermonde, Mespelare

Provincie: Oost-Vlaanderen

Kadastrale gegevens: 7de afdeling, sectie a, perceel 160

Opp.: 260 m²; K.I.: 634 euro;

Bestemming gewestplan: woongebied met culturele, historische en esthetische waarde

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde, Heilige Elisabethparochie, parochie: St.-Aldegonde Mespelare

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan:

Bedevaatskerk met uitbouw van nevenbestemmingen.

Eigenaar: Stad Dendermonde, Frans Courtensstraat 11 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek St.-Aldegonde, ERD BE211163654 Mespelarestraat 95 , 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

De kerk werd beschermd als monument bij Ministerieel Besluit van 03-07-1942, wegens artistieke en historische waarde, meer bepaald de architectuurhistorische waarde.

In het AOE dossier in verband met de interieurrestauratie wordt gewezen op de op Europees vlak unieke interieurschilderingen.

Het ommuurd kerkhof met hakpijlers is beschermd monument sinds 03-11-2003.

2.8.2 BESCHRIJVING

a) Cultuurhistorische waarde

De Sint-Aldegondekerk ligt aan de noordzijde van het dorpspleintje middenin een ovaal omringend kerkhof. De éénbeukige kruiskerk gaat terug op een romaans zaalkerkje waarvan de oudste delen (beuk en koortje) opklimmen tot het laatste kwart van de 12de eeuw. De circa 1300 toegevoegde westtoren in laatromaanse stijl onderging herhaaldelijk aanpassingen. In de 14de eeuw werd aan de zuidzijde een traptorentje toegevoegd. Na beschadiging door bliksem in 1745 werd de stenen bekroning in 1756 vervangen door de huidige opvallende barokke bekroning. Begin 15de eeuw werd het romaans zaalkerkje uitgebreid met een zandstenen transept in gotische stijl. Een jaarsteen op de sacristie in de zuidoosthoek verwijst naar de bouw hiervan in 1650. Vermoedelijk werd de aanbouw tegen de zuidgevel van de beuk met doopkapel en lijkhuisje in dezelfde periode gebouwd. Een rondboogvormig lijkdeurtje in geprofileerde zandstenen omlijsting met bewaarde eikenhouten deur met ijzeren beslag en geschilderd opschrift: "Wech daerbuyten de honden" bleef in de berging bewaard.

De oorspronkelijke romaanse toegang in het midden werd toe gemetseld.

In 1737 werd de houten zoldering van de beuk en koor vervangen door een gepleisterd tongewelf met fraai Lodewijk XIV stucwerk. In de loop van de 18de eeuw ook werd het kerkmeubilair vernieuwd en het westportaal in Lodewijk XVI-stijl geplaatst in 1779.

In 1839 werden restauratiewerken uitgevoerd aan de daken en de toren onder leiding van architect P. Blomme (Dendermonde). In 1882-1886 had een gedeeltelijke restauratie van de toren plaats onder leiding van architect Edouard Bouwens (Dendermonde). Een grondige restauratie met onder meer het terug aanbrengen van tracering in de gotische vensters en het ontpleisteren van de gevels, volgende in de periode 1898-1902 onder leiding van architect J. Goethals (Aalst). Herstellen van oorlogsschade in 1946 en 1950 onder meer aan de sacristie, onder leiding van architect E. Eggermont (Gent). Ook in 1971-1972 hadden restauratiewerken plaats zoals het heropenen van de oculus in de noordgevel en het romaans venster in de zuidgevel en werd de centrale verwarming geïnstalleerd en het interieur herschilderd onder leiding van architect F. Weyers (Sint-Niklaas).

Heden wordt een exterieur- en interieurrestauratie uitgewerkt onder leiding van architect A. Van Weyenbergh van Studiebureau DG&P (Dendermonde).

De kerk is cultuurhistorisch zeer belangrijk:

- Tijdens recent archeologisch onderzoek werden naast Romeinse tegulae fragmenten op twee plaatsen restanten gevonden van Karolingisch aardewerk. Dat is in onze streek nog nooit ontdekt. Het vermoeden bestaat dat er op deze plaats een Karolingische kerk gestaan heeft omdat er ook restanten van een muur gevonden werden die van die periode zijn.
- Op de noordmuur werden muurschilderingen ontdekt van rond 1400. Op het stukje dat al vrij gelegd werd vinden wij een afbeelding van de H. Aldegonde terug met een tekst erboven in gotische letters: " H. Aldegondis bid voor ons."
- In het koor zijn nog muurschilderingen aanwezig uit de 16de eeuw voorstellend een damast-tekening en ernaast een 17de eeuwse muurschildering waarop een balustrade afgebeeld wordt met vaas daarop en in de vaas bloemen in de vorm van een granaatappel. Volgens de onderzoekers vindt men deze enkel in de Gentse Sint Pietersabdij en in Slovakije nog terug.
- Nog in het koor vinden wij een mozaïekvloer van rond 1300. Op een tegel komt een Duitse adelaar en een wapenschild met Franse lelies voor en op nog een andere tegel een Vlaamse leeuw. Die vloer is zichtbaar door het een glasplaat en verlicht met ledlampen. Deze gegevens gecombineerd met de muurschildering is voor de geschiedenis van onze streek uitermate belangrijk en een belangrijke toeristische troef. Dit maakt dat de kerk van Mespelare de best bewaarde middeleeuwse kerk van heel Vlaanderen is, volgens sommige archeologen zelfs van

heel noordwest Europa.

Interieur (inventaris digitaal opgemaakt):

— Schilderijen

- Zeven doeken met telkens één tot drie taferelen uit het leven van de Heilige Aldegondis, gesignd G. Matthyssens en J. Verdussen (Antwerpen) begin 18de eeuw; Kroning van Maria, altaarstuk van noordelijk zijaltaar; Jezus aan het kruis, door M. Van Aerdenbrurch, circa 1635.
- Er is een zeldzame votiefschilderij dat herinnert aan de genezing in 1654 van Anthony van Meldert uit Berchem, griffier van de heerlijkheid van Ruijten, Zulzeke en Kwaremont.

— Beeldhouwwerk

- Een zeer waardevol beeld van de Heilige Aldegondis van Maubeuge, gepolychromeerd hout, 16e eeuw wordt in de sacristie bewaard.
- Een ander beeld van de H. Aldegondis in Franse zandsteen, (maker onbekend) vindt men op het St. Aldegondis altaar.

— Altaren

- Hoofdaltaar: barok portiekaltaar van geschilderd en deels verguld goud met getorseerde zuilen en bekronende schelpvormige nis met buste van Heilige Aldegondis, 1663;
- Noordelijk zijaltaar: barok portiekaltaar toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, van 1638 geleverd door J. van den Neste, in 1769 door schrijnwerker C. De Smet (Dendermonde) verhoogd en voorzien van twee engelen en engelenhoofdjes door beeldhouwer H. Reraux;
- Zuidelijk zijaltaar toegewijd aan Heilige Aldegondis, houten gemarmerd en deels verguld portiekaltaar vermoedelijk nog deels van 1617, met in 1769 toegevoegde bekroning met voorstelling van de Heilige Geest in stralenkrans met engelen en engelenhoofdjes door C. De Smet en H. Reraux (Dendermonde);
- Centraal reliekschrijn met beeldengroep van Heilige Aldegonde met engel achter glas en verguld rasterwerk van 1734 door beeldhouwer J. B. Van der Haeghen (Brussel); geborduurd 18de-eeuws antependium met wapenschild van de familie Goubau, heren van Mespelare en weldoeners van de kerk.

— Kerkmeubilair

- Lambriseringen in koor van 1767, eik, met medaillons met bustes van de kerkvaders en evangelisten door schrijnwerker C. De Smet en beeldhouwer H. Reraux.
- Communiebank van 1743, eikenhout met reliëfs met taferelen uit het Oude en Nieuwe Testament door schrijnwerker A. Lippenoy (Dendermonde) en beeldhouwer J. d'Huyvetter (Gent). Preekstoel, van 1737 door beeldhouwer J.B. Van der Haeghen (Brussel), eikenhout met op de kuip reliëfs met de bergrede en bustes van de Heilige Petrus en Paulus en symbolen van de vier evangelisten, console met engel en banderol "In principio erat verbum"; klankbord met engeltjes.
- Resten van het eikenhouten barok portaal uit 17de eeuw, namelijk twee gesculpteerde pilasters aan weerszijde van het recente tochtportaal, één paneel verwerkt in altaar, deuren bewaard in berging (reconstructie voorzien bij geplande restauratie). Het tochtportaal bestaande uit een aluminium kader met vensters, werd bij de recente buitenrestauratie verwijderd om de injectie met een vochtwerend product mogelijk te maken.

— Biechtstoelen

van 1767 door C. De Smet en H. Reraux (Dendermonde) met twee cherubs en bekronende cartouche met buste van Heilige Maria Magdalena en Heilige Petrus, ingewerkt in lambriseringen van transept. Deze biechtstoelen zijn momenteel in zeer slechte staat. Delen van de engelenhoofden worden, in afwachting van de binnenrestauratie, in de berging bewaard.

— Orgel

van 1777 door Jan Baptiste Barnabé Goynaut (Brussel) en orgelkast van schrijnwerker Mattheus Delmot (Dendermonde) met bekronend beeld van Koning David door beeldhouwer Jan Antoon

Branswijk (Dendermonde). Er is de kleine beiaard met 21 klokken, waaronder zes van 1757-1760 gegoten door Joris Du Mery (Brugge) negen van 1870 gegoten door Severinus Van Aerschodt (Leuven) en zes van 1993 door Petit & Fritsen; gerestaureerd in 1994 door Michiels (Mechelen).

— Doopvont

van 1733 in vorm van een antieke vaas, door koperslager Jan Wauters (Dendermonde).

— Beiaard , luiddklok en torenuurwerk

In 1777 werd een kleine beiaard van 7 klokken aangekocht van de Aalsterse stadsbeiaardier Boudewijn Schepers, de klokken daarvan werden gegoten door Joris Du Mery (Brugge) in de periode van 1757-1760. Dit klokkenspel werd in 1870 uitgebreid met 14 klokken gegoten door Severinus Van Aerschodt (Leuven). In 1993 werden zes van de oude klokken vervangen door klokken gegoten door Petit & Fritsen naar aanleiding van de restauratie door Michiels (Mechelen). De beiaard is uitgerust met een unieke gietijzeren trommelautomaat vermoedelijk geplaatst ter gelegenheid van de uitbreiding in 1870. Aldus wordt ervoor gezorgd dat er om het kwartier een melodie te horen is. In 1925 werden de klokken door toedoen van Jef Denijn lager geplaatst in de toren . Er is ook een klavier verbonden aan de beiaard en kan dus perfect met de hand bespeeld worden wat af en toe ook eens gebeurt.

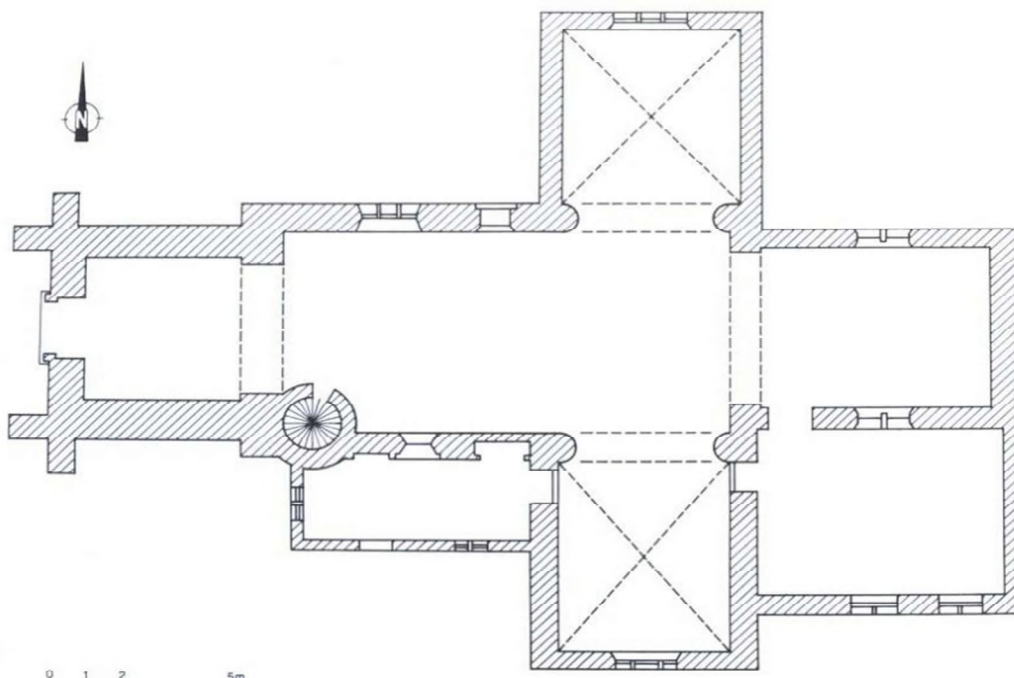
De luiddklok werd in 1835 gegoten door Sébastien James. De klok slaat op het halfuur en op het uur voor de 1ste keer om 8 en de laatste keer om 22u.

Merkwaardig is dat het torenuurwerk maar één wijzer heeft, dat is ook te zien op oude foto's van rond 1900.

b) Architecturale aspecten

De plattegrond ontvouwt een Latijns kruis met vierkante westtoren, met aan de zuidzijde een ingewerkte ronde traptoren, één beuk van drie traveeën met aan de zuidzijde aansluitende doopkapel en berging, een kruisbeuk van één uitspringende travee met rechte sluiting en een rechthoekig koor met rechte sluiting en rechthoekige sacristie in de zuidoosthoek.

Grondplan:

Het romaanse zaalkerkje was opgetrokken uit blauwe Doornikse kalksteen in onregelmatig verband (opus incertum) en Lediaanse steen voor de noordmuur. De laatromaanse toren is opgetrokken uit verschillende soorten zandsteen: de onderste geleding bestaat uit donkergele zandsteen,

vermoedelijk afkomstig van Meldert en kalkzandsteen in onregelmatig verband, de tweede en derde geleding zijn opnieuw in regelmatige zandsteenblokken opgetrokken, de spits uit zandsteen in onregelmatig verband. De transeptarmen zijn opgetrokken uit zandsteen en aan de zuidzijde afgewerkt met een bakstenen topgevel. Ook de oostmuur van het koor, opgetrokken in blauwe kalksteen in onregelmatig verband, bezit een bakstenen topgevel. De 17de-eeuwse aanbouw en sacristie zijn opgetrokken in traditionele bak- en zandsteen. Verspringende leien zadeldaken dekken de verschillende delen af. De toren is bekroond door een barokke torenhelm gedekt met leien.

Westtoren met vierkante romp, op de hoeken tot de tweede geleding gestut door versneden steunberen. Centrale rondboogdeur in rechthoekige geprofileerde hardstenen omlijsting van 1779 op neuten, met imposten en sluitsteen met bladguirlande, onder rechte kroonlijst.

Dubbele houten deur met houten latei en waaivormig bovenlicht. Erboven spitsboogvormig venster en rechthoekig venstertje in de tweede geleding. Omlopende cordonlijst ter hoogte van de onderdorpels van de rondboogvormige galmgaten, op de hoeken rustend op uitkragende koppen, een arend, os, engel en leeuw, symbool van de vier evangelisten. Deze werden bij de restauratie van de toren in 1886 vernieuwd. Rondboogvormige galmgaten met ingeschreven drielob, halfzuiltjes op geprofileerde basis met krulkapiteel en booglijst op imposten. Aflijnende getande kroonlijst en merkwaardige torenbekroning met achtkantige afgeknotte zandstenen basis op de hoeken geflankeerd door kleine zandstenen obelisk. Cijferankers onder de overstekende met leien gedekte torenhelm verwijzen naar de verbouwing van de torenspits in 1756. Enkel aan de zuidzijde is een uurwerk aangebracht.

Tegen de zuidzijde van de toren aangebrachte calvarie onder leien dak en aansluitende ronde traptoren met schietgaten, onder leien naaldspits. Zuidelijke beuk met één hooggeplaatst rondboogvenster en bak- en zandstenen aanbouw onder verlaagd leien dakje. Zuidelijke transeptarm met hoog spitsboogvenster met nieuwe drieledige gotische tracering en vierkant zoldervenstertje in de bakstenen topgevel met ijzeren kruis. Zuidelijke koormuur met spitsboogvenster en aangebouwde bak- en zandstenen sacristie doorbroken door twee bolkozijnen en een gedichte deur in de eerste travee. In de oostgevel werd het bolkozijn gedicht.

De topgevel, afgewerkt met vlechtingen, is doorbroken door een getralied zoldervenstertje; een zandstenen jaarsteentje geeft het bouwjaar 1650 aan. Oostelijke koorgevel met gedicht spitsboogvenster en bakstenen topgevel met hardstenen dekplaten. Noordelijke koorwand met sporen van een gedicht venstertje en hooggeplaatst spitsboogvenster met nieuwe tweedelige gotische tracering. Noordelijk transeptarm, volledig opgetrokken uit zandsteen met groot spitsboogvenster eveneens met nieuwe drieledige gotische tracering. Noordelijke beukmuur, afgewerkt met een zware kroonlijst op kraagstenen, doorbroken door een spitsboogvenster met nieuwe tracering en een klein opnieuw opengemaakt rond venster in de hoek met het transept.

Interieur

Witgeschilderd interieur van de éénbeukige kerk met iets lager koor, overwelfd met gepleisterde tongewelven van 1737 versierd met fijn polychroom geschilderd stucwerk in Lodewijk XIV-stijl; centraal medaillon met I H S monogram.

Torengewelf boven het doksaal met vierdelig kruisribgewelf met peervormig profiel rustend op klokvormige consoltjes. Doorgang naar kruisbeuk met hoge zandstenen spitsbogen op zandstenen halfzuilen met gotisch bladwerkkapiteel; overwelfing met kruisribgewelven op klokvormige consoles. Muurschilderingen uit 15de of 16de (?) eeuw, ontdekt in 1898 en in hetzelfde jaar overwit. Herontdekking met nieuwe aandacht in 2013.

De toren en de kerk zijn niet verlicht.

In de kerk staan 120 stoelen opgesteld en er zijn nog 40 stoelen beschikbaar voor occasioneel gebruik.

Onderzoek naar her- en of nevenbestemming met mogelijks uitbreiding zal rekening moeten houden met het als monument beschermde omliggende kerkhof.

Voorzieningen

Het sacristiegebouw bestaat uit het eigenlijke sacristielokaal, een kelder met stookplaats en een zolder. Het sacristielokaal kan afzonderlijk verwarmd worden.

Op sanitair vlak beschikt het kerkgebouw slechts over één toilet namelijk dat in de sacristie.

Een rolstoelgebruiker heeft steeds hulp nodig om toegang te krijgen tot de kerk. Bij de heraanleg van het dorpsplein is er voorzien om de kerk toegankelijk te maken voor rolstoelgebruikers.

Biodiversiteit

Regionaal Landschap Schelde-Durme geeft aan dat de kerk van Mespelare gerestaureerd werd met aandacht voor de gierzwaluwen en de aanwezige kolonie grootoorvleermuizen. In het dak werden speciale invliegopeningen (chiroptières) geplaatst waar enkel vleermuizen naar binnen kunnen, en dus geen duiven en kauwen. Het gebouw kreeg dan ook welverdiend het label van vleermuisvriendelijk object.

De stellinggaten (dat zijn de gaten in de muur waar men vroeger balken in staken om aan het dak te werken) werden ingericht als nestplaats voor gierzwaluwen. Door deze gaten vanbinnen af te dekken met een plaatje en langs buiten een invliegopening te voorzien, werd op een eenvoudige wijze een nestkast gecreëerd in de muur.

Kerkhof

Het kerkgebouw wordt omringd door een als monument beschermd kerkhof. Het kleine kerkhof beslaat een oppervlakte van circa 1.600 vierkante meter en ligt een weinig hoger dan het aanpalend stratenniveau. Als aanvankelijke parochiale begraafplaats, naar middeleeuwse traditie op een areaal rondom de kerk aangelegd, behield het kerkhof de ovale vorm die bij dorpskerken gebruikelijk was en op de Ferrariskaart van 1771-1778 weergegeven is.

Het kerkhof is begrensd door een lage bak- en natuurstenen muur op min of meer regelmatige afstanden verzaaid met bakstenen steunberen en voorzien van enkele lichte knikken, gemarkeerd met zandstenen hoekkettingen; de steunberen zijn afgedekt met een schuin aflopende deksteen. De muur is afwerkt met geprofileerde hardstenen dekplaten die aansluitend tegen de hekpijlers elegant naar boven toe uitgewerkt zijn tot een hoeksteen met een omkrullend uiteinde met bladmotief.

Aan de muur is in 1962 een gedenkplaat aangebracht met opschrift herinnerend aan de befaamde priester-dichter Justus De Harduwijn, pastoor te Mespelare van 1607 tot 1618 en van 1622 tot 1636. Hij liet in 1634 de relieken van de Heilige Aldegondis uit het klooster van Maubeuge overbrengen waardoor Mespelare een belangrijk bedevaartsoord werd.

Brede kerkhoftoegang ter hoogte van een licht gebogen insprong midden de zuidzijde van het kerkhof, gemarkeerd door een brede hardstenen drempel en vooral door twee vierkante hekpijlers met hardstenen bekleding en verfijnde stijlvolle afwerking. De sokkels zijn respectievelijk voorzien van de inscriptie ANNO en 1773. Omlijste spiegels met symmetrische ornamentiek sieren de zijden van het hoog opgaand deel. Beide hekpijlers dragen op de overstekende dekplaat met afgeronde randen een opvallende gesculpteerde bekroning: een siervaas met daarboven vier doodshoofden tussen gekruiste beenderen gericht naar de vier windstreken, een oud en typisch Memento Mori symbool, herinnerend aan de vergankelijkheid van het leven en de sterfelijkheid van de mensen.

De aanplantingen binnen het kerkhof zijn beperkt tot enkele coniferen onder meer op het smalle grasperk tegen het koor. Het kerkhof wordt enkel nog uitzonderlijk gebruikt voor bijzettingen in "eeuwigdurende concessies".

De nog aanwezige graftekens staan onregelmatig verspreid opgesteld rondom de kerk. Het

merendeel is in hardsteen uitgevoerd en omvat een grafplaat gecombineerd met een laag en weinig opvallend opgaand grafteken. De oudste gaan terug tot de eerste helft van de 20ste eeuw en vormen een minderheid. Slechts enkele daarvan zijn naar vormgeving en stijl uitgewerkte en opvallende graftekens met hoog opgaande stèle en/of typische grafsymboliek met verwijzingen naar het Christelijk geloof.

Grafteken van Modest Hollaert (1851-1922): grondplaat met marmeren grafplaat op sokkel met drapering, vier hoekpaaltjes en knielbankje; stèle in eclectische stijl met door kruis bekroond fronton en diverse aangebrachte ornamenten onder meer Christushoofd en rouwkrans; links onder met signatuur grafzerkmaker: E. Jacobs Oudeghem.

Rij van vier kindergraftekens bestaande uit een lage stèle met opschrift en afgebroken kruis met wit gevleugeld engelenhoofdje.

Grafteken van Maria Stephanie Boemans Robbrecht (1868-1927), echtgenoot van Raymond Robbrecht; stèle met groot bekronend kruis, hardsteen met witte marmeren tekstplaten en witte ceramische ornamenten; grafperceel met vier hardstenen hoekpaaltjes en dito knielbankje vooraan. Grafteken van Raymond Robbrecht (1859-1940), weduwnaar van Stephanie Boemans, gelijkend op voorgaand grafteken en eveneens met paaltjes en knielbank.

c) Bouwfysische toestand

De algemene bouwfysische toestand is fel verbeterd sedert de restauratie van 2020. Aan bijna alle van de opgesomde exterieure gebreken in het kerkenbeleidsplan van 2017 werd verholpen.

Wat betreft het interieur is er echter nog veel werk aan de winkel. Een recente audit van Monumentenwacht Vlaanderen heeft ernstige tekortkomingen vastgesteld en aangedrongen op spoedige restauratie. We halen hier hun vaststellingen en conclusies aan:

- Om opstijgend vocht te bestrijden, werden de lambriseringen en biechtstoelen gedemonteerd en tijdelijk opgeslagen in een opslagruimte. De toestand van deze opgeslagen objecten is instabiel. Recent zijn, als gevolg van eerdere waterschade die inmiddels is verholpen, delen van het pleisterwerk en enkele rinkelatten van het gewelf losgeraakt en naar beneden gevallen. Er blijft echter een aanzienlijk risico op verder materiaalverlies.
- De kerk wordt maandelijks onderhouden door een team van vrijwilligers. Hoewel dit waardevol is, blijft het onderhoud in de minder toegankelijke zones ondermaats. Blijven inzetten op goed onderhoud, orde en netheid, aangezien regelmatig onderhoud, zoals ontstoffen, is cruciaal voor het behoud van het erfgoed. Met een korte opleiding kunnen de vrijwilligers gerichter en effectiever onderhoudstaken uitvoeren. Monumentenwacht Interieur kan hierbij ondersteuning bieden, onder andere door het opstellen van een onderhoudsdraaiboek.
- De toestand van de gedemonteerde objecten is slecht, en ook het pleisterwerk dreigt verder te degraderen. Het is daarnaast van groot belang om zowel de brandveiligheid als de inbraakveiligheid grondig te evalueren. Het opstellen van een calamiteitenplan kan helpen om risico's zoals brand en diefstal in kaart te brengen en de juiste preventieve maatregelen te nemen.
- Het nieuwe MAHR-verwarmingssysteem wordt momenteel niet optimaal benut vanwege het beperkte gebruik van de kerk. Ondanks dit beperkte gebruik is het instellen van een constante basistemperatuur aan te bevelen, zeker gezien de bestaande waterschade. Een constante basistemperatuur voorkomt schade door condensatie, bevordert het behoud van het gebouw en de aanwezige kunstwerken, en maakt het eenvoudiger om de ruimte snel en efficiënt op te warmen tot een aangename temperatuur voor erediensten of andere activiteiten. Het nieuwe MAHR-systeem biedt de flexibiliteit om dit eenvoudig in te stellen.

Conclusie: de interieurrestauratie is hoogdringend, camerabewaking binnen en buiten de kerk wordt aanbevolen, een inventaris van alle gedemonteerde stukken en beschrijving van de algemene toestand wordt aangeraden, laat herstellingen uitvoeren door een restauratiestukadoorn en het overige pleisterwerk controleren.

De hoogdringendheid wordt nogmaals door AOE onderzocht zodat de nodige fondsen voor de

interieurrestauratie kunnen vrijgemaakt worden.

2.8.3 SITUERING VAN HET GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

De kerk maakt geen deel uit van een beschermd dorpsgezicht. Daarentegen maakt het wel deel uit van het vastgesteld landschapsrelict "Bellebroek en Dendermeersen tussen Oudegem en Wieze". De kerk is omringd door een ommuurd kerkhof, beschermd als monument.

Het ovaalvormig omsloten kerkhof met nog aanwezige graftekens is een representatief voorbeeld van een oude landelijke begraafplaats die een parochiekerk, teruggaand op een Romaans zaalkerkje, omringt en is illustratief voor de geschiedenis van de begrafenisgebruiken. Het kerkhof vormt als afgelijnde site een historische eenheid met de St.-Aldegondekerk en samen zijn ze een ruimtelijk structureel en visueel sterk bepalend element in de dorpskern. De authentieke 18de-eeuwse bak- en natuurstenen kerkhofmuur met steunberen in aansluiting met de 1773 gedateerde hardstenen hekpijlers in classicistische stijl, getuigt van een verfijnde en stijlvolle afwerking en is een belangwekkende uiting van funeraire architectuur. Beide hekpijlers dragen op de overstekende dekplaat met afgeronde randen een opvallende gesculpteerde bekroning: een siervaas met daarboven vier doodshoofden tussen gekruiste beenderen gericht naar de vier windstreken, een oud en typisch Memento Mori symbool, herinnerend aan de vergankelijkheid van het leven en de sterfelijkheid van de mensen en verleent de toegang een extra zeldzaam karakter.

Voor de kerk staat een schandpaal, tevens geklasseerd als monument bij KB van 08 maart 1940. Vlakbij ligt het bij besluit van 5 januari 2004 ook als monument beschermd "Spaans Hof".

Dit "Spaans hof" is historisch sterk gerelateerd aan de aan hetzelfde dorpsplein gelegen monumentale (beschermd) Sint-Aldegondekerk in haar functie van bedevaartskerk. De devotie voor St.-Aldegonde te Mespelare werd in de 17de eeuw in belangrijke mate mee geactiveerd door de befaamde pastoor-dichter Justus de Harduwijn. Het "Spaans hof" werd in 1643 gebouwd in opdracht van de toenmalige heer van Mespelare en Oudegem Jean Goubau om als pelgrimshuis onderdak te verschaffen aan de vereerders van Sint-Aldegonde."

Mobiliteitsontsluiting:

- De kerk is centraal gelegen in het bebouwd weefsel van het gehucht Mespelare, waardoor het vlot bereikbaar is voor de in de nabijheid wonende gelovigen te voet of met de fiets.
- De bereikbaarheid van de kerk via het openbaar vervoer is slecht. Er is geen reguliere buslijn, tenzij op ruim 1 km afstand langsheen de N406 gewestweg waar er aan de Singelweg een halte

is.

De kerk is te bereiken met de belbus, lijn 355, met een halte aan de kerk.

- Er is ook geen hoppinpunt in de nabijheid.
- De autobereikbaarheid van de kerk verloopt via de Mespelarestraat. Er is beperkte ruimte tot autoparkeren op het plein en in de straten rond de kerk.

2.8.4 BESCHRIJVING VAN HET ACTUEEL GEBRUIK EN DE ACTUELE FUNCTIE

- De wekelijkse eucharistieviering werd in uitvoering van het Kerkenbeleidsplan 2017 en als gevolg van de buitenrestauratie en sluiting van de kerk tijdelijk gestopt. Nadien volgde er op woensdag een wekelijkse eucharistieviering in het kader van de aanbidding van de H. Aldegonde. Deze is na ziekte van de voorganger weer stopgezet in 2023. Er is nog steeds een eucharistieviering op zondagmorgen bij plaatselijke feestelijkheden zoals 'dagje dorp', de jaarlijkse kermis en het Kerstconcert. De St-Aldegonde noveen in september (gedurende negen dagen eucharistieviering en aanbidding) wordt beleden door heel wat gelovigen. Uitvaarten en huwelijken kunnen nog steeds doorgaan in de kerk. Doopsels kunnen niet meer. (zowel de lokale geloofsgemeenschap als de kerkraad betreuren deze laatste beslissing ten zeerste, het is de eerste kennismaking met geloof en de lokale geloofsgemeenschap).
- De kerk van Mespelare is een bedevaartskerk. De Patrones de H. Aldegonde wordt aangeropen tegen kanker. Dagelijks is de kerk geopend en dagelijks bezoeken bedevaarders deze kerk. De eerste zondag na 8 september start hier een jaarlijkse noveen.
- Sommigen komen hier om troost te zoeken bij een zware ziekte en zij zijn blij als ze in de kerk terecht kunnen. Daarom is die ook elke dag open, winter en zomer. Bij het Aldegondealtaar ligt een boek waar de bezoekers hun gebedsintenties, verwachtingen, indrukken enz. kunnen inschrijven. Een iemand schreef onlangs: "Laat het A.U.B. niet waar zijn". Als ge weet dat de H. Aldegonde wordt aangeropen tegen kanker is duidelijk wat hiermee bedoeld wordt. In dit boek vinden we getuigenissen van overal ter wereld gaande van Canada, Zuid-Afrika tot Hong Kong.
- De kerk wordt ook occasioneel gebruikt voor concerten. De goede akoestiek wordt daarbij genoemd.
- De vele bezoekers komen niet enkel als bedevaarder maar ook als toerist. De kerk werd dan ook opgenomen in het toeristisch aanbod van de Dienst Toerisme van de stad Dendermonde. Sedert de ontdekking van de muurschilderingen en de mozaïekvloer komen er nog meer toeristen en de vraag om rondleidingen neemt toe. Deze rondleidingen worden gedaan door een stadsgids en de laatste tijd ook meer en meer door een vrijwilliger van Mespelare zelf. De kerk heeft dan ook een heel groot toeristisch potentieel. Zoals hierboven vermeld zijn de ontdekte muurschilderingen en de mozaïekvloer blikvangers, maar ook de prachtige sculpturen van de preekstoel, communiebank, bas-reliëf van de kerkvaders en evangelisten zijn de moeite waard.

2.8.5 TOEKOMSTVISIE EN PLAN VAN AANPAK TOEKOMSTIG GEBRUIK

a) Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en functie

Tot 31 augustus 2027 behoudt de kerk haar functie als gelegenheidskerk en bidplaats. Daarnaast behoudt ze eveneens haar functie voor huwelijken en uitvaarten. Haar belangrijke opdracht als bedevaartskerk wordt verder uitgebouwd. De noveen voor St-Aldegonde (start op de zondag na 8 september) zal verder onderhouden worden en ruimer bekend gemaakt.

Vanaf 1 september 2027 voorziet het 'Pastoraal beleidsplan van de Nieuwe Parochie Dendermonde' dat de wekelijkse eucharistievieringen geconcentreerd worden in Dendermonde-centrum. Intussen zal een ontwerpend onderzoek de mogelijkheden tot nevenbestemmingen/herbestemming voor het kerkgebouw onderzoeken. Daaruit moet blijken wat het verdere toekomstperspectief voor het kerkgebouw zal worden. Voorlopig blijft de kerk een religieuze gelegenheidskerk.

De Kerkraad wil verder inzetten op het optimaliseren en maximaliseren van nieuwe, mogelijke nevenbestemmingen voor het kerk. Er zijn legio mogelijkheden denken we maar aan intieme concertjes (uitstekende akoestiek) tentoonstellingen, geleide bezoeken, beiaard- en orgelconcerten, integratie in Justus de Harduwijn-wandelingen, ... Om dit mogelijk te maken en om het gebouw in stand te houden zijn echter nog zware investeringen nodig. Uitvoering van de interieurrestauratie is daarbij een stap in de goede richting.

b) Plan van aanpak

Het aangegeven ontwerpend onderzoek zal de mogelijkheden tot nevenbestemmingen/herbestemming voor het kerkgebouw onderzoeken. Dit dient via een participatief traject te gebeuren, waarbij naast de lokale geloofsgemeenschap (kerkraad, deken, parochiale verenigingen) ook de bredere lokale gemeenschap en stadsbestuur worden betrokken, i.f.v. het bekomen van een breed lokaal maatschappelijk draagvlak.

Daaruit moet blijken wat het verdere toekomstperspectief voor het kerkgebouw zal worden.

2.9. Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaartkerk in Oudegem

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

2.9.1 IDENTIFICATIE

Naam: Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk

Geografische ligging:

Hofstraat z.n., 9200 Dendermonde-Oudegem

Provincie: Oost-Vlaanderen

Kadastrale gegevens: 6de afdeling, sectie B, perceelnummer 400a

Opp.: 727 m²; K.I.: 2.020 euro,

Bestemming gewestplan: woongebied

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde; H. Elisabethparochie, kerkplek O.-L.-V.-Hemelvaart Oudegem

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan:

Gelegenheidskerk met uitbouw van nevenbestemmingen.

Eigenaar: Stad Dendermonde, Frans Courtensstraat 11, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek O.L.V.-Hemelvaart, ERD

BE211286190 Heirstraat 43, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

Het centrum van Oudegem betreft het beschermd stads- en dorpsgezicht 'Oudegem Dorpskom' (M.B. 24/06/1996).

De kerk betreft een beschermd monument:

- Voor toren en kruisbeuk: K.B. 20/7/1946
- Voor kerk in haar geheel, schip, sacristie en interieur: M.B. 12/1/1987.

2.9.2 BESCHRIJVING

a) Cultuurhistorische waarde

Bron: Petrus Oscar De Vylder en Gids Dendermondse kerken van Aimé Stroobants

De parochiekerk van Oudegem is toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemel Opneming. Het huidige kerkgebouw is niet het oorspronkelijke bouwwerk. De voorloper van de huidige, driebeukige kerk was vermoedelijk een kleine éénbeukige romaanse kruis- of zaalkerk die dateert uit de 11e of 12e eeuw. Dat is een waarschijnlijkheid, aangezien de Vrijheerlijkheid Oudenghem reeds sedert 1084 in het bezit was van het kapittel van de O.-L.-Vrouwekerk te Kamerijk. Het was immers in dat jaar dat Gerard II, 39ste bisschop van Kamerijk, het goed, dat hij reeds voordien ten geschenke had gekregen van de Heer van Dendermonde, aan zijn kapittel schonk.

Volgens de overleveringen zou de kerk gebouwd zijn aan de boord van een zijarm van de Dender, waarvoor de witte zandsteen uit de steengroeven van Meldert, eigendom van de abdij van Affligem, op platte schuiten over de Dender aangebracht zijn.

Zoals vaak in de geschiedenis van kerken en godsdienst werd deze kerk in de loop van de dertiende eeuw te klein bevonden voor het groeiend aantal 'communicanten' (volwassenen die ter communie gingen).

De kerk was in haar eerste geheel een pseudo-basilicaal gebouw, opgetrokken in witte zandsteen, zoals er in de vroegste periode veelal in romaanse stijl werden gebouwd.

In het vierde kwart van de 13e eeuw (ca. 1275) werd die toenmalige éénbeukige kerk vervangen door een vroeg gotische kerk, waaraan tot op heden de vieringtoren en delen van de middenbeuk herinneren. In de hoek tussen het koor en de noordelijke kruisbeuk bevond zich de eerste sacristie. De bouwvorm van de kerktoren is opgericht op vier vierkantige pijlers, staande in het midden van de kerk, waarop het ganse bouwwerk rust, wat typisch is voor de stijl uit die periode. Oorspronkelijk had de kerk de vorm van een Latijns kruis met vier armen, de kruisingstoren in het midden en de sacristie bezijden de noordenkruisbeuk, die in de 18e eeuw verdubbeld werd met een nieuwe sacristie, aangebouwd aan de zuiderzijde van het koor. In die periode was Oudegem ook reeds de meest bevolkte gemeente van wat nu West-Dendermonde wordt genoemd. Dat vertaalde zich in het feit dat de kerk van Oudegem de grootste was binnen het AMOS-gebied (Appels-Mespelare-Oudegem-Schoonaarde).

Vermoedelijk begin 14de eeuw werd het transept gebouwd. Er waren in 1559 en in 1597 na de beeldenstormen herstellingswerken nodig om de kerk weer toegankelijk en bruikbaar te maken. In 1614 werd de bouwvallige toren hersteld en opnieuw in 1678 na een beschieting door troepen van Lodewijk XIV.

Door de sterke bevolkingstoename in de 18de eeuw werd in 1738 beslist het schip aan beide zijden te vergroten. Er werd ook een tweede sacristie aangebouwd. In 1753 werden de beide zijbeuken opnieuw verbreed tot de huidige afmetingen en voorzien van een nieuwe westgevel, naar de plannen van architect-broeder Filip Govert uit Gent (zie jaartal 1753 in de waaier van de ingangseur). Een nieuwe uitbreidingscampagne volgde onder pastoor E.H. Hector Bonner in 1910-12 naar ontwerp van architect Jules Goethals uit Aalst. Het oude koor en de twee sacristieën werden afgebroken en vervangen door drie koren en een nieuwe sacristie en berging aan de noordzijde. Het zadeldak van het schip werd vervangen door een zadeldak boven de middenbeuk en twee lessenaarsdaken boven de zijbeuken. Door beschietingen tijdens de Eerste Wereldoorlog (26 september 1914) werden de daken beschadigd en hersteld in 1920. De voorgevel werd hersteld onder leiding van architect R. Cassiman in 1954.

Het eindresultaat is op vandaag een kerkgebouw, waarvan de plattegrond het volgende vertoont:

een georiënteerd driebeukig schip van vijf traveeën, een uitspringend transept met ongelijke transeptarmen van één travee, een driebeukig, vlak afgesloten koor en een aangebouwde sacristie en berging aan de noordzijde, in de oksel van zuidbeuk en transeptarm, aangebouwd portaal.

Korte bespreking roerend erfgoed en orgel:

— Schilderijen

- 'Tenhemelopneming van Maria', 1870, door Jozef Meganck (Aalst).
- 'Hemelvaart', 1870, door Jozef Meganck (Aalst).
- 'Boetvaardige Maria Magdalena', 17de eeuw.
- 'De kleine Johannes en de Heilige Jozef', 17de eeuw,
- 'Marteling van de Heilige Sebastiaan', 17de eeuw,
- 'Tenhemelopneming van Maria', 17de eeuw.
- 'Kruisweg van J. Meganck'.

— Beeldhouwwerk

- 18de-eeuwse houten beelden van Onze-Lieve-Vrouw Koningin met Kind, op hoofdaltaar, van Heilige Barabara, Heilige Ambrosius (witgeschilderd).
- Heilige Rochus van Montpellier, 19de eeuw.
- Heilige Antonius Abt, hout, 19de eeuw,
- Heilige Berlindis, gepolychromeerd hout, 19de eeuw.
- Twee witgeschilderde houten medaillons met Onze-Lieve-Vrouw en Heilige Jozef aan de achterste zuilen van de toren.
- Gepolychromeerde beelden van Heilig Hart van Jezus en Heilig Hart van Maria, Heilige Jozef met Kind, Heilige Antonius met Kind, Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes, Heilige Rita, Heilige Theresia van Lisieux.

— Altaren

De drie neogotische altaren werden ontworpen door architect Jules Goethals (Aalst). altaren in witte hardsteen door de bekende kunstenaar Remi Rooms. De samenstelling bestaat, naar liturgische voorschriften, uit een tombe, waarbij het altaarblad of -steen berust op de tombe, maar vooraan geschraagd wordt door vier gevlamd-marmieren kolommen, zodat het geheel zowel het uitzicht van een altaar-tombe als van een altaartafel kreeg.

- Het hoofdaltaar, geplaatst in 1913, is uitgevoerd in witte hardsteen van Echaillon, het retabel en middendeel zijn volledig uitgevoerd in verguld koper en zijn gemaakt door Emile Pirotte (Luik). De beide vaste zijpanelen zijn in het midden verbonden door het tabernakel waarboven zich de Heilige Sacramentstroon met calvarieberg en overkoepelend baldakijn bevindt. In deze beide panelen zijn de beelden uitgevoerd in bas-reliëf, evenals Maria en Joannes op de calvarieberg, terwijl de gekruisigde Christus massief is uitgebeeld. Alle beelden zijn verzilverd.
- Het noordelijk altaar van Onze-Lieve-Vrouw werd uitgevoerd in zandsteen door Simonon (Luik) en is geplaatst in 1920. Het retabel en middenstuk, samen met de omlijsting van de zijluiken, vormen een drieluik in eik gesneden door beeldhouwer R. Van Caelenberg uit Aalst. Het middendeel is een nis met overdekkende koepel, voorzien als troon voor een staand, polychroom Mariabeeld; de zijtaferelen stellen voor Maria op de bruiloft te Kana en rechts de graflegging van Christus. De zijluiken bevatten taferelen op roodkoperen platen geschilderd door Honoré Verwilghen (Brugge).
- Het zuidelijk zijaltaar van het Heilig Hart van Jezus bevindt zich in het rechterkoor en bevat een altaartafel van witte zandsteen, uitgevoerd door Remi Rooms (Gent), en albast en een retabel met zeven panelen, drie vaste delen, twee vleugelluiken en twee kleine luiken - zodat het bovendeel geheel kan worden afgesloten.. De geschilderde taferelen met acht afzonderlijke figuren zijn van de hand van Honoré Verwilghen, dewelke hier vier jaar heeft over gedaan.

— Meubilair

- Eiken lambrisering in zijbeuk(en) van circa 1750.
- Twee eiken koorgestoelten in neogotische stijl van Remi Rooms (Gent) naar ontwerp van architect J. Goethals van 1910.

- Communiebank van 1910-13 eveneens naar ontwerp van architect J. Goethals, samengesteld uit koperen hekwerk en een eiken omlijsting.
  - De eiken predikstoel uit de eerste helft van de 18de eeuw wordt toegeschreven aan Jan-Baptist Verhaegen (Brussel).
Een bezienswaardigheid omwille van het mooie beeld- en snijwerk, net als de twee biechtstoelen van dezelfde hand.
  - Vier biechtstoelen uit midden 18de eeuw; twee achterste biechtstoelen zijn van de hand van Jan-Baptist Verhaegen uit Brussel, twee biechtstoelen vooraan werden gemaakt door Judocus van Rossem.
- Het orgel werd op 21 oktober 1767 besteld bij orgelbouwer Pieter Van Peteghem uit Gent, ingespeeld op 17 april 1769 door Balduinus Schepens, orgelist van de collegiale Sint-Martinuskerk te Aalst en door J. van Staesendonck, organist van de collegiale Onze-Lieve-Vrouwekerk te Dendermonde. Onder pastoor Bonner werd het orgel uitgebreid. Op het doksaal is nog steeds te lezen dat het orgel gebouwd werd met het geld van de inwoners van Oudegem.
- Achteraan in de kerk staat de Roodmarmeren renaissance doopvont, gemaakt met roodmarmeren voetstuk en koperen torendeksel, uit de tweede helft van de 17de eeuw.

b) Architecturale aspecten

Pseudobasilicale kerk opgetrokken uit zandsteen. Middenbeuk onder zadeldak, zijbeuken onder lessenaarsdaken, transeptarmen en drie koren eveneens onder zadeldaken.

Aan de buitenmuren van de torenstoel binnen de kerk, vlak onder de roosvensters, bevinden zich nog twee steunblokken, die erop wijzen dat de armen van de kruisbeuk oorspronkelijk bedekt waren met afhellende daken, die op blokken of haken steunden. Die daken werden in de 14de en 15de eeuw vervangen door spitsgevels en -daken, zoals deze nu nog bestaan.

De westgevel is uitgewerkt als een barokke klokgevel bekroond met gebogen fronton en top met siervaas. De hoekpenanten zijn verzaaid met geblokte pilasters. De ingang is een spiegelboogdeur met sluitsteen in een geblokte omlijsting van arduin, in de houten waaier is met nagels het jaartal 1753 aangebracht. Erboven steekboogvenster met doorlopende druiplijst. Omlijste oculus in de geveltop.

De zijbeuken zijn verlicht door vier hoge steekboogvensters in een vlakke omlijsting. Het zijportaal in de oksel van zuidbeuk en transeptarm werd aangebouwd bij de vergroting van het koor in 1910-12.

De vierkante kruisingstoren van drie geledingen met ingesnoerde achzijdige naaldspits is bekroond door torenkruis. Geledingen zijn gescheiden door waterlijsten. Op de derde geleding zien we gekoppelde rondboogvormige galmgaten aan de dagkanten met dubbele ronde colonnetten met krulkapiteel. Boven de galmgaten is op elke gevel een uurwerkplaat aangebracht. Gevels zijn afgelijnd door kroonlijst op consoles. Transeptarmen met puntgevel met schouderstukken, op de zuidelijke transeptarm versierd met pinakels op schouderstukken en kruisbloem op topstuk, geopend met drieledig spitsboogvenster.

In de oostgevel van elk koor vinden we een hoog spitsboograam met drie geledingen gelijkaardig aan de vensters in de transeptarmen. In de noord- en zuidgevel zijn er dan weer zes kleinere lancetvensters, per drie gekoppeld.

Interieur

Oorspronkelijk was de kerk voorzien van een gepleisterd en wit en crèmekleurig geschilderd interieur.

Bij binnenkomst valt het driebeukig schip op met rondboogvormige scheibogen rustend op Toscaanse zuilen met achtkantige sokkel en vierkante deksteen. Schip, kruising en transept zijn overwelfd met gepleisterde kruisribgewelven. De kruisribben en gordelbogen zetten aan op versierde barokke consoles. De kruisriboverwelfing van de kruising is voorzien van een versierde sluitsteen

met acanthusbladeren, de sluitstenen vermelden jaartal "1716". De ribben van het transeptgewelf zijn versierd met motieven in stucwerk. Het koor is overwelfd met houten spitstongewelven in neogotische stijl. Rechthoekige bepleisterde kruisingspijlers. Boven de gedrukte spitsbogen naar de transeptarmen is een vierlobbig oculus aangebracht, vermoedelijk nog uit de 13de eeuw.

De neogotische muurschilderingen in het koor refereerden aan de oude muurschilderingen van het vroegere koor die werden ontdekt bij de vergroting van het koor in 1910, zij werden in circa 1962 bij de schilderwerken van het kerkinterieur spijtig genoeg overschilderd.

In de periode 1910-12 werden 25 figuratieve glasramen geplaatst die werden uitgevoerd door Joseph Casier (Gent), naar ontwerpen van baron Jean de Bethune, en geschonken door de familie Dubois. De ramen in koor en transept werden na oorlogsschade van 1945 in 1949 gerestaureerd door Hendrik Coppejans (Gent). Het zijn net deze kleurrijk gebrandschilderde glasramen, die naast de drie neogotische altaren en de kleurrijke gebrandschilderde glasramen onmiddellijk de aandacht trekken. De inhoud van de glasramen is zeer origineel en uniek en bovendien zeer gedetailleerd uitgewerkt.

De verdere bemeubeling van de drie koren heeft een vakkundige afwerking en kunstige versiering gekregen, vooral voor wat de koorgestoelten en de communiebanken betreft. Momenteel staat er nog één element van de oorspronkelijke communiebanken in de kerk opgesteld. De andere elementen zijn droog opgeslagen in de kelder.

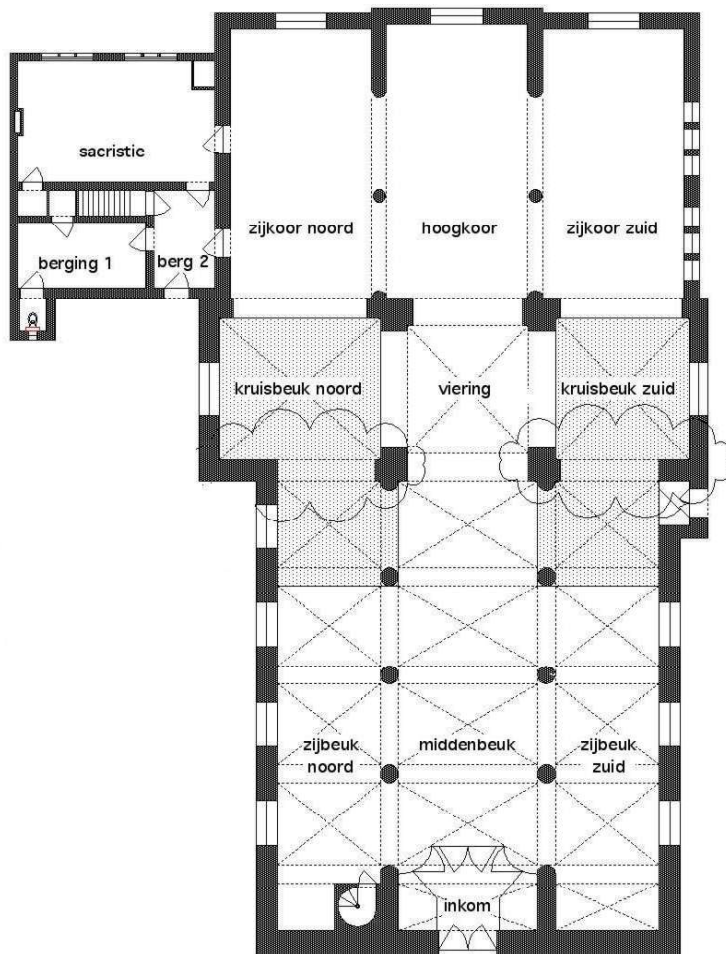
In de kerk staan ca. 250 stoelen opgesteld. Het sacristiegebouw bestaat uit het eigenlijke sacristielokaal, een berging met wastafel, muurkast en toilet, een lokaal (berg 2) van waaruit men de sacristie/berging/kelder en buitendeur bereikt.

De sacristie heeft geen bereikbare zolder. De sacristie heeft een ingewerkte muurkluis. Er is geen gootsteen/keuken aanwezig. De berging is niet verwarmd en schaars verlicht.

De stookplaats bevindt zich in de kelder. De verwarmingsinstallatie is er een van het type luchtverwarming met ventilator, gestookt via een atmosferische aardgasbrander merk ELCO van 226 kWatt (in 2009 vernieuwd), de ketel zelf is van het merk ABETHERM en dateert uit 1982. De sacristie wordt verwarmd met een aardgaskachel, die pas in 2023 vernieuwd werd.

De kelderruimte wordt voor het grootste deel ingenomen door de stookinstallatie. Tevens wordt de kelder gebruikt als berging. gebruikt meubilair bv. communiebanken) e.d.

De geluidsinstallatie is recent vernieuwd, de 6 geluidsboxen zijn wel aan vernieuwing toe. De versterker werd een 15-tal jaar geleden, na blikseminslag, vervangen.

De orgelist maakt gebruik van een klein orgel.

Het grote monumentale en geklasseerde Van Peteghem orgel is compleet onbruikbaar na vandalisme in de jaren 1990. Een restauratie zou kunnen, maar is niet noodzakelijk, gezien de hoge kost van nagenoeg een half miljoen euro. Het principiëbesluit van de Dendermondse gemeenteraad rond de restauratie werd dan ook niet uitgevoerd. Hierbij wordt wel opgemerkt dat de mogelijkheid nog steeds bestaat dat AOE een PV opmaakt voor 'slecht beheer en verwaarlozing' (uitspraak orgelspecialist van AOE).

Voorzieningen

De kerkverlichting wordt merendeels bediend vanuit het centrale elektriciteitspaneel in de sacristie. Diverse zones in de kerk kunnen afzonderlijk worden verlicht. De verlichtingsarmaturen zijn gedateerd. Een verledning dringt zich op. De zolderverlichting en de verlichting van de zoldertrap en toren werd vernieuwd in de loop van 2017 via het contract met de firma Proximus i.v.m. het plaatsen van gsm-antennes in de toren.

Op de gewelven is een uitbreiding van loopbruggen aangewezen, zodat onderhoud van verlichting en de gewelven zelf veilig en bedrijfszeker kan gebeuren.

De hoofdtoegang tot de kerk (portaal) bevindt zich op hetzelfde hoogteniveau als het dorpsplein, hierdoor is de kerk vlot toegankelijk voor personen met een beperking en rolstoelgebruikers.

De kerk is uitgerust met een beperkte sanitaire voorziening. Er is echter geen keuken of kitchenette aanwezig.

Biodiversiteit

Het inspectieverslag van het Regionaal Landschap Schelde-Durme dd. 23/11/2017 geeft aan dat op de zolder en in de toren uitwerpselen van de Grootoorvleermuis werden aangetroffen. Echter werden er weinig openingen gevonden waar vleermuizen binnen en buiten kunnen geraken. Het is niet duidelijk waar de vleermuizen momenteel binnen komen.

Aan de noordkant van de toren bevindt zich een nestkast voor een kerkuil (plaatsing 2016). Het is op heden niet duidelijk of deze wordt gebruikt.

c) Bouwfysische toestand

In het algemeen kan gesteld worden dat de bouwfysische toestand van de buitenkant van de kerk behoorlijk en probleemvrij is.

Het meest recente verslag van Monumentenwacht dd. mei 2018 geeft samengevat het volgende weer:

Bouwfysische toestand	Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaartkerk					
	gehele object	dak	dakwaterafvoer	kapconstructie en zolder	draagstructuur en overspanning	schrijnwerk en beglazing
bouwfysische toestand	goed	goed	goed	goed	goed	redelijk
onderhoud	redelijk	redelijk	matig	goed	goed	matig
risico op gevolgschade	weinig	redelijk	redelijk	weinig	weinig	redelijk
	afwerking en inrichting	technische installatie	site en omgeving			
bouwfysische toestand	redelijk	slecht	goed			
onderhoud	goed	slecht	goed			
risico op gevolgschade	weinig	verhoogd	weinig			

Volgende elementen zijn in slechte staat en zijn aan vernieuwing/restauratie toe: de elektrische installatie, het gehele interieurschilderwerk, de dakgoten. De lambrisering en het meubilair werden in de loop van 2024, met het oog op behoud en conservering, onder handen genomen.

In het lopende meerjarenplan was de binnenrenovatie voorzien (gebudgetteerd) bestaande uit het vernieuwen van de elektrische installatie/verlichting, plaatsen van een alarminstallatie en het interieur (binnenschilderwerken, lambrisering en meubilair). De ontwerper DD&-architecten uit Gent werd hiervoor aangesteld maar wegens het ontbreken van de nodige budgetten werden deze werken, muv. het hersetl van meubilair en lambrisering, gestopt en werd het contract met de

architect/ontwerper opgezegd. Een contractuele schadevergoeding werd betaald.

2.9.3 SITUERING VAN HET GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Op ruimtelijk vlak zijn het kerkgebouw en het kerkplein het herkenningspunt dat het centrum van Oudegem aangeeft op de doortocht van de N406 gewestweg doorheen de dorpskom. Rondom de kerk is er een denses bebouwd dorpsweefsel met wonen en beperkt handel en dienstverlening. De papierfabriek VPK beheerst het dorpsbeeld aan de kant Dender.

Het dorpsgezicht rond de kerk is beschermd. Recent werden echter in de directe omgeving van de kerk een aantal concessies op dat beschermd dorpsgezicht gedaan bij verbouwingen, nieuwbouw en horeca. Naast wonen vervult het kerkplein een duidelijke parkeerfunctie.

Bij het opstellen van het Paspoort van de O.-L.-V. Hemelvaartkerk bleek, dat de betekenis van de kerk in het plaatselijke maatschappelijke leven viervoudig is:

- Het is een vast eredienstgebouw
- Tevens een element van het collectief geheugen en lokale identiteitsbeleving
- Zeker een plaats voor cultuurbeleving (bv. kunsttentoonstelling, concerten,...)
- Tenslotte een toeristische mogelijke factor, waar Oudegem fier op is.

Andere ruimtelijk versterkende elementen zijn:

- de oude, maar verlaten, pastorie gelegen aan de overkant in de Hofstraat, recentelijk verkocht i.f.v. restauratie)
- het parochiaal centrum, eigendom van de vzw Parochiale Werken van Dendermonde, bestaande uit een grote en kleine zaal (met keukens en toog), een bovenzaal (vergaderingen) en tuin.
- het oud-gemeentehuis en de oude brandweerkazerne aan de overzijde van de N406 gewestweg.
- de toren van de kerk is voorzien van een niet-verlicht torenuurwerk en de klokken luiden om het uur
- Het Kerkplein naast de kerk wordt naast parkeren, ook gebruikt voor de wekelijkse bloemenmarkt, kermis en andere activiteiten; verder vinden we daar ook de FERM troostplek.
- Samenwerkingen met Huize Dubois, LDC, parochiecentrum, GAW's, enz. bieden perspectief.

Mobiliteitsontsluiting

- De kerk is centraal gelegen in het bebouwd weefsel van het Oudegem, waardoor het vlot bereikbaar is voor de in de nabijheid wonende gelovigen te voet of met de fiets.
- De bereikbaarheid van de kerk via het openbaar vervoer is goed. Via de gewestweg loopt er een reguliere buslijn met halte aan de kerk.
- Er is op 650 meter het hoppinpunt 'Oudegem station' met het treinstation, 2 bushaltes, parking personen met een beperkingen, enz.
- De autobereikbaarheid van de kerk is zeer goed langs de N406 gewestweg. Aanpalend aan het kerkgebouw is er het kerkplein met gratis parkeerplaatsen (± 45 pp.) Er is ook ruimte tot gratis autoparkeren in de straten rond de kerk.

2.9.4 BESCHRIJVING VAN HET ACTUEEL GEBRUIK EN DE ACTUELE FUNCTIE

De Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaartkerk is een gelegenhedskerk, wat betekent dat er geen weekendviering meer doorgaat. Op de derde dinsdag van de maand is er om 18.30 uur een eredienst voor de gelovigen van de Heilige Elisabethparochie. Op hoog- en feestdagen gaat er nog steeds een zondagsdienst door.

Naast dit pastoraal gebruik zijn er ook nog een vijftiental uitvaarten per jaar, enkele huwelijken, schoolvieringen en een kruisweg.

De kerk wordt dagelijks open gesteld tussen 9 uur en 18 uur (van april tot oktober) en tussen 10 en 17 uur gedurende de wintermaanden. Gelovigen maken hier druk gebruik van voor individueel gebed en bezinning. Tevens merken we ook bezoeken van toeristen, die voornamelijk de glasramen en het hoofdaltaar bezichtigen.

Er is momenteel geen medegebruik door andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen.

Andere gemeenschapsvormende activiteiten versterken en bevorderen, met respect voor het eredienstgebruik, de betekenis van het kerkgebouw:

- een kunsttentoonstelling, georganiseerd door de Kunstkring Tanera Oudegem i.s.m. de plaatselijke feestcommissie en CC Belgica.
- Huldetentoonstelling en concerten voor Justus De Harduyn
- Ikonotentoonstelling door de Petrus en Paulus Abdij en LKD
- Optredens vanuit CC Belgica
- Infomomenten door stadsdiensten
- Kerstconcerten
- Meerdere initiatieven door de plaatselijke Feestcommissie
- Vertrekpunt van toeristische wandelingen.

2.9.5 TOEKOMSTVISIE EN PLAN VAN AANPAK TOEKOMSTIG GEBRUIK

a) Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en functie

Sinds januari 2020 en tot 31 augustus 2027 is de kerk een zuivere gelegenhedskerk, een kerkplek

en bidplaats, nog enkel gebruikt voor kerkelijke ceremonies als begrafenisplechtigheden, huwelijken, gebedsdiensten

Nadenken over mogelijke nevenbestemmingen voor het kerkgebouw gebeurde reeds na het verdwijnen van de weekendviering bij de consultatie van plaatselijke verenigingen en zowel kerkelijke als niet-kerkelijke parochianen. Het resultaat van dat overleg was een Paspoort van het Kerkgebouw, gebaseerd op de Toolbox van de provincie 'Kerk in het Midden'. Deze aanzet ware het best verder geconcretiseerd in de een Parcum/VVSG studie, die spijtig genoeg om budgetredenen geannuleerd werd. Verder is er sindsdien meer duidelijk over de nodige infrastructuur gekomen: er zullen, om nevenbestemmingen mogelijk te maken, eveneens investeringen aan het interieur en minimaal vereiste voorzieningen nodig zijn. Zelfs om de kerk als te herbestemmen gebouw aantrekkelijk te maken voor investeerders zullen er eerst een aantal werken en investeringen dienen te gebeuren. De tand des tijds heeft het interieur van de kerk aangetast.

Vanaf 1 september 2027 voorziet het 'Pastoraal beleidsplan van de Nieuwe Parochie Dendermonde' dat de wekelijkse eucharistievieringen geconcentreerd worden in Dendermonde-centrum. Intussen zal het aangegeven ontwerp onderzoek de mogelijkheden tot nevenbestemmingen/herbestemming voor het kerkgebouw onderzoeken. Daaruit moet blijken wat het toekomstperspectief voor het kerkgebouw zal worden. Voorlopig blijft de kerk een religieuze gelegenheidskerk.

b) Plan van aanpak

Het aangegeven ontwerp onderzoek zal de mogelijkheden tot nevenbestemmingen/herbestemming voor het kerkgebouw onderzoeken. Dit dient via een participatief traject te gebeuren, waarbij naast de lokale geloofsgemeenschap (kerkraad, deken, parochiale verenigingen) ook de bredere lokale gemeenschap en stadsbestuur worden betrokken, i.f.v. het bekomen van een breed lokaal maatschappelijk draagvlak.

Daaruit moet blijken wat *het toekomstperspectief voor het kerkgebouw zal worden*.

- De kerkraad van Oudegem stelt voor in de oprichting van een Oudegemse stuurgroep rond de toekomst van de kerk in het najaar 2025, waarin o.m. volgende actoren/geïnteresseerden in gezamenlijk overleg en met wederzijds respect een lokaal gedragen en wellicht gefaseerde toekomstvisie kunnen ontwikkelen: kerkelijke afgevaardigde, kerkraad, verenigingen, geïnteresseerde burgers, vertegenwoordiger van de stad, architect,...
- Tegen medio 2026; voorstelling van de conclusies van de stuurgroep aan een breed middenveld (infomarkt in de kerk) over mogelijke nevenbestemmingen en pistes van herbestemming. Belangrijk, dat hierbij ook een afgevaardigde van het bisdom aanwezig is. De toolbox van de provincie kan hierbij nog steeds gebruikt worden. Dit kan verder vertaald worden naar een gefaseerd, gebudgetteerd en concreet actieplan rond nevenbestemmingen en mogelijke herbestemming van de kerk. Voorwaarde bij dit laatste is wel, dat enkel door bisdom aanvaarde mogelijke herbestemmingstrajecten worden meegenomen. Daarnaast worden de nodige budgetten door de Dendermondse gemeenteraad ter beschikking gesteld; initiatieven die niet binnen het ter beschikking gestelde budget kunnen gerealiseerd worden, worden niet meegenomen in het realisatietraject.
- De kerk blijft eveneens zo lang een gelegenheidskerk, waar ruimte is voor uitvaarten, huwelijken, schoolvieringen, enz.
- Indien een piste van herbestemming wordt overwogen, volgt er ook een aanpassing van het pastorale plan 2026-2031.
- tot zolang er geen herbestemming gevonden en uitgevoerd is, wordt de kerk ten volle ingezet voor nevenbestemmingen en opgenomen in een plan rond toeristische initiatieven. Jaarlijks wordt in oktober een planningsvergadering belegd met alle lokale verenigingen, CC Belgica, dienst Toerisme, lokale zelfstandigen en de parochieploeg van de H. Elisabeth parochie om een

jaarprogramma van gebruik van de kerk op te maken.

Enkel een breed draagvlak geeft een mogelijkheid tot het realiseren van een plan rond nevenbestemmingen en zelfs een mogelijke herbestemming van deze monumentale kerk. Alle initiatieven rond overleg, participatie en besluitvorming worden dan ook tegenover deze achtergrond afgewogen. Discretie rond plannen en uitwerking ervan, gekoppeld aan een professioneel, gestructureerd en uitgewerkt communicatieplan is daarbij noodzakelijk. Het evenwicht tussen discretie, openheid en transparantie is een delicate oefening, vertrouwen tussen de noodzakelijke en betrokken partners al evenzeer.

2.10. Kerk Onze-Lieve-Vrouw van 7 Weeën en Sint-Jozef in Schoonaarde

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

2.10.1 IDENTIFICATIE

Naam: O.L.V. van 7 Weeën en St.-Jozef

Geografische ligging:

Schoonaardebaan 56 te 9200 Dendermonde

Provincie: Oost-Vlaanderen

Kadastrale gegevens: Sectie A Dendermonde 8ste afd./Schoonaarde, perceelnr. 0158B.

Opp.: 575 m²; K.I.: 1.405 euro; Plan-bestemming: woongebied

Plaats in de kerkelijke structuur:

Bisdom Gent; dekenaat: Dendermonde, Heilige Elisabethparohie, parochie: O.L.V. van 7 Weeën en St.-Jozef

Statuut binnen het Pastoraal beleidsplan:

Gelegenheidskerk met uitbouw van nevenbestemmingen.

Eigendom: Stadsbestuur Dendermonde, Franz Courtensstraat 11, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek O.L.V. van 7 Weeën; ERD BE0211392593

Hoofdstraat 49, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

Orgel: bij KB van 18-08-1980.

De kerk als geheel, incl. de calvarie en de grafstenen bij KB 04-12-2003.

2.10.2 BESCHRIJVING

a) Cultuurhistorische waarde

[Gebaseerd op de tekst van Aimé Stroobants, 'Gids voor Dendermondse kerken, Schoonaarde', 2013.]

Uit 1411 dateert de oudste vermelding van de "Schoenaerden capelle in de prochie van Wijchline". Deze kapel was toegewijd aan O.L.V. van Zeven Weeën. In die tijd behoorde Schoonaarde tot de parochie Wichelen en de kapel werd bediend door een kapelaan, onderpastoor te Wichelen. Enkel gedurende de wintermaanden konden de inwoners van Schoonaarde ter plaatse hun zondagsplicht vervullen. De inwoners van Schoonaarde dienden wel nog hun paasplicht in de kerk van Wichelen te vervullen. Ze waren bovendien bereid voor de onderpastoor een huis te bouwen en de bestaande kapel te vergroten volgens het plan van broeder Thomas, een Gentse Augustijn.

Omstreeks het midden van de 18de eeuw verzochten de wethouders van de heerlijkheid Eegene

aan de abdij van Affligem en de aartsbisschop van Mechelen om te Schoonaarde een priester te bekomen die nabij de kapel zou verblijven. De aartsbisschop verleende hierop een tweede onderpastoor aan Wichelen en deze moest zijn woonst kiezen nabij de kapel van Schoonaarde.

In 1826 stelden de inwoners van Schoonaarde dat hun kapel te klein was voor het toenemend aantal kerkgangers en dat ze in slechte staat was.

Omdat slechts de helft van de parochianen binnen konden plaatsnemen vond de Kerkfabriek het een dringende noodzaak om de kerk te vergroten.

Daarop kreeg de stadsarchitect, Jan Baptist (Johan) Beeckman, uit Dendermonde in 1827 de opdracht een nieuwe en grotere kerk te ontwerpen. Aanvankelijk vond de districtscommissaris van Dendermonde echter dat de werken niet mochten uitgevoerd worden, maar in 1829 vond toch een aanbesteding plaats voor de bouw van een nieuwe kerk en in het daaropvolgende jaar brak men de oude kapel af en werden de bouwwerken aan de nieuwe parochiekerk in neoclassicistische stijl aangevat, zie gevelsteen met opschrift aan de rechterzijde van de ingang van de kerk.

De kerk, haaks ingeplant op de straat, is niet georiënteerd en heeft de voorgevel naar het noorden gericht. Opmerkenswaardig is ook dat de voorgevel van de kerk veel monumentaler en rijker werd uitgevoerd dan voorzien was in het voorontwerp.

De kerk beschikte oorspronkelijk over één altaar en een doksaal.

In 1842 werd in Schoonaarde een onderpastorij opgericht, van dan af werd Schoonaarde een proosdij van Wichelen met een officiële vertegenwoordiging in de kerkraad om de plaatselijke belangen te verdedigen.

In 1844 werd Schoonaarde een zelfstandige parochie met een eigen pastoor. Op 22 april 1844 werd de kerk en het daarrond gelegen kerkhof door de bisschop officieel ingewijd, er waren toen reeds drie altaren. Slechts in 1851 werd de parochie, die toen afhing van de dekenij Aalst, toegevoegd aan de dekenij Dendermonde.

Uit een gedenksteen aan de buitenmuur van de sacristie blijkt dat het oorspronkelijke bouwvolume aan de oostzijde in 1857 uitgebreid werd met de toren, het koor en de twee sacristieën.

De opening van de spoorlijn Dendermonde-Gent in 1837 bracht slechts later economische vooruitgang. In 1871 zorgde een metalen brug over de Schelde voor een sterke stimulans van het personen- en goederenverkeer van en naar Berlare. In 1880 werden het station, een goederenstation, een wisselspoor en een stationsplein aangelegd. Dit alles droeg bij tot de bloei van bestaande en nieuwe nijverheden.

In 1873 werd Schoonaarde afgesplitst van Wichelen en werd een zelfstandige gemeente. In 1976 fusioneerde de gemeente met Dendermonde.

Korte bespreking roerend erfgoed en orgel:

— Schilderkunst

- altaarstuk uit 1856 door Jozef Meganck (Aalst) met de voorstelling van de 'Opdracht van Jezus in de Tempel'.
- Kruisweg waarvan twee van de 14 staties van de hand van Frans Anseele (Gent).

— Beeldhouwwerk

- gepolychromeerde Calvarie, wellicht 19de-eeuws.

— Altaren

- hoofdaltaar: houten portiekaltaar, gemarmerd en gedeeltelijk verguld uit het tweede kwart van de 19de eeuw, bekroond met een gesculpteerde voorstelling van de Heilige Drievuldigheid en de gedaante van twee personen en de duif; het houten tabernakel is deels verguld en deels verzilverd.
- Zijaltaar in de zuidelijke zijbeuk: houten portiekaltaar, gemarmerd en verguld, uit het tweede kwart van de 19de eeuw, toegewijd aan het Sint-Jozef met in de attiek de Heilige Geest in de gedaante van een duif; in een nis van de portiek staat een beeld van Sint-

- Jozef met het Kind met onderaan een Jezusmonogram, vervaardigd door Mathias Zens.
- Zijaltaar in de noordelijke zijbeuk: houten portiekaltaar, gemarmerd en verguld, uit het tweede kwart van de 19de eeuw; toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw met in de attiek de Heilige Geest in de gedaante van een duif; in een nis van de portiek staat een beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën met onderaan een Mariamonogram, vervaardigd door Van der Beken (Geraardsbergen).
- Eiken preekstoel uit 1835 met panelen in grauwchildering met de voorstelling van de Vier Evangelisten en Christus Zaligmaker.
- Eiken biechtstoel uit de 19de eeuw, gedeeltelijk beschilderd met de voorstellingen van de Heilige Geest als een duif in een stralenkrans tussen twee engelenkopjes, en de bustes van Johannes de Doper en Maria Egyptica. Eiken biechtstoel uit de 19de eeuw, gedeeltelijk beschilderd met de voorstellingen van de Heilige Geest als een duif in een stralenkrans tussen twee engelenkopjes, en de bustes van de Heilige Petrus en Maria Magdalena. Twee eiken biechtstoelen uit de eerste helft van de 19de eeuw met de voorstelling van een wolk in een stralenkrans.
- Orgel op het doksaal van omstreeks 1850 dat vermoedelijk gebouwd werd door P.J. Vereecken (Mespelare-Gijzegem).
Het aantal Vereecken-orgels wordt op een zestigtal geschat. Het orgel in Schoonaarde is een van de oudste instrumenten en werd enkele jaren later door de bouwer zelf hersteld en vergroot. In 1926 werd het door de gebroeders Daem uit Appelsterre hersteld en verbeterd en in 1931 geëlektrificeerd. Het telt twee klavieren en 13 registers. Het is sinds 1980 beschermd als monument.
- Wit marmeren doopvont uit de 19de eeuw met een deksel in koper.

b) Architecturale aspecten

De kerk van Schoonaarde is een driebeukige zaalkerk (pseudo-basiliek), onder één groot zadeldak bedekt met leien. Het oorspronkelijk ontwerp van architect Beeckman voorzag een zuiver rechthoekig grondplan met monumentale voorgevel in neoklassieke stijl.

Qua aanleg was het gebouw geïnspireerd op een Romeinse basiliek, hoewel de kerk geen basilicale opstand kreeg, maar de zijbeuken en het schip afgedekt werden door een groot zadeldak met leien. De toevoeging van een klein absidiaal, afgerond koor, geflankeerd door lage sacristieën en een vierkante klokkentoren (koortoren), bezorgt de kerk een aparte stijl. De tegen het koor opgerichte toren heeft een vierkant grondplan dat naar boven toe versmalt. In deze in 1962 ingekorte, vrijstaande toren hangen twee klokken die tot in 1974 nog met de hand werden geluid.

Het gebouw werd opgetrokken uit baksteen op kalkzandstenen plint en hoekblokken in de voorgevel. Indrukwekkende voorgevel bekroond door een zware houten kroonlijst met S-vormige consoles en een groot driehoekig fronton; kroonlijst en fronton zijn groen geschilderd. De volledige voorgevel is bepleisterd en bevat nog sporen van een rode beschildering met witte voegen. Symmetrisch opgebouwde gevel geleed door pilasters met Dorisch kapiteel. Centrale rondboogvormige toegangspoort, geflankeerd door twee rondboogvormige muurnissen waartegen een grafmonument in arduin is opgesteld. Bovenaan in de traveeën zijn er rechthoekige muurnissen ter verlevendiging van de gevel. Fronton met twee ingeschreven halfronde cirkels en bekronend klein gesmeed ijzeren kruis.

Zijbeuken van vijf traveeën met grote rondboogvormige vensteropeningen. Het gevelvlak wordt doorbroken door drie horizontale banden, namelijk een afgeschuinde plint en een druiplijst onder de ramen in natuursteen en een wit geschilderde vlakke kroonlijst. Tegen de noordelijke zijbeuk bevindt zich een restant van een Calvarieberg op een imitatie rotsstructuur in een spitsboogvormige omlijsting met ranke zuiltjes in aardewerk als onderdeel van een luifel. Naar verluidt werd de fel beschadigde Calvarie in 1998 door de kerkfabriek verwijderd om gerestaureerd te worden.

Koor met twee rondboogvormige vensters geheel ingesloten door de sacristieën en de toren. Kleine bergruimte in de noordoostelijke oksel. Tegen de buitengevel van de noordelijke sacristie zijn drie

neogotische grafmonumenten in arduin geplaatst.

Zijgevels met ronde oculus in kalkstenen omlijsting, grote rondboogvormige blindnis in de achtergevel. Hoogste torengleding met aan de vier zijden rechthoekige muurnissen met gekoppelde rondboogvormige galmgaten en bekronend leien tentdak met gesmeed ijzeren torenkruis.

Interieur

Het kerkinterieur is homogeen en helder van karakter. De zijbeuken worden van het schip gescheiden door zuilen met Dorisch kapiteel op een achthoekige sokkel. Schip en koor kregen een bepleisterd en beschilderd houten tongewelf, de zijbeuken een vlakke zoldering.

De wanden van de zijbeuken worden geritmeerd door pilasters. Tochtportaal met halfronde vorm met aan weerszijden van de rondboogvormige doorgang drie zuilen met Ionische kapitelen. Het portaal, tevens doksaal, wordt bekroond door een sobere geprofileerde kroonlijst met een tandlijst en er bovenop een balustrade en het orgel. Koor geritmeerd door gecanneleerde pilasters met Korinthische kapitelen die een rijker gedecoreerde kroonlijst dragen. Het gehele kerkinterieur is bepleisterd en in verschillende tinten wit geschilderd. Vloer met vierkante tegels in zwarte steen van Basècles. Achteraan in de noordelijke zijbeuk, naast het portaal, is er een kleine doopplaats, afgeschermd met een gesmeed ijzeren traliewerk. Eiken balustrade uit de 19de eeuw op het doksaal. De kerk telt twaalf rondboogvensters voorzien van glas-in-loodramen, acht vensters met figuratieve voorstellingen met een christelijke iconografie en vier vensters met geometrische motieven en een rondlopende fries met siervazen. Figuratieve ramen met gelijkaardige fries en het centrale tafereel bevat in een neorenaissance omlijsting. Sommige glasramen bevatten een opschrift van de schenker of een datumopschrift. Ze werden alle ontworpen en vervaardigd door glazenier Achille Vandooren (Gent) tussen 1921 en 1927.

Voorzieningen

Ten zuidoosten van het hoogaltaar geeft een deur toegang tot de eigenlijke sacristie daar komt de waterleiding binnen, die echter niet verder vertakt is. De zuidwestelijke sacristie doet dienst als berglokaal, tevens stookplaats en verleent toegang tot de toren.

Er is een eenvoudige geluidsversterkingsinstallatie, voor de micro's aan beide lezenaars en het altaar. Er kan eveneens muziek afgespeeld worden. In de kerk hangen op regelmatige afstanden luidsprekers die ruim voldoende zijn om verstaanbaarheid te garanderen.

Er is geen keuken, noch sanitair aanwezig in de kerk zelf.

Inzake toegankelijkheid voor andersvaliden stelt zich een probleem. Er zijn 5 treden bij het binnenkomen van het kerkportaal. Het portaal zelf en de kerkdeuren zijn voldoende breed voor rolstoelen maar er is geen hellend vlak voorzien bij de inkom. Een constructie aan de hoofdingang voor een hellend vlak is niet evident aangezien er amper ruimte beschikbaar is door haar ligging aan de gewestweg N416.

Biodiversiteit

Het meest recente verslag van Monumentenwacht duidt op de aanwezigheid van aangepaste doorgangen voor vleermuizen in de gevels. Tevens zijn er openingen ter hoogte van de schiplijsten (aanzet gewelf) langs waar vleermuizen het interieur in kunnen. De toegangen voor de vleermuizen werden destijds besproken met Regionaal Landschap Schelde-Durme (18/12/2017) om van het kerkgebouw een vleermuisvriendelijke inrichting te maken. Echter werden er bij de inspectie door Monumentenwacht geen zaken vastgesteld die kunnen wijzen op effectieve aanwezigheid van vleermuizen. Vermoedelijk zijn ze door de recente restauratiewerken tijdelijk (?) verhuisd.

c) Bouwfysische toestand

De oorspronkelijke toren werd in 1964 afgebroken (wegens instortingsgevaar). Nadat de hoge torenspits en bovenste verdieping afgebroken was, duurde het tot 1980 alvorens de restant van de

toren werd afgewerkt met een nieuwe korte torenspits.

Sinds 2002 merkte de driejaarlijkse bouwkundige inspectie van Monumentenzorg op dat bepaalde onderhoudswerken zich 'stilaan' opdringen. In de looptijd van het Kerkenbeleidsplan 2017 werd de kerk volledig gerestaureerd, waardoor het gebouw zich nu in perfecte conditie bevindt. Ook de verwarmingsinstallatie werd aangepakt en gemoderniseerd, net als de geluidsinstallatie.

In het algemeen kan gesteld worden dat de bouwfysische toestand van de buitenkant van de kerk behoorlijk en probleemvrij is.

Het meest recente verslag van Monumentenwacht dd. mei 2023 geeft samengevat het volgende weer:

Bouwfysische toestand	Onze-Lieve-Vrouw van zeven weeën en Sint-Jozefkerk					
	gehele object	dak	dakwaterafvoer	kapconstructie en zolder	draagstructuur en overspanning	schrijnwerk en beglazing
bouwfysische toestand	uitstekend	goed	uitstekend	goed	goed	goed
onderhoud	uitstekend	goed	goed	goed	goed	goed
risico op gevolgschade	geen	geen	geen	geen	geen	geen
	afwerking en inrichting	technische installatie	site en omgeving			
bouwfysische toestand	goed	goed	goed			
onderhoud	goed	goed	redelijk			
risico op gevolgschade	geen	geen	weinig			

Toelichting:

Het blijft noodzakelijk courant onderhoud uit te voeren;

De natuurleien vragen regelmatig onderhoud. Het is nodig de platte daken en goten regelmatig te reinigen;

het is noodzakelijk de afwerkklagen van het schrijnwerk in goede conditie te houden. De aansluitingen van de glas-in-loodramen dienen plaatselijk bijgewerkt te worden.

De inrichting/afwerking van de sacristieën dient nog te gebeuren.

Het is noodzakelijk de begroeiingen rond de kerk regelmatig te onderhouden en in te nemen.

OVERZICHT VAN DE ADVIEZEN 40153-2023-B Onze-Lieve-Vrouw van 7 Weeden en Sint-Jozefkerk 9200_SCHOONMAARDE																		
code	rubriek element materiaal verkort advies	eenheid	indicatieve hoeveelheid	frequentie	uite voeren door	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
1. Administratie																		
A202/01	Contacteer het agentschap Onroerend Erfgoed indien u weten wilt of u een beschermd erfgoed.	n.l.b.	-	3x	Beheerder													
A202/02	Hou een logboek bij van onderhoud- en restauratiewerken.	n.l.b.	-	perm.	Beheerder	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
A202/03	Contacteer Monumentenwacht voor een bouwkundige inspectie/advies.	n.l.b.	-	4x	Beheerder Monumentenwacht						x							
2. Periodiek onderhoud																		
A202/04	Voor periodiek onderhoud uit een de dakbedekking met leien.	n.l.b.	-	2x	Dakwerker	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
A202/05	Reinig periodiek de goten en de plaats dakpan.	n.l.b.	-	2x/3x	Beheerder Onderhoudploeg	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
A202/06	Voor periodiek onderhoud uit een metselen buitenmuren en lichtbakken.	n.l.b.	-	7x	Schilder								x					
A202/07	Voor periodiek onderhoud uit een houten buitenmuren.	n.l.b.	-	7x	Beheerder Schilder								x					
A202/08	Voor regelmatig onderhoud uit een luifokken en lichtkozak.	n.l.b.	-	1x	Specialist	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
A202/09	Sicaf regelmatig de omstande bomen.	n.l.b.	-	2x	Tuinmeester	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
3. Werken																		
A202/10	Verbeter op plaatsen de aansluiting tussen het glas-in-lood en het muurwerk/dorpels.	n.l.b.	-	3x	Specialist	x												
5. Weldige - Milieu - Duurzameheid																		
A202/11	Hou rekening met de aanwezigheid van vleermuizen.	n.l.b.	-	perm.	Beheerder Specialist	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
A202/12	Laat de werking van de vliesbevestiging controleren door een erkende firma en herstel waar nodig.	n.l.b.	-	5x	Dakwerker Erkend controleorganisatie Specialist						x							
6. Op te volgen																		
A202/13	Volg de toestand van de Calvaris op.	n.l.b.	-	4x	Beheerder Monumentenwacht						x							
A202/14	Volg de toestand van de grafstenen aan de noordoostelijke zijde op.	n.l.b.	-	4x	Beheerder Monumentenwacht						x							
A202/15	Behandel of volg de houtboende insecten in de doldastrap op.	n.l.b.	-	3x	Beestjor houtboende insecten				x									
n.l.b.: naar te bespannen; et: elk; ur: uur; m: meter; m*: verlaats meter; m*: kubieke meter; m*: verlaats doormeter; dms: kubieke doormeter; 1x: éénmalig; 2x: twee maal per jaar; 3x: om de drie jaar; perm.: permanent; 40p: com over gabo																		
Bewel Monumentenwacht de informatie voor de (inspectie)rapport met de groene zorg samenvalt, zijn de adressen en nummers vermeld in dit rapport beter indicatief, gaven informatie niet verantwoordelijk voor fouten of weglaten en is niet aansprakelijk voor enige directe, indirecte, gevolgs- of incidentele schade die voortvloeit uit het gebruik van dit document (art. 17 van de voorwaarden voor dienstverlening)																		

2.10.3 SITUERING VAN HET GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

De kerk staat centraal in het dorp, pal aan de N416 gewestweg (Schoonaardebaan). De pleinruimte naast de kerk samen met het kruispunt wordt sterkbepaald door de verkeerstromen oost-west van Dendermonde naar Wetteren en noord-zuid via de Scheldebrug naar Berlare, en via Moleneinde ook richting Gijzegem en Aalst.

Vlakbij is er het parochiaal ontmoetingscentrum, waar verenigingen terecht kunnen en waar particulieren feestelijkheden kunnen houden. Achter kerk en pastorie bevindt zich het kerkhof. De kerktoren is niet verlicht. De klokken luiden om het (half)uur en specifiek bij kerkdiensten en sterfgevallen. De klokken worden automatisch aangestuurd door een 'clock-o-matic' centrale.

Mobiliteitsontsluiting:

- De kerk is centraal gelegen in het bebouwd weefsel van het Schoonaarde, waardoor het vlot bereikbaar is voor de in de nabijheid wonende gelovigen te voet of met de fiets.
- De bereikbaarheid van de kerk via het openbaar vervoer is goed. Via de gewestweg lopen er reguliere buslijnen met halte nabij de kerk.
- Er is op 350 meter het hoppinpunt 'Schoonaarde station' met 2 bushaltes, deelwagen, parking personen met een beperkingen, enz.
- De autobereikbaarheid van de kerk is zeer goed langs de N416 gewestweg. Aanpalend aan het kerkgebouw is er een pleinruimte met gratis parkeerplaatsen ($\pm$ 20 pp.) Er is ook beperkt ruimte tot gratis autoparkeren in de straten rond de kerk.

2.10.4 BESCHRIJVING VAN HET ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

De kerk wordt nu zeer beperkt gebruikt. Op de eerste dinsdagavond van de maand is er om 18.30 uur een eucharistieviering. Er zijn uitvaarten en huwelijken en bij speciale gelegenheden is er ook op zondagvoormiddag om 9.30 uur een eucharistieviering.

Aanvragen vanwege socio-culturele organisaties om de kerk voor een nevenfunctie te gebruiken, worden door de kerkraad positief beantwoord. Zo gaan er tentoonstellingen en activiteiten van serviceclubs door.

Er gaan geen religieuze activiteiten door van andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen.

2.10.5 TOEKOMSTVISIE EN PLAN VAN AANPAK TOEKOMSTIGE FUNCTIE

a) Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en functie

Vanaf 1 september 2027 voorziet het 'Pastoraal beleidsplan van de Nieuwe Parochie Dendermonde' dat de wekelijkse eucharistievieringen geconcentreerd worden in Dendermonde-centrum. Intussen zal het aangegeven ontwerpend onderzoek de mogelijkheden tot nevenbestemmingen/herbestemming voor het kerkgebouw onderzoeken. Daaruit moet blijken wat het toekomstperspectief voor het kerkgebouw zal worden. De kerk blijft een religieuze gelegenheidskerk.

Hierbij enkele aanvullingen en bedenkingen.

Nadenken over mogelijke nevenbestemmingen voor het kerkgebouw blijft een werk voor de nabije toekomst. Vanuit verleden en huidige situatie bestaat op dit terrein, slechts een uiterst beperkte traditie. Er zullen, om nevenbestemmingen mogelijk te maken, eveneens investeringen aan interieur en voorzieningen dienen gepland. Sanitair en mogelijkheden voor een kitchenette moeten onderzocht en gebouwd worden. Integreren van de oude pastorie in deze functies kan overwogen worden. Een verdere integratie van de huidige eerder aftandse parochiezaal dient eveneens geëvalueerd te worden.

Nieuwe, plaatsgebonden activiteiten moeten een belangrijke stimulans vormen om dit aparte kerkgebouw een verdere en gedragen maatschappelijke functie te geven.

Dit vergt een denkproces met zoveel mogelijk betrokken mensen en instanties. Mogelijke ideeën zullen uit dit denkproces ontstaan, bijvoorbeeld aanschouwelijke voorstelling van de 'beperkte' geschiedenis van de parochie en van de zelfstandige gemeente Schoonaarde, met haar folklore, oude verenigingen enz.

b) Plan van aanpak

Het aangegeven ontwerpend onderzoek zal de mogelijkheden tot nevenbestemmingen/herbestemming voor het kerkgebouw onderzoeken. Dit dient via een participatief traject te gebeuren, waarbij naast de lokale geloofsgemeenschap (kerkraad, deken, parochiale verenigingen) ook de bredere lokale gemeenschap en stadsbestuur worden betrokken, i.f.v. het bekomen van een breed lokaal maatschappelijk draagvlak.

Daaruit moet blijken wat het toekomstperspectief voor het kerkgebouw zal worden.

2.11. Kerk Sint-Margareta in Grembergen

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.11.1 IDENTIFICATIE

Naam: Sint-Margriet – Sint-Margareta

Geografische ligging:

Dr. Haekstraat z.n., 9200 Dendermonde

Provincie: Oost-Vlaanderen

Kadastrale gegevens: Sectie A Dendermonde 4de afd. Grembergen, perc.nr. 0354A

Opp. 800 m²; Kl: 3.054 euro; Plan-bestemming: woongebied

Plaats in kerkelijke structuur:

Bisdom: Gent; dekenaat: Dendermonde, Heilige Elisabethparochie, parochie: St.-Margareta

Statuut binnen het pastoraal beleidsplan:

Behoud van de eredienstfunctie met behoud van de zondagsdienst tot 31/8/2027, daarna gelegenheidskerk

Eigendom: Stadsbestuur Dendermonde, Fr. Courtensstraat 11, 9200 Dendermonde

Beheer: Kerkfabriek St.-Margareta ERD O.Nr. BE0850327833 /BE0211462275

Gentsesteenweg 44, 9200 Dendermonde

Bescherming(en):

2.11.2 BESCHRIJVING

a) Cultuurhistorische waarde

De parochie Grembergen maakte aanvankelijk deel uit van het geestelijk grondgebied van Zele, waarvan het patronaatsrecht door een gift van Karel de Grote, tussen 802 en 805, werd uitgeoefend door de abdi van Werden, in Westfalen. Monniken uit Werden stichtten een kloosterkerk in Zele, van waaruit de evangelisatie in de streek begon. Op het einde van de 11de of het begin van de 12de eeuw werd in Grembergen een kerk opgericht, in de wijk Zand (nabij de stad Dendermonde), die afhankelijk was van de moederkerk Zele. Wanneer Grembergen een zelfstandige parochie werd is nog niet met zekerheid uitgemaakt. Door tussenkomst van de bisschop van Doornik werd het grondgebied tussen Schelde en Durme, samen met de kapel van Grembergen in 1183 aan de abdi van Sint-Baafs geschonken. In 1194 echter werd de schenking door bisschop Stephanus van Doornik herroepen en bevestigde hij dat de abdi van Werden het eigendomsrecht had van de kerk van Zele, de kapel van Grembergen en al de erbij horende inkomsten. Vijf jaar later, in 1199, werd de teruggave aan de abdi van Werden bekrachtigd door Paus Innocentius III.

In de Geuzentijd werden de kerk en pastorie grotendeels verwoest. Zo verbleef de toenmalige pastoor in 1597 in Dendermonde, vanwaar hij zich bezighield met de heropbouw van de kerk. De herstelde kerk werd in 1599 ingezegend door Monseigneur Damantio. Uit een document van 1623 blijkt dat het kerkhof rond de kerk lag en door een muur omheind was. Omstreeks 1660 was er reeds sprake van een nieuw op te richten kerk omdat de oude romaanse kerk vermoedelijk stabiliteitsproblemen vertoonde. Men keek daarbij ook uit naar een veiliger plaats en zo werd de hofstede "De Coole", eigendom van juffrouw Barbara Staes, aangekocht. Deze hoeve was gelegen op de plaats van de huidige kerk. In 1679 vaardigde de militaire overheid het bevel uit om de oude kerk af te breken omdat ze hinderlijk was voor de verdediging van de stad Dendermonde. Zover kwam het echter niet, hoewel de oude kerkhofmuur wel gesloopt werd.

Door haar ligging op de linkeroever van de Schelde, heeft de gemeente Grembergen eeuwenlang veel te lijden gehad onder aanvallen en belegeringen tegenover de strategisch belangrijke vestingstad Dendermonde aan de andere zijde van de Schelde.

Tijdens een tien dagen durend bombardement van Dendermonde door de Franse troepen van Lodewijk XIV werd het kerkgebouw in 1706 zo zwaar door artillerievuur beschadigd, dat ze nog nauwelijks voor de eredienst bruikbaar was.

Op 13 december 1709 kregen het gemeente- en het kerkbestuur van koning Filips V de toelating een nieuwe kerk te bouwen. De geestelijken en het gemeentebestuur achtten het niet raadzaam een nieuwe kerk op dezelfde plaats herop te bouwen uit angst voor nieuwe aanvallen. Er werd beslist de nieuwe kerk in het midden van de gemeente - buiten het bereik van het kanon - "buyten de scheute van het canon" op te richten, nl. op de plaats van de gewezen hoeve 'De Coole'.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Dendermonde en Grembergen met voorstelling van de beschieting van de kerk in 1706 tijdens het beleg van Dendermonde, pentekening, ca. 1709 (RAG, Bisdom Gent, Grembergen, B 2880, Dauwe Ic. 44), repro.

Gezien de goede contacten tussen de parochie en de Dendermondse Augustijnen, is het niet onmogelijk dat de oorspronkelijke kerk werd ontworpen door Jan-Baptist Vrijeels (Gent 1646-1719), monnik in het Dendermondse Augustijnenklooster. De kerk werd opgetrokken door de Gentse meestermetzers Gillis Broeckaert, Pieter Hertschap en Philips De Wilde. Ze telde één beuk, een koor, twee zijkapellen en een toren en werd deels opgetrokken met recuperatiemateriaal van de gesloopte kerk. Op 16 november 1710 werd de kerk toegewijd aan Sint-Margriet en Sint-Elooi en ingewijd door Monseigneur Philippus-Erard van der Noot (1638-1730), bisschop van Gent.

Het broederschap van Sint-Elooi werd in 1715 opgericht en ontstond na een grote veeplaag waarbij heel wat staldieren het leven lieten. De statuten van het broederschap werden door de toenmalige bisschop van Gent goedgekeurd. Het broederschap stond in voor de inrichting van de jaarlijkse processie.

Door de sterke aangroei van de bevolking was de kerk in 1846 te klein geworden. Naar de plannen van stadsarchitect Johan Beeckman, vergrootten in 1846-1848 de Dendermondse aannemers Gebroeders Michiels de kerk, waarbij het kerkhof werd afgeschaft. Zij braken de zijkapellen af en vervingen ze door twee ruime zijbeuken, waarbij ook de voorgevel deels werd vernieuwd. Op 2 januari 1850 werd de vernieuwde kerk ingezegend. Toen werd ook de begraafplaats op het Grootzand (het huidige sportplein) ingewijd, terwijl de grond van het oude kerkhof, rondom de kerk, bij de tuin van de pastorie gevoegd werd.

In 1871 vond een openbare aanbesteding plaats voor de verhoging van de kerktoren. Waarom er in 1873 een nieuwe aanbesteding volgde en wanneer of door wie de werken werden uitgevoerd is tot op heden nog niet achterhaald.

b) Architecturale aspecten

De huidige driebeukige, noord-zuid georiënteerde en tussen de Smidsestraat en de dr. Haekstraat gelegen Sint-Margaretakerk, werd uitgevoerd in een late, sobere barokstijl, neigend naar het classicisme. In 1846 werd ze in dezelfde stijl vergroot. De Boomse baksteen waarin de kerk is opgetrokken contrasteert mooi met de witte kalkzandsteen van de plinten, pilasters, vensteromlijstingen en andere architecturale en decoratieve elementen.

De voorgevel is symmetrisch opgebouwd en bevat drie rondboogvormige deuropeningen in een rechthoekige natuurstenen omlijsting. Toegangen in het schip en de zijbeuken. In de voorgevel van de zijbeuken zijn er grote ronde roosvensters en boven de deur in het schip bevindt zich een groot steekboogvormig venster. Het schip wordt bekroond met een halsgevel met een driehoekig fronton en twee vaasvormige decoratieve elementen. Vlak achter het fronton is een klein smeedijzeren kruis geplaatst. De gevel wordt geritmeerd door zes pilasters met eenvoudige geprofileerde kapitelen.

De zijbeuken (1846-1848), worden verlicht door vijf steekboogvormige ramen met een omlijsting en druiplijst van kalkzandsteen. De traveeën zijn van elkaar gescheiden door natuurstenen pilasters. Het schip en de zijbeuken worden afgedekt met afzonderlijke leien zadeldaken.

Aan de noordzijde is er een vijfzijdig koor met aan beide zijden een grote steekboogvormige vensteropening. Het koor wordt ingesloten door twee laterale bouwsels en een vierkante klokkentoren.

De klokkentoren is tegen de achterwand van het koor aangebouwd.

Van deze klokkentoren wordt het verticalisme beklemtoond door massieve hoekpilasters van kalkzandsteen. De toren wordt, door middel van horizontale druiplijsten, in drie geledingen verdeeld. De hoogste verdieping is iets smaller dan de basis. Op de benedenverdieping is er alleen een steekboogvormig venster in de achtergevel, maar hogerop wordt de toren langs de vier zijden verlicht. In de klokkenstoel zijn houten galmborden in de muuropeningen aangebracht.

Op de vier zijden zit een rond torenuurwerk. De toren wordt bekroond door een klokvormig leien dak met een dubbele peervormige spits met kleine dakkapellen en een smeedijzeren torenkruis. In de torenkamer hangen de Sint-Margaretaklok en de Sint-Eligiusklok, in 1947 gegoten door M. Michiels Jr. (Doornik) en op 29 februari 1948 gewijd door kanunnik Fr. Steels. Ze vervangen de exemplaren

die in 1943-1944 door de Duitse bezetter werden geroofd.

Vanop de eerste verdieping van de toren heeft men, via een verbinding, toegang tot het middengewelf. Aan beide kanten in het middendak heeft men, via luiken in het dak en in de zijdaken, toegang tot de zijgewelven.

De noordelijke sacristie heeft een nagenoeg vierkant grondplan en bevat één steekboogvormige vensteropening met een druiplijst. De vlakke plint, hoekpilasters en kroonlijst zijn gecementeerd. De zuidelijke sacristie is rechthoekig en omvat drie steekboogvormige vensters in een vlakke arduinen omlijsting. De vlakke plint, hoekpilasters en kroonlijst zijn opgebouwd in kalkzandsteenblokken. Tussen deze sacristie en de zijbeuk bevindt zich nog een klein bijgebouw in baksteen op een natuurstenen plint en een eenvoudige rechthoekige deuropening. Achter de zuidelijke sacristie staat een Christusbeeld.

Interieur

De kerk vormt binnenin één grote ruimte, bestaande uit de middenbeuk en de twee zijbeuken.

Binnenin wordt het schip van de zijbeuken gescheiden door telkens vijf ronde zuilen met een eenvoudige geprofileerde basis en dito kapiteel. De zuilen staan op octogonale sokkels in blauwe hardsteen.

Volgens recent onderzoek waren alle zuilen en pilasters deels marmerkleurig beschilderd en deels (overeenkomstig de muren) met geometrische en geometrisch florale motieven.

Het kerkinterieur was aanvankelijk versierd met muurschilderingen, volgens De Potter en Broeckaert geschilderd door een zekere Beeckman uit Dendermonde. Mogelijk betreft het hier J.-B. Beeckman, stadsbouwmeester van Dendermonde. In 1927 werden de muurschilderingen hersteld, maar in 1954 overschilderd in het wit met enkele goudkleurige accenten.

Er bestaan plannen om deze beschilderingen terug bloot te leggen.

De wanden van de zijbeuken worden geritmeerd door pilasters. Het schip en zijbeuken zijn overwelfd met gordelbogen en kruisribgewelven. De bogen in de langsrichting van het schip zijn versierd met cassetten, terwijl de bogen in de dwarsrichting een rijkere versiering met gestileerde, florale motieven hebben.

Er zijn geen afzonderlijke kapellen. Naast het hoogkoor staan nog twee bijgebouwen: één wordt gebruikt als sacristie met aanpalende bergruimte, het andere is ingericht als winterkapel.

De vloer van de kerk is bekleed met witte en zwarte marmeren tegels in een geometrisch patroon. Tochtportaal en balustrade op het doksaal in gemarmerd en geschilderd hout, vervaardigd door J. Beeckman in 1854. Deur onder het doksaal in eik uit 1854 met de geschilderde voorstelling van de Aanbidding van de Heilige Eucharistie. Buitendeur uit 1709. Deur van de doopkapel in eik uit 1854 met de geschilderde voorstelling van de Heilige Geest in de gedaante van een duif boven een doopvont tussen twee engeltjes.

De vensters in de zijbeuken werden, samen met de twee glasramen in het koor, afwisselend gevuld met geometrische motieven, met een rondlopende omlijsting met veelkleurige bloemen en bladwerk. Boven de zijdeuren in de voorgevel zijn er gelijkaardige roosvensters. Naast de zijaltaren realiseerde de Antwerpse glazenier Eugène Yoors in 1937 twee figuratieve glasramen van het Heilig Hart van Jezus in een stralenkrans op een achtergrond van vuurrode vlammen en onderaan het opschrift D.D. FAM. DE WAEPENAERT en het Heilig Hart van Maria in een gele en rode stralenkrans met onderaan het opschrift D.D. PARYS PAST.

Gebruik

De kerk biedt ruimte aan 400 personen (= aantal stoelen) in middenbeuk en zijbeuken.

De toren is moeilijk toegankelijk door de smalle snelle draaiende stenen trap uit 1709. Om hogerop in de toren te geraken moet men heel steile ladders beklimmen. De klokken bevinden zich op de tweede verdieping, de vier uurwerken op de derde.

Voorzieningen

De kerk wordt verwarmd met warme lucht via roosters in de vloer en werkt op aardgas.

De geluidsinstallatie werd volledig vernieuwd in 2009 en omvat :

- twee zwanenhalsmicro's (altaar en lezenaar)
- drie draagbare micro's, die ook op een statief (twee) kunnen worden geplaatst
- geluidsboxen
- mediaplayer,
- cd-speler op doksaal aangesloten op geluidsboxen in de kerk.

De kerk wordt verlicht met halogeenlampen – in het interieur dossier is de vernieuwing van de elektrische installatie en de verlichting voorzien.

Er is één wc beschikbaar in de bergingsruimte, alsmede een lavabo met warm en koud water, er is geen keuken.

De kerk is volledig toegankelijk voor personen met een beperking; er zijn geen drempels aan de ingang.

Biodiversiteit

Het inspectieverslag van het Regionaal Landschap Schelde-Durme dd. 18/12/2017 geeft aan dat tijdens de inspectie uitwerpselen werden teruggevonden ter hoogte van zolder en toren dewelke afkomstig zouden zijn van de Grootoorvleermuis (*Plecotus spec.* en *Plecotus auritus*). In de toren werden enkele openingen gevonden waar vleermuizen binnen en buiten kunnen geraken. De zijbeuken zijn helemaal dicht.

Het bouwkundig verslag van Monumentenwacht dd. mei 2025 geeft aan dat er kauwen huizen in de toren.

c) Bouwfysische toestand

Tussen 1987 en 1996 onderging de kerk een volledige restauratie in verschillende fasen, naar de plannen van ir.-arch. Octaaf Van Severen: voorgevel, zijgevels, toren. In 2011 werden de daken van de middenbeuk en zijbeuken gerestaureerd naar plannen van ir. Luc Van Severen.

Het dossier betreffende de interieurwerken (schilderwerken en elektriciteit, goedgekeurd op de Kerkraad van 6 oktober 2013) waarvoor het ingediend dossier goedgekeurd werd (17 november 2014), wacht op betoelaging.

Het dossier betreffende het herstel van de torenspits (leien en houtwerk, goedgekeurd op de Kerkraad van 13 januari 2017) werd eveneens goedgekeurd (1 februari 2019) en wacht op betoelaging.

Het orgel werd gerestaureerd in 2000-2001 en is sedertdien goed onderhouden.

Het meest recente verslag van Monumentenwacht dateert van mei 2025 en geeft samengevat het volgende weer:

Bouwfysische toestand	Sint-Margaretakerk					
	gehele object	dak	dakwaterafvoer	kapconstructie en zolder	draagstructuur en overspanning	schrijnwerk en beglazing
bouwfysische toestand	redelijk	matig	redelijk	redelijk	goed	goed
onderhoud	redelijk	matig	redelijk	redelijk	goed	goed
risico op gevolgschade	aanzienlijk	hoog	weinig	aanzienlijk	weinig	weinig

Toelichting

De kerk is algemeen in vrij goede staat en is goed toegankelijk voor inspectie. De toestand van de toren vereist echter werken, de constructie loopt risico op gevolgschade.

De meeste daken zijn in zeer goede staat. De conditiescore heeft hier vooral betrekking op het dak van de toren en de zuidelijke sacristie. Deze daken verkeren in slechte toestand en er is een groot risico op gevolgschade.

De meeste goten waren bij inspectie in goede staat. 2 lekken werden gedicht. De gootbekleding van de sacristie wordt op termijn best vernieuwd.

De kapconstructie van het schip en de zijbeuken verkeert in goede staat. Plaatselijk zijn sporen van oude aantasting door houtborende insecten of waterinsijpeling. De kapconstructie van de toren is moeilijk toegankelijk en loopt momenteel risico op schade door de slechte staat van het dak van de

toren.

De gevels zijn algemeen in goede staat. Enkele kleine werken zijn nodig om de toestand zo te houden.

2.11.3 SITUERING VAN HET GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

De kerk ligt in het centrum van de deelgemeente Grembergen en is de enige kerk op het grondgebied Grembergen. Ze ligt aan de splitsing van de dr. Haekstraat en de Smidsestraat.

De kerktoren is niet verlicht. De vier ronde uurwerken zijn wel verlicht.

Het luiden van de klokken is geautomatiseerd – de klokken kunnen op afstand bediend worden via GSM. Deze automatisatie wordt onderhouden door de firma Clock-o-Matic

Mobiliteitsontsluiting:

- De kerk is centraal gelegen aan de N470 gewestweg, in het bebouwd weefsel van Grembergen, waardoor het vlot bereikbaar is voor de in de nabijheid wonende gelovigen te voet of met de fiets.
- De bereikbaarheid van de kerk via het openbaar vervoer is goed. Via de gewestweg lopen er reguliere buslijnen met halte nabij de kerk.
- Aan de kerk bevindt zich ook het hoppinpunt 'Grembergen Dorp' met 2 bushaltes, elektrische deelfietsen, deelwagens, parking personen met een beperkingen, enz.
- De autobereikbaarheid van de kerk is zeer goed langs de N416 gewestweg. Aanpalend aan het kerkgebouw is er een pleinruimte (± 15 pp.) en in Ganzegavers (± 25 pp) met gratis parkeerplaatsen. Daarnaast is er ook ruimte tot gratis autoparkeren in de straten verder rond de kerk.

Rechtover de kerk staan appartementen voor senioren, op de vroegere locatie van het Sint-Antoniusgesticht van de zusters Kindsheid Jesu. Daarachter ligt het WZC Sint-Antonius.

Er zijn in de onmiddellijke omgeving twee lagere scholen gevestigd: de vrije lagere school en de gemeenteschool.

2.11.4 BESCHRIJVING VAN HET ACTUEEL GEBRUIK EN DE ACTUELE FUNCTIE

De kerk wordt hoofdzakelijk gebruikt in het kader van haar religieuze bestemming. Tijdens het weekend is er tot 31/8/2027 een eucharistieviering op zaterdagavond 18.30u. Om de twee weken is er op maandagnamiddag aanbidding in de winterkapel.

Tijdens de week hebben er de begrafenisplaatsen (in 2024: 29) en huwelijken (in 2024: 1). In de loop van het jaar vinden er schoolmissen plaats.

Er zijn ook afzonderlijke vieringen voor enkele sociale bewegingen (OKRA, SAMANA).

Elke derde zaterdag van de maand wordt er gedoopt in onze kerk, meestal gemeenschappelijk, tot 4 kindjes per viering (in 2024: 28 dopelingen).

In de kerk hebben verschillende catechesebijeenkomsten plaats.

Elke week is er repetitie van het zangkoor.

Daarnaast wordt het kerkgebouw eveneens voor culturele doeleinden aangewend.

De kerk wordt ter beschikking gesteld voor concerten (koren, harmonie, orkesten...).

Ze wordt geregeld opgenomen in de programmatie van CC Belgica Dendermonde.

Het 'Orgelcomité Dendermonde' organiseert geregeld orgelconcerten.

Het beschermd orgel kan ook gebruikt worden door de leerlingen van de Stedelijke Academie voor woord, zang en dans.

In totaal wordt de kerk voor deze evenementen 8 tot 10 keer per jaar gebruikt.

Elke eerste zondag viert de 'Filipijnse gemeenschap – Sacred Heart of Jesus' eucharistie in de kerk.

2.11.5 TOEKOMSTVISIE EN PLAN VAN AANPAK TOEKOMSTIG GEBRUIK

a) Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en functie

Vanaf 1 september 2027 voorziet het 'Pastoraal beleidsplan van de Nieuwe Parochie Dendermonde' dat de wekelijkse eucharistievieringen geconcentreerd worden in Dendermonde-centrum. Intussen zal het aangegeven ontwerpend onderzoek de mogelijkheden tot nevenbestemmingen/herbestemming voor het kerkgebouw onderzoeken. Daaruit moet blijken wat het toekomstperspectief voor het kerkgebouw zal worden. Voorlopig blijft de kerk een religieuze gelegenheidskerk.

b) Plan van aanpak

Het aangegeven ontwerpend onderzoek zal de mogelijkheden tot herbestemming/nevenbestemmingen voor het kerkgebouw onderzoeken. Dit dient via een participatief traject te gebeuren, waarbij naast de lokale geloofsgemeenschap (kerkraad, deken, parochiale verenigingen) ook de bredere lokale gemeenschap en stadsbestuur worden betrokken, i.f.v. het bekomen van een breed lokaal maatschappelijk draagvlak.

Daaruit moet blijken wat het toekomstperspectief voor het kerkgebouw zal worden.

Waar mogelijk zal, in samenwerking met alle betrokken instanties, gestreefd worden naar een verdere optimalisering van een gepast gebruik van de kerk voor de eredienst en voor culturele en educatieve doeleinden.

3. KERKENBELEIDSPLAN 2026-2031 - TOEKOMSTVISIE

3.1. Toekomstvisie stad

De stad verwijst naar de toekomstvisies die in deel 2 per kerk zijn opgenomen. Deze visies weerspiegelen telkens het standpunt van de betrokken kerkfabriek en vormen dus niet noodzakelijk een gedeelde visie met de stad.

Vooraleer dieper in te gaan op de gezamenlijke toekomstvisie van de stad, het Centraal Kerkbestuur en het bisdom, licht de stad graag eerst haar eigen visie op het kerkelijk patrimonium toe.

Net zoals voor haar overige patrimonium, streeft de stad naar een beperkt maar duurzaam gebouwenbestand. Dit streven wordt ondersteund door een strategisch vastgoedplan, met als doelstelling om tegen 2050 te voldoen aan de klimaatneutrale eisen. De kern van deze visie is een afgeslankt, multifunctioneel en klimaatneutraal patrimonium.

Deze strategie wil de stad ook toepassen op de kerkgebouwen die haar eigendom zijn.

Daarbij houdt de stad rekening met haar beperkte financiële middelen. Binnen deze context wil ze weloverwogen keuzes maken, ook wat betreft de kerken. Het zal in de toekomst niet mogelijk zijn om elk kerkgebouw zelf te onderhouden of erin te investeren.

Daarom zet de stad in op onderzoek naar neven- en/of herbestemmingen van de kerkgebouwen, met het oog op een duurzame toekomst. Dit proces zal soms moeilijke beslissingen vergen, maar de stad zal dit steeds doen in dialoog met alle betrokken actoren.

Het spreekt voor zich dat hierdoor ingrepen, aanpassings- en verbouwingswerken aan en rond kerkgebouwen voorafgaand en in nauw overleg met het stadsbestuur en het Centraal Kerkbestuur besproken en onderzocht zullen worden op haalbaarheid en prioritering, dit in het licht van de budgetbesprekingen.

3.2. Het pastorale plan als vertrekpunt

Het pastoraal plan 2026-2031 voorziet gedurende de looptijd ervan

- in het reduceren van het aantal kerken met zondagsdienst
- in het reduceren van het aantal zondagsvieringen
- in het verhogen van het aantal gelegenheidskerken
- in het behoud van het aantal kerken met eredienstfunctie.

Het pastoraal plan 2026-2031 voorziet gedurende de looptijd ervan niet specifiek

- in het onttrekken aan de erediensten, en dit voor geen enkel kerkgebouw
- in het desaffecteren van een kerkgebouw
- in het herbestemmen van een kerkgebouw.

Ook al voorziet het pastoraal plan hier niet specifiek in, doch bevestigen de verantwoordelijken van de parochie, de diocese en het Centraal Kerkbestuur dat zij positief en constructief zullen meewerken aan het ontwerpend onderzoek dat mogelijks tot een her- en/of nevenbestemming zou kunnen leiden. Dit niet alleen binnen de looptijd van dit pastorale en kerkenbeleidsplan, maar ook daarna. Wanneer er zich opportuniteiten voordoen dat een niet onwaardig alternatief zou kunnen bieden, zullen zij zich hiertegen niet verzetten.

Het pastoraal plan 2026-2031 voorziet vanaf 1 september 2027 om alle vieringen te concentreren in Dendermonde-Centrum. Gevolg hiervan is dat in het kerkenbeleidsplan beide kerken van Dendermonde-Centrum worden aangeduid als 'parochiekerk':

- Onze-Lieve-Vrouwekerk   parochiekerk,

— kerk Sint-Egidius-Binnen   tevens dekenale kerk / hoofdkerk parochie Heilige Elisabeth
parochiekerk

Vanaf die datum zullen er in de 9 andere kerken nog wel eucharistievieringen kunnen doorgaan, nl. deze met een lokale, historische verankering (bv. St-Eloovieringen in Grembergen, St-Aldegonde Noveen in Mespelare, H. Jozef Noveen in Schoonaarde, enz.). In deze **gelegenheidskerken** kunnen ook nog steeds schoolvieringen en tijdens wekdagen eucharistievieringen en/of woord- en gebedsdiensten doorgaan inclusief uitvaarten en huwelijken.

Het pastoraal plan legt vanaf 1 september 2027 nog meer de nadruk op het gelijktijdig uitbouwen van 'valorisatie' en van 'nevenbestemmingen in tijd en/of in ruimte'.

Het Kerkenbeleidsplan 2026-2031 is een verdere uitwerking van dit pastoraal plan 2026-2031, dit vooral vanuit het oogpunt van liturgie en de impact daarvan op het gebruik van kerkgebouwen. De leidende principes van het Kerkenbeleidsplan 2026-2031 vloeien enerzijds voort uit dit pastorale plan, anderzijds wordt er ook de toekomstvisie vanuit de stad in verwerkt. Dit kerkenbeleidsplan vormt de toekomstvisie gedragen door alle actoren binnen dit plan m.n. stad, Centraal Kerkbestuur en bisdom.

Het pastoraal plan 2026-2031 ziet weliswaar fundamenteel geen noodzaak om kerken te onttrekken aan de eredienst, doch gelet op de toekomstvisie van de stad zijn de kerkelijke autoriteiten bereid om positief mee te werken aan het vinden van andere niet-onwaardige bestemmingen van kerkgebouwen en aan het herbestemmen van kerkgebouwen.

Het streven naar een duurzame toekomst voor de kerkgebouwen is immers een gedeeld belang tussen alle actoren. Het uitbouwen van relevante en rendabele nevenbestemmingen is geen eenvoudige opgave. Ook uitdagend is het definiëren, realiseren en uiteindelijk onttrekken van een kerkgebouw aan de eredienst. Dit is een complex proces dat zorgvuldige afweging en samenwerking vereist.

De finale beslissing rond het onttrekken van een kerkgebouw aan de eredienst ligt bij de pastorale verantwoordelijken, in casu bij de bisschop van Gent.

Het deel van alle exploitatiebudgetten dat uitsluitend voor pastorale, liturgische doelstellingen bedoeld is, bedraagt nog geen 10 procent van alle exploitatiebudgetten samen. De meerderheid van de kerkfabrieken heeft een beperkt privaat patrimonium, dat volgens diocesane voorschriften niet kan ingezet worden voor investeringen in gebouwen, die niet tot dat privaat patrimonium behoren. Dit is bovendien conform artikel 52 paragraaf 2 uit het eredienstendecreet: "De roerende en onroerende eigendommen en financiële beleggingen van de kerkfabriek, met uitzondering van de erkende gebouwen van de eredienst, vormen de reserves van de kerkfabriek en worden beheerd met het oog op het realiseren van een zo hoog mogelijk jaarlijks rendement, tenzij in het overleg, vermeld in artikel 33, andere afspraken gemaakt worden. Wat betreft de financiële beleggingen zijn enkel beleggingsvormen in euro met volledige kapitaalsgarantie bij erkende instellingen toegestaan. De gemeente kan de kerkfabriek niet verplichten om die reserves te gebruiken voor investeringen in het kerkgebouw."

3.3. Naar nevenbestemming en/of herbestemming

"Elke kerk vormt in haar parochie een plaats waar mensen, al dan niet op basis van hun geloof, kunnen samenkomen bij eucharistievieringen, huwelijken, begrafenissen en andere belangrijke gebeurtenissen. Ze is ook vaak het belangrijkste als monument beschermde gebouw dat een deelgemeente rijk is. Elke kerk vormt tevens een soort museum van religieuze kunst, vol informatie over de lokale geschiedenis en over de patroonheilige, maar vooral met veel kunstwerken en

gebruiksvoorwerpen, die door lokale ambachtslieden en 'kunstenaars' zijn gemaakt. Wat er overbleef van het werk van Dendermondse schilders, beeldhouwers, schrijnwerkers, smeden, koperslagers en edelsmeden, vinden we vaak nog uitsluitend in onze parochiekerken terug. Onze kerken en hun interieur zijn het alleen daarom reeds waard om met grote zorg te worden onderhouden en aan onze nakomelingen te worden overgedragen. Hun maatschappelijke en toeristische waarde kan naar de toekomst alleen maar groter worden." (Aimé Stroobants, Gids voor Dendermondse kerken)

Het in stand houden van alle kerkgebouwen vraagt echter heel veel financiële middelen. Gelet op de huidige financiële toestand van de stad, van de afnemende erfgoedpremies van hogere overheden en een verminderd religieus gebruik van deze gebouwen vraagt dit om duurzame en structurele oplossingen. Vandaar dat een diepgaand onderzoek naar alternatieve gebruiksvormen van kerkgebouwen zich opdringt. Het resultaat hiervan kan uiteenlopend zijn; bevestiging van het gebouw als kerk, het ontwikkelen van nevenbestemmingen in zowel tijd als ruimte of zelfs herbestemmen van het kerkgebouw.

Wat betreft de Sint-Lutgardis kerk (wijk Lutterzele) werd in het voorgaande kerkenbeleidsplan reeds een uitdoofscenario vooropgesteld. Dit uitdoofscenario wordt verdergezet en de vzw-eigenares zal actief een duurzame herbestemming van de site nastreven, gekoppeld aan een voor de geloofsgemeenschap aanvaardbare functionele reconversie:

— Lutterzele	Sint-Lutgardis kerk	uitdoven / herbestemmen
De bestaande religieuze activiteiten in deze kerk worden geherlokaliseerd naar een andere kerk die dan nog in gebruik is.		
> Tot 31/08/2027 blijft de kerk haar functie als Kerk behouden,		
> Er wordt een overgangperiode voorzien van 1 jaar,		
> Vanaf 01/09/2028 wordt gewerkt aan de herbestemming.		

Voor de 8 andere kerken zullen stad, Centraal Kerkbestuur en betrokken kerkfabrieken initiatief nemen om een onderzoek op te starten naar neven- en/of herbestemmingen met als doel deze kerkgebouwen een waardige en duurzame toekomst te geven. Tot zolang blijven ze functioneren conform het pastoraal plan.

Voor de volledigheid, deze acht kerken zijn:

— Sint-Gillis	kerk Sint-Egidius-Buiten
— Baasrode	kerk Sint-Ursmarus
— Grembergen	kerk Sint-Margareta
— Oudegem	kerk Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart
— Vlassenbroek	kerk Sint-Gertrudis
— Schoonaarde	kerk Onze-Lieve-Vrouw 7 Weeën
— Mespelare	kerk Sint-Aldegonde
— Appels	kerk Sint-Apollonia

Bij deze ontwerpende onderzoeken, zullen volgende externe partners actief betrokken worden:

- De kerkfabrieken**
zij zijn uiteraard een onmisbare actor in het onderzoek en zullen ten gepaste tijde worden betrokken.
Inzake nevenbestemmingen kan aangegeven worden dat dit geen kerntaak is van kerkraden. De basisrol van een kerkfabriek is in te staan voor het materieel beheer van kerkgebouwen om erediensten mogelijk te maken. Indien de kerkruimte integraal behouden wordt, dan kunnen enkel nevenbestemmingen/activiteiten toegelaten worden die door de betrokken kerkfabriek toelaatbaar worden geacht overeenkomstig de geloofsvisie. Indien de religieuze functie fysisch gescheiden wordt van de nevenbestemming, dan is deze toelating niet langer vereist. Voorafgaand heeft de betrokken kerkfabriek reeds 'groen licht' gegeven voor de

betrokken nevenbestemming/activiteiten.

— **Agentschap Onroerend Erfgoed**

Alle 8 kerken betreffen geheel of deels beschermde monumenten, al dan niet onderdeel van een beschermd stads- of dorpsgezicht. Het spreekt aldus vanzelf dat het agentschap een nauwe partner zal zijn bij onderzoek naar mogelijke bestemmingen.

Het onderzoek heeft tot doel verder na te gaan:

- welke kerkgebouwen zich lenen tot een neven- of herbestemming;
- voor welke kerkgebouwen er zich eventuele opportuniteiten voordoen in het kader van neven- en/of herbestemmingen;

Een nevenbestemming kan zowel in tijd als in ruimte bestaan. Bij dergelijke nevenbestemmingen kan een religieuze functie behouden blijven. Bij een herbestemming wordt het kerkgebouw uiteindelijk aan de eredienst onttrokken. Zoals eerder aangehaald, kan dit echter enkel na een zorgvuldig proces met alle betrokken actoren en mits het uiteindelijke akkoord van het bisdom.

3.4. Plan van aanpak

In de loop van 2024 heeft het Centraal Kerkbestuur meerdere overlegmomenten gehad:

- meerdere interne vergaderingen hebben plaatsgevonden;
- een 'ronde van de kerkfabrieken' werd door het Centraal Kerkbestuur in het voorjaar 2024 opgezet om enerzijds een evaluatie van het Kerkenbeleidsplan 2017 te maken en anderzijds inzicht te verwerven in noden en plannen voor de periode 2026-2031;
- meerdere vergaderingen gingen door tussen Centraal Kerkbestuur, dienst kerkfabrieken en de bevoegde schepenen en stadsadministratie;
- overleg met erfgoedconsulent Jan De Kesel over investerings- en renovatieprojecten en de toestand van de gebouwen;
- deelname aan vormingsmomenten van bisdom en provincie over plannen en mogelijkheden voor een nieuw kerkenbeleidsplan;
- deelname aan het pastoraal beraad van 4 juni 2024, waarop het nieuwe pastoraal plan 2026-2031 werd bekend gemaakt, en aan de lokale pastorale beraden rond informatiedeling over dat pastorale plan.

Op basis van deze overlegmomenten kunnen we besluiten, dat er duidelijk nood is aan een participatieve aanpak bij een onderzoek naar nevenbestemmingen of herbestemmingen.

De stad en het Centraal Kerkbestuur willen via ontwerpelijk onderzoek de mogelijkheden tot nevenbestemmingen en/of herbestemming voor de 8 aangegeven kerkgebouwen diepgaander analyseren. Hieruit moet blijken wat het toekomstperspectief voor elk van deze 8 kerkgebouwen kan zijn.

In een eerste fase zal het ontwerpelijk onderzoek zich richten op een brede analyse van de diverse kerkgebouwen en hun potentieel. Deze analyse vormt de basis voor het bepalen van de prioritaire volgorde waarin de kerken verder en diepgaander onderzocht worden.

Dit laatste zal gebeuren in een participatief traject waarbij zowel kerkraad, deken, parochiale verenigingen alsook de bredere lokale gemeenschap wordt betrokken, i.f.v. het bekomen van een breed lokaal maatschappelijk draagvlak.

Coördinatie:

- Voor dit onderzoek zal een ontwerp bureau aangesteld worden door de stad die de rol van aanbestedder/opdrachtgever zal opnemen.

- Het bestek zal door stad en Centraal Kerkbestuur in consensus worden opgesteld.
- Het onderzoek zal overkoepelend begeleid worden door een stuurgroep waarin stad, Centraal Kerkbestuur en Dekenaat vertegenwoordigd zullen zijn.
- Het ontwerp onderzoek zal begeleid worden door een projectgroep waarin stad, Centraal Kerkbestuur, dekenaat en bij het diepgaander onderzoek de betrokken kerkfabriek vertegenwoordigd zullen zijn.

Beslissingen / keuzes hierbij worden maximaal gemaakt vanuit consensus. Indien dit niet lukt, dan zal via direct overleg tussen burgemeester, schep en erediens, financieel directeur, deken, voorzitter Centraal Kerkbestuur en voorzitter betrokken kerkraad tot een consensus gekomen worden.

Timing:

Doelstelling moet zijn om in 2026 een studiebureau aan te stellen en de nodige onderzoeken aan te vatten.

De verschillende actoren (Stad, Centraal kerkbestuur, Agentschap Onroerend Erfgoed) streven ernaar om tijdens deze legislatuur maximaal in te zetten op het onderzoek naar neven- en/of herbestemming van de acht kerkgebouwen. Ze engageren zich om de resultaten van het ontwerp onderzoek naar neven- en herbestemmingen daadwerkelijk te vertalen naar concrete realisaties, te beginnen deze legislatuur.

Financieel:

De kosten voor het ontwerp onderzoek en participatief traject worden gezamenlijk gedragen door de stad en de betrokken kerkfabrieken (via hun exploitatierekeningen).

Er zal een beroep worden gedaan op de subsidiemogelijkheden van het Agentschap Onroerend Erfgoed.

In tussentijd wordt er ook voor iedere kerk maximaal ingezet op 'valorisatie'.

3.5. Lange termijnvisie:

Duurzame Toekomst historische monumentale kerken in Dendermonde

Erfgoed als levend monument:

De kerken worden gekoesterd als cultureel en historisch erfgoed dat de identiteit en geschiedenis van Dendermonde weerspiegelt. Binnen deze context wordt gekeken naar het toegankelijk maken van de kerkgebouwen. Digitale technologie kan worden ingezet voor het behoud en de promotie van kerken met toeristische troeven. Denk aan 3D-scans voor restauratieprojecten, virtuele tours, QR-codes en apps die verhalen over het erfgoed vertellen.

Multifunctioneel gebruik:

Kerkgebouwen worden opengesteld voor een breed scala aan gemeenschapsactiviteiten. Dit kan onder meer concerten, tentoonstellingen, lezingen, en educatieve programma's omvatten, om hun relevantie voor een bredere gemeenschap te waarborgen.

Duurzaam beheer:

Het beheer van de kerken wordt gericht op duurzaamheid, met een focus op energie-efficiëntie en milieuvriendelijke restauratietechnieken. Hernieuwbare energiebronnen, zoals zonnepanelen en warmtepompen, alsook het aanbrengen van (thermische) isolatie zullen een belangrijk onderdeel vormen in het uitwerken van een duurzaam beheer. Voorafgaand onderzoek is hiervoor vereist.

Samenwerking en participatie:

Beheer en gebruik worden gedragen door een samenwerking tussen kerkfabrieken, de stad

Dendermonde, het agentschap onroerend erfgoed, de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst (IOED Schelde-Durme, eventuele andere relevante erfgoedorganisaties en lokale gemeenschappen. Publiek-private partnerschappen en subsidiemogelijkheden worden actief benut.

Financiële duurzaamheid:

Een duurzaam financieringsmodel wordt ontwikkeld, met inkomsten uit evenementen, subsidies, sponsoring en een eventuele vrijwillige erfgoedbijdrage van bezoekers. De inkomsten worden geïnvesteerd in onderhoud en nieuwe initiatieven van het gebouw. Er wordt hierbij rekening gehouden met de financiële draagkracht van de stad, waarbij het actief stimuleren van neven- en/of herbestemmingen voor haar een duidelijke strategie vormt.

4. BESLUIT

Alle betrokken partijen (centraal kerkbestuur, kerkfabrieken, de pastorale verantwoordelijken en stad) engageren zich om minimaal halfjaarlijks specifiek overleg te plegen over de uitvoering van het kerkenbeleidsplan en na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien er structurele wijzigingen moeten aangebracht worden, worden deze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop van bisdom Gent en door de gemeenteraad van de stad Dendermonde.

Dit kerkenbeleidsplan werd opgemaakt in overleg tussen het stadsbestuur van Dendermonde, het centraal kerkbestuur van Dendermonde, alle kerkfabrieken die eronder ressorteren, en bisdom Gent en werd vervolgens goedgekeurd:

— door de bisschop van Gent:

— door de gemeenteraad van Dendermonde:

Annelies Merckx
algemeen directeur wnd.

Els De Wael
voorzitter

5. BIJLAGEN

5.1. Begripsomschrijving en definities

5.2. Pastoraal plan